

Møte torsdag den 11. juni 2015 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 87):

1. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om konsentrasjon for kvalitet – strukturreform i universitets- og høyskolesektoren (Innst. 348 S (2014–2015), jf. Meld. St. 18 (2014–2015))
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om endringer i opplæringslova og privatskolelova (krav om relevant kompetanse i undervisningsfag m.m.) (Innst. 352 L (2014–2015), jf. Prop. 82 L (2014–2015))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om endringer i privatskolelova mv. (nytt navn på loven, nye godkjenningsgrunnlag m.m.) (Innst. 344 L (2014–2015), jf. Prop. 84 L (2014–2015))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Giske, Christian Tynning Bjørnø, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud og Sigmund Steinnes om å heve opptakskravene for lærerutdanningene (Innst. 339 S (2014–2015), jf. Dokument 8:98 S (2014–2015))
5. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Hans Fredrik Grøvan, Geir S. Toskedal og Anders Tyvand om å iverksette en handlingsplan mot antisemittisme (Innst. 276 S (2014–2015), jf. Dokument 8:81 S (2014–2015))
6. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i deltakerloven (tildeling av spesiell tillatelse og adgang til å delta i fiske) (Innst. 342 L (2014–2015), jf. Prop. 88 L (2014–2015))
7. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2015 under Nærings- og fiskeridepartementet (Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS – eiendommer og gruvedrift) (Innst. 343 S (2014–2015), jf. Prop. 118 S (2014–2015))
8. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i åndsverkloven (gjennomføring av EUs hitteverkdirektiv og innføring av generell avtalelisens mv.) (Innst. 328 L (2014–2015), jf. Prop. 69 L (2014–2015))
9. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 29/2015 av 25. februar 2015 om innlemming i EØS-avtala av direktiv 2012/28/EU om ein viss tillaten bruk av hitteverk (Innst. 341 S (2014–2015), jf. Prop. 126 S (2014–2015))
10. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i lov om stadnamn (om høvet grunneigarar har til å fastsetje skrivemåte av bruksnamn m.m.) (Innst. 323 L (2014–2015), jf. Prop. 105 L (2014–2015))
11. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om lov om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn, og endringer i enkelte andre lover (Innst. 329 L (2014–2015), jf. Prop. 102 LS (2014–2015))
12. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om samtykke til ratifikasjon av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn (Innst. 340 S (2014–2015), jf. Prop. 102 LS (2014–2015))
13. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven (utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak) (Innst. 332 L (2014–2015), jf. Prop. 72 L (2014–2015))
14. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2015 under Arbeids- og sosialdepartementet (Tilleggsføring som følge av reguleringa av grunnbeløpet og pensjonar i folketrygda mv. frå 1. mai 2015) (Innst. 354 S (2014–2015), jf. Prop. 132 S (2014–2015))
15. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i folketrygdloven (midlertidig gjenlevendetillegg til ny alderspensjon) (Innst. 319 L (2014–2015), jf. Prop. 95 L (2014–2015))
16. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i folketrygdloven mv. (stønader til enslig mor eller far og tilleggsstønader til tiltaksdeltakere) (Innst. 353 L (2014–2015), jf. Prop. 115 L (2014–2015))
17. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i lov om lønnsplikt under permittering (arbeidsgivarperioden) (Innst. 351 L (2014–2015), jf. Prop. 116 L (2014–2015))
18. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om pensjonar frå statskassa (Innst. 365 S (2014–2015), jf. Prop. 129 S (2014–2015))
19. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i helsepersonelloven mv. (endring av aldersgrensen for bortfall av helsepersonells autorisasjon mv. fra 75 til 80 år) (Innst. 316 L (2014–2015), jf. Prop. 74 L (2014–2015))
20. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i helsepersonelloven mv. (vilkår for autorisasjon) (Innst. 318 L (2014–2015), jf. Prop. 99 L (2014–2015))
21. Referat

Presidenten: Representantene Gunvor Eldegard, Rig-mor Andersen Eide, Hans Olav Syversen og Sveinung Rotevatn, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra representanten Olaug V. Bollestad foreligger søknad om permisjon i dagene 11. og 12. juni for å delta i møte i den parlamentariske Østersjøkonferansens arbeidsgruppe om innovasjon i helse- og omsorgssektoren, på Åland.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Marie Ljones Brekke, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Marie Ljones Brekke er til stede og vil ta sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.00.

Videre vil presidenten vil gjøre oppmerksom på at i dag blir en svært lang dag hvis vi tar hensyn til den foreliggende dagsordenen og debattoppleggene. Det er fordelt mye taletid, og presidenten vil derfor oppfordre representantene til måtehold når det gjelder å ta ordet. Det kan jeg også allerede nå bebude gjelder til uken.

Sak nr. 1 [10:01:31]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om konsentrasjon for kvalitet – strukturreform i universitets- og høyskolesektoren (Innst. 348 S (2014–2015), jf. Meld. St. 18 (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og medlemmer av regjeringen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:02:59] (ordfører for saken): La meg få begynne med å takke komiteen for godt samarbeid under behandlingen av denne saken. Når ting begynner å gå litt fort og gæli, som vi sier i Trøndelag, er det en fordel med fleksible komitémedlemmer og en positiv grunnstemning. Sånn sett er kirke-, utdannings- og forskningskomiteen i en heldig situasjon, med mange muntre komitémedlemmer og en dyktig og oppegående komitésekretær.

Norge og verden står overfor store endringer og omstil-

linger når det gjelder både økonomi, arbeidsplasser, bostettingsmønster, energi- og matbehov, for å nevne noe. Er det én ting historien har lært oss, så er det at forskning og utvikling samt høyere utdanning er blant de aller viktigste nøklene for å få løst disse utfordringene og for å gjøre verden til et bedre sted å leve.

Mye er bra med norsk forskning og høyere utdanning i dag. I løpet av de siste årene har antall publikasjoner gått kraftig opp, avlagte doktorgrader er doblet de siste ti årene, og internasjonaliseringen er økt både ved at flere norske studenter og forskere drar ut, og ved at flere utenlandske kommer inn. Vi, det vil egentlig si ekteparet Moser, har til og med hentet hjem en nobelpris til landet.

Til tross for at Norge er et lite land med få innbyggere, har vi en svært åpen økonomi, der handel og samarbeid med andre land er avgjørende for vår og andres velstand. Vi er et høykostland, som aldri kan bli billigst på alt. Vi kan heller ikke bli best i alt, men vi kan bli best i noe, slik vi alltid har vært – i alle fall de siste 1 000 årene. Derfor må vi klare å kombinere det å satse på de fagene og miljøene vi har best forutsetning for å lykkes i, med å styrke kvaliteten i velferdsproduksjonen gjennom de viktige profesjonsutdanningene, særlig de som er knyttet til helse og utdanning.

Norske høyere utdanningsinstitusjoner konkurrerer i hovedsak ikke med hverandre i kampen om forskningsmidler, forskere og studenter, men med institusjoner i hele verden. Dagens struktur i høyere utdanning tar ikke høyde for dette, og man er ikke godt nok organisert for å møte disse utfordringene.

Det er et stort og bredt flertall i Stortinget som står bak hovedpunktene i meldingen. Bare Senterpartiet har stilt seg utenfor dette brede flertallet. Senterpartiet kommer sikkert tilbake til dette selv, men jeg kan allerede nå avsløre at ryktene om høyskoleoppdragets og profesjonsutdanningenes død er betydelig overdrevet.

Målene for strukturmeldingen er utdanning og forskning av høy kvalitet, robuste fagmiljøer, god tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet, regional utvikling, verdensledende fagmiljøer og effektiv ressursbruk. Dette er enkle formuleringer å stille seg bak, og alle har vært for disse i lang tid – det er i hvert fall vanskelig å være imot dem. Men det er den konkrete oppfølgingen som er viktig, og sammenslåinger er den viktigste første oppfølgingen, rett og slett fordi dagens organisering av sektoren ikke er hensiktsmessig for å oppfylle de målene vi har satt.

Det er ingen ny problemstilling vi diskuterer her i dag. Selv om størrelse ikke nødvendigvis er det eneste saliggjørende, er det et faktum at en rekke fagevalueringer de siste årene har pekt på for små og sårbare fagmiljøer – det til tross for at de minste miljøene av personvern hensyn ikke er evaluert. Om miljøene ikke er over en viss minstestørrelse, kan vi heller ikke vente at de sikrer høy kvalitet, verken i dag eller i framtiden.

I 2008 kom Stjernø-utvalget med sin innstilling. De viste til at mange institusjoner hadde svak rekruttering og sviktende kvalitet i sentrale utdanninger, at prosesser trakk i retning av spredning av utdanninger og fagmiljøer, og at det ble opprettet for mange små og smale doktorgrads-

utdanninger. Den gang var det ikke politisk vilje til reell oppfølging.

For fem år siden kom SAK-midlene – samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon – inn på statsbudsjettet. Der har de vært siden, støttet av hele Stortinget. Disse midlene kan ha ført til noen sammenslåinger, og det har helt sikkert ført til en del samarbeid, men ganske lite arbeidsdeling og konsentrasjon.

Opposisjonen har forsøkt å kritisere prosessen forut for framleggelsen av stortingsmeldingen, uten helt å få fram hvorfor, i alle fall har ikke jeg oppfattet det. La meg i den sammenheng få lov til å trekke fram institusjonene i sektoren og hvordan de har møtt denne utfordringen.

Før jeg kom inn på Stortinget, var det mange som sa at denne sektoren er preget av erkekonserverne og – for å si det forsiktig – lite endringsvillige aktører. Det er ikke mitt inntrykk etter to år her på huset og i KUF-komiteen. De aller fleste har behandlet dette på en forbillig måte – de har hatt gode samtaler internt og med hverandre, tatt med ansatte og studenter på råd, staket ut en kurs og funnet én eller flere partnere de ønsker å slå seg sammen med eller føre samtaler med, med sikte på sammenslåing.

Flertallet i komiteen er veldig opptatt av at de sammenslåingene som nå kommer, ikke bare må skje på den administrative plan på den enkelte institusjon. Det har ikke veldig stor verdi i seg selv. Det har også studentene og Norsk studentorganisasjon vært svært opptatt av. For eksempel tilbys det i dag fag i økonomi og administrasjon ved 25 institusjoner, og lærerutdanningen tilbys ved 19 institusjoner. Institusjoner må få mulighet til å utvikle sin egenart og spisse profilen sin mot det man har forutsetninger for å lykkes med.

Det avgjørende med sammenslåingene er å få til mer reell arbeidsdeling og mer reell konsentrasjon og at fagmiljøene knyttes nærmere hverandre, samt at vi får til den tverrfagligheten arbeids- og næringslivet etterspør. Studentaktiv forskning er også et uttalt mål. Det vil være vanskelig å få til uten at gode utdanningsmiljøer knyttes tett opp til sterke forskningsmiljøer.

Et av virkemidlene for å få til arbeidsdeling, konsentrasjon og sterkere fagmiljøer, og som er beskrevet i meldingen, er strengere krav til oppretting av master- og PhD-programmer. De siste årene har vi sett en stor økning i antallet utdanningsprogrammer innenfor disse to kategoriene, uten at disse nødvendigvis har vært knyttet opp til eksisterende fagmiljøer av høy kvalitet. Derfor er det positivt at dette ikke bare skal gjelde nye programmer, men også omfatte de eksisterende utdanningene etter en overgangsperiode. Det vil føre til at alle institusjoner må gå igjennom porteføljen sin med kritisk blikk og stille seg spørsmålet om det er riktig at man driver på med det, eller om det er andre institusjoner som har bedre forutsetninger for å lykkes.

Finansieringen av de høyere utdanningsinstitusjonene er av svært stor betydning for hvordan resultatet blir. I Norge har vi en stabil, forutsigbar og relativt stor grunnbevilgning og basisbevilgning. Det skal vi fortsette å ha. Likevel mener et stort flertall på Stortinget at åpne konkurransearenaer bidrar til å premie kvalitet, og at det der-

for er naturlig at konkurranseandelen av grunnbevilgningen økes noe. En forutsetning for at dette skal lykkes, er at midlene lyses ut til miljøer, ikke til institusjoner. Jeg viser videre til at man kommer tilbake mer detaljert til finansieringssystemet i forbindelse med statsbudsjettet for 2016.

Noe som også er viktig for institusjonene, er ledelse. Regjeringen foreslår i meldingen at tilsatt rektor og ekstern styreleder skal være hovedmodellen i fremtiden, kontra dagens hovedmodell med valgt rektor. Dette støttes av de fleste partiene i Stortinget. Det er kanskje dette som har fått mest oppmerksomhet utenfor dette huset i det siste. Det har noen ganger virket på debatten som om det nå skal bli umulig å velge rektor, og at rektor skal utpekes fra et mørkt kontor i KDs kjeller eller fra Stortingets kjeller. Også her er ryktene betydelig overdrevet. Det er styrene som skal bestemme om man ønsker å tilsette rektor, eller om man skal ha valgt rektor. Forskjellen nå er at valget blir mer reelt, ved at det er alminnelig flertall, altså mer enn 50 pst. av styret, som bestemmer. Slik er det ikke i dag. Ordningen blir altså mer demokratisk, ikke mindre. Ansatte og studenter har, og skal fortsatt ha, flertall i styrene. De sitter med nøkkelen, uansett om man velger valgt rektor eller velger å tilsette rektor.

Dette er ikke slutten, det er starten. Nå får vi gjennomført det vi har snakket om i flere år, det som et stort flertall er enig om, og det som vil gjøre sektoren mer rustet for den konkurransen de er i hver eneste dag. Jeg gleder meg til fortsettelsen.

Marianne Aasen (A) [10:12:51]: Det faller helt naturlig å starte med å takke saksordføreren, Sivert Bjørnstad, for ansvaret med å sy sammen denne innstillingen. Det er kompliserte temaer som ligger under strukturdebatten i universitets- og høyskolesektoren, og det er mange kryssende interesser, også geografiske. Og også i denne saken er det en fordel med et så bredt flertall som mulig – så takk til Sivert Bjørnstad.

En samlet komité er enig i store deler av virkelighetsbeskrivelsen, at utdanning og satsing på FoU er avgjørende for norsk konkurransekraft og for å løse utfordrende oppgaver i samfunnet på en god måte. Vi peker på at UH-sektoren har et sammensatt samfunnsoppdrag: å bidra i den vitenskapelige dugnaden i jakten på ny kunnskap og å utdanne kandidater som skal fungere godt med sin kompetanse. Og det er nettopp kvalitetsmessig god forskning i godt samspill med utdanningsoppdraget vi mener oppnår de beste resultatene.

Det er også en samlet komité som mener at vi trenger institusjoner med spissere profil og sterkere fagmiljøer, og at SAK – samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon – har vært nødvendig, men at vi ikke har kommet i mål med bare det.

Arbeiderpartiet støtter fusjoner som et virkemiddel for å få til sterkere institusjoner. De institusjonene som sliter med å få nok studenter og å rekruttere kompetente fagfolk til stillingene, må gjøre noe. For noen institusjoner vil sammenslåing være et riktig grep, for andre er forpliktende samarbeid bedre. Derfor er det bra at

en samlet komité også understreker nettopp dette grepet.

Men strukturendringer er ikke nok til å oppnå bedre kvalitet. Arbeidsdeling på fag har vært mye framme i debatten, og vi etterlyser også en debatt om arbeidsdeling på oppgaver. Alle institusjonene skal være forskningsbasert – det er det ingen tvil om. Men hva betyr det? At alle skal være verdensledende? At hovedoppgaven skal være å drive FoU med lokalt eller nasjonalt næringsliv? Å stimulere forskeren til selv å bli gründer eller å samarbeide med gründerne? Eller å være på toppen i å utdanne ingeniører eller sykepleiere samt være fremragende på museumsutvikling og annen forskningsformidling? En del institusjoner i Norge klarer dette på noen fag, men ikke alle institusjoner på alle fag. Vi finner dessuten få institusjoner på verdensbasis som sjonglerer med høy kvalitet med alle disse ballene like godt samtidig.

Kvalitet er regjeringens mantra i utdannings- og forskningspolitikken – ikke veldig kontroversielt, for vi er jo alle for kvalitet. Men vi ser i denne stortingsmeldingen, som vi så det i langtidsplanen for forskning, en tro på at satsing på verdensledende forskning nærmest automatisk skal gi bedre utdanningskvalitet og mer forskningsbasert utvikling. Jeg ser ingen automatikk i dette. Topp kvalitet i forskningen vil være et viktig premiss for det å skape nye arbeidsplasser basert på ny teknologi f.eks. – og et viktig premiss for å lage gode utdanninger. Men veien fra en oppdagelse til en suksessrik bedrift som tjener penger, er lang og broket og handler om langt mer enn å være verdensledende på forskning. På samme måte er det ikke gitt at det må en nobelprisvinner til for å heve kvaliteten på undervisningen. Studenter som var så heldige å oppleve to nobelforelesere samtidig ved Økonomisk institutt på Blindern, har fortalt om to fantastiske økonomer, hvor den ene var en glitrende formidler, mens den andres budskap var mer utilgjengelig.

Sektorens samfunnsoppdrag er sammensatt. Da hadde Arbeiderpartiet forventet en bredere og grundigere diskusjon omkring hva som menes med kvalitet. Noe så vesentlig som å utrede hva utdanningskvalitet er, skyves til 2017. Da er jo mange institusjoner slått sammen allerede. Her gjøres ting i feil rekkefølge.

Det gjelder også framtidig finansiering. Jeg finner det skuffende at ikke vi vedtar et nytt finansieringssystem i dag. I stedet har vi fått en oversikt over mulige indikatorer som regjeringen vurderer, samt et signal om at den resultatbaserte delen vil øke. Vi får ikke vite hvor mye eller hvordan. I stedet skal dette komme i budsjettet til høsten, ikke akkurat sted og rom for de store prinsipielle avveininger. De passer best inn i stortingsmeldinger som den vi behandler i dag.

Når det er sagt, er Arbeiderpartiet godt fornøyd med at regjeringspartiene på Stortinget har sett nødvendigheten av mer åpenhet og transparens om grunnbevilgningene i sektoren. Alle partiene ber derfor regjeringen komme tilbake til dette med hvordan grunnbevilgningene fungerer i forbindelse med nytt finansieringssystem. Vi tror dette er nødvendig for å få mer ro i sektoren omkring denne grunnbevilgningen, og vi imøteser regjeringens svar på dette.

Regjeringen og flertallet går inn for å øke kravene for å akkrediteres som universitet eller høyskole. Arbeiderpartiet er imot å gjøre det – en avgjørelse av mer prinsipiell karakter. Det er i dag en glidende overgang mellom høyskoler, vitenskapelige høyskoler og universitet. Det tydelige skillet vi hadde før mellom høyskoler og universitet, er i ferd med å viskes ut. Dette har pågått over tid og henger også sammen med debatten om finansiering. Fusjonene som nå vil komme, gjør dette bildet enda mer sammensatt. Små høyskoler blir ved et pennestrøk en del av et universitet, mens institusjoner som er veldig nær ved å oppfylle dagens krav til å bli universitet, vil oppleve at lista legges høyere midt i spranget. Det skjer neppe under Bislett Games, for å si det sånn. Arbeiderpartiet mener det er på tide med en helhetlig gjennomgang av kategorisystemet og fremmer forslag om dette.

Samtidig kan vi konstatere at mange institusjoner har løftet seg kraftig faglig nettopp fordi de har hatt universitetsambisjoner, hvilket er bra. Men det som bekymrer, er hvis det tradisjonelle høyskoleoppdraget svekkes. For Norge er avhengig av gode profesjonsutdanninger i hele landet. Vi vil trenge mange nyutdannede lærere, sykepleiere, vernepleiere, økonomer, barnevernspedagoger osv. framover. Da må vi utdanne nok, og vi må utdanne kandidater som har relevant, forskningsbasert kompetanse på et høyt nivå. At komiteen understreker nettopp hvor viktig dette oppdraget er, er Arbeiderpartiet veldig godt fornøyd med, og jeg håper at statsråden merker seg akkurat dette. En måte å kvittere den forståelsen ut på, er å opprette et eget forskningsprogram for profesjonsfagene. Det vil bidra til et nødvendig kvalitetsløft og sikre balanse mellom gode profesjonsutdanninger på den ene siden og miljøer som ønsker å bli verdensledende på den andre siden. Vi applauderer begge deler.

Jeg er spesielt glad for at denne meldingen forsiktig nærmer seg debatten om lederskap i academia. Ledelse er viktig, noe en enstemmig komité tydelig gir uttrykk for. Om man skal ha valgt eller ansatt rektor, blir nå opp til styret å bestemme, slik saksordføreren, Sivert Bjørnstad, godt beskrev. Og debatten går. For det er dette vedtaket i innstillingen som har ført til mest debatt. Og jeg synes det er helt strålende, særlig når ansatte og studenter i sektoren diskuterer med hverandre. Kort vil jeg bemerke at det finnes gode argumenter for begge modeller, og at vi har fremragende rektorer i Norge som både er valgt og ansatt. Men for meg har det vært avgjørende at med disse fusjonene blir den gamle modellen med valgt rektor vanskeligere, rett og slett fordi kandidater fra en mindre institusjon opplagt vil ha mindre sjanse til å bli valgt enn kandidater fra en større institusjon. Vi ser nå eksempler på fusjoner hvor den store institusjonen ønsker seg valgt ledelse, den mindre vil ha ansatt. Jeg er ikke veldig overrasket over at de tar nettopp disse posisjonene.

Helt til sist noen ord om instituttsektoren. Denne delen av Forsknings-Norge har en viktig rolle som vi ønsker at den fortsatt skal ha: mer vekt på anvendt forskning og en viktig rolle i verdiskapingen. Samtidig er SAK for instituttene noe som i høyeste grad bør vurderes. Det samme gjelder virkemidler for bedre samarbeid med universitet

og høyskoler. Men også her handler det om å sikre en god oppgavefordeling og ha ulike roller, slik at det brede og svært komplekse samfunnsoppdraget som forskning, utvikling og høyere utdanning er, blir best mulig ivaretatt.

Helt til sist vil jeg kommentere noe til sluttreplikken til saksordføreren, Sivert Bjørnstad, om at vi er ved starten. Vel, starten på dette med fusjoner var vel egentlig da statsråd Gudmund Hernes startet med Norgesnett og fusjonerte svært mange mindre institusjoner. Det vi ser nå, er fortsettelsen av SAK, som statsråd Kristin Halvorsen startet, og fikk gjennom sju institusjoner som slo seg sammen. Så dette er et skritt på veien videre til et litt annet universitets- og høyskolesystem, og jeg tror faktisk at vi nærmer oss mer slutten enn at vi er i starten.

Så skal jeg ta opp forslaget fra Arbeiderpartiet og forslagene Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV står sammen om.

Presidenten: Representanten Marianne Aasen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Norunn Tveiten Benestad (H) [10:21:58]: Jeg vil også få lov til å takke saksordføreren og komiteen for et godt samarbeid i denne saken.

Universitetene, høyskolene og forskningsinstituttene våre utgjør et stort og viktig samfunnsområde. Måten vi velger å forvalte vår humankapital på, har store konsekvenser for samfunnet og for kommende generasjoner.

Mye fungerer godt i norsk universitets- og høyskolesektor, men sektoren som helhet er ikke organisert for å møte framtidens krav til kvalitet i utdanning og forskning.

I forbindelse med framleggelsen av Produktivitetskommisjonens arbeid i vinter ga Jørn Rattsø, leder av kommisjonen, uttrykk for en sterk bekymring for flere sider ved norsk utdanningssektor. Han stilte spørsmål ved ambisjonene våre og spurte om det er godt nok å være midt på treet. Rattsø refererte til at vi internasjonalt sett har middels prestasjoner i utdanning, forskning, innovasjon og offentlig sektor. Er det godt nok?

Nei, denne regjeringa mener vi ikke skal slå oss til tåls med det.

I perioden 2000 til 2012 har internasjonale fagpaneler gjennomført hele 27 evalueringer av norske forskningsmiljøer i regi av Norges forskningsråd. Et av gjennomgangstemaene i flere av evalueringene er at mange fagmiljøer er for små til å forfølge viktige forskningsspørsmål, og for små til å hevde seg i den internasjonale konkurransen.

I evalueringer av utdanningene gjennomført av NOKUT, Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, har fagpanelene også uttrykt bekymring for de mange små utdanningsmiljøene.

Vi har mange sårbare fagmiljøer med spredte, små utdanningstilbud. Flere opplever sviktende rekruttering. Noen av institusjonene har problemer med å tiltrekke seg fagfolk, andre studenter. Forsknings- og publiseringsinnsatsen varierer sterkt. Det samme gjør evnen til å hente inn ekstern finansiering og mulighetene til å delta i internasjonalt samarbeid.

Dette er utfordringer vi kjenner igjen fra Stjernø-utvalgets rapport NOU 2008:3 Sett under ett – Ny struktur i høyere utdanning. Den gangen viste høringen at det var stor enighet om situasjonsbeskrivelsen, men liten støtte til oppfølging. En av grunnene til det er at dette er sentrale institusjoner i landets økonomiske, kulturelle, sosiale og regionale utvikling, og dermed sårbart for de ulike landsdelene.

Men skal universitetene og høyskolene våre fylle sin rolle i framtida, må de tilby utdanning og forskning av høy kvalitet og ha et utstrakt samarbeid med samfunns- og næringslivet. Våre studenter fortjener utdanning av høy kvalitet på alle studiestedene landet over. De skal løse morgendagens utfordringer. Samtidig trenger vi forskere som kan hevde seg på den nasjonale og internasjonale arenaen. De trenger tunge og solide fagmiljøer å arbeide i. Dette er bakgrunnen for at vi i dag behandler en stortingsmelding som ikke bare får bred oppslutning om situasjonsbeskrivelsen, men også om målene og om tiltaks-siden.

Meldingen vi debatterer, må sees i en bred kontekst. Regjeringa gjennomfører nå en stor satsing på kunnskap for å styrke norsk konkurransekraft og ruste Norge for framtida. Vi har allerede vedtatt en langtidsplan for forskning og høyere utdanning som skal styrke Norges konkurransekraft og innovasjonsevne, løse store samfunnsutfordringer og utvikle fremragende fagmiljøer.

Regjeringa har også utviklet en strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeid med EU, der ambisjonene for norsk deltagelse i Horisont 2020 er fastsatt.

I statsbudsjettene har kunnskapssatsingen vært fulgt opp innenfor både utdanning og forskning. Det er syretesten på hel ved.

Ser vi til våre naboland i Europa, har flere andre land vært nødt til å konsentrere ressursene og modernisere og effektivisere universitets- og høyskolesektoren for å oppnå bedre kvalitet.

Målene for denne strukturreformen er klare. Det dreier seg om å legge til rette for utdanning og forskning av høy kvalitet. Det dreier seg om å utvikle mer solide og robuste fagmiljøer. Det handler om å gi tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet og bidra til regionalutvikling og effektiv ressursbruk. Ikke minst handler det om å legge til rette for å utvikle gode fagmiljøer som kan konkurrere internasjonalt i verdensklasse.

Det er i dette perspektivet vi må se strukturmeldingen. Ekspertgruppen for finansiering har vurdert hvordan finansieringssystemet for sektoren kan innrettes, og kunnskapsministeren har allerede varslet at det neste skrittet vil være en ny stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning. Her legges stein på stein.

I forbindelse med produktivitetsanalysene sa Rattsø:

«Oppmerksomheten i politikken må forskyves fra konkurranse om bevilgninger til evaluering av resultater og kostnader.»

Vi har i dag godt belegg for at resultatene i sektoren varierer – ikke bare mellom de ulike institusjonene, men også innenfor en og samme institusjon. Det er store kvalitetsforskjeller mellom ulike fagmiljøer.

Derfor er det etter mitt syn en styrke ved denne meldingen at den identifiserer ni klare kvalitetskriterier som skal gjelde for hele sektoren, uavhengig av institusjonenes art og størrelse.

I debatten som har vært så langt etter framleggelsen av meldingen, er det særlig tre områder som har vært drøftet. Det er strukturelle endringer – fusjonsprosessene – det er finansieringen av sektoren, og det er spørsmålet om valgt versus ansatt ledelse av institusjonene.

Når det gjelder fusjonsprosessene som er nevnt i meldingen, har det vært tett dialog mellom Kunnskapsdepartementet og de enkelte institusjonene. Vedtakene skal gjøres av Kongen i statsråd. Jeg er glad for at hele komiteen har sluttet seg til regjeringas mål for strukturreformen i fellesmerknadene i innstillingen.

Det er verdt å merke seg at satsingen på verdensledende fagmiljøer skal knyttes opp til de områder hvor vi som nasjon har best forutsetninger for å lykkes. Arbeidet med å utvikle slike miljøer må omhandle både utdanning, forskning og innovasjon. Disse må sees i sammenheng. Det er et viktig signal i meldingen.

En enstemmig komité peker på at det er viktig å fortsette satsingen på virkemidler som Sentre for forskningsdrevet innovasjon, SFI, Sentre for fremragende forskning, SFF, og ikke minst Sentre for fremragende utdanning, SFU. Dette vil etter mitt skjønn være et av suksesskriteriene for at reformen skal lykkes.

Universitets- og høyskolesektoren er en stor samfunnssektor. En god finansiering er avgjørende for mulighetene til å lykkes med å øke kvaliteten. Jeg er glad for at det var en samlet komité som i innstillingen påpeker at det vil være en styrke for sektoren med mer åpenhet og transparens om grunnbevilgningen. Komiteen ber regjeringa komme tilbake til dette i forbindelse med endringene i finansieringssystemet i budsjettprosessen.

Finansiering skal fremme kvalitet i hele bredden av sektoren, for disiplinfagene og for profesjonsstudiene. Samlet sett må vi innrette finansieringen slik at vi får mest mulig ut av ressursene.

Komiteen har i fellesskap påpekt at universiteter og høyskoler historisk har hatt ulike rammebetingelser når det gjelder forskningstid og rekrutteringsstillinger. Dette gjenspeiles i forskjellig basisfinansiering for de såkalt gamle og de såkalt nye universitetene og høyskolene. En samlet komité ber regjeringa adressere denne problemstillingen og komme tilbake til Stortinget på en egnet måte. Det er bra.

Avslutningsvis vil jeg gjerne kommentere ledelsesmodellene som er drøftet i meldingen. Våre universiteter og høyskoler forvalter store ressurser for fellesskapet. Det er krevende. Endringer i sektoren har ført til større konkurranse, også internasjonalt. I tillegg blir institusjonene større og mer komplekse. Dette krever god gjennomføringskraft, styring og ledelse. Selv om regjeringa nå i meldingen legger opp til en ny hovedmodell med ansatt rektor og eksternt styreleder, ligger det fast at det er institusjonene selv som tar valget for sitt universitet eller sin høyskole. Det er styret som er det øverste organet ved institusjonen, og som må ta stilling til hvordan de best kan sikre at

de lederne som rekrutteres, er de best kvalifiserte til å ta oppgaven.

Jeg støtter beslutningen om ny hovedmodell, men jeg er glad for at det understrekes så tydelig at det er styrene som tar den endelige beslutningen. Dette er viktig for å sikre institusjonenes autonomi.

Gode målsettinger og strategier er viktig, men det er i gjennomføringen at resultater skapes. «The proof of the pudding is in the eating.» En god plan må nå implementeres med engasjement og forpliktelse.

Anders Tyvand (KrF) [10:31:42]: Landet vårt er avhengig av gode utdanningstilbud og forskning av høy kvalitet, og vi skal ha høye ambisjoner for norsk universitets- og høyskolesektor.

Stortinget har vedtatt den første langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Der ble vi enige om noen langsiktige satsinger og tydelige prioriteringer for framtiden. Vi forplikter oss til å trappe opp forskningsinnsatsen. Vi tidfestet et mål om at FoU skal utgjøre 3 pst. av BNP innen 2030. Vi ble enige om å satse på felt som marin og maritim forskning, på klima, miljø og miljøvennlig energi og på muliggjørende teknologier, og vi ble enige om et mål om å utvikle flere fagmiljøer av fremragende kvalitet. Samtidig som vi trenger spydspissene, trenger vi også gode profesjonsutdanninger over hele landet. Vi trenger gode utdanningstilbud til framtidens lærere, sykepleiere, ingeniører, økonomer osv.

Jeg opplever at det er bred politisk enighet om at vi må foreta visse strukturelle endringer i sektoren for at vi skal klare å nå disse målene. Flere rapporter peker på at vi har for mange små og sårbare fagmiljøer i Norge, og vi har kanskje ikke innrettet UH-sektoren optimalt for å få mest mulig igjen for de investeringene vi gjør i sektoren. Jeg synes derfor det er bra at det nå er en rekke positive prosesser på gang. Jeg tror ikke at fusjoner er det eneste saliggjørende, men jeg tror at det mange steder vil være nødvendig og positivt. Jeg vil derfor rose regjeringen for å ha satt i gang dette arbeidet, og ikke minst de ulike institusjonene som har tatt utfordringen på alvor, og satt i gang et omfattende arbeid.

Samtidig har jeg ved flere anledninger advart mot å fusjonere institusjoner mot deres vilje. Jeg tror en fusjon vil ha best forutsetninger for å bli vellykket dersom partene ser en gjensidig nytte av fusjonen og ønsker seg en slik prosess. Jeg er derfor glad for at komiteen uttrykker at departementet ikke skal utelukke at institusjoner som kan oppfylle framtidige krav til kvalitet som selvstendige institusjoner gjennom et forpliktende samarbeid med andre, skal få muligheten til det.

Jeg er også glad for at det skal foretas en helhetsvurdering av institusjonene, basert på kvalitetskriteriene, og at også forhold som studentinvolvering i forskningen, studenttilfredshet og oppfølging av studentene skal tillegges vekt.

Nå åpner Stortinget for at institusjoner igjen skal kunne skifte kategori. Det betyr at flere av dagens høyskoler skal kunne søke om å få bli universiteter. Samtidig skjerper vi akkrediteringskravene noe. Jeg mener dette er fornuft-

tige grep. Det er ikke lenger kategoritilhørigheten som er det naturlige skillet i arbeidsdelingen mellom ulike institusjoner. Både universiteter og høyskoler tilbyr i dag både profesjonsutdanninger og disiplinstudier. De er underlagt samme lovverk og samme finansieringssystem.

Jeg tror også at en universitetsstatus for de institusjonene som oppfyller kvalitetskravene, kan bidra til å styrke rekrutteringen av både gode studenter og gode forskere fra utlandet og dermed bidra til at vi når noen av de nasjonale målsettingene som vi har satt oss for sektoren.

Samtidig er jeg opptatt av at vi skal ha en arbeidsdeling i sektoren. Alle må ikke prøve å bli som Universitetet i Oslo eller NTNU. Ulike institusjoner har ulike oppgaver og ulike roller. Derfor trenger vi et finansieringssystem som legger til rette for dette, og som bidrar til faglig og profilmessig spissing ved institusjonene.

Jeg er også opptatt av at vi skal ha et gjennomslagskraftig finansieringssystem. Det er storting og regjering som bevilger ressurser til institusjonene, og det er disse bevilgningene som i stor grad har bidratt til eventuelle skjevheter i systemet, men vi trenger nå bedre innsikt i hvordan basiskomponenten er sammensatt. Mer åpenhet og gjennomslagskraftighet vil være en styrke for sektoren, og komiteen ber nå derfor departementet komme tilbake til dette i forbindelse med endringene i finansieringssystemet.

Helt til slutt noen få ord om styring og ledelse: Spørsmålet om valgt eller ansatt rektor har skapt offentlig debatt. Jeg mener det finnes gode argumenter for begge deler. Derfor er jeg tilfreds med at det fremdeles skal være opp til den enkelte institusjon å velge dette, og at valgfriheten faktisk blir mer reell etter den endringen som nå foretas.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:36:55]: Ønsket om å utvikle og forbedre universitets- og høyskolesektoren er ikke noe nytt ønske. Over mange år har det vært misnøye med at våre universitet ligger for langt nede på rankinglistene internasjonalt, også i Europa. Lav uttelling på institusjonenes arbeid med å dra hjem europeiske forskningsmidler har også vært gjenstand for frustrasjon. En kan gjerne unnskyldes seg med mange men, men det ligger til oss at vi ikke ønsker å være middels gode, sjøl om de fleste av oss er det. Det ligger mye positiv driv, imidlertid, i ønsket om forbedring.

Det har også vært misnøye med at kvaliteten i høyskolesektoren ikke har vært god nok. Flere har pekt på at små enheter gjør miljøer sårbare og gir mindre mulighet for god faglig fordypning. Kvalitetsreformen ble igangsatt i 2004, men etter ti år ser ikke endringene som ble gjort den gangen, ut til å ha hatt den effekten man ønsket seg, sjøl om mange har vist god utvikling.

Enkeltinstitusjoner har blitt bedre, men studentene generelt er ikke blitt mer fornøyde. Men når en del av bakteppet for denne saken er misnøye med høyskolene, er det interessant å notere seg at høyskolestudenter faktisk ser ut til å være mer fornøyde enn universitetsstudenter.

I 2008 ble Stjernø-rapporten lagt fram. Den skulle se på om strukturen i sektoren var framtidsrettet for bl.a. økt internasjonalisering. Svaret fra utvalget var: sammenslåing av institusjoner. Svaret fra de rød-grønne var: mer forplik-

tende samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon. Sektoren har tatt til seg SAK, men i mindre grad klart å oppfylle intensjonene. Dermed skurrer den blå-blå regjeringa, med Venstre og Kristelig Folkeparti, skruen til: Institusjonene skal fusjoneres.

Jeg har tidligere sagt at jeg mener regjeringa og statsråden har begynt arbeidet med å heve kvaliteten i UH-sektoren bak fram. Vi ønsker høyere kvalitet, at universitetene skal klatre høyere på internasjonale rankinglister og bli mer internasjonaliserte, og at høyskolesektoren skal forske mer og utdanne lærere, sykepleiere og ingeniører til det brede arbeidslivet regionalt. Men for å heve kvaliteten i sektoren må vi nødvendigvis mene noe om hva kvalitet i høyere utdanning er.

Jeg kan ikke annet enn å se på deler av denne diskusjonen som noe schizofren. På den ene siden hauses eksellense og spissing opp som hovedmålsetting. Samtidig skal institusjonene fortsatt ivareta regionalt arbeidslivs behov for kompetanse og næringslivets behov for innovasjon og samarbeid med academia. Dette til tross: Den grunnleggende diskusjonen om de ulike institusjonenes oppdrag har vært fraværende i meldinga og i den politiske diskusjonen.

Flertallet har i merknad vist til at NIFU og IPED i 2013 ble gitt et oppdrag å evaluere kvalitet i høyere utdanning. Deres arbeid skal foreligge i 2016. Saksordføreren var også inne på det samme. Det var et godt grep. Problemet er at oppdragsgiveren – regjering og statsråd – ikke ser poenget i å vente på dette arbeidet før de gjør strukturelle endringer.

Regjeringa mener at svaret på økt kvalitet er at institusjoner fusjoneres og får felles styre. Regjeringa tar seg ikke tid til å gjennomgå og analysere kvalitetsdriverne. De har laget seg et sett på ni kriterier som er deres definisjon av kvalitet.

Når svaret er gitt på forhånd, er vi i Senterpartiet veldig bekymret for at hele prosessen vil føre til en storstilt sanering av gode fagmiljøer, og at både kvalitet på utdanning og forskning og geografisk tilgang til høyere utdanning vil svekkes. Vi er derfor kritisk til utgangspunktet og premissene for prosessen som regjeringa har satt i gang.

Senterpartiet mener meldinga for ensidig vektlegger enkelte svakheter ved dagens universitets- og høyskole-system uten at det balanseres opp mot det norske UH-institusjoner faktisk oppnår av fremragende utdanning og forskning. Vi mener regjeringa på denne måten underslår verdien av kunnskapsutvikling og kandidatproduksjon i et mangfold av institusjoner spredd over hele landet, og betydninga av dette.

Felles universitets- og høyskolelov har bidratt til å viske ut skillelinjene mellom det tradisjonelle høyskoleoppdraget og universitetsoppdraget. Vi oppfatter at regjeringa ikke har en bevisst høyskolepolitikk i dette. Alle skal ikke gjøre det samme, men samtidig skal alle gjøre det samme likevel. Og alle skal være «eksellente». Det er et fromt mål, men høyskolene har et bredere mål enn å svare på verdenssamfunnets store spørsmål. De skal også sørge for lik tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet. Siden regjeringa i praksis mener universitet er det eneste svaret, frykter Senterpartiet at resultatet vil kunne bli lavere kvalitet i de brede profesjonsutdanningene og en nedpriorite-

ring av institusjonenes oppgave med å dekke behovet for arbeidskraft regionalt. Vi står foran den store «høgskoledøden».

Landets høyskoler og universiteter er satt under et sterkt press i halvannet år for å finne fusjonspartnere. Sjøl om enkelte institusjoner ønsker å inngå i en større enhet, er det flere av UH-institusjonene som underveis i prosessen har konkludert med at de vil være best tjent med å fortsette som sjølstendig institusjon. Til tross for grundige utredninger ved institusjonene har regjeringa likevel valgt å overprøve disse faglige og strategiske vurderingene ved å pålegge dem å gå nye runder. Vi mener en slik overprøving er uklok og vil heller kritisere regjeringa for ikke å åpne for å vurdere alternativer til fusjoner i de innledende rundene, men vi er sjølsagt glade for at komiteen pålegger regjeringa å gjøre dette nå framover.

Det er viktig at utdanningstilbudet er fordelt slik at det imøtekommer behovene i alle deler av landet. Regjeringa foreslår ikke reduksjon i antall studiesteder. Likevel er Senterpartiet bekymret for at konsekvensen på sikt kan bli akkurat sentralisering av studietilbud.

Regjeringa kan ikke garantere at fusjonerte og sjølstendige institusjoner etter hvert vil foreta endringer i tilbudsstrukturen for å samle fagmiljøer som vil kunne føre til sentralisering av campusstrukturen. Det vil være opp til styret ved den enkelte institusjon å avgjøre plassering av campus og opprettelse og nedleggelse av studietilbud.

Senterpartiet frykter campusfilialer uten faglige fullmakter som fullt ut er underlagt fakulteter ved andre studiesteder. Når beslutningsmyndigheten flyttes lenger unna dagens studiesteder, vil det på sikt kunne svekke den lokale og regionale styringa av tilbudene. Vi mener derfor at Stortinget må bestemme dersom profesjonsfag ved de enkelte campus skal avvikles.

Det er nødvendig å komme innom finansieringa sjøl om regjeringa vil komme tilbake til dette i statsbudsjettet. Det er en stor svakhet med meldinga at den ikke tar opp dette, og viser igjen at hele reformen er en hastverksreform. Her starter man med svaret – altså sammenslåing – utreder finansiering som følge av det, og ender opp med å se på hva som er kvalitet. Det er virkelig bak fram!

Det er fullt forståelig at flere høyskoler er lokket av muligheten til en bedre finansiering, større autonomi og høyere status ved å bli en del av et universitet. Tilgang til mer fagkompetanse er sjølsagt svært viktig, men fusjon kan ikke være en forutsetning for å få til det. Samarbeid mellom institusjoner er helt nødvendig og må ikke begrenses til å skje innenfor en region eller begrenses nasjonalt. Vi trenger både nasjonalt og internasjonalt samarbeid.

Senterpartiet er bekymret for at noen forregner seg på gevinstene de ser at de nå skal oppnå. Vi har eksempler på dette da de nye universitetene ble kategorisert fra høyskole til universitet. Hvordan vi finansierer universitetene og høyskolene, har stor betydning for hvordan UH-sektoren organiserer seg, og hvordan de har mulighet til å utvikle seg.

Basiskomponenten er et tilbakevendende tema når institusjonene tar opp sine utfordringer og behov. Dagens beregning av basisbevilgninga hviler på gamle og utda-

terte politiske prioriteringer. Basiskomponenten må være mer gjennomsløkt og mer rettferdig, og jeg viser i den forbindelse til forslagene som Senterpartiet har lagt inn i innstillinga, og fremmer disse.

Vi er også kritiske til at resultatkomponenten skal økes. Det er ikke feil i seg sjøl, men dersom dette skal være et kriterium, må det følges opp med tydelige kriterier for premiering også av de institusjonene som utdanner for det brede arbeidslivet.

Senterpartiet mener det er skuffende og oppsiktsvekkende at skjevhetene foreslås videreført. Vi ønsker ikke en situasjon der institusjoner med lav basisbevilgning vil få et svakere strategisk handlingsrom og dårligere muligheter for å skåre optimalt på kvalitetsindikatorene enn institusjonene som av historiske årsaker er tildelt en høy basiskomponent. Vi forventer at regjeringa retter opp i dette når de behandler finansieringa i statsbudsjettet.

Vi er også bekymret for at kostnadene ved sjølve fusjonsprosessene og en vektning av kvalitetskrav i favør av fremragende forskning vil trekke ressurser bort fra undervisninga. I dette ligger også en bekymring for at det er studentene som må betale regninga for regjeringas ambisjoner. Det er overraskende at verken regjeringa eller komiteen ser ut til å være særlig opptatt av dette. Det merkes allerede med fusjonsprosessen ved NTNU, og i Forskerforum sier også en representant fra Universitetet i Tromsø, som allerede er i denne prosessen, at byråkratiet har økt, og at system og regler er blitt mer rigide.

Vi ser at det er et flertall for tvangsfusjonering av universiteter og høyskoler, men mener regjeringa også her starter arbeidet bak fram: Sentralisering er viktigst, uavhengig av hva man mener man får ut av det.

Presidenten: Representanten Anne Tingelstad Wøien har tatt opp de forslagene hun viste til.

Iselin Nybø (V) [10:47:11]: La meg begynne med å takke komiteen for godt samarbeid i denne saken – og ikke minst saksordføreren, Sivert Bjørnstad, for godt utført arbeid med å lede oss igjennom denne ganske store og til dels kompliserte saken.

Det er bred politisk enighet om at vi må fokusere på kvalitet i UH-sektoren. Det er helt naturlig at vi alltid må strebe etter å bli enda bedre. Hvis det er kunnskap og kompetanse vi skal leve av i framtiden, nytter det ikke å hvile. Vi må alltid prøve å bli bedre.

Det handler om forskjellige ting. Det handler – som flere har vært inne på – om at vi må ha verdensledende miljøer innen forskning. Vi skal ha noen spydspisser – vi må være virkelig gode i noe. Men så handler det også om at vi skal ha gode utdanninger. Vi må sørge for at studentene, uansett hvor de studerer, får en solid og god utdannelse.

Jeg opplever at sektoren har opptrådt konstruktivt i den runden som har vært til nå. Jeg opplever at de har vært konstruktive, både med tanke på å utrede ulike sammenslåinger og med tanke på å se på ulike typer samarbeid. Jeg oppfatter det slik at det er en felles interesse for at den enkelte institusjon må styrkes.

Jeg er veldig glad for at en samlet komité står bak øns-

ket om å be regjeringen ikke utelukke at institusjoner kan samarbeide for å oppnå de kvalitetskriteriene som vi setter. Jeg tenker at kanskje er det Bergen – gjerne sammen med Høgskulen i Sogn og Fjordane – som har vært tydeligst på at samarbeid kan være en god måte å oppnå kvalitetskriteriene på. Det er ikke alltid størrelsen det kommer an på når det gjelder kvalitet i denne sektoren. Ofte blir NHH trukket fram som en ikke veldig stor høyskole, men en som er veldig spisset og god i det den holder på med.

Vi har en utfordring når vi skal slå sammen. Enten det blir sammenslåinger, eller det blir forpliktende samarbeid, kan vi ikke bare slå oss til ro med at nå har vi slått oss sammen, vi har opprettholdt campusen og fortsetter som før. Poenget med sammenslåingen må være at man styrker det faglige innholdet. Det er en krevende prosess for de institusjonene som skal igjennom dette. Jeg tror det også blir en oppgave for regjeringen å følge opp dette at når man slår sammen institusjoner, får man noe igjen for det, både på forskningssiden og, ikke minst, på undervisningssiden – at det medfører en kvalitetsheving.

Så er det dette, som flere har vært inne på, med valgt eller ansatt rektor. Det har blitt en stor debatt. Det er veldig ulike meninger om dette, både i sektoren og politisk.

Det som har vært viktig for Venstre, er at institusjonene selv skal få velge hvilken styreform de vil ha. Noen institusjoner har valgt å ha ansatt rektor – de trives godt med det og synes det fungerer godt – mens andre ønsker å fortsette med valgt rektor, noe jeg er glad for at de nå skal få lov til.

Men det blir jo en endring når vi får en sammenslåing, som flere også har vært inne på. Det skaper en annen dynamikk. Er man fra den minste institusjonen, er sjansene for at man får en valgt rektor derfra, betydelig mindre enn at man får en valgt rektor fra den store institusjonen. Det er helt naturlig at denne debatten nå får en annen dimensjon enn den har hatt tidligere. At det nå er styrene som skal avgjøre, ut fra et flertall, om de ønsker det ene eller det andre, tror jeg er viktig. Dette er institusjoner som i stor grad både kan og bør styre seg selv.

Jeg må til slutt si kort noe om dette med finansiering. Det har vært en av de store debattene i kjølvannet av denne stortingsmeldingen. Jeg er enig med dem som sier at finansieringen burde vært en del av denne meldingen, for det er to sider av samme sak. Vi må se dette litt i sammenheng. Men det er ikke en del av denne meldingen. Vi vet at det kommer i budsjettet til høsten. Derfor må vi fortsatt fokusere på dette framover. Vi må lage et finansieringssystem som er transparent og gjennom-siktig. Det er jeg glad for at komiteen understreker. Vi som storting må kunne stå for de bevilgningene som er gitt. Da må vi også vite hva de går til. Det håper jeg vil skape ro i sektoren framover. Vi må lage et finansieringssystem som gjør at de ulike institusjonene kan bli bedre i det de er gode i, og slik at ikke alle er nødt til å ha bredde, som de store breddeuniversitetene våre har.

Jeg er glad for at regjeringen nå skal adressere den problemstillingen som går på de tradisjonelle universitetene og de nye universitetene og høyskolene.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:52:30]: Komiteen er enig om mykje i denne sektoren. Det står også i innstillinga. Samtidig er det i ferd med å vise seg ei større og djupare ueinigheit om kva som faktisk skaper god forskning og høgare utdanning. Regjeringa byggjer sin politikk på ei tru på at større er best, at meir konkurranse fører til høgare kvalitet, og at byane er staden der forskinga primært skal skje.

Det som bekymrar mest i forslaget til nytt finansieringssystem frå regjeringa, er at dei varslar at grunnløyvinga skal utgjere ein mindre del av finansieringa til institusjonane, at konkurranse skal bety meir. Det bekymrar meg fordi nyskapande, banebrytande, stor forskning krev lang-siktigheit og føreseielegheit i løyvingane. Det skal vere rom for å feile og for å breie strategiske satsingar over lengre tid. Mest mogleg av forskarane si tid må brukast på forskning, undervisning og formidling, minst mogleg på andre oppgåver, som å søkje om pengar eller tilpasse forskingsprogramma for å kunne søkje om pengar.

Kari Melby, prorektor ved NTNU, skreiv dette i rektor-blogen i fjor haust:

«Men det er et viktig poeng at vår evne til å få fram verdensledende miljøer, ikke først og fremst kan basere seg på et slikt målrettet virkemiddel. Det fremste virkemiddelet er grunnbevilgningen. Lang erfaring har lært oss at dersom vi skal kunne støtte opp under miljøer med potensial for å bli verdensledende, trenger vi en rammebevilgning hvor ikke alle mulige formål er øremerket.»

Noko liknande seier Edvard Moser, som i fjor mottok Noregs første nobelpris i medisin. I ein debatt i Morgen-bladet sa han:

«Problemet er at å publisere store mengder er ufor-enlig med å publisere så bra som mulig.»

Vi burde ha gått motsett veg, slik SV føreslo i budsjett-prosessen i fjor, mot større basisfinansiering. Det vil vi gjere fordi vi ønskjer autonome, uavhengige institusjonar innan høgare utdanning, ikkje fordi høgare utdanning skal vere frakopla samfunnet, men fordi autonome institusjonar er betre for samfunnet. Universitet og høgskular er ikkje produsentar av studiepoeng eller forskingsartiklar; dei er viktige samfunnsaktørar med kritiske oppdrag.

Med denne meldinga tar vi eit skritt mot ein meir marknadsorientert businessmodell innan høgare utdan-ning. Han byggjer på ideen om at konkurranse gjev den beste forskinga, på at større einingar gjev den beste fors-kinga, og på at meir måling, fleire kvalitetsindikatorar og rapportering gjev fleire vitskapelege gjennom-brot. Det trur ikkje vi, og det trur heller ikkje Edvard Moser. Telleproble-met som Moser påpeikar, kjem også til uttrykk i dei andre kvalitetskriterium som stortingsmeldinga legg opp til. Ka-tegorien «søking til studieprogram» kan bli ein drivar for marknadsføring som ikkje samsvarar med studiets faktis-ke innhald. Kategorien «høg gjennomføring» er sjølv-sagt bra, men ikkje dersom det blir ein drivar for mindre am-bisjose studium og lågare krav. Kategorien «storleik på doktorgradsutdanninga» er ikkje eit gunstig kriterium der-som det medfører at institusjonane gjer programma stadig større utan at oppfølginga av stipendiatane blir forbetra.

Ny kunnskap og forskning utviklar seg best gjennom ein løpande, open og demokratisk debatt. Det er gjennom denne openheita og forskingas indre demokrati at ny kunnskap blir diskutert og ofte blir krangla fram. Fundamentalt for denne openheita og dette demokratiet ligg forskingas autonomi – at ho ikkje skal bli styrt for mykje av andre, ytre forhold. Difor er det så viktig for SV å styrkje basisfinansieringa. Difor er vi skeptiske til samanslåingar med tvang og nedlegging av små fag fordi dei er små. Difor går vi imot å endre modellen der vald rektor er utgangspunktet i academia. Det er ei for stor tru på at struktur er svaret på utfordringane i UH-sektoren. Samanslåingar kan ha god effekt, men det er ingen mirakelkur. Det er ikkje slik at studentane på Gjøvik plutsleg vaknar opp til ein heilt ny studiekvardag den dagen dei går på NTNU og rektoren sit i Trondheim. Stort behøver ikkje vere godt, smått behøver ikkje vere dårleg.

SV meiner dette systemet ikkje fører til varierte institusjonar tilpassa sitt oppdrag, og vi er difor kritiske til store delar av forslaget til regjeringa.

Eg vil ta opp det forslaget vi fremjar i innstillinga.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:57:43]: Regjeringen har lagt frem en stortingsmelding om strukturreform i universitets- og høyskolesektoren, og vi har tatt utgangspunkt i noen store utfordringer som både vi som samfunn står overfor, og som verden står overfor: klimaendringer, kombinasjonen av at vi skal løfte millioner av mennesker ut av fattigdom samtidig som vi skal gjøre det på en bærekraftig måte, behovet for endret energibruk, og her hjemme utfordringer knyttet til alderssammensetningen i befolkningen, sprekker i velferdssamfunnet – ja selve behovet for at vi fortsatt skal ha et sterkt velferdssamfunn og høy verdiskaping. Det er ikke noe nytt at verden endrer seg, men tempoet er kanskje raskere enn tidligere, og det vil alltid være usikkert hva den endrer seg til.

Universiteter og høyskoler spiller en nøkkelrolle i samfunnet vårt. De er bærebjelker i videreutviklingen av kunnskapssamfunnet for å gi utdanning og for å gi danning.

Det er veldig mye godt å si om dagens universitets- og høyskolesektor, men som de fleste andre stortingsmeldinger handler også denne om utfordringene. Men jeg har også lyst til å understreke at dette ikke er en melding som skal løse alle utfordringene. Den tar for seg de overordnede rammene, strukturen, og peker på hvilke endringer som bør gjøres med det.

Det brukes ganske store ressurser på universitets- og høyskolesektoren, men ressursene spres for tynt. Det er mange små og sårbare fagmiljøer, som også andre talere har vært innom, og mange spredte, små utdanningstilbud med sviktende rekruttering.

Det er ikke en diagnose som dukket opp med den nye regjeringen. I 2008 presenterte Stjernø-utvalget en utredning som sa det samme. Også evalueringer foretatt av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, NOKUT, viser bekymringen for at ressursene spres for mye. I regi av

Norges forskningsråd har internasjonale fagpaneler gjennomført nesten 30 evalueringer av norske forskningsmiljøer. Et gjennomgangstema er at mange fagmiljøer er for små til å forfølge viktige forskningsspørsmål, også innen profesjonsfagene, og til å kunne hevde seg i internasjonal konkurranse.

Det er det viktige utgangspunktet for meldingen og for de endringene vi mener det er behov for.

Diskusjonen om struktur i universitets- og høyskolesektoren er ikke ny. Jeg har nevnt Stjernø-utvalget. I kjølvannet av det oppfordret forrige regjering institusjonene til å finne sammen og fusjonere. Stortinget bevilget penger til samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon, og det ga noen resultater, men ikke nok.

Regjeringen har ansvaret for den samlede strukturen i universitets- og høyskolesektoren, og det er behov for større endringer enn det vi har sett hittil. Derfor tar vi ansvaret for det og gjennomfører endringer, og vi gjør det gjennom en prosess som er involverende. Dette innebærer god dialog med institusjonene selv, selv om ikke alle institusjonene nødvendigvis får den løsningen de har øverst på ønskelisten hvis de bare ser på egen institusjon.

En god prosess innebærer også politisk forankring. Politikken for høyere utdanning og forskning, i hvert fall de store strukturgrepene, har vært preget av stor enighet. Det er viktig, fordi vi ønsker løsninger som står seg over tid, og som Stortinget slutter opp om. Det er også en viktig bakgrunn for at denne meldingen blir lagt frem nå.

Kvalitet er det overordnede målet for regjeringens kunnskapspolitik, og strukturmeldingen uttrykker tydelige mål om utdanning og forskning av høy kvalitet. Vi skal ha robuste fagmiljøer. En styrke med det norske systemet er at vi har god tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet, og det skal vi fortsatt ha. Institusjonene skal bli bedre i stand til å ta en aktiv rolle i regional utvikling. Vi ønsker god utdanning på alle nivåer og på alle studiesteder, men vi ønsker også miljøer som hevder seg helt i verdens toppen. Større fagmiljøer og større institusjoner legger til rette for det.

Vi vil også legge vekt på effektiv ressursbruk, uten at vi dermed tror at større alltid vil være bedre, og det har vært nevnt gode eksempler her på institusjoner som ikke er store i betydningen mange studenter, men som allikevel er fremragende innenfor sine fagfelt.

Det er også viktig å understreke at sammenslåinger ikke er et mål i seg selv, det er et virkemiddel for å fremme kvalitet. Det betyr også at verken institusjonene eller regjeringen eller Stortinget er ferdig når sammenslåinger er gjennomført. Kvalitet er et mål vi hele tiden må jobbe for, og et viktig ledd i det arbeidet blir en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning i 2017.

I strukturmeldingen peker vi på noen kriterier som sier noe om kvalitet eller hvor robust en institusjon er: antall årsverk med førstestillingskompetanse, studentrekruttering, studentenes tidsbruk og fullføring, publisering av ny forskning, eksterne inntekter, størrelsen på doktorgradsprogram, samspill med samfunnet og internasjonal orientering. Dette er ikke nye kriterier, det er kjente kriterier som over tid har vært brukt både av sektoren, av politikere

og andre for å diskutere kvalitet. Det er også de kriteriene som er mest relevante for å vurdere struktur. Derfor er det fornuftig å bruke dem som et utgangspunkt for å vurdere om en institusjon er solid nok til å stå alene.

Men det er ingen formel for kvalitet, og det finnes heller ingen formel for struktur. Med andre ord setter vi ikke noen absolutte minstekrav eller vurderer utelukkende etter kriteriene. Vi må gjøre en samlet vurdering av institusjonene og hvilke alternativer som foreligger. Men når noen gjennomgående scorer lavt, tilsier det etter vår vurdering at de bør slås sammen med andre.

Mer forskningsbaserte profesjonsutdanninger og innføring av femårige lærerutdanninger er også en viktig bakgrunn for strukturendringene. Mange institusjoner vil ikke ha faglige forutsetninger for f.eks. å kunne tilby en femårig lærerutdanning alene. Nye opptakskrav kan også påvirke rekrutteringen.

I meldingen skisserer vi noen institusjoner som kan slås sammen ganske raskt. Disse vurderingene er et resultat av en ganske lang og veldig åpen prosess. Vi peker også på en del institusjoner som ennå ikke har funnet sin plass. Disse institusjonene vil vi ha videre dialog med gjennom en fortsatt åpen prosess. Det er altså ikke noe hemmelig kart som nå dras opp av skuffen.

Andre institusjoner igjen vil klare seg fint alene, men har en viktig jobb å gjøre med å prioritere, konsolidere og utvikle fagmiljøer innenfor egen institusjon. Atter andre kan det være behov for å fortsette prosessen med når de ser hvordan sektoren utvikler seg, og hvordan det vil påvirke dem.

Som sagt er sammenslåing bare ett virkemiddel for kvalitet. I meldingen presenterer vi også noen andre virkemidler som virker sammen med strukturendringer, f.eks. nye krav til master- og doktorgradsprogrammer for å sikre at de er forankret i sterkere fagmiljøer. Det skal fortsatt være mulig for en institusjon, for en høyskole, å bli vitenskape- lig høyskole eller universitet, og den dynamikken har også ført mye bra med seg. Men det har også ført til at det har blitt etablert noen i overkant smale doktorgradsprogrammer med få kandidater. Derfor strammer vi til kriteriene for å endre institusjonskategori.

God styring og ledelse er avgjørende for å få utdanning og forskning av høy kvalitet. I dag kan institusjonene velge om de skal ha valgt rektor som styrets leder eller ekstern styreleder og ansatt rektor. Den valgmuligheten vil være der fortsatt, men regjeringen mener at modellen med ekstern styreleder legger best til rette for både ryddighet og for rekruttering av den best kvalifiserte ledelsen, og at den gir styret en tydeligere og mer uavhengig rolle overfor den daglige ledelsen av institusjonen. Ikke dermed sagt at det ikke er flere veldig gode rektorer som er valgt, men det er altså den politiske, prinsipielle beslutningen og innfallsvinkelen. Hvis institusjonene selv er rykende uenig, vil de fortsatt ha mulighet til å bestemme at de skal ha valgt rektor som styreleder.

Endringen i UH-sektoren må ses i sammenheng med regjeringens store satsing på forskning og høyere utdanning. Den må ses i sammenheng med langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, den må ses i sammenheng

med budsjettene, og den må ses i sammenheng med stortingsmeldingen om kvalitet. Meldingen viser også til andre tiltak, som f.eks. utviklingen av NOKUTs tilsynsmodell.

Vi har også varslet endringer i finansieringssystemet, basert på råd fra en ekspertgruppe og på prosessen og dialogen med sektoren. Noen av disse justeringene vil kunne ha budsjetteffekter. Det gjør at jeg mener de hører hjemme i statsbudsjettet.

Noen av justeringene har så nær sammenheng med strukturen og institusjonenes rammebetingelser at vi har presentert dem i meldingen. Vi kommer så godt vi kan til å legge opp til en prosess som gjør at Stortinget får god tid til også å diskutere et finansieringssystem.

For regjeringen har det vært viktig å gi institusjonene en forutberegnelighet ved allerede nå å si at vi ønsker å videreføre hovedtrekkene i dagens system, og samtidig over tid øke den resultatbaserte finansieringen. Det betyr ikke at basisbevilgningene blir radikalt lagt om, men det betyr at over tid vil mer komme som en følge av konkurranse på åpne arenaer.

Størrelsen på den resultatbaserte delen og hvilke indikatorer som skal inngå, innrettingen av styrkeforholdet mellom disse samt spørsmålene om åpen eller lukket ramme har økonomiske konsekvenser og bør derfor behandles i forbindelse med budsjettet.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Marianne Aasen (A) [11:07:52]: Jeg har tenkt å stille et spørsmål om finansieringssystemet, som var det statsråden avsluttet sitt innlegg med.

Det er riktig at det ble nedsatt et ekspertutvalg som dannet grunnlaget for de vurderingene som skisseres i meldingen. Regjeringen valgte ikke å gå videre på dette med basisbevilgningen, hvordan den er sammensatt og hvordan den fungerer. Samtidig er det en enstemmig komité som ber om at regjeringen kommer tilbake og adresserer denne problemstillingen knyttet til det som enkelte opplever som ulike rammebetingelser, og som andre mener har gode forklaringer i sektoren, men som en samlet komité ønsker å gå mer i dybden på.

På hvilken måte ser statsråd Røe Isaksen for seg at dette skal skje?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:08:45]: Når en samlet komité ber om det, vil vi selvfølgelig gjøre det. Det betyr at i forbindelse med nytt finansieringssystem som skal legges frem – dette må jo komme frem før Stortinget vedtar et nytt finansieringssystem – vil vi også legge frem en oversikt over i det store og det hele hvordan basisfinansieringen er bygd opp.

Så er det en interessant diskusjon som flere har vært innom her, nemlig for og imot en høy basisandel. Fordelen som SV peker på – og det er jeg helt enig i – er at en stor grunnfinansiering gjør at institusjonene har stor mulighet til å prioritere selv, ha egne prioriteringer. Ulempen, hvis man kan kalle det det, er jo at basisfinansieringen, for at man ikke skal få for radikale endringer i finansieringen til institusjonene fra år til år, reflekterer også tidligere po-

litiske vedtak. Dermed er det slik at forskjellige institusjoner har vært utsatt for – eller velsignet med – forskjellige politiske vedtak over tid.

Marianne Aasen (A) [11:09:51]: Vi får nå vite at vi skal få en oversikt over basisbevilgningen, og det er fint. Jeg bare lurer på hvorfor kom ikke den oversikten i denne meldingen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:10:07]: Komiteens flertall ber om at regjeringen kommer tilbake på en egnet måte med – hva skal man kalle det – en oversikt over det store og det hele når det gjelder basisfinansieringen, altså hvilke komponenter og elementer som ligger i det som kalles basisfinansieringen. Og det vil jeg anta er et forsøk fra komiteens side på å besvare de innspillene som er kommet om at basisfinansiering er en slags svart boks. Man ønsker å vite hva som har drevet utviklingen i basisfinansieringen, og det kommer vi til å komme tilbake til Stortinget med.

Vi har ikke gjort det tidligere, for vårt utgangspunkt var at vi skal videreføre hovedtrekkene i dagens modell, og at vi ikke ønsker altfor radikale omlegginger i finansieringen til institusjonene fra et år til et annet. Men det oppfatter jeg heller ikke at komiteen tar til orde for, men vi skal selvfølgelig gjøre det komiteen har bedt oss om å gjøre.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:11:20]: Jeg skulle nesten hatt lyst til å fortsette på det med basiskomponenten, men jeg skal fokusere på noen annet, for i Adresseavisen 19. mai skriver de om første strid mellom fusjonspartnerne, og det går på fusjonen mellom NTNU, Gjøvik, Ålesund og Høgskolen i Sør-Trøndelag. Det var jo anbefalt at alle skulle sitte i styret, og alle trodde sikkert at alle skulle sitte i det nye styret for fusjonspartnerne, men det ville ikke styret i NTNU. De sa nei. Men den 21. mai gikk det en e-postrunde der de sa at de kunne vurdere det likevel. De andre skulle få én representant hver, og Gjøvik kunne ligge an til å få én representant fra studentene.

Jeg lurer på hvilke grep statsråden vil gjøre for å sikre behovet til nærings- og arbeidslivet lokalt, og om statsråden er fornøyd med hvordan denne prosessen har utviklet seg?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:12:19]: I det store og det hele er jeg fornøyd med hvordan prosessen har utviklet seg, og så antar jeg også at når det har vært stor lokal oppslutning, både i Gjøvik og Ålesund, om at man skal bli en del av NTNU, skyldes det ikke minst at arbeidsliv og næringsliv ser store fordeler med det.

Så mener jeg at det vi skal ta politisk ansvar for, er først og fremst de overordnede strukturrammene. Jeg er ikke for at vi skal gå inn og detaljstyre institusjonene. Det betyr også at hvordan man håndterer fusjonsprosesser, hva slags samtaler man har på forhånd, mener jeg at institusjonene og styrene skal ha et stort ansvar for, og at de ikke skal detaljstyres politisk.

Så har jeg full tillit til at disse institusjonene, både Høgskolen i Sør-Trøndelag, NTNU, Gjøvik og Ålesund, kom-

mer til å komme frem til en god løsning. Hver gang jeg møter dem, er de veldig giret på å få til Norges største universitet, så det tror jeg går bra.

Iselin Nybø (V) [11:13:29]: Vi er alle enige om at denne runden som vi nå går, må medføre høyere kvalitet i sektoren, både på forskningssiden og ikke minst på utdanningssiden. Og det er jo en utfordring for sektoren når man har ulike campuser, som det nå blir, som skal ligge under én institusjon – for det første fordi hvis en høyskole slår seg sammen med et universitet, vil det nødvendigvis være forskjell på kvaliteten hvis man tenker på f.eks. førstestillinger. Men så vil det også være en utfordring at de har geografisk ulike lokasjoner.

Så jeg lurer på om statsråden har noe inntrykk av om UH-sektoren selv har kommet et godt stykke på vei i hvordan de skal sørge for at kvaliteten blir bedre gjennom dette samarbeidet, og hva statsråden ser for seg at han kan gjøre, f.eks. for å løfte de høyskolene som nå slår seg sammen med universiteter, for at de skal komme opp på samme nivå.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:14:29]: Det er et veldig stort og godt spørsmål og vanskelig å svare på på 1 minutt, men jeg prøver allikevel. Kvalitetsfordelene ved dette kommer jo ikke av seg selv, de kommer hvis institusjonene benytter seg av det. Det er tettere faglig samarbeid, at man har mulighet til å bli enige om felles akademiske standarder, for å si det på den måten. For en del institusjoner vil det å kunne bli en del av en større enhet, å kunne få tilgang til flere ressurser for f.eks. å kunne svare på et behov i lokalt arbeidsliv eller næringsliv, være en stor fordel.

Så er det ikke noe nytt at vi har geografisk spredte campuser. Det har vi allerede i dag. Og det er flere institusjoner som er spredt over opptil flere campuser.

Og så mener jeg igjen at institusjonene da må tenke strategisk, langsiktig og systematisk. Men jeg ønsker ikke som statsråd å gå inn og detaljstyre institusjonene når det gjelder hvilket studietilbud de skal ha hvor. Det oppfatter jeg at et ganske enstemmig storting, i hvert fall nesten, ønsker at det skal institusjonene gjøre selv.

Anders Tyvand (KrF) [11:15:42]: Det er bred politisk enighet om at det er behov for fusjoner. Det er bred politisk enighet om at det er behov for større fagmiljøer mange steder. Men samtidig er det bred politisk enighet om at dette ikke skal være en reform for å legge ned studiesteder. Vi har behov for gode utdanningstilbud over hele landet.

Nå sa statsråden nettopp at han ikke ønsker å gå inn og detaljstyre hvilke studietilbud de ulike institusjonene skal ha ulike steder, men det vil jo nå i stor grad være opp til de fusjonerte universitets- og høyskolestyrene rundt omkring å ta denne avgjørelsen.

På hvilken måte ser statsråden for seg at vi som ansvarlige politikere kan være med og ta ansvar for at vi fortsatt vil ha gode utdanningstilbud over hele landet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:16:43]: Det viktigste vi gjør, er å gi – som flertallspartiene også har gjort – gode budsjetter og ha klare satsinger og sikre at det ikke er satsinger som bare kommer ett år, og så blir de borte, men at man har en langsiktighet i det.

Så er det helt riktig, som representanten Tyvand sier, at utgangspunktet for dette ikke er en campusdiskusjon. Hvis vi skal ha utdanning over hele landet, trenger vi selvfølgelig sterke regionale institusjoner, men vi trenger også et desentralisert tilbud.

Så mitt poeng er at det å gå inn og ha stortingsvedtak på alle studietilbud, og hvor de skal være, som f.eks. Senterpartiet har foreslått, vil være et brudd med hele måten vi har tenkt styringen av universitets- og høyskolesektoren på. Det ligger til institusjonene. Men det er jo en klar forutsetning fra Stortingets side at vi skal ha et desentralisert tilbud. Og – for å si det sånn – grunnen til at f.eks. nye, større NTNU nå ønsker en sammenslåing med Ålesund og Gjøvik, er også for å være i Ålesund og på Gjøvik.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:18:01]: Nobelprisvinner Edvard Moser åtvarer mot ei utvikling mot meir resultatfinansiering av forskning. Kva er det kunnskapsministeren har forstått om forskning som Edvard Moser ikkje har forstått?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:18:19]: Nå har ikke jeg diskutert de finere nyansene i finansieringssystemet med Edvard Moser, så jeg må egentlig bare ta tolkningen av Edvard Moser via SVs representant. Men jeg mener at vi i det som legges frem her nå, har funnet en god balanse. Jeg synes representanten Knag Fylkesnes på en veldig god måte beskriver viktigheten av at man ikke har en for detaljert styring av grunnfinansieringen – nettopp fordi veldig mye av satsingen til universiteter og høyskoler kan gå til de tingene de selv mener er viktige. Og der er det et godt prinsipp at institusjonene er minst like gode, ofte bedre, til det enn politikerne.

På den andre siden er det også slik at basisfinansieringen er der som et resultat av politiske beslutninger gjennom flere tiår. Og det er flere institusjoner, særlig innenfor høyskolesektoren, men også innenfor det som noen kaller de nye universitetene, som mener at det at man har låst basisfinansieringen, gir dem et urimelig utgangspunkt.

Nå har vi funnet et godt kompromiss og en god vei videre ved at resultatfinansieringen over tid vil utgjøre en noe større del.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Martin Henriksen (A) [11:19:41]: Det er mye positivt i meldinga, og det er enighet om mye. Men likevel er det noen temaer som ikke har fått sin rettmessige plass. Det gjelder definisjonen på kvalitet, det gjelder finansierings-spørsmål, og det gjelder studentene – de som skal studere på institusjonene, som skal møte forskere og undervisere hver dag, de som bor i studentboligene hvis de er så heldige at de har fått en plass, de som sitter over bøker og forelesningsnotater, og som forhåpentligvis også har tid til

en øl på studentpuben. Studentenes rolle er undervurdert og underkommunisert i det som er lagt fram av regjeringa så langt. Studiekvalitet er i realiteten plassert i andredivisjon i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, og temaet er knapt på banen i strukturmeldinga.

Fra studiebarometeret til NOKUT vet vi at oppfølging, veiledning og tilbakemeldinger fra faglærer er det punktet flest studenter er misfornøyde med. Vi vet også at 42 pst. av studentene som startet å studere i 2001, ikke hadde fullført en grad etter ti år.

Studiekvalitet må være et krav til alle institusjonene og ett av kriteriene de måles på. Dersom ikke institusjonene jobber med å lage gode studieløp for at studentene skal lykkes, bør de få en kraftig oppstrammer fra storting og regjering. Det må også være en god kobling mellom forskning og utdanning. Regjeringa er opptatt av verdensledende miljøer og bedre forskningskvalitet. Det slutter vi oss til, men det er ikke nok.

Ja, forskningskvalitet er et grunnlag for god studiekvalitet, men det er ingen garanti for god studiekvalitet. Studentene har liten nytte av å komme til fremragende forskningsmiljøer dersom kunnskapen ikke formidles gjennom gode undervisningsopplegg. Det har rett og slett liten verdi for studenter å ha verdensledende forskere på campus hvis de aldri setter sine bein i en forelesningssal, ikke bryr seg om undervisning eller noensinne snakker med en student. Det er ikke slik at god forskning automatisk blir til god undervisning. Vi ser av både studiebarometeret og frafallstatistikken at det alene ikke holder. Det vi burde gjøre mer av, er, for å si det enkelt, å sende forskere mer ut blant studenter og studenter mer inn til forskerne. Vi må sikre at studenter får innsikt i FoU-arbeid og at vi utvikler evnen til kritisk og selvstendig tenkning, at de motiveres til å holde seg oppdatert etter fullført grad. Det forutsetter at studentene møter høye krav, men også at de får oppfølging, veiledning og tilbakemelding for å klare kravene. Dette burde ha kommet tydeligere fram i langtidsplanen og strukturmeldinga, mener vi.

Som samfunn skal vi stille høye krav til studentene, men vi må gjøre det mulig å leve opp til de kravene også. Det er rimelig at vi gir studenter riktig oppfølging, og at vi gir dem en økonomi som lar dem bruke mer tid på lesesalen og mindre på deltidsjobben. Derfor kommer Arbeiderpartiet til å fortsette å foreslå elleve måneders studiefinansiering og flere studentboliger.

Men jeg vil også si helt til slutt at det er smart å bruke pengene sine smart. Derfor vil vi advare mot ekspertgruppas forslag om turbostipend. Selv om det ikke er en del av denne meldinga, kan det være på trappene. Hvis kunnskapsministeren tar seg råd til å bruke 1,2 mrd. kr på å belønne dem som allerede får det til, så er det fryktelig feilslått bruk av fellesskapets penger. For 1,2 mrd. kr kan man innføre ikke bare elleve, men tolv måneders studiefinansiering. Man kan heve stipendandelen til 1,5 G, eller man kan bygge 4 200 studentboliger til fullkost. For å bruke en sammenlikning norske studenter har lett for å forstå – iallfall alle dem jeg studerte med: Beløpet kunnskapsministeren kanskje vil bruke på dem som allerede har de beste forutsetninger for å fullføre, utgjør det samme som over

20 millioner halvlitere. For øvrig var det først da jeg så det tallet at jeg virkelig forsto hvorfor NSO sa følgende til komiteen om turbostipend: «Vi trenger penger den tiden vi er studenter, ikke etterpå.»

De som skal bli framtidens forskere, professorer, ingeniører, leger, sykepleiere og leger, må være kjernen i politikken. Derfor forventer Arbeiderpartiet at kunnskapsministeren og regjeringa inntar en mer offensiv holdning på vegne av studenter og studiekvalitet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tone Merete Sønsterud (A) [11:24:53]: Utdanning over hele landet har vært et tema i debatten, og lokale utdanningssentre har vokst fram ut fra lokale behov og representerer i dag et stort mangfold når det gjelder antall, organisering, innhold og størrelse. Alle har bred lokal støtte og samarbeider tett med lokalt næringsliv, kommuner og fylkeskommuner. Her gjøres et imponerende arbeid for å gi Norges befolkning en reell mulighet til å ta utdanning uavhengig av bosted, livssituasjon og økonomi.

I hele landet er det nå et stort behov for omstilling og kompetanseheving. Vi trenger tiltak som bringer studiene dit folk bor, og som er fleksible, og her har utdanningsentrene en viktig rolle. De tilbyr etterspurt utdanning, som f.eks. sykepleiere og lærere. De sikrer offentlig og privat næringsliv kompetent arbeidskraft samtidig som de bidrar til å høyne befolkningens utdanningsnivå. I tillegg er en satsing på lokale utdanningssentre et utmerket distriktpolitisk virkemiddel og har stor betydning for fortsatt vekst og utvikling. Dette er en kostnadseffektiv modell, og bak hvert eneste produserte studiepoeng finnes det et individ som opplever utvikling, noe som er viktig nok i seg selv.

Til et dagsaktuelt tema: Mange kommuner klarer ikke å satse på etterutdanning av lærere. Gunn Marit Helgesen sa i en debatt før påske at pengene som myndighetene har bevilget til etter- og videreutdanning av lærere, går stort sett med til reise og opphold på UH-konferansene rundt omkring i landet. I Finnmark og Sogn og Fjordane kan slike kostnader være på 60 000 kr per lærer, noe som begrenser mulighetene for å benytte seg av tilbudet, dramatisk. KS-lederen viser til at nettverkene av utdanningssentre er spesielt utviklet for å løse denne type utfordringer. De vil fjerne kostnadene, de har spesialtilpassede lokaler og teknologiske løsninger samt personell med lang erfaring fra å tilrettelegge for undervisning og skape et godt læringsmiljø. Og studentvurderinger viser at studentene jevnt over er meget godt fornøyd med den faglige kvaliteten.

KS påpeker også at en aktiv bruk av utdanningssentrene vil gi en rekke andre fordeler, ved at f.eks. lærere som av en eller annen grunn ikke har ønske om eller mulighet til hyppig reisevirksomhet, likevel kan benytte seg av tilbudet, og man får fleksibilitet i forhold til sammensetning av elevgrupper og samarbeid.

Sentrenes rolle i den norske utdanningsflora er uklar både når det gjelder organisering og økonomi. Det er nå viktig – på nasjonalt initiativ – å anerkjenne utdanningsentrenes rolle, klargjøre ansvarsforholdene og gi forutsig-

bare rammebetingelser, slik at vi kan benytte oss av det potensialet som ligger i studiesentrene. Det burde denne meldingen ha tatt hensyn til. Det gjør den dessverre ikke. Derfor fremmer mindretallet et forslag om dette, som det er fullt mulig for flere i dag å stemme for.

Kristin Vinje (H) [11:28:03]: Jeg vil innlede med å reflektere over hvorfor denne strukturendringen i universitets- og høyskolesektoren er en høyst nødvendig og betimelig reform. Poenget er jo at vi i dag har en struktur som står i veien for å nå de målene vi har i sektoren, og det vi ønsker å oppnå, er utdanning og forskning av høy kvalitet, robuste fagmiljøer, god tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet, regional utvikling, verdensledende fagmiljøer og effektiv ressursbruk. Og hvordan skal vi få til det, og hvorfor skal vi få til det? Det er fordi vi trenger høyere utdanning og forskning av god kvalitet for å realisere kunnskapssamfunnet og fordi det er viktige drivkrefter og redskaper for de omstillingene Norge og verden står overfor.

I vinter fikk vi første del av Produktivitetskommisjonens rapport, som peker på at Norge har en middels plassering blant OECD-land når det gjelder sentrale forhold som innovasjonsevne, nyetablering, næringslivsforskning og skolesystem. Kunnskap er den viktigste kilden til økt produktivitet. Eksplosjonen i antall utdanningstilbud som kom med kvalitetsreformen, har ikke ført til bedre kvalitet. Stjernø-utvalget beskrev en sektor med mange institusjoner der ressursene spres for tynt utover, og dette bildet bekreftes av en rekke internasjonale fagevalueringer de siste årene. Derfor er dette én av flere nødvendige reformer i samfunnet som skal bidra til å styrke oss som nasjon, øke konkurransekraften og sikre nødvendig kompetanse for å ta vare på og videreutvikle velferdssystemet vårt i fremtiden.

Det er noe paradoksalt over venstresidens kritikk i denne saken. De kritiserer regjeringen for å begynne i feil ende, eller for å gå for fort frem, eller for å glemme, og å satse på alt og alle. Da får jeg lyst til å si: Hvorfor tok de ikke selv tak i disse utfordringene da de hadde makten? Jeg vil understreke at det har vært en grundig prosess i forkant av fremleggelsen og behandlingen av denne meldingen. Disse problemstillingene har vært diskutert og debattert og drøftet i sektoren i mange år før fremleggelsen av meldingen vi nå behandler.

Noen av de utfordringene som beskrives, er at vi har for mange små og sårbare fagmiljøer med sviktende rekruttering. For eksempel tilbys lærerutdanningen i dag på 19 institusjoner, det er store kvalitetsforskjeller, og forutsetningen for å drive kvalifisert forskning er svært varierende. Derfor er det bra at regjeringen nå skal gjøre lærerutdanningen om til en femårig master. Det kan bety at ikke alle de institusjonene som tilbyr lærerutdanningen i dag, vil kunne fortsette med det, og derfor er lærerutdanningen ett eksempel på hvorfor det er viktig å gjøre strukturelle endringer. Strukturendringer er selvsagt ikke tilstrekkelig for å sikre kvalitet og bærekraft. Likevel: En rekke utfordringer er knyttet til at flere av våre miljøer er for små, det forskes og publiseres lite, de hevder seg ikke godt nok in-

ternasjonalt, og de klarer rett og slett heller ikke å tilby den utdanningen landets studenter trenger.

Det er krevende å gjennomføre strukturelle endringer, men det er nødvendig, og derfor må vi tåle litt friksjon og være tålmodige. Det er bred enighet om målene.

Avslutningsvis vil jeg sitere Bjørnstjerne Bjørnson, som sier: «Det volder litt rabalder, – dog fred er ei det beste, men at man noe vil.»

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Bente Thorsen (FrP) [11:31:23]: I årene framover vil det være viktig å satse på miljøer hvor Norge har særlige strategiske og konkurransemessige fortrinn. I den sammenheng er det viktig å ha best mulig profesjonsutdanninger, ikke minst innen lærer- og ingeniørfag. Behovet for helsearbeidere er også stort, og det fordrer økt satsing.

Fremskrittspartiet vil her vise til at flertallspartiene har styrket profesjonsutdanningene gjennom budsjettforlikene i Stortinget de to siste årene, og at dette er en satsing som bør fortsette.

Fremskrittspartiet vil peke på at profesjonsutdanninger er viktig, både for å opprettholde et velfungerende velferdstilbud i hele landet og for å sikre framtidig verdiskaping. Det er særlig viktig å koble utdanning og forskning tettere sammen i disse fagene, da tradisjonen for dette i mange tilfeller er mindre og kortere enn for mange andre fag.

Effektive og gode profesjonsstudier er viktig. En endring i strukturen til større og mer slagkraftige enheter vil føre til større kunnskapsmiljøer, som kan bedrive bedre forskning. Konsentrasjon om forskning er viktig også for profesjonsstudiene.

En historie jeg leste for noen år siden i bladet Bedre Skole, understreker poenget med forskningsbasert undervisning. En høyskolelektor fortalte der at i sin tid som pedagogikkstudent hadde han presset lærerne på pedagogikkstudiet om det forskningsbaserte underlaget for undervisningen deres. Svaret han fikk, var: Sume seier det, og sume seier det, det er uråd å seia noko visst.

Vi har flere studier som viser at vi også i dag har undervisningsprogrammer innenfor lærerutdanning som ikke forholder seg til empirisk forskning. Det gir neppe en god profesjonsutdanning. Fremskrittspartiet mener det må forventes at utdanning bygger på et forskningsbasert kunnskapsgrunnlag, og mener at de tiltakene som er i gang gjennom strukturreformen, vil bidra til dette.

Fremskrittspartiet vil understreke at profesjonsutdanningene bør gis særlig prioritet i utdanningspolitikken de neste årene. Det må være enkelt å velge en profesjonsutdanning og å kombinere jobb med en slik utdanning, også i distriktene. Det må sikres både robuste utdannings- og forskningsmiljøer og nærhet til de ulike arbeidsplassene der praksisutdanningene skal foregå. Profesjonsutdanningenes egenart må gis tydelig legitimitet, og dette må gjenspeiles i organiseringen og ledelsen av institusjonene. Mer praksisnær forskning bør være et særlig mål. Dette ivare-

tar denne meldingen på en god måte, mener Fremskrittspartiet.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:34:31]: Saka om struktur i høgare utdanning viser igjen regjeringa sin iver etter å sentralisere og få evig større einingar. Sektor etter sektor vert radbrekt, gode institusjonar vert lagde ned eller slått saman, og regionar vert tappa for arbeidsplassar og kompetanse.

Det siste året har kunnskapsministeren drive ein kontinuerleg kamp for å slå saman høgskular. Høgskulen i Sogn og Fjordane er ikkje noko unntak. Vedtak frå styret er neglisjerte, og seinast i eit innlegg i Sogn avis 2. juni er ministeren klar på at Høgskulen i Sogn og Fjordane må slåast saman med ein annan institusjon.

I eit tidlegare lesarinnlegg i same avis avslørte kunnskapsministeren store manglar i kunnskapen sin om den nemnde høgskulen. Eg skal difor gi nokre fakta. Høgskulen hadde i 2015 ein auke på 28 pst. i søkjartalet frå 2014. Ein hadde i perioden 2008–2015 ein auke i søkjartalet på 125 pst. Ein har hatt ein auke på 37 pst. frå 2014 til 2015 når det gjeld eksternt finansiert verksemd, og ein auke på 70 pst. frå 2013 til 2014 når det gjeld publisering. Studentane ved Høgskulen i Sogn og Fjordane er blant dei aller beste i landet når det gjeld å fullføre studiet på normert tid.

Statsråden veit frå Kunnskapsdepartementets tilstandsrapportar for høgare utdanning at Høgskulen i Sogn og Fjordane har den beste gjennomføringa på bachelornivå av alle statlege høgskular, universitet og vitskaplege høgskular. Men det kom ikkje eit ord om dette, verken i tidlegare lesarinnlegg eller i det som stod 2. juni, berre gjentakning av behovet for konsolidering og samanslåing, utan eit einaste argument.

I eit tidlegare innlegg i Sogn avis valde kunnskapsministeren å trekke fram fullføringsgraden på masternivå og påsto at masterstudentane i liten grad fullførte på normert tid. Det stemte heller ikkje. Det måtte kunnskapsministeren då gå tilbake på i det siste innlegget sitt og seie at han dessverre kanskje ikkje hadde inne den kunnskapen som han burde ha – når han driv eit kontinuerleg press for å få lagt ned og slått saman ein institusjon som er inne i ei strålende utvikling, som leverer varene, og som er så viktig for den regionale utviklinga i eit fylke som treng ein høgskule som kan gå i front, ikkje minst når det gjeld den nære kontakten høgskulen har med næringsliv og bedrifter i regionen sin.

Kva vil skje med den styrken høgskulen har – om sentralisering og samanslåing held fram i like stort tempo som det regjeringa legg opp til? Viss ein slår saman Høgskulen i Sogn og Fjordane med andre og større institusjonar, fryktar eg at dei kan misse sjølvråderetten sin over studiar og emne. Misser dei den, misser dei òg moglegheita til å tilpasse seg behova i regionen.

«If it ain't broke, don't fix it» er det noko som heiter. Det er på tide at kunnskapsministeren tek det inn over seg. Eg håpar i dag at Arbeidarpartiet, SV, Venstre og Høgre klart gir beskjed om at dei høgskulane som har ei god ut-

vikling, som er inne i ein god vekst, som har gode søkjar-tal og strålende resultat, skal få fortsetje som sjølvstendige einingar og utvikle seg – til beste for elevane, studentane og den regionen som dei tener.

Christian Tynning Bjørnø (A) [11:37:43]: Ja, nå er vi i gang, og det er mange spennende prosesser på gang i flere regioner knyttet til framtidens universitets- og høyskolestruktur. En av de aller mest spennende prosessene skjer i en region med nesten 700 000 mennesker – i Buskerud, Telemark og Vestfold. Høgskolen i Buskerud og Vestfold og Høgskolen i Telemark har nylig fattet et fusjonsvedtak, og hvis alt går etter planen, blir den nye høgskolens navn «Høgskolen i Sørøst-Norge». Navnet sier noe om det nasjonale nedslagsfeltet til institusjonen, med et studenttall på ca. 16 500 studenter.

Det er heller ingen hemmelighet at Høgskolen i Sørøst-Norge ønsker å bli et universitet, slik som høgskolene i Agder, Stavanger, Bodø, Tromsø og Finnmark har blitt de siste årene, eller som de åtte høgskolene som etter fusjonsprosessene som blir beskrevet i meldingen, får universitetsstatus – uten at dette vil kreve noen form for akkreditering.

Mulighetene til å endre institusjonskategori har bidratt til fornying og utvikling av universitets- og høyskolesektoren. Det mener jeg at også prosessen som har vært gjennomført i Buskerud, Telemark og Vestfold til nå, beviser. Men det er viktig at disse prosessene pågår ryddig og rettferdig, og fra et regionståsted kan det virke noe urettferdig at det nå blir andre kjøreregler og strengere krav til akkreditering, særlig når man tar et blikk på fusjonene som allerede er blitt gjennomført, og de som gjennomføres akkurat nå.

Høgskolen i Buskerud, Telemark og Vestfold vil bli en kraftfull utdanningsinstitusjon, en institusjon som kan hevde seg i toppen på både teknologi- og lærerutdanning, og som leverer forskning på høyt nivå. Jeg taler altså ikke for min syke mor – jeg taler for min ambisiøse, høyst oppegående og vitale kusine. Men fusjonsprosesser er krevende, og det er en fare for at det må gjøres en del unødvendig dobbeltarbeid ved å gjennomføre både en fusjonsprosess og en akkrediteringsprosess. Jeg er derfor glad for at en samlet komité sier at man er positive til at flere av de fusjonerte institusjonene ønsker å skifte institusjonskategori, og at man i den sammenheng også understreker at NOKUT og departementet legger til rette for effektive og smidige søknadsprosesser og vurderinger. Jeg tolker det som et positivt signal for ambisjonene til høgskolene i Buskerud, Vestfold og Telemark.

Kent Gudmundsen (H) [11:40:50]: Dagens aktører i universitets- og høyskolesektoren konkurrerer ikke bare regionalt og nasjonalt om framtidens studenter. De konkurrerer i høyeste grad også internasjonalt, og det i økende grad. Denne utviklingen har ikke blitt aktuell i det siste. Det er kunnskap vi har hatt en del år, men bildet forsterkes av en stadig billigere mulighet for å reise hele verden over og av at teknologiens utvikling og økte muligheter for samhandling på tvers av landegrenser blir sta-

dig bedre. Naturlig nok har vi derfor allerede hatt noen strukturelle endringer i universitets- og høyskolesektoren. Og dagens verdensbilde, sammen med framtidige prognoser, bidrar til å styrke behovet ytterligere. Når vi i dag behandler denne stortingsmeldingen og legger klare ambisjoner for sektoren, bidrar vi nå til å bygge videre og styrke kunnskapssamfunnet og dermed Norges omstillingsevne.

Det var interessant nå nettopp å høre på representanten Tynning Bjørnø, men desto mer blir jeg overrasket over Arbeiderpartiets mening om at denne prosessen er å begynne i feil ende, spesielt når vi ser på de gode prosessene som er startet opp rundt omkring i landet, og som nå pågår for fullt i min egen landsdel. Når vi ser på side 7 i innstillingen, sier Arbeiderpartiet bl.a.:

«Disse medlemmer vil ha en sterkere profilutvikling og arbeidsdeling i sektoren, både hva gjelder fag og hvilke oppgaver som prioriteres. Selv etter de annonserte sammenslåinger vil det fortsatt være fagmiljøer som er små og sårbare.»

Da er det vanskelig å få innsikt i hva Arbeiderpartiet egentlig mener i denne saken, for de blir litt «størse» og sprikende, nærmest som om man ikke ønsker å gå inn i litt krevende debatter. Alle endringer skaper debatt, og utgangspunktet for disse endringene er jo ikke annerledes nå enn da den rød-grønne regjeringen styrte Kunnskapsdepartementet. Jeg vil anta at også da var fokuset på kvalitet, samhandling og mer robuste fagmiljø, men kanskje jeg tar feil. Det enkleste er vel egentlig at Arbeiderpartiet oppklarer dette tydeligere selv.

Alle institusjoner jeg har vært i kontakt med, har ambisjoner om å utløse større synergier, få styrket fagmiljøene og møte framtiden på en mer offensiv måte. Nylig besøkte jeg Finnmarksfakultetet, tidligere Høgskolen i Finnmark, i det som nå er UiT, Norges arktiske universitet. Bare på et par år etter at fusjonen var et faktum, ser vi nå et styrket fagmiljø, økt kvalitet, flere muligheter og ikke minst et mer attraktivt studietilbud. Fra 562 førstevalgsøkere i 2013 har tilbudet ved Finnmarksfakultetet 1 018 søkere i år. Det er nærmere en dobling og et klart signal fra omverdenen om at en fusjon og en slik samhandling kan bidra til positiv utvikling i en spennende region med vekst og muligheter, som Finnmark. Jeg gleder meg på deres vegne og håper vi kan få se mer av slikt.

Anders Tyvand (KrF) [11:44:01]: Hvis den nye Høgskolen i Sørøst-Norge er representanten Tynning Bjørnøs kusine, tror jeg at jeg og representanten kanskje kan være i slekt uten å ha visst om det. (Latter i salen)

Jeg deler absolutt ønsket om at denne nye, store, flotte institusjonen i Buskerud, Vestfold og Telemark skal få oppfylt sine universitetsambisjoner, og vi i komiteen gir også et signal til departementet og NOKUT om at vi ønsker oss en raskest mulig og mest mulig effektiv søknadsprosess når de institusjonene som oppfyller de nye kvalitetskravene, eventuelt ber om et kategoriskifte. Vi kan også glede oss over at de ligger veldig godt an til å bli universitet.

Jeg har lyst å si lite grann om private utdanningsinstitusjoner. Private utdanningsinstitusjoner er en viktig del av den norske universitets- og høyskolesektoren. Noen av de

private er spydspisser innenfor sine fagfelt, mens andre bidrar i stor grad med å utdanne mennesker vi har stort behov for i Norge, som f.eks. framtidens sykepleiere. Men meldingen som vi nå behandler, tar i liten grad for seg de private utdanningsinstitusjonene, og det er egentlig ganske naturlig, for dette er en melding der vi tar for oss de statlige høyskolene og universitetene, som vi har et eierskap til og et ansvar for på den måten. Men det betyr ikke at de endringene som nå foregår i sektoren, ikke berører de private – på ingen måte. De blir i aller høyeste grad berørt av de endringene som foregår, og de må også møte framtidens nye krav, f.eks. når det gjelder lærerutdanningen. Og da er det viktig at de blir i stand til å møte det på en god måte, sånn at også de kan bidra med god forskning og utvikling i framtiden.

Derfor er det viktig at også disse får tilgang til saksmidler. Det har de fått, og jeg er glad for forslaget om at det i revidert skal legges inn penger til en av de store fusjonene i privat utdanningssektor, hvor fire framoverlente, gode private institusjoner ønsker å slå seg sammen for å stå enda sterkere.

Så er det viktig, når regjeringen kommer tilbake med endringer i finansieringssystemet, at de private heller ikke blir utelatt der, men at vi, når vi får en oversikt over finansieringssystemet og over hvordan basis er sammensatt, også der får en oversikt over de private, og at det nye finansieringssystemet legger til rette for at de private også i framtiden skal kunne være en god og viktig bidragsyter i norsk utdanningssektor.

Eirik Sivertsen (A) [11:47:14]: Mange av dagens arbeidsplasser vil forsvinne, og nye vil komme til. For å opprettholde den økonomiske aktiviteten må det skapes nye virksomheter, og aktiviteten vil være avhengig av nyskaping i form av innovasjon og entreprenørskap. Kunnskap om hvordan dette skal gjøres, er en forutsetning for å lykkes. I dette bildet spiller landets høyere utdanningsinstitusjoner en svært viktig rolle.

Formålet med strukturreformen er ifølge regjeringen å sikre utdanning og forskning av høy kvalitet i hele landet, robuste fagmiljøer, regional utvikling, verdensledende fagmiljøer og effektiv ressursbruk. Komiteens flertall har understreket at det er viktig også å sikre et desentralisert utdanningstilbud. Det er klokt fordi det er mye kunnskap å finne i hele landet, f.eks. i min egen hjemby, Bodø. Nasjonale kartlegginger viser at miljøet ved økonomiutdanningen ved Universitetet i Nordland er blant landets beste. Det var også den første økonomiutdanningen i landet som underviste i entreprenørskap. Og siden oppstarten av doktorgradsprogrammet i 2000 har mer enn 50 tatt sin doktorgrad ved Handelshøgskolen i Bodø.

Miljøet i Bodø har også i stor grad etablert seg internasjonalt, og deres ambisjon er å styrke både sin nasjonale og sin internasjonale posisjon gjennom bl.a. å få et senter for fremragende forskning. For å lykkes må de demonstrere og vise at de har kunnskap, potensial, ambisjoner samt tilstrekkelig med ressurser i form av kapital, egen forskningstid og stipendiater. Og deres fremste utfordring er finansieringen. De rammes av at universiteter og høg-

skoler historisk sett har hatt ulike rammebetingelser, og det finner vi igjen i forskjellig basisfinansiering. Mitt anliggende her i dag er å takke komiteen for klokskapen den utviser når den ber regjeringen adressere problemstillingen og komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å drøfte hvordan vi skal finansiere dette på en mer transparent måte i framtiden.

Vi er et lite land med store ambisjoner. Vi ønsker å hevde oss i verdenstoppen i veldig mange disipliner, ikke minst innenfor forskning og utdanning. Komiteen har pekt på at det vil være vanskelig å si hva som vil styre og forme universitets- og høyskolesektoren i framtiden. Ikke minst vil det være vanskelig å vite hvor viktige nyvinninger finner sted.

Vi har en stor ambisjon her i landet om å dra større nytte av våre enorme marine ressurser, hvor vi har et havareal som er seks ganger større enn landarealet. I Nordland har vi 27 pst. av landets kyst, og vi har tunge marine kompetansemiljøer. Da må vi ha et system som legger til rette for at det skal være mulig også for sånne miljøer å realisere de ambisjonene som ligger der.

Jeg imøteser statsrådens oppfølging av stortingsflertallets ønske om en gjennomgang av finansieringssystemet for høyere utdanning.

Trond Giske (A) [11:50:21] (komiteens leder): Saksordføreren beskrev på en god måte bakteppet for denne diskusjonen, at utdanning og forskning er nøkkelen til framtiden, at kompetanse er hovedkjernen i omstilling, og at nyskaping og utvikling er svaret på økt konkurranse, miljøproblemer, fattigdomsbekjempelse og helse og velferd.

Å bygge kunnskap tar generasjoner. Vi har vært gjennom en utdanningseksplasjon i Norge de siste par generasjonene, hvor høyere utdanning var forbeholdt de få og nå har blitt et masseutdanningssystem. Det betyr også at disse endringene som vi gjør i sektoren, tar tid, og da er det godt med bred enighet om store spørsmål. Det er det også i denne behandlingen. Det er bred støtte til den frivillige sammenslåingen som kontinuerlig pågår i sektoren, det er støtte til ansatt rektor som hovedmodell i styringsstrukturen, og det er også støtte til å videreføre hovedtrekkene i dagens finansiering.

Men en av grunnene til at det er bred enighet om disse spørsmålene, tror jeg er at meldingen er forholdsvis tynn. På samme måte som ved langtidsplanen for forskning skyves mange store spørsmål videre ut i stortingsperioden, eller inn i neste. Det er lite eller ingenting om finansiering, mange har etterlyst det. Stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning skal komme først i 2017, plan for bygg i sektoren skal komme først i 2019, lærerutdanningen skal komme først i 2017, og det er lite eller ingenting om kultur og ledelse nedover i organisasjonen eller tiltak som kan føre til økt gjennomstrømming av studentene. Særlig har skuffelsen vært stor i de byene som har fått universitetsstatus, og hvor særlig partiet Høyre har lovet at her skulle man gjøre noe med finansieringen. Bent Høie sa vel i valgkampen i både 2009 og 2013 at Universitetet i Stavanger skulle bli finansiert på linje med andre universiteter. Det er det lite av i denne meldingen, selv om et

flertall fikk til større gjennomsliktighet i finansieringssystemet.

Likevel er det bra at vi er enige. Det er god oppslutning og godt samarbeid i komiteen rundt dette. Litt morsomt blir det likevel når særlig statsråden framstiller det som om det er han som har satt i gang sammenslåingen på sektoren. Da Gudmund Hernes begynte dette på 1990-tallet, var det over 100 høyskoler i Norge. Det reduserte han til 26. Da snakker vi om sammenslåing. I forrige periode slo Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Tromsø og Høgskolen i Finnmark seg sammen, Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Akershus slo seg sammen, Høgskolen i Vestfold og Høgskolen i Buskerud slo seg sammen, Landbrukshøgskolen og Veterinærhøgskolen slo seg sammen, så antall sammenslåinger og studentene det omfattet, tilsvarer omtrent de sammenslåingene som statsråden beskriver i sin melding. Det er bra at den utviklingen fortsetter, men vi er ikke på begynnelsen av slutten. Vi er heller på slutten av å tegne et kart over det som kan bli en varig struktur for høyere utdanning i Norge.

Sivert Bjørnstad (FrP) [11:53:36]: Først av alt har jeg lyst til å si at det var hyggelig at komiteens leder også tok seg tid til å komme innom stortings salen for å debattere denne viktige saken. Det er jeg helt sikker på at komiteen setter pris på. Men jeg synes det er interessant at han og Arbeiderpartiet kritiserer regjeringen for ikke å ha et fullstendig ferdig finansieringssystem klart i denne meldingen. Da Arbeiderpartiet selv satt i regjering og skulle legge fram et nytt finansieringssystem i Stoltenberg I-regjeringen, leverte daværende utdanningsminister Giske, nå leder av komiteen, en stortingsmelding som ble kalt Kvalitetsreformen. Den meldingen vi behandler i dag, følger nøyaktig samme mal som den stortingsmeldingen hva gjelder finansiering. Da ble det heller ikke presentert noen fullverdig finansieringsmodell, men det kom i statsbudsjettet for det kommende år. Jeg tror det er bedre at man bruker litt ekstra tid på det som er en innfløkt problemstilling, enn at man forhaster seg og gjør ting halvveis. Nå skal det pågå en prosess fram til statsbudsjettet legges fram, og jeg er sikker på at Stortinget får gode anledninger til å diskutere den når den tiden kommer.

Så har jeg lyst til å kommentere litt det andre har sagt. Marianne Aasen sa at det å si at man satser på verdensledende miljøer, skaper ikke nødvendigvis verdensledende miljøer eller flere arbeidsplasser. Det er jeg helt enig i. Men første steg er å identifisere de miljøene hvor vi har forutsetninger for å lykkes i verdenstoppen. Det gjorde vi i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, og det følger vi opp gjennom strukturreformen. Det er ingen motsetning mellom å satse på kvalitet i bredde og kvalitet på spiss. Norge trenger noen fremragende miljøer som kan hevde seg fremst i verden, men vi trenger også høy kvalitet i profesjonsutdanningene. Heller enn å sette disse to opp mot hverandre bør man jobbe for å få til begge deler.

Så til Senterpartiet, som ønsker å stoppe eller utsette hele prosessen. Er det da slik at representanten Tingelstad Wøien ønsker å stoppe den prosessen som høyskolen i hennes eget fylke har vært en del av, og som representanter

fra Senterpartiet i Oppland og Gjøvik har skrevet positive leserinnlegg om i avisene rundt omkring i Oppland? Er det sånn at representanten Tingelstad Wøien ønsker å stoppe de prosessene som er i gang basert på frivillighet ved Høgskolen i Gjøvik?

Det er ikke slik at dette diskuteres for første gang i Stortinget eller i sektoren i dag. Det har vært prosesser som har pågått i årevis, uten at man har fått det resultatet man egentlig har ønsket. Fagevaluering etter fagevaluering, enten det er fra Forskningsrådet eller fra NOKUT, har påpekt at for mange fagmiljøer er for svake og for sårbare. Stjernø-utvalget sa akkurat det samme. Stjernø-utvalget kom da Senterpartiet satt i regjering. De var ikke enige i det da, heller ikke resten av Stortinget var enig i alt, men nå ønsker altså Senterpartiet å stoppe hele prosessen.

Marianne Aasen (A) [11:57:01]: Jeg ble utfordret med et par spørsmål.

Jeg starter med Kent Gudmundsen, som ikke helt forstår hva vi mener med arbeidsdeling og små fagmiljøer, at ikke disse sammenslåingene vil føre til endringer. Det vil det jo absolutt, men det betyr ikke at hvis man slår sammen to store institusjoner, blir fagmiljøene i de to store institusjonene slått sammen. Vi vet vi ikke noe om hva som kommer til å skje med det. Det er ikke gitt i det hele tatt. Det finnes også store institusjoner – faktisk de største – som får være helt i fred, hvor det ikke skjer noen ting. De har fagmiljøer som tangerer hverandre, og også små fagmiljøer der det absolutt burde vært gjort mer for at de samarbeidet med andre.

Jeg vil også poengtere at spissing og spesialisering går langs to dimensjoner, etter vår oppfatning, som jeg mener ikke adresseres i meldingen. Det ene er fag, og det andre er ulike oppgaver. Nå får NTNU institusjoner som gjør alle tre oppgavene. De har verdensledende, fremragende miljøer, som vi kjenner til, de har store, tunge profesjonsutdanninger, og de vil nå få, med høgskolene i Ålesund og Gjøvik, kanskje de beste miljøene på tett samarbeid, FoU, med arbeidsliv og næringsliv. Det NTNU skal klare å håndtere – og det håper jeg de lykkes med – er å satse like mye på de tre hovedoppgavene. Det kan være vanskelig å balansere, men vi ønsker lykke til og håper at det går bra. Men at alle institusjonene i sektoren skal klare det like godt, er jeg tvilende til, for det blir ikke målrettet nok. Det blir for mange, store oppgaver, og man klarer ikke å få målrettet ressursene godt nok.

Så til representanten Sivert Bjørnstad, som utfordret meg på dette med verdensledende miljøer. Ja, vi er for at det skal være verdensledende miljøer. Vi skal ha veldig gode miljøer, og det må satses hvis det skal bli noe av det. Men det er jo ikke nok, for det er andre oppgaver i sektoren som vi er redde for at det ikke skal satses nok på, og som kan drukne i hovedfokuset på at alt skal være så verdensledende. Men jeg er fornøyd med – og jeg opplever – at komiteen faktisk har forstått det, og at vi også gir signaler om at en satsing på profesjonsutdanningene er viktig. Det er et signal som vi sender til departementet.

Når det gjelder finansieringsordningen, står jeg ved det vi har skrevet i innstillingen, at det kunne vært mye bedre

hvis vi hadde hatt alle grunnlagsdokumentene, inklusiv denne gjennomgangen av basisfinansieringen, på plass i denne stortingsbehandlingen. Det hadde vært en bedre måte å håndtere det på enn å legge alt inn i budsjettet til høsten.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:00:14]: Det har forundra meg ei stund korleis regjeringa tenkjer i forskingspolitikken, og kor forskjellig dei tenkjer i næringspolitikken. I forskingspolitikken er ein opptatt av å peike ut nokre område der Noreg har føresetnader for å lykkast internasjonalt. Der er ein villig til å gjere nokre val. Men næringspolitikken blir prega av næringsnøytralitet. Der vil ein ikkje ta stilling, der skal det berre vekse av seg sjølv, ein skal satse på marknaden, osv.

Dette er da til Bjørnstad som meiner at det er viktig å peike ut nokre område, som eg jo er heilt einig i. Dette er ein politikk som er ført frå tidlegare regjeringar òg. Ein er einig i at det er nokre område der vi kan lykkast internasjonalt. Kvifor ikkje da overføre også dette til norsk næringspolitikk? Det er ein stor tankekross.

Eg føler ikkje at det er gjort nokon forsøk i denne debatten på å svare på utfordringa mi om korleis auka resultatbasert finansiering skal føre til betre forskning. Den uroa som vi har blant dei verdsleiarande forskarane våre, er at auka teljing, auka resultatbasert finansiering av forskinga, vil kunne redusere kvaliteten i forskinga. Skal ein ikkje da ta desse verdsleiarande forskarane på alvor og gje dei eit skikkeleg svar på kvifor ein trur at meir resultatbasert forskning skal føre til betre forskning?

Eg må seie at eg er forundra over at spesielt Venstre og Kristeleg Folkeparti er med på dette løpet. Og i kvart budsjett, kvar auke som har vore i budsjettet etter at dei blå tok over regjeringsmakta, har auken til høgare utdanning og forskning kome i form av at det er ein auka konkurransepott – altså: Ved kvart høve har ein auka finansieringa gjennom auka konkurransepott. Det er altså ei sterk tru på at det er den resultatbaserte finansieringa som er vegen å gå, utan at ein kan gjere greie for at det faktisk fører til betre forskning.

Det forskarane spør etter, er betre rammer, betre føreseielegheit, mindre tid til å søkje, mindre tid til å publisere uferdig datamateriale eller resultat. Det skaper framifrå forskning. Hermed er utfordringa send.

Eg er også overraska over at ein ikkje vil sjå strukturen for høgare utdanning og forskning i samanheng med studie-sentra i landet. Viss det verkeleg er ein aktør i norsk utdanningsflora som kan mogleggjere utdanning for alle i heile landet, er det utdanningsssentra rundt omkring i heile landet. Å satse på dei og trekkje det inn i ein større strategi, kanskje leggje krav på utdanningsinstitusjonane om at dei må tilby utdanningar på dei sentra, det kunne ha vore spennande. Men det er altså eit forslag som det ikkje er fleirtal for i denne salen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:03:22]: Jeg skal kommentere bare noen få ting.

Statsråden var inne på dette med basiskomponenten. Komiteen har jo samlet sagt at vi ønsker at en skal komme

tilbake til den, og det synes statsråden er en god idé. Men slik jeg har oppfattet statsråden så langt, skal han vise oss innholdet i den svarte boksen som han prater om. Det er ikke sagt noen ting der om at vi skal endre noe på innholdet. Det har jeg heller ikke hørt at statsråden har sagt noe om i dag, så det kunne jeg godt tenkt meg at han hadde kommentert.

Jeg er redd for at det blir sånn som det er i dag, og da vil altså finansieringa dreie seg mot eksellense og videreføre den politisk utadrettede prioriteringa som ble gjort for mange år siden. Det er en utfordring for høyskolene, og det vil være et virkemiddel for å få flere til å fusjonere. Det vil bli dårligere mulighet for å score optimalt på kvalitetsindikatorene. Vi i Senterpartiet ønsker kvalitet, men vi ønsker også at det skal være en reell mulighet til å stå alene eller samarbeide med andre. Finansiering bestemmer langt på vei dette.

Så må jeg svare på det som saksordfører Bjørnstad var inne på. Han var jo også i sitt innlegg inne på at vi står alene i denne saken. Ja, vi står alene i denne saken i salen, men vi er faktisk ikke alene når vi ser på de røstene som taler ute i de ulike institusjonene. Det synes jeg er bra. Han spør om jeg ønsker å stoppe fusjonen i Gjøvik. Nei, men jeg vil gjerne se hva man legger fram i den stortingsmeldinga som skal komme i 2017, om kvalitet. Jeg mener at det ville være en gevinst for den fusjoneringa som nå skal skje på NTNU, i Gjøvik og Ålesund og ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, at de også fikk se hva det er regjeringa egentlig mener med kvalitet i høyere utdanning. Det vil si at de ville få et år ekstra på seg. Jeg kan ikke skjønne at det er noe negativt.

Jeg har ikke noe negativt å si om Høgskolen i Gjøvik, og jeg støtter absolutt opp under det som representantene fra Gjøvik Senterparti skriver rundt omkring i aviser i Oppland, som det har vært sagt – der er det én avis, men man skriver i alle fall der. Jeg ønsker Gjøvik og NTNU lykke til, men jeg tror kanskje at den først bøygen, som jeg nevnte så vidt i replikkordskiftet her i stad, er at NTNUs styre sa nei – de ville ikke ha med noen representanter fra Gjøvik inn i sitt styre. Det er en forsmak på og sier noen ting om at fusjoner ikke er noen quick-fix. Man kan smile og være glad, men man kan faktisk ikke garantere for noen ting, og det kan ikke statsråden når det gjelder hvordan institusjonene organiserer seg fram mot fusjonen. Det er heller ingen garanti for hvordan studiestedstrukturen vil bli i framtida.

Representanten Vinje var inne på at det er for mange som driver lærerutdanning. Det blir veldig spennende å se hvordan den organiseringa skal være framover.

Norunn Tveiten Benestad (H) [12:06:39]: Det har vært sagt av flere fra opposisjonen at denne saken burde ha kommet på et annet tidspunkt, og at det så å si har vært snakk om en bak-fram-prosess. Det fikk meg til å tenke på en artikkel som sto i Aftenposten 26. mars nå i vår. Den hadde tittelen «Riktig kursvalg for høyere utdanning», og der heter det:

«Behovet for endringer har vært åpenbart lenge. Eksplosjonen i antall utdanningstilbud som kom med Kvalitetsreformen, har ikke ført til økt kvalitet.»

Representanten Henriksen etterlyste studentenes plass i strukturmeldinga. Det er jo studentene som blir taperne hvis universitets- og høyskolesektoren ikke er endringsvillig, og hvis institusjonene ikke tilpasser seg ny utvikling. Våre studenter har krav på et godt studietilbud over hele landet. Derfor er det både viktig for studentene og et riktig tidspunkt å gjennomføre strukturendringene som foreslås nå.

Det er ikke helt lett å forstå hva Arbeiderpartiet egentlig mener, og hvordan de mener man skulle gått fram. Det er lett å kritisere en prosess, men det står ikke helt til troende når man tilsynelatende langt på vei er enig i målet. Spørsmålet som melder seg, er hva Arbeiderpartiet ville gjort annerledes, og – ikke minst – hva de ville gjort for å ta tak i utfordringene sektoren står overfor. For Høyre og regjeringa er ikke Arbeiderpartiets vente-og-se-holdning noe alternativ. Til det er sektorens rolle i kunnskapssamfunnet for viktig.

Jeg minner om hva Norsk studentorganisasjons leder, Anders Kvernmo Langset, sa i pressemeldinga 25. mars:

«Vi er helt klare på at vi skal ha høyere utdanning over hele landet, men mener det ikke trenger å være egne institusjoner som skal tilby det. Poenget er at fagmiljøene må være solide nok til at studentene som starter å studere, uansett hvor det måtte være, skal være sikret en utdanning av høy kvalitet.»

Med denne strukturmeldinga tar vi tak i utfordringene, og vi er på rett vei.

Jeg har merket meg i debatten at et av punktene opposisjonen har vært særlig opptatt av, er finansieringsspørsmålet. Det er jeg også. Jeg kommer fra en landsdel der universitetsfinansiering har vært en stor kampsak. Derfor er jeg glad for at komiteen har bedt om større åpenhet og transparens i finansieringssystemet, og jeg er glad for at man har påpekt forskjellen i basisfinansiering av ulike institusjoner, og for at man har bedt regjeringa adressere denne problemstillinga og komme tilbake. For det er gjennom åpenhet og transparens vi bygger tillit, og det er nødvendig for å skape legitimitet rundt økonomiske fordelingsspørsmål. Vårt oppdrag er å sørge for en god finansiering for hele sektoren. Jeg har stor tillit til at vi nå er kommet et skritt videre, og at regjeringa kommer tilbake til denne saken, slik Stortinget er forespeilet.

Kristin Vinje (H) [12:09:54]: Martin Henriksen gjør seg høy og mørk over mangel på satsing på studentene, og det må jeg svare på. Strukturmeldinga er jo nettopp et svar for å styrke tilbudet til landets studenter. Det handler om å gjøre institusjonene bedre i stand til å gi en god utdanning. I tillegg har regjeringa varslet en egen stortingsmelding om studiekvalitet.

Siden Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa tiltrådte, har vi fått et kraftig løft for forskning og høyere utdanning i alle de budsjettene som er lagt fram. Jeg vil trekke fram at det også spesielt gjelder studentene. For eksempel har vi endret studentsamskipnadsloven, slik at studentene igjen får full medbestemmelse i styring av skipnadene – en rett de ble frarøvet av den rød-grønne regjeringa. Siden den blå regjeringa tiltrådte, har studiestøtten økt kraftig i

begge budsjettene – utover forventet prisvekst. Det er veldig mange år siden det sist skjedde, og takten i studentboligbyggingen er giret opp. Det legges opp til å bygge mer enn dobbelt så mange studentboliger enn det som skjedde under den rød-grønne regjeringa.

Så jeg føler sterkt behov for å si også til landets studenter at de må merke at det har vært et regjeringsskifte, for det satses på studiekvalitet, det satses på høyere utdanning, og det satses på forskning.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:11:35]: Tusen takk for debatten, og tusen takk for mange gode poenger og mange gode innlegg, og for god behandling i komiteen. Det er flere som tar opp at komiteen også, som representanten Aasen sier, sender noen signaler. La meg bare si at det er selvfølgelig ting som vi følger opp.

Så må jeg allikevel legge til at de viktigste signalene er jo det det store flertallet er enig om, nemlig at det trengs en strukturreform i høyere utdanning. Man er enig om noen endringer på ledelse. Man er enig om, som komitéleder Giske sa, å videreføre grunntrekkene – hovedtrekkene, var det vel han sa – i dagens finansieringssystem. Det er viktige signaler til sektoren, og det er viktig for regjeringa også å få støtte for det i vårt videre arbeid.

Så tok representanten Tingelstad Wøien opp dette med basisfinansiering. Hver gang denne salen driver budsjettbehandling, påvirker det, stort sett i hvert fall, basisfinansieringen til institusjonene, for veldig ofte i budsjettbehandlingene kommer det forskjellige vedtak.

La meg ta ett eksempel. Senter for nordområdelogistikk – Universitetet i Nordland og UiT, Norges arktiske universitet, får noen midler til å drive det – basisfinansiering. Det går inn i deres grunnbevilgning.

Jeg har ikke hørt noen ta til orde for at man skal bygge opp hele grunnkomponenten, eller basisfinansieringen, i systemet på nytt ved at man nær sagt kartlegger og båndlegger hver eneste krone av basisfinansieringen. Det ville skape stor usikkerhet i sektoren, og det ville også, hvis man skulle innført det fra et år til et annet, sannsynligvis ført til svært radikale omfordelinger mellom institusjonene. Jeg oppfatter at komiteen er opptatt av forutsigbarhet for de høyere utdanningsinstitusjonene, og også av den handlingsfriheten som representanten Knag Fylkesnes har beskrevet godt, som en god basiskomponent utgjør.

Samtidig er man opptatt av mer informasjon – opplysninger om hvilke faktorer som har drevet fram utviklingen i basis. Det mener jeg også svarer på representanten Tingelstad Wøiens spørsmål. En ting er hvis Senterpartiet ønsker det, altså en total – noen har kalt det – dekomponering, hvor man da kartlegger og omfordeler på nytt hver eneste krone. Hvilke konsekvenser det vil få for sektoren, det er ganske ukjent, men vi må anta at det dreier seg om titalls millioner som flyttes fra institusjon A til B – f.eks. fra det ene året til et annet. Jeg oppfatter at komiteen er opptatt av mer informasjon – større åpenhet er et ord man bruker – men at man også ønsker å videreføre grunntrekkene og hovedtrekkene i dagens finansieringssystem, og også sier at på sikt skal basis utgjøre en mindre del, og mer skal være i konkurransearenaene. Bare så det er sagt,

så er heller ikke konkurransearenamidlene bundet, i ordets strengeste forstand.

Martin Henriksen (A) [12:14:52]: Det er alltid morsomst å diskutere med Høyre-representanter når de føler seg litt tråkket på tærne.

I sitt første innlegg i dag sa representanten Kristin Vinje på den ene side at hun syntes det var rart at opposisjonen kritiserte regjeringa for at regjeringa begynner i feil ende, som vi mener at man gjør – kvalitetskriteriene burde vært fastlagt først. Og så kritiserte hun opposisjonen for at vi ville satse på alt og alle i våre innlegg. Det å satse på studenter og studiekvalitet og forskningsrelevans for studentene er ikke «alt og alle». Det handler om kjernen i oppdraget for høyere utdanning.

Når Høyre-representantene Tveiten Benestad og Vinje først snakket om studenter, var det tydeligvis fordi vi hadde provosert dem litt. Jeg tolker fremdeles det representantene for regjeringspartiene sier sånn at vel, vi nevner kanskje ikke studiekvalitet og studentenes rolle, men det vi gjør, er godt nok. Det er vi uenig i. Det at regjeringa først trakk den varslede stortingsmeldinga om kvalitet da de kom inn i regjeringskontorene, og så varslet en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning i 2017, er ikke godt nok.

Det representanten Vinje sa om studentsamskipnader, var feil. Det hun sa om studentboliger, var i beste fall misvisende. Det har vært en veldig positiv trend når det gjelder studentboliger, de siste ti årene fra 2005, da antall nye studentboliger økte til 300 boliger i året, til 2013, da man var oppe i 1 400–1 500 i året, til at det nå har økt videre. Det er positivt. Vi er ikke fornøyd før vi når målet om 3 000 nye studentboliger i året.

Likevel er det sånn at det som mangler i langtidsplanen for høyere utdanning og forskning, det som mangler i strukturreformen, er en ordentlig omtale av studiekvalitet, av koblingen mellom forskning og utdanning og av oppfølging av studentene og studentenes rolle. Foreløpig er det i andre divisjon i høyere utdanningspolitikken fra regjeringa.

Helt til slutt: Representanten Vinje kalte meg høy og mørk. Jeg vil ha meg frabedt det. Jeg vil i framtida bli kalt høy og rød!

Sivert Bjørnstad (FrP) [12:17:22]: Jeg har bare lyst til å benytte anledningen til å takke for en god debatt og nok en gang for godt samarbeid i komiteen om denne saken.

Jeg har også lyst til å slutte meg til den oppsummeringen statsråden hadde på alle de enighetspunktene som går på tvers av partier og på tvers av blokker i Stortinget og i komiteen. Det er en styrke ikke bare for regjeringen og statsråden at man er så enig som man er, men også for sektoren som helhet. Det er en styrke ikke minst for dem.

Så er det sånn at noen nyanser bør det og skal det være. Det synes jeg har kommet godt fram i debatten, selv om vi er enige om det meste.

Nå skal jeg prøve ikke å forlenge debatten. Jeg har bare lyst til å kommentere noe, og det går særlig på dette med rekkefølge. Strukturmeldingen griper fatt i problemet med

små og fragmenterte fagmiljøer, som er et strukturelt hinder for kvalitet. I institusjoner og fagmiljøer hvor dette er et problem, må det løses før andre tiltak vil ha særlig virkning.

Samtidig tar man allerede nå grep som ikke behøver å avvente en melding, enten det er struktur eller kvalitet, f.eks. skjerpede krav til opptak i lærerstudiene og nasjonale deleksamener i tre profesjonsstudier. Det kan være med og bidra til å løfte kvaliteten i høyere utdanning, og man trenger ikke å vente til det kommer en melding med å gjennomføre noen tiltak i starten forut for den meldingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1

Valg av settepresident

Presidenten: Før vi går på sak nr. 2, vil presidenten foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Sylvi Graham. – Andre forslag foreligger ikke, og Sylvi Graham anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Sak nr. 2 [12:19:24]

Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om endringar i opplæringslova og privatskolelova (krav om relevant kompetanse i undervisningsfag m.m.) (Innst. 352 L (2014–2015), jf. Prop. 82 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:20:15] (ordfører for saken): Først vil jeg takke resten av komiteen for et konstruktivt arbeid med denne saken. Proposisjonen som ligger til behandling, omtaler tre hovedområder.

Det første gjelder innføring av hjemmel til å forskriftsfeste kompetansekrav for alle lærere, dvs. ikke lenger gi dispensasjon for de lærere som er utdannet før 2014. Gjeldende unntaksbestemmelse skyldes som kjent at lærere som er uteksaminert etter ny ordning, automatisk er kvalifisert i henhold til de kompetansekravene. Forslaget innebærer at kompetanseforskriften gis tilbakevirkende kraft, slik at alle lærere som er utdannet før 2014, må ta tilleggsutdanning for å få full undervisningskompetanse.

En samlet komité deler regjeringas ambisjon om å heve kompetansenivået i skolen, men komiteen er splittet i synet på den foreslåtte endringa og hvilke konsekvenser denne

vil få. Jeg viser her til innstillinga, der partiene redegjør for sine synspunkter og forslag.

Senterpartiet deler regjeringas oppfatning av behovet for tiltak for å øke fagkompetansen i skolen – absolutt!

Samtidig mener vi det er en fare for at lovendringene vil få uheldige konsekvenser, som vi mener ikke er svaret på det vi ønsker å vinne. Mindre skoler kan få til dels store problemer med å oppfylle kompetansekravene for undervisningsfag og bidra til å presse fram nedlegging av skoler.

Strengere kompetansekrav vil øke behovet for videreutdanning av lærere ytterligere, noe som igjen vil medføre økt behov for vikarer, som ofte ikke har relevant kompetanse, og – paradoksalt nok – langt mindre formell kompetanse og realkompetanse enn utdannede lærere, med kanskje 20 års erfaring i klasserommet, som nå blir funnet for lette, eller som er ukvalifiserte. Slik vil skolen gjennom flere år ha flere ukvalifiserte ansatte i undervisninga enn i dag.

Det er alvorlig når flere høringsinstanser påpeker at en slik endring med tilbakevirkende kraft vil innebære en svekkelse av lærernes stillingsvern, og det er en fare for at flere lærere vil søke seg bort fra skolen.

I proposisjonen ligger det også et forslag om klargjøring av hvilke avgjørelser i skolesammenheng barnevernet kan ta på vegne av barnet, når barnevernet har overtatt omsorgen for barnet.

Komiteen støtter regjeringas forslag. Særlig når det gjelder avgjørelser vedrørende den faglige og sosiale utviklinga til barnet, er det viktig å la dem som har best forutsetning for å ivareta barnets interesser, ta beslutningen. Komiteen er enig i at dette skal være de som har hovedansorgen for barnet, og samtidig fremdeles la foreldrene ta avgjørelser i spørsmålet, som regnes som en sentral del av foreldre retten.

Det tredje elementet i proposisjonen er forslaget om endring av navnet på RLE-faget til kristendom, religion, livssyn og etikk, KRLE, samt varsling av en sterkere regulering av tidsbruken i faget, slik at om lag halvparten av undervisningstida i faget skal brukes til kristendoms kunnskap.

Som grunn for forslagene viser regjeringa til den sterke posisjonen som kristendommen har i norsk historie, og ønsket om at det skal legges større vekt på denne religionen i undervisninga enn i dag. Av samme grunn ønsker en å endre navnet på faget.

Som innstillinga viser, er det stor uenighet om dette forslaget. Senterpartiet mener at forslaget er uheldig, kan skape ny usikkerhet om innholdet i faget og føre til at flere foreldre velger å søke fritak for sine barn.

Vi mener det vil være svært uheldig dersom symbolpolitikk fra regjeringas side medfører at elevene splittes i et fag der det er spesielt stort behov for å tjene som en samlande og felles møteplass for kunnskapsdeling, drøfting og refleksjon.

Regulering av tidsbruken vil også bety at regjeringa og flertallet overstyrer lærernes og skolens organisering av undervisninga – stikk i strid med intensjonene i Kunnskapsløftet, der læreplanene skal være styrt av lære-

planmål og ikke finfordelt på timer og antall sider i læreboka.

Det er verdt å merke seg at det blant høringsinstansene er stor uro over forslagene. Av de 73 høringsinstansene som har uttalt seg om forslagene, er det hele 40 som advarer mot endringene, herunder sentrale instanser med tilknytning til Kirken og kristen virksomhet.

Jeg viser for øvrig til Senterpartiets merknader i innstillinga, der partiets standpunkter i saken framkommer.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:25:01]: Takk til saksordføreren, som har manøvrert komiteen gjennom en sak som inneholder tre ulike hovedområder.

Mange av oss sier at læreren er skolens viktigste ressurs, og det sier vi fordi vi er enige om at det stemmer. For Arbeiderpartiet handler dette først og fremst om at vi må ha nok lærere, nok lærere som har tid til å gi barna gode læringsopplevelser. Men lærerne er ikke noen hvem som helst; lærerne er pedagoger og fagpersoner med høyskole- og universitetsutdanning. Det å være lærer er en profesjon som en utdanner seg til, men læreryrket er også et yrke som en utvikler seg i og med. Man lærer så lenge man lever – et noe «svett» uttrykk, men ikke mindre sant av den grunn. Man lærer både gjennom etter- og videreutdanning – som vi sammen og tverrpolitisk har satset stort på – og gjennom læring som skjer i mer uformelle kanaler, gjennom arbeidspraksisen som lærer, gjennom kurs, gjennom kolle-gabasert læring og gjennom det å være generelt våken med tanke på utviklingen i fagene man underviser i.

Det er vanskelig å måle lærerkompetanse kun i studiepoeng, men da vi i 2012 vedtok at lærere skulle ha kompetanse i fagene de underviser i, målte vi det av én grunn – det handlet om å sørge for at lærerne hadde en faglig plattform å bygge videre på. På bakgrunn av dette støtter vi framlegget i proposisjonen om at kompetansekravene skal gjelde alle lærere som underviser i de definerne fagene. Men vi er ikke enig i at kravene kun skal kunne innfris ved å ta høyskolekurs med studiepoeng. Her mener vi at regjeringen har et snevert kompetansefokus. Derfor har vi fremmet forslag om at lærere med undervisningskompetanse etter dagens krav skal få mulighet til å bli realkompetansevurdert for å kunne møte de nye kravene.

Forslaget som ligger her fra de borgerlige partiene om at man ikke vil utelukke at lærerne får mulighet til å ta eksamen uten videreutdanning, er etter vårt syn for vagt – ikke med ett ord nevnes realkompetanse.

Vi vil be regjeringen følge nøye med på hvordan de nye kravene virker der ute, ikke først og fremst knyttet til studiepoengutviklingen, men knyttet til om de slår skjevt ut. Derfor er ikke tiårsfristen som er satt for innfrielse av kompetansekrav i seg selv det viktigste, men snarere evnen vi har til å vurdere og justere innsatsen og innretningen av kravene underveis i tiårsperioden, slik at flest mulig på en god måte faller inn under kravene.

Så over til forslagene om å gjeninnføre K-en i RLE-faget og tydeligere styring av tidsbruken i faget. Egentlig trenger man ikke gjøre dette spesielt langt, for sjelden har en sak vært klarere, sjelden har rådene fra fagmiljøene vært så entydige, sjelden har den historiske utviklingen vist

tydeligere hva som er riktig vei. Etter ti år med uro rundt religionsundervisningen i skolen har vi nå fått ro. For Arbeiderpartiet er det avgjørende viktig at denne roen beholdes. I dag er det aksept og felles forståelse for faget i nær sagt alle leirer, og husk: Vi gikk fra en situasjon der mange søkte fritak fra et skolefag, til at alle nå føler seg inkludert. Og mye av grunnen til at man søkte fritak for noen år siden, handlet nettopp om elementer av det regjeringen nå ønsker å gjeninnføre. Jeg vil på det sterkeste understreke verdien av at det er tillit og felles forståelse rundt et fag som nettopp har som formål å skape tillit og forståelse.

Jeg vil også advare mot en praksis der vi fra Stortingets side går inn og detaljstyrer hvor mye tid hver enkelt lærer i hvert enkelt klasserom skal bruke på å undervise i ulike delempner innenfor et fag. Det er en grunn til at vi i denne sal ikke sier at en lærer må bruke 30 pst. av naturfagtimene i 9. klasse på biologi, 30 pst. på fysikk og 40 pst. på kjemi. Vi vedtar de overordnede målene, og lærerne må selv få lov til å bestemme hvordan de disponerer tiden i sin klasse på en slik måte at flest mulig av elevene når målene som vi har definert.

Arbeiderpartiet er derfor – i likhet med foreldre, lærere, fagmiljøer og jeg tror faktisk jeg tør si det store flertallet av samfunnsstemmene – enig i at dette er et uklokt forslag.

Jeg tar herved opp de forslagene Arbeiderpartiet har sammen med andre i innstillingen.

Presidenten: Representanten Christian Tynning Bjørnø har tatt opp de forslagene han refererte til.

Henrik Asheim (H) [12:30:19]: Det er all grunn til, i likhet med foregående taler, å takke saksordføreren for å lose gjennom en sak som er krevende – ettersom det er en samleproposisjon med flere forslag, og vi er en komité som har hatt mye å gjøre de siste ukene og månedene. Da er det også grunn til å takke saksordføreren for å få dette gjennom på en god måte.

Det er to av temaene i samleproposisjonen som har skapt mest debatt. Det er kompetansekrav for lærerne og om dette skal ha tilbakevirkende kraft, og det er endringen av RLE-faget til KRLE-faget.

De fire samarbeidspartiene som utgjør grunnlaget for Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen, sikret også et takt-skifte for Lærerløftet da man overtok regjeringsmakten. Som mange har sagt, men som kanskje ikke alle handler etter, er det slik at læreren er den viktigste faktoren for elevenes læring. Ingenting av andre vedtak eller tiltak vi legger inn, kan kompensere for den gode læreren i klasserommet og den magien som skjer med en flink pedagog som løfter en elev faglig.

Gode lærere skal kunne klasseledelse og pedagogikk, men i tillegg skal de også ha kompetanse i de fagene de underviser i. Det etter- og videreutdanningsløftet som de fire samarbeidspartiene gjennom flere budsjetter har rullet ut, er et løft som også er et svar på lærernes eget krav om at dette løftet måtte komme. Derfor er det altså slik at bare i 2015–2016 vil 5 500 lærere få den etter- og videreutdanningen som under den forrige regjeringen bare ca. en tredjedel av lærerne fikk. Det er en kraftig øk-

ning som – igjen – mange har snakket om, men som vi gjennomfører.

Så er det slik at i skoledebatten opplever man ofte diskusjonen om hvordan man skal kunne gjennomføre en nasjonal politikk så lenge kommunene er skoleeier og arbeidsgiver for lærerne. Jeg mener at det vi ser her, er et veldig godt eksempel på at det er mulig å drive nasjonal skolepolitikk selv om kommunene er skoleeiere sammen med fylkene. Men det betyr også at vi stiller noen krav til kommunene som skoleeier. Når vi sier at dette er et kompetansekrav som ikke bare skal gjelde nyutdannede lærere, men også de lærerne som allerede er i skolen, er det et helt tydelig krav til kommunene om at de skal gi lærerne det de selv har etterspurt, nemlig etter- og videreutdanning.

Det er også slik – som representanten Tynning Bjørnø var inne på – at man er redd for at realkompetanse vil bli mindre viktig. Vel, for det første tror jeg vi med sikkerhet kan si at når dette er noe som skal fases inn på ti år, vil man følge denne utviklingen ganske nøye. Men jeg er veldig redd for allerede nå å begynne å uthule det kravet som vi stiller til skoleeierne om å gi lærerne de har ansatt i sine skoler, det kompetanseløftet de har krav på å få.

Dette var et krav som det var helt åpenbart for alle at skulle innføres for nyutdannede lærere. Det er naturligvis Høyre for, men vi mener at det er et krav som også bør gjelde for de lærerne som allerede er i skolen.

Så til saken om å endre RLE-faget til KRLE-faget. Det er verd å minne om at da den rød-grønne regjeringen fjernet 55 pst.-kravet som den gangen var i KRLE-faget – altså at 55 pst. av undervisningen skulle være om kristendom – sa også kunnskapsministeren fra den daværende regjering fra talerstolen her i Stortinget at selv om man fjernet grensen, skulle det ikke bety en reduksjon i hvor mye kristendommen skulle utgjøre av faget.

Da mener jeg, når vi nå får nye rapporter om at praksisen har begynt å bli veldig forskjellig ute i forskjellige klasser, at det er innenfor at vi som storting da bekrefter det som var også den forrige regjeringens budskap, nemlig at andelen kristendom i RLE-faget – som nå blir hetende KRLE-faget – ikke skal gå ned.

Det finnes mange gode argumenter for å gjøre dette. Det er altså slik at Norge blir et stadig mer flerkulturelt samfunn. En av de tingene det innebærer, er at det kommer mennesker til Norge som har religion som en mye viktigere del av sitt liv enn mange nordmenn har. Norge er som kjent et av de mest ateistiske landene i verden, og det betyr at religion og utførelse av religiøse ritualer, f.eks., ikke utgjør en viktig del av livet til mange mennesker i Norge.

Men nå får vi ikke bare innvandrere som er muslimer, buddhister eller hinduister, vi får også veldig mange som har trosretninger innenfor kristendommen som opplever dette som viktig. Jeg er helt overbevist om at skal man ha toleranse og forståelse for andres religionsuttrykk, må man også kjenne til historien rundt sin egen kulturhistorie og religion. Selv om man ikke selv er troende, vil religionens og kristendommens plass i det norske samfunnet være åpenbar. Derfor er det også en viktig del av RLE-faget at det nå blir KRLE, slik at norske elever lærer – ikke noe forkynnende, men faktisk om religionens plass i Norge.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslaget som Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har i innstillingen?

Henrik Asheim (H) [12:35:24]: Det ønsker representanten.

Presidenten: Da har representanten Henrik Asheim tatt opp det forslaget som presidenten refererte til.

Bente Thorsen (FrP) [12:35:43]: Også jeg vil først og fremst takke saksordføreren for godt utført arbeid og godt samarbeid.

Som andre har sagt før meg nå: Til stadighet blir det gjentatt at læreren er den viktigste for elevens læring, og at gode lærere er trygge på egne kunnskaper i fag de underviser i, og behersker faget sitt så godt at de er i stand til å variere undervisningen etter elevens behov.

Resultatene av en kartlegging fra 2014 viser at mange lærere ikke har fordypning i fagene de underviser i. Til tross for dette stilles det i dagens skole kun krav om at lærere som ble ferdigutdannet i 2014 eller senere, skal ha fordypning i fag.

Dersom vi i dag ikke hadde vedtatt at alle lærere som underviser fra 1. klasse og oppover, skal ha fordypning i basisfagene som de underviser i, ville det medført at det ikke ville ha blitt stilt krav til lærere som skal undervise i skolen i mangfoldige år framover, kanskje flere tiår.

Sist Stortinget vedtok endringer i kompetansekrav til lærerne var i 2012, da de rød-grønne vedtok at det ikke skulle stilles krav til lærere som var utdannet før 2014. Kravet skulle heller ikke gjøres gjeldende i ungdomsskoler med små trinn. Derfor er jeg glad for at Arbeiderpartiet nå har skiftet mening, og at de nå støtter kompetansekrav til lærerne.

Fremskrittspartiet uttrykte den gang at vi var skuffet over at de rød-grønne politikerne ikke hadde større ambisjoner på lærernes vegne. Fremskrittspartiet har ambisjoner og forventninger til både lærere og elever i skolen, så jeg er derfor meget fornøyd med det vedtaket vi gjør i dag, som er tydelig på at lærerne skal ha relevant fagkompetanse i fag som de underviser i. Samtidig ber flertallspartiene regjeringen om å åpne for at lærere som er i skolen i dag, kan få vurdert sin realkompetanse og ta eksamen uten å delta i videreutdanning.

Dette viser at regjeringen tenker og handler helhetlig, og forslaget må ses i sammenheng med regjeringens historiske satsing på videreutdanningstilbud til lærerne.

Denne saken handler også om noe så viktig som å klargjøre hvilke avgjørelser barnevernet kan ta på vegne av unger som de har overtatt omsorgen for. Fremskrittspartiet er positiv til at ansvarsfordelingen mellom barnevern og foreldre endelig blir klargjort i skolesammenheng, og mener på lik linje med det som kom fram i høringsssvarene, at foreldreretten blir godt ivaretatt.

For Fremskrittspartiet er det svært viktig at skole og barnevern har høye ambisjoner på vegne av barnevernsbarn når det gjelder skolerultat. En rapport utført av Rambøll har kartlagt holdninger til skolegang for barn

og unge med tiltak fra barnevernet. Rapporten gir grunn til bekymring. Den viser at nesten halvparten av ansatte i barnevernet har lave forventninger til barnevernsbarns skolegang, og at én av fem ansatte i skolen har lavere forventninger til barnevernsbarn enn til andre barn. Fremskrittspartiet mener at barnevernsbarna fortjener bedre.

Fremskrittspartiet mener at elever må møtes med tillit og forventning, uansett hva slags sosial eller familiemessig bakgrunn de har. Barn og unge med tiltak fra barnevernet har i utgangspunktet samme forutsetninger for å lykkes med skolegang som andre barn. Elever skal ikke dømmes ut fra sin bakgrunn, de må bli behandlet som selvstendige individer med framtidshåp, ambisjoner og forventninger.

Som sagt mener Fremskrittspartiet at vi i dag gjør et riktig vedtak. I tillegg har vi forventninger til at regjeringens satsing på å styrke skole- og utdanningssituasjonen til barn i barnevernet vil gi resultat.

Denne proposisjonen inneholder også forslag om å endre navn på faget religion, livssyn og etikk til kristendom, religion og livssyn. I tillegg tydeliggjøres læreplanen ved at ca. halvparten av undervisningstiden skal brukes til kristendom. Fremskrittspartiet er positiv til dette. Skolen er både en dannelses- og en læringsarena, og den kristne kulturarven er innvevd i historien, litteraturen, kunsten og filosofien vår. Undervisning i vår kulturarv stimulerer til allsidig dannelse og gir rom for undring og refleksjon om viktige religiøse, etiske og filosofisk-kulturelle spørsmål.

Avslutningsvis vil jeg framholde at faget ikke skal være forkynnende, og at innholdet i faget ikke endres. Fremskrittspartiet mener at det nye KRLE-faget vil gi tydeligere innsikt i at Norge har en kristen og humanistisk kulturarv.

Anders Tyvand (KrF) [12:41:02]: Nå behandler vi en proposisjon som inneholder flere ulike forslag, og jeg vil først si litt om de foreslåtte endringene i RLE-faget.

Endringene går ut på at det innføres en nasjonal bestemmelse om at kristendommen skal utgjøre om lag halvparten av faget. Det har tidligere vært en bestemmelse om at kristendommen skulle utgjøre 55 pst., men den rød-grønne regjeringen fjernet denne bestemmelsen. Den gang ble ikke kompetansemålene i faget endret, og daværende kunnskapsminister, Bård Vegar Solhjell fra SV, var tydelig på at det fremdeles ville være behov for å bruke like mye tid på kristendommen som før. Heller ikke nå endrer vi kompetansemålene i faget, men vi legger altså inn igjen en bestemmelse som er rundere enn den gamle, om at kristendommen skal utgjøre om lag halvparten.

Det har helt siden KRL-faget ble innført, vært bred politisk enighet om at kristendommen bør ha en større andel av faget enn andre religioner, og det handler rett og slett om den betydningen kristendommen har hatt for utviklingen av det samfunnet vi lever i. Kunnskap om kristendom er en viktig nøkkel til å forstå det norske samfunnet. De foreslåtte endringene i faget innebærer ikke at fagets karakter blir endret. Det er ikke snakk om at faget på noen måte skal bli forkynnende, eller at trosopplæringen skal tilbake til skolen. RLE, eller KRLE, som det nå skal hete, skal fremdeles være et kunnskapsbasert orienteringsfag, og det skal være et fellesfag der

elever med ulik religiøs tilhørighet skal kunne møtes og lære om egen og andres tro, ulike livssyn og etisk refleksjon.

Kunnskap om tro er viktig for å bygge forståelse og respekt mellom mennesker. Derfor er det viktig at også lærerne har kunnskap om tro og livssyn. Jeg vil derfor benytte anledningen til også å nevne enigheten mellom flertalls-partiene om at KRLE-emner skal legges inn som en obligatorisk del av lærerutdanningen, som en del av fellesfaget pedagogikk og elevkunnskap. Dette vil bidra til at alle lærere i framtiden har en grunnleggende kjennskap til feltet, og forhåpentligvis en økt forståelse for de elevene de skal jobbe blant. Dette blir stadig mer viktig i en skole der elevmassen blir stadig mer flerkulturell og flerreligiøs.

Når det gjelder navneendringen, mener jeg det er naturlig at faget får et navn som i større grad gjenspeiler innholdet i faget.

Så over til kompetansekrav til lærerne: Kristelig Folkeparti er opptatt av at vi skal ha kompetente og faglig sterke lærere i den norske skolen. Derfor er vi fornøyd med at Stortinget har skjerpet kravene om faglig fordypning for nyutdannede lærere, og vi mener også at satsingen på etter- og videreutdanning er positiv, og at denne vil bidra til et kompetanseløft også blant de lærerne som har vært ansatt lenge i skolen.

Men det er problematisk å kreve at en lærer som har fullført en offentlig godkjent utdanning, som har fått et offentlig godkjent-stempel til å kunne undervise i skolen, og som har fungert i jobben i mange år, skal kunne pålegges videre utdanning for å kunne fortsette i jobben sin. Jeg mener det er prinsipielt problematisk, jeg mener det er en økonomisk ufornuftig prioritering, og jeg frykter at det vil bidra til at en del gode lærere mister motivasjonen og velger å forlate læreryrket. Og det – mener jeg – har vi ikke råd til.

Selv om det skal kunne gis en disposisjonsadgang til den enkelte skole, er det ikke sikkert det vil bety så mye for den enkelte lærer. Og hvis en mattelærer ved en ungdomsskole som har fått innvilget dispensasjon, har et ønske om å bytte arbeidsgiver og jobbe ved en annen skole isteden, vil det kanskje være naturlig at den nye arbeidsgiveren først og fremst vil se seg om etter kandidater som oppfyller de formelle kravene, slik at man slipper å drive på dispensasjon. Dette vil derfor kunne svekke lærernes mobilitet, og det er ikke bra.

Forslaget tar heller ikke inn over seg at en lærer som har jobbet i mange år i skolen med å undervise i et fag, har opparbeidet seg mye realkompetanse. Representanten Tynning Bjørnø sa at man lærer så lenge man lever, og sa selv at det var et litt «svett» ordtak. Det er kanskje ikke mye mindre «svett» å si at man lærer så lenge man har elever, men jeg tror at det også er sant.

Jeg mener derfor at dersom disse kravene blir innført, må det legges til rette for at lærere som er utdannet før 2014, må få en mulighet til å få sin realkompetanse vurdert og eventuelt en mulighet til å avlegge en eksamen – uten å delta i undervisningen.

Og så er vel det forslaget som vi står bak, allerede tatt opp.

Presidenten: Det er allerede tatt opp, så det skulle være i orden.

Iselin Nybø (V) [12:46:14]: Jeg er glad for at vi har fått en proposisjon som er så tydelig som denne når det gjelder ønsket om å styrke lærerens kompetanse. Det er viktig å ha formell og relevant kompetanse i det faget man skal undervise i, det må være viktig for alle elever. Vi kan ikke dele elevgruppen i to og si at for noen er det viktig at de har lærere med kompetanse i faget de underviser i, mens det for andre – enten det er fordi de bor på landsbygda, eller fordi den kommunen eller den byen ikke fikk det til – ikke er så viktig. Dette er viktig for alle elever, og det er vår oppgave å sørge for å legge til rette for at alle elever får en lærer som har kompetanse i det faget som han underviser i. Det handler om å ha lærere som er motiverte, og som kan formidle kunnskap til elevene sine.

Vi har mange gode lærere i skolen i dag, og hvis vi som storting har et ønske om at alle skal ha formell kompetanse i faget de underviser i, er det også vår oppgave å sørge for at det blir lagt til rette for at alle kan ta den videre- og etterutdanningen som kreves for å få den kompetansen. Jeg ser egentlig på dette som en gladsak, for det forplikter også oss til å følge opp jobben vi allerede har begynt på når det gjelder videre- og etterutdanning.

Mange har jobbet i skolen i mange år, og mange har god kompetanse fra før. Det er ikke nødvendigvis sånn at alle har det samme utbyttet av den undervisningen som man skal følge. Derfor er jeg veldig glad for at vi nå har fremmet et forslag der vi i alle fall ber regjeringen om ikke å utelukke at man kan ta eksamen uten å ha fulgt undervisningen – for så å oppfylle de kravene som er stilt. Jeg mener man må ha litt fleksibilitet med hensyn til hvordan man kommer seg dit. Det kan ikke bare være én vei.

Jeg vil kort knytte noen ord til K-en i det nye KRLE-faget. Det er neppe noen hemmelighet at dette er en sak Venstre ikke har vært sterk tilhenger av. Vi synes RLE-faget har fungert godt og skulle sånn sett ønsket at det ble videreført som det var. Men vi har inngått en avtale med regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti, og det forholder vi oss til. Når det først har blitt sånn, synes jeg vi har fått en god innretning på dette. Det er bra at vi nå ikke sier minst 55 pst., men at vi sier om lag halvparten, for det gir en fleksibilitet for dem som er i skolen. Det er viktig at vi presiserer at det ikke skal være et forkynnende fag, selv om jeg oppfatter at det er det heller ingen uenighet om.

Det er bra at det fortsatt skal fokuseres på kunnskap om tro og livssyn, og at det skal være stort rom for refleksjon og diskusjon i faget. Ikke minst synes jeg det er bra at man skal fokusere på dette i lærerutdanningen, for vi har et flerkulturelt samfunn, som stadig blir mer mangfoldig. Da er kunnskap om tro og livssyn en viktig del av elevenes hverdag, og det er viktig at lærerne har kompetanse i det.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:49:51]: RLE-faget er et viktig fag. I tillegg til å lære om dei store verdstreli-gionane kristendom, islam, jødedom, buddhisme og hindu-isme og om livssynshumanisme, trusfridom og religions-kritikk skal faget bidra til dialog om tru, livssyn og respekt

for livssynsvalet til andre. Faget er også viktig fordi det tar opp grunnleggjande filosofiske og etiske spørsmål og reflekterer over tema knytte til identitet, menneskeverd, liv og død, rett og gale.

RLE-faget er eit fag der elevane kan diskutere spørsmål som er viktige og vanskelege i ungdomstida: relasjonar, familie, venner, samliv, homofili, seksualitet. RLE er eit heilt sentralt fag for å oppfylle skulen sin formålsparagraf: at elevane kan utvikle kunnskap og haldningar for å meistre både samfunnslivet og sitt eige liv, at elevane skal lære å tenkje kritisk og handle etisk, at utdanninga skal fremje lærelyst og danning og motarbeide alle former for diskriminering.

Når ein skulle endre eit viktig fag som RLE, korleis burde ein da gå fram? Kanskje skulle ein starte med å spørje lærarar, elevar og skuleforskarar om korleis faget verkar, og gå i dialog med dei for å høyre om noko kunne gjerast annleis – og gjere faget meir relevant, oppdatert og sterkare i samarbeid med desse miljøa.

Måten regjeringa og kunnskapsministeren behandlar RLE-faget på, er nesten ikkje til å tru. Eg håpar – for Guds skuld – at dette er siste gongen vi i Stortinget er vitne til ein så kunnskapslaus behandling av eit fag i skulen. Regjeringa vil innføre K-en i KRLE att og auke kristendommen sin plass i faget. Dei som skal undervise i faget, og organiserte i Utdanningsforbundet og i Skolenes landsforbund seier nei. Dei som skal utdanne lærarane, som Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo og Institutt for lærerutdanning og pedagogikk ved Universitetet i Tromsø, seier nei. Ei lang rekkje høgskular og universitet, som NTNU, Høgskolen i Oslo og Akershus og Universitetet i Bergen, seier nei. Fagmiljøa rundt RLE – Nasjonalt fagråd for kristendomskunnskap og religionsvitenskap, Norsk Religionspedagogisk Forskningsforum, Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring – seier nei. Foreldre, representert ved Foreldreutvalet for grunnskolen, seier nei. Likestillings- og diskrimineringsombudet seier nei.

Likevel tar kunnskapsministeren sats og hoppar over alle faglege råd. Det er ein fullstendig uakseptabel måte å drive fagutvikling på og respektlaust overfor lærarar, forskarar og fagmiljø. Tenk viss ein hadde gjort det same, og godtatt det, i fag som norsk eller matematikk – at regjeringa i strid med alle faglege råd føreslo å innføre meir algebra og mindre differensiallikningar. RLE-faget kan tydelegvis brukast som ein politisk kamparena, som eit reint verkemiddel for betre samarbeidsklima på borgarleg side. Representanten frå Venstre innrømde det. Venstre var eigentleg imot, men på grunn av avtalen gjekk dei inn for dette. Slik kan ein leike med hovuda til elevane. Slik kan ein leike med fag i norsk skule. Det betyr at det er nokre svært få personar som avgjer kva elevar rundt omkring i heile landet skal drive med i timane – personar utan nokon som helst fagleg legitimitet. Det er berre trist.

No skal det altså bli meir kristendom i skulen. Da blir det mindre tid til andre ting, som etisk refleksjon, livssynsdialog og spørsmål om liv og død. Den endringa blir gjort i 2015 i eit land med stadig større livssynsmangfald. Det er ei prioritering eg trur svært få ungdommar vil forstå. Og

for å seie det sånn: Liksomargumentet kulturarv – ingen faglege instansar har nemnt det omgrepet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:54:19]: Det er store og viktige endringer på gang for å styrke grunnmuren i skolen, og de henger sammen med hverandre.

Fra og med 2017 tar vi sikte på en ny masterutdanning for lærere. Det blir enda et steg bort fra ideen om allmennlæreren – allmennlæreren som kunne gå inn i hvilket som helst klasserom og undervise i hvilket som helst fag, nærmest på hvilket som helst klassetrinn. Vi ønsker å styrke faglæreren – læreren som er en god pedagog, og læreren som har et trygt og solid faglig grunnlag med seg og bak seg.

Vi har hatt en massiv satsing på videreutdanning, nærmest en tredobling av antall plasser – hvorfor? Det er ikke fordi studiepoengene i seg selv er viktige, men fordi faglig påfyll, det å samles med andre kollegaer, det å få nye ideer og det å få oppdateringer om hva som har skjedd på fagfeltet, er viktig for å utvikle seg i profesjonen, og det er viktig for å utvikle seg som lærer.

Så kommer kompetansekrav, hvor vi sier at hvis du underviser i norsk, matematikk og engelsk, skal du også ha fordypning i de fagene, og det er en tilsvarende satsing på faglæreren, på faglig innhold og tyngde.

Så er det en selvfølge når man innfører et slikt krav for alle som er i skolen, at man må følge utviklingen nøye. Den loven som kommer nå, vil åpne for at det i forskrift fastsettes krav om relevant kompetanse i undervisningsfag. Det vil presiseres at det vil gjelde matematikk, engelsk, norsk, samisk og norsk tegnspråk i grunnskolen.

Vi ser for oss en tiårsperiode for å innføre dette – hvorfor? Er det fordi regjeringen ikke er mer ambisiøs? Nei, det er fordi vi må forholde oss til virkelighetens verden der ute. Det er et poeng at hvis vi skulle forsøkt å gjøre dette på to år eller tre år, som i utgangspunktet ikke ville vært meg imot, ville det blitt for mange vikarer i klasserommene, og det ville kunne gått på bekostning av dem som er i skolen nå. Men samtidig er det en klar og tydelig beskjed til skoleeiere der ute om at stortingsflertallet satser på fag, og jeg er veldig glad for at det er et bredt flertall for å innføre de kompetansekravene som regjeringen foreslår.

Vi strammer også inn ved allerede nå å lukke en unntaksordning. Vi viderefører den alminnelige unntaksregelen, dispensasjonsmuligheten, som den ofte omtales som, og så må vi vurdere når og hvordan den skal lukkes.

Når det gjelder hvilke avgjørelser barnevernstjenesten kan ta på vegne av barnet når barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for barnet, skal jeg ikke kommentere det nærmere, for det er stor enighet om det i komiteen.

Så til endring av navnet RLE til KRLE. KRLE – og for den saks skyld RLE – er ikke de kristnes fag. Det er ikke Den norske kirkes fag i skolen. Det er vårt felles religions-, livssyns- og etikkfag. Jeg synes det er merkelig at representanten fra SV eksplisitt argumenterer som om mer oppmerksomhet på kristendom skal gå på bekostning av etisk refleksjon, som om det å kunne noe om og lære mer om den desidert største religionen i Norge, den som har formet norsk kultur og norsk historie mer enn noen annen re-

ligion – nærmest mer enn noen annen filosofisk retning, hvis man vil se på det på den måten – den raskest voksende religionen i verden, den største religionen i verden og den religionen som også svært mange av dem som kommer til Norge, tilhører, skulle innebære en motsetning til etisk refleksjon. Det kan jeg ikke forstå.

Jeg synes også det er merkelig – all den tid flere har tatt det opp – at det ble understreket så tydelig fra den forrige regjering at når man fjerner kravet om 55 pst., skulle det ikke innebære mindre tid brukt på kristendom. Allikevel er det viktig at stortingsflertallet igjen slår fast noen helt uomtvistelige ting, nemlig at dette ikke er et forkynnende fag. Det har ikke til hensikt at man skal bli kristen eller utøve en bestemt religion. Det er et fag på lik linje med alle andre fag i skolen. Kristendommen skal heller ikke behandles kvalitativt annerledes. Det betyr også at i kristendomsdelen av KRLE-faget er det rom for både etisk refleksjon og kritikk av praksiser som har blitt utført i religionens navn, slik det også må være innenfor de andre områdene av faget.

Jeg vil også understreke at vi ikke foreslår noen endringer i innholdet i faget ellers. Den gode lærer har fortsatt gode og store muligheter til å se de forskjellige kompetansemålene i sammenheng, og på den måten også få oppmerksomhet om det å sammenligne kristendommen med andre religioner og tankesett som har vært viktige for oss, eller som kan bli viktige for oss i fremtiden.

Hans Andreas Limi hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:59:43]: RLE-faget er foreslått endret uten at man helt skjønner hvorfor. For på høring i komiteen var det ganske tydelig massiv motstand og advarsler fra lærere, elever, foreldre, interesseorganisasjoner og ikke minst et samlet fagmiljø. Likevel foreslår altså statsråden at RLE-faget skal skifte navn, og man vil gjennom vedtak i denne sal tydeligere styre hvor mye tid lærerne skal bruke på undervisning i deler av faget, det som vi i utgangspunktet er enige om at det er læreplanmålene som skal definere. Hvis man i tillegg tar fagets historie i betraktning, med uenighet, splittelse og fritak, ser man hvor ukloke disse forslagene er. Det jeg lurar på, er: Hva mener statsråden er det kloke i dette forslaget – så klokt at det trumfer både erfaringene fra historien og elevenes, lærernes, foreldrenes og fagmiljøenes advarsler for framtiden?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:00:49]: En teknisk ting først: Det er ikke vedtak i denne sal som sier at man skal bruke om lag halvparten av tiden – det er en forskrift. Så det er utelukkende navnet på faget som behandles nå.

Jeg mener at det er rimelig, som jeg også nevnte på talerstolen, at det som er den desidert største religionen i Norge, det som er den desidert største religionen og dermed religiøse tankesettet i verden, og også, basert på mye

statistikk, den raskest voksende religionen i verden – og har påvirket norsk historie i 1 000 år – har en stor og sentral plass i faget vårt, ikke fordi man skal drive forkynnelser, ikke fordi man skal være ukritisk, men fordi kunnskap om kristendom er viktig.

Så ser jeg også at mange av høringsinstansene er bekymret for at dette skal skape uro i faget. Derfor er jeg veldig glad for at Arbeiderpartiets leder, Jonas Gahr Støre, har bidratt til mindre usikkerhet og uro ved at han for bare få uker eller måneder siden sa at han ikke så for seg å fjerne K-en i KRLE hvis Arbeiderpartiet skulle komme til makten igjen i 2017.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:01:55]: Denne saken og RLE-faget er for viktig til at jeg gidder å henge meg opp i teknikaliteter. Jeg ble på ingen måte klokere av statsrådens svar, og derfor må jeg bore litt mer. Statsråden foreslår – om det er her eller der – tydeligere å styre hvor mye tid lærerne skal bruke på undervisning i deler av RLE-faget. Mener statsråden med dette at han ikke stoler på lærernes faglige og pedagogiske vurderinger knyttet til hvor mye tid han eller hun skal bruke for at elevene skal nå sine læreplanmål? Og vil statsråden foreslå samme styringsmetode i andre fag?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:02:39]: Statsråden vil ikke foreslå samme styringsmetode i andre fag, men RLE-faget har jo også en historie for at det var et krav om hvor mye tid som skulle brukes på kristendom. Så vidt jeg husker, var det fra 2005 til 2008 mer detaljert enn det kravet vi fremsetter nå, som sier «om lag halvparten». Det gjør vi i stor tillit til den norske lærerstanden og til det som blir KRLE-lærere rundt om i hele landet, men jeg vil også si at det er en pekepinn på at man ikke skal bruke for mye tid på én del av pensum.

Så synes jeg også det er verdt å gjenta at mange har vært bekymret for at dette skal skape veldig stor uro rundt faget. Derfor synes jeg det er veldig positivt når Jonas Gahr Støre så klart og tydelig i flere medier har sagt at han ikke ser for seg at man skal endre KRLE-faget tilbake til RLE hvis Arbeiderpartiet skulle ta over regjeringsmakten i 2017. Det bidrar nettopp til en type ro og stabilitet rundt dette faget som jeg mener er veldig bra.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:03:48]: Jeg skal gå over til en litt annen sak. Det var den første saken i proposisjonen, om kompetansekrav, som Venstre kalte for en «gladsak». Jeg vil vel heller si at det kan være en sak der hensikten helliger middelet. Nå er vi i Senterpartiet – sammen med Kristelig Folkeparti – de eneste som er mot at det skal stå «tilbakevirkende kraft»; jeg håper også SV er med oss, i hvert fall.

Men innholdet i den paragrafen vil bety at det er mange lærere som er kvalifisert i dag, som vil bli ukvalifiserte. Det vil si at en allmennlærer som har jobbet i skolen i f.eks. 20 år med engelsk og har sin kvalifikasjon, ikke lenger vil være kvalifisert. Jeg lurar på om statsråden mener det vil bli bedre kvalitet for elevene i overgangstida, som han sjøl har sagt er ti år, med en fersk student fra videregående

enn med en lærer med for få studiepoeng, men med 20 års erfaring.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:04:47]: Det er en type kvalifikasjon for å kunne bli lærer, og så handler dette om kompetansekravene i bestemte fag: norsk, matematikk og engelsk – norsk da med tegnspråk, samisk etc. Jeg oppfatter vel representantens spørsmål som relativt retorisk.

Det er klart at det helt sikkert er mange gode lærere i Norge i dag som ikke nødvendigvis har studiepoeng i faget sitt. Men jeg synes det er litt merkelig at man skal presentere det at man i løpet av ti år skal få videreutdanning – at man skal få ta et år hvor man jobber mindre, har redusert arbeidstid, samles med andre kollegaer på en utdanningsinstitusjon eller enda bedre kanskje lokalt, og få nye faglige innspill, få oppdatert seg på faget sitt – at det skal presenteres som en slags trussel mot Lærer-Norge, kan jeg ikke forstå.

Når det er sagt, er jeg helt enig i at det er helt nødvendig når vi foretar en så viktig og stor endring som vi gjør nå, å følge utviklingen nøye – hvis det skulle dukke opp individuelle eksempler lik dem representanten tar opp.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:06:06]: Kunnskapsministeren seier at det er veldig viktig med meir kristendom i skulen for å ta vare på den norske kulturarven. Samtidig er det ingen faginstansar, som eg har fått med meg, som har sagt noko av det same, og det er mogleg eg har gått glipp av noko her. Vi kan jo ikkje ha ein situasjon der innfalla til ein kunnskapsminister bestemmer kva innhaldet skal vere i norsk skule. Kan ministeren oppklare for meg og nemne iallfall éin annan fagleg instans enn ministeren sjølv som meiner at vi no treng å få rusta opp meir kristendom i skulen for å ta vare på norsk kulturarv?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:06:43]: Nå må jeg bare først protestere litt på formuleringen i spørsmålsstillingen. For det første er det ikke noe i forslaget om om lag halvparten som tilsier at det nødvendigvis må være mer. Den siste tidsbruksundersøkelsen om faget, som var for noen år siden, viste at det var et veldig stort spenn i hvor mye tid man brukte på kristendom. Noen steder kunne det være 60–70 pst., andre steder kunne det være 30–40 pst. Så om lag halvparten gjør at det blir en veileder og en pekepinn på det, altså et krav om det, men ikke nødvendigvis mer alle steder.

Så er jeg helt enig i at det har vært motstand i høringsrunden, men igjen vil jeg peke på at mange peker på at endringene i seg selv ikke er problematiske, men de er bekymret for ny uro i faget. Og der kan jo alle partier på Stortinget bidra ved å ikke male opp dette som noe mer enn det faktiske er. Innholdet i faget endrer seg ikke, kompetansemålene endrer seg ikke, fritaksreglene blir akkurat de samme som før – med andre ord er dette et RLE-fag. Det er to endringer, det er navnet og det er om lag halvparten.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:07:50]: Det er jo ikkje vi som er på Stortinget, som maner til motstand mot dette forslaget – alle faglege instansar seier nei til å gjen-

innføre KRLE og at om lag halvparten av faget skal vere om kristendom. Så er det ministeren som finn på dette argumentet med kulturarv, som han ikkje svarer på kor kjem frå. Vi må berre anta at det kjem frå ministerens eige hovud, og det er jo ein ganske skummel måte å utvikle norsk skule på.

Eg går vidare, når vi likevel ikkje får svar på det spørsmålet, til spørsmålet om etisk refleksjon. Ja, det er mange moglegheiter for etisk refleksjon gjennom kristendommen, men meiner då ministeren at ein etisk refleksjon i kristendomsfaget no i større grad skal ta utgangspunkt i kristendom?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:08:42]: Nei, det mener jeg ikke, men jeg hørte representantens innlegg, hvor han mente og sa rett ut at hvis det ble – som representanten formulerte det – mer rom for kristendom, så ble det mindre tid til etisk refleksjon. Den motsetningen klarer ikke jeg å se.

Så er det sånn at nesten bestandig når jeg er i Stortinget, vil jeg ha æren for veldig mye. Men å ta æren for begrepet «den kristne kulturarven», det kan jeg altså ikke gjøre. At det er noe som jeg som statsråd skulle ha funnet opp, en tusen år lang historie i Norge med kristen kulturarv, at det ikke skulle være brukt før det dukker opp som en begrunnelse for at vi skal ha et fag med litt mer rom innen kristendom, det kan jeg dessverre ikke ta æren for. Så revolusjonerende har nok ikke min statsrådsperiode vært.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:09:35]: Det er ingen som påstår det, og svaret frå statsråden var nok meir av det retoriske slaget enn svar på det eg stilte spørsmål om.

Etisk refleksjon er best når du kan gjere det på eit fritt grunnlag. Du kan gjere det med utgangspunkt i kristendommen, du kan gjere det med utgangspunkt i seksualitet, du kan gjere det med utgangspunkt i andre typar religionar, livssyn osv. Når ministeren seier at det er massevis av etisk refleksjon i kristendommen, så seier han jo at det skal ta plass frå etisk refleksjon med anna type utgangspunkt. Mitt spørsmål handlar om mengda av faget her, for etter å ha tenkt litt over det finn eg det litt overraskande at det ikkje kjem til å bli meir kristendom. Kan ministeren garantere at det ikkje blir mer kristendom i skulen med dette forslaget?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:10:19]: Nei, jeg kan ikke garantere det, rett og slett fordi resonnementet er at det i siste tidsbruksundersøkelsen vi hadde, var store forskjeller på hvor mye vekt man la på de kompetansemålene som handlet om kristendom, som for øvrig er ganske brede kompetansemål. Det er ikke bibelhistorie disse kompetansemålene dreier seg om, det dreier seg om den kristne kulturarven, det dreier seg om kristen virkningshistorie, det dreier seg om både skyggesider og positive sider, misjonshistorie f.eks. – en rekke ting.

Det er nok en mer grunnleggende uenighet mellom representanten Knag Fylkesnes og meg som ikke bare dreier seg om at vi nå følger opp en avtale mellom de fire samarbeidspartiene. Representanten sier at man reflekterer best

over etiske problemstillinger på fritt grunnlag – jeg mener at man trenger en grunnmur for å reflektere over etiske problemstillinger, og den grunnmuren behøver ikke å bestå av én religion, det gjør den i svært få samfunn, men en viktig del av vår etiske grunnmur, historisk sett, har vært kristendommen.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Morten Stordalen (FrP) [13:11:56]: Jeg registrerer at det er en samlet komité, og det er gledelig at ansvarsfordelingen mellom barnevern og foreldre nå blir godt ivaretatt. Men det fortjener å bli presisert på denne talerstolen, for vi vet at barnevernsbarn skårer dårligere i skolen og de skårer dårligere helsemessig, og det er kanskje noen årsaker til det.

Når Rambøll-rapporten tar for seg at barnevernet forventer mindre av barnevernsbarn, og at ansatte i skolen gjør dels det samme, men i noe mindre grad enn barnevernet, synes jeg det er interessant å se det i perspektiv med andre saker, bl.a. mobbing i skolen og mobbing av barn. Det som er så alvorlig, er at det er voksenpersoner som stigmatiserer. Vi må slutte å stigmatisere barnevernsbarn. Barnevernsbarn er helt ordinære barn, som har helt vanlige drømmer. De vil også oppnå resultater, de vil også bli vinnere. Og da må vi hjelpe dem til å bli vinnere. Da har skolen et ansvar, og selvfølgelig barnevernet.

Man leser om saker i media, fra 2013, hvor rektor uttaler at barnevernsbarn er uønsket på deres skole, og barnevernet i østlandsområdet opplever – det sto bl.a. i Adresseavisen i 2013 – at når de tar kontakt med skolen, er det ikke helt ønskelig at barna skal inn på den skolen. Hvis det er en opplevelse, har voksenpersoner, skoleledere og rektor et ansvar for å få bukt med den holdningen. Skal vi få resultater i skolen, er vi nødt til å sette fokus på nettopp det: La barn være barn, og la skoleelever være skoleelever, ikke stigmatisere grupper.

Jeg er også glad for at det er lagt inn en styrking i budsjettet nettopp til å øke kompetansen om dette, både i barnevernet og i skolen. Da må også vi, som lovgivende forsamling, sørge for at det blir fulgt opp og øke presset også ute i kommunene.

Vi kan ikke ha det slik at vi stigmatiserer barnevernsbarn. Skal vi få dem opp, må vi heie på dem, alle sammen, hver og en. Jeg tror heller ikke barnevernsbarn ønsker å bli satt i en bås eller i en gruppe. Ingen av oss ønsker det. Vi ønsker å være en del av fellesskapet. Vi ønsker å nå våre mål. Vi ønsker å bli vinnere på hvert vårt felt, på hvert vårt område. Da har vi et ansvar, og jeg håper inderlig at denne forsamlingen bidrar til det: å løfte dem opp og heie dem fram, alle sammen, og få slutt på at man skal stigmatisere, og få slutt på at man føler seg uønsket i skolen.

Marie Ljones Brekke (KrF) [13:14:56]: Navneendringen fra RLE til KRLE er en viktig endring, fordi det gir en mer presis beskrivelse av faget. Det gir også et tydelig signal om fagets innhold, både til forlag som

skal lage lærebøker, til lærere, til elever og til foreldre.

Når vi nå gjeninnfører vektingen av tid brukt på kristendomsundervisningen, er det fordi vi mener det er viktig å få grundig kunnskap om vår tros- og tradisjonshistorie. Den kristne tro har i stor grad preget hele det norske samfunnet i mange hundre år. Det er også en sentral del av vårt samfunn i dag, og som størsteparten av den norske befolkningen har et eller annet forhold til. At kristendommen har en viktig betydning for kulturarven, er nok ikke noe som kunnskapsministeren har funnet på i sitt eget hode. Det er også flere høringsinstanser som har berørt dette i høringen. Jeg kan bl.a. nevne Arendal kommune.

Målet med faget er å skape læring og inkludering. Det å bli kjent med Norge er også å bli kjent med våre tradisjoner knyttet til tro – ja det er faktisk nøkkelen til å forstå viktige deler av den norske kulturen. Når vi kjenner betydningen av vår egen trostradisjon, er vi også i stand til å forstå hvor viktig det er for andre med tro, og betydningen av den.

Til slutt vil jeg minne om at i fagene historie og samfunnsfag er det helt naturlig at norsk historie er i fokus – i samfunnsfag at det også er norsk samfunnsliv som er i fokus. På samme måte er det naturlig å lære mest om det som har vært, og som i stor grad er norsk trostradisjon. Derfor mener Kristelig Folkeparti at vedtaket som vi kommer til å fatte i dag, vil være en viktig endring for framtidig KRLE-undervisning.

Selv er jeg lærer og jobber i norsk skole – og gleder meg til å ta fatt på KRLE-undervisningen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:17:18]: Det er godt det er noen fordeler med å være saksordfører. Da kan en liksom ta ordet noen ganger.

Jeg skal prøve å ikke forlenge debatten. Jeg har bare lyst til å takke salen for en god debatt, men jeg må bare kommentere ørlite det som statsråden sa i sitt innlegg, at han ønsker å gå vekk fra allmennlæreren, i hvert fall slik jeg oppfattet det. Jeg har bare lyst til å minne om at det er veldig mange som underviser i norsk skole i dag som er allmennlærere, og det er også veldig mange som underviser i fag som de ikke har kompetanse i.

Det jeg reagerer litt på, er at når statsråden sier at det er veldig viktig med kompetanse i fagene norsk, matte og engelsk, så betyr det at det er andre fag som ikke er så viktige. Da har jeg bare lyst til å minne salen om at vi har sett tall fra SSB som sier at 70 pst. av lærerne under 30 år som underviser i praktisk-estetiske fag, ikke har ett eneste studiepoeng innenfor det faget de underviser i.

Vi blir feitere og feitere, og det er færre og færre som har kompetanse i mat og helse. 60 pst. av norske menn er overvektige. Da har jeg lyst til å stille spørsmålet: Hva er viktigst? Er det engelsk, eller er det å ha kompetanse i mat og helse?

Det har vært viktig for Norge å ha allmennlæreren, og det er viktig i flere sammenhenger, men ikke minst også for at en skal kunne undervise på veldig mange små steder rundt omkring i hele landet. Jeg skjønner at det er veldig mange som er imot definisjonen på hva en liten skole er – det er veldig ulikt fra det ene fylket til det andre. Men

vi vet at Sogn og Fjordane har mange små skoler, og vi vet at resultatene der er bra.

Jeg tror det er veldig viktig at vi har allmennlærerne og ikke underkjenner deres kompetanse, og det er det vi er redde for når vi sier at det skal ha tilbakevirkende kraft i denne sammenhengen. Det er ikke lærerne det er en trussel mot, som statsråden var inne på innlegget sitt til meg – det hørt som det var en trussel mot lærerne at de skulle få etter- og videreutdanning. Jeg er ikke noe redd for at lærerne skal få etter- og videreutdanning. Jeg tror mange kommer til å glede seg over det. Noen kommer nok til å kvi seg også. Det er elevene vi er bekymret for. Vi er redde for at elevene vil få et dårligere tilbud. Vi mener også at det er feil å diskvalifisere noen som har kompetanse og utdanning i dag, når vi samtidig sier det er ok å ikke ha kompetanse i andre fag.

Takk for debatten, har jeg lyst til å si. Jeg har også lyst til å sende en hilsen til representanten Stordalen, som kom med et godt innlegg, synes jeg, om barnevernsbarn og deres situasjon i skolen og at det er viktig at vi også er opptatt av det i denne komiteen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:20:30]: I frykt for å forlenge ein debatt og ein dag som kjem til å bli lang, skal eg prøve ikkje å provosere for mykje.

Kristendom har ein sentral rolle og plass i dagens RLE – ein kjempesentral plass og rolle. Det reflekterer den betydinga kristendomen har i det norske samfunnet og i norsk kultur og historie – tilstrekkeleg. Det meiner alle faginstansar om dette. Alle som meiner at det er for lite, har antakeleg ikkje sett seg inn i korleis det er i skulen i dag, eller har kanskje ikkje tatt den praten med alle desse faginstansane som kan denne saka. Dei meiner altså at det er tilstrekkeleg, at ein ikkje skal gjere justeringar i dette faget. Likevel gjer ein det.

Kvar kjem det frå? Det kjem frå eitt parti. Ikkje frå dei kristne miljøa eingong, men frå eitt parti. Eitt parti ønskjer denne justeringa av faget. Og som Venstre sa: Det var dei eigentleg imot, men la gå, ein fekk jo igjen så mykje anna i regjeringsavtalen.

Sånn utviklar ein norsk skule. Og det meiner eg er ein skam. Sånn kan ein ikkje halde på i Noreg, verken i fortida, i framtida eller i dag. Det er rett og slett ein skam at ein berre glatt kan oversjå alle faglege råd i eit så stort fag i den norske skulen og berre køyre igjennom eige opplegg. Det åtvarar eg sterkt mot i framtida, og eg synest at det er ein skam at det skjer i dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [13:22:17]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om endringer i privatskolelova mv. (nytt navn på loven, nye godkjenningsgrunnlag m.m.) (Innst. 344 L (2014–2015), jf. Prop. 84 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og

forskningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og regjeringen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anders Tyvand (KrF) [13:23:27] (ordfører for saken): Denne saken gjelder endringer i privatskoleloven. Som sakens ordfører vil jeg begynne med å takke komiteen for samarbeidet i behandlingen av denne saken.

De ulike partiene er enige i veldig mye i skolepolitikken. Det er en samlet komité som uttrykker at den offentlige skolen er og skal være bærebjelken i det norske skolesystemet. Men det er også en samlet komité som peker på at Norge gjennom internasjonale konvensjoner har forpliktet seg på foreldrenes rett og mulighet til å velge et annet skoletilbud for sine barn enn det offentlige, og en utdanning som er i tråd med egen religiøs, moralsk og filosofisk overbevisning. Så er det ulike meninger i komiteen når det gjelder enkelte aspekter ved friskolepolitikken, som eksempelvis endringer i godkjenningsgrunnlagene og endringer av navnet på loven.

Jeg vil nå gjøre rede for Kristelig Folkepartis syn på denne saken. Foreldreretten er utgangspunktet for Kristelig Folkepartis friskolepolitikk. Vi mener at vi trenger private skoler i Norge som et supplement til det offentlige skoletilbudet. Det må være mulig å velge alternativt, derfor er vi opptatt av å legge forholdene til rette for friskolene og gi dem gode og forutsigbare rammevilkår.

For at alle skal ha en reell mulighet til å velge alternativt, er vi også opptatt av en god offentlig finansiering av friskolene, slik at foreldrebetalingen kan holdes på et lavt nivå. Jeg er derfor glad for at et flertall av partiene nå ber regjeringen utrede hvordan kostnader til bygg kan innlemmes i tilskuddsgrunnlaget til friskolene. Vi vet at mange friskoler har trange økonomiske rammer, og vi vet at alle friskoler trenger gode, funksjonelle skolebygg for å kunne gi elevene et godt opplæringstilbud.

Jeg er også glad for at flertallet ber regjeringen se på muligheten til å la skolene opparbeide seg noe mer egenkapital enn det de har mulighet til i dag, for å kunne sikre en forutsigbar økonomi og tillate noe mer tilleggsvirksomhet knyttet til skolevirksomheten, som f.eks. skyssordninger for egne elever og utleie av ledige lokaler.

Samtidig som vi ønsker å gi skolene mer fleksibilitet, ønsker vi å være krystallklare på at vi ikke ønsker kommersielle friskoler i Norge. Skolen er ikke en arena som egner seg for profittjag og økonomisk gevinst. Disse skole-

ne drives i stor grad av fellesskapets midler, og pengene skal komme elevene til gode. Derfor synes jeg det er fornuftig å tydeliggjøre utbytteforbudet og også utvide innsynsadgangen ved tilsyn til også å omfatte nærstående selskaper.

Kristelig Folkeparti ønsker friskoler, men vi ønsker ikke noe frislipp. Vi inngikk et privatskoleforlik med de rød-grønne partiene på Stortinget i 2007, og det dannet grunnlaget for dagens privatskolelov. Men de fire partiene som ble enige i 2007, har ikke lenger flertall sammen i Stortinget. Solberg-regjeringen varslet en vesentlig liberalisering av privatskoleloven. I Sundvolden-erklæringen ble det varslet at alle som oppfyller lovens krav til kvalitet, skal ha en lovfestet rett til å starte offentlig finansierte friskoler. Denne politikken var det ikke aktuelt for Kristelig Folkeparti å støtte. Jeg vil derfor rose kunnskapsministeren for at han valgte en løsning som kunne gi et bredere forlik i Stortinget.

Regjeringens ønske om mer mangfold blir ivaretatt ved at det innføres to nye godkjenningsgrunnlag i loven, samtidig som hovedlinjene i dagens privatskolelov videreføres. Det blir ingen rettighetslov, det gis ingen rett til å starte friskole. Man må fortsatt søke om godkjenning, man må fortsatt søke på bakgrunn av definerte grunnlag i loven, og det skal fortsatt foretas en skjønnsmessig vurdering før godkjenning gis. Kommunene skal fortsatt uttale seg, og skoler skal ikke godkjennes dersom dette vil få negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet på stedet.

Jeg mener dette er en god løsning. Det er en løsning som innebærer en fortsatt streng friskolelov, samtidig som det åpnes for noe mer mangfold i sektoren enn det vi har i dag. Og jeg mener det er en god løsning fordi den ligger nær sentrum. Ingen er tjent med en friskolepolitikk som trekkes langt ut til høyre når det er et blått flertall på Stortinget, og langt ut til venstre når flertallet er rødt.

Christian Tynning Bjørnø (A) [13:28:31]: Takk til saksordføreren, som har loset oss gjennom denne store saken på en god måte.

Det denne saken egentlig handler om, er om man ønsker å åpne for mange flere privatskoler i Norge eller ikke. Regjeringen har kommet med et nytt lovforslag fordi de ønsker flere private skoler. Arbeiderpartiet er imot det. Vi vil heller bruke tid, energi og penger på den skolen som de aller, aller fleste barn og unge går i, nemlig fellesskolen.

Som skolepolitiker for Arbeiderpartiet er et av mine mål at alle barn skal få de samme sjansene i livet og like muligheter til å utvikle seg forskjellig, og da er det få ting som er viktigere enn en god, felles offentlig skole – en skole som sikrer at du ikke må dra for langt unna der du bor for å få et opplæringstilbud av god kvalitet, en skole som du kan velge å gå på sammen med dem du leker med i gata, en skole som ikke koster penger, en skole der du lærer av å omgås andre, en skole der du lærer av å omgås dem som enten er like eller ulike deg selv, en skole som har høye ambisjoner for hvert enkelt barn, en skole som ved å omstille seg tenker nytt. For Arbeiderpartiet er denne skolen nettopp fellesskolen, og vi vil bruke vår tid, vår energi og våre ressurser på at den skal bli enda bedre.

Har man slike skyhøye ambisjoner, må man ha fokus – rett fokus. Og jeg legger merke til at representanter fra regjeringspartiene stadig argumenterer med at privatskoleloven må endres for å skape mer mangfold i skolesektoren og gjøre plass til nytenking og de gode ideene. Jeg mener regjeringen abdiserer når den overlater mangfoldet og nyskapingen i skolen til de private aktørene. Jeg mener det er et uttrykk for feil fokus. Jeg synes heller at regjeringen burde konsentrere seg om å skape mer mangfold og nyskaping i den skolen som de aller, aller fleste elevene går i.

Ved å åpne for flere private skoler og ved å skape et skolemarked tilsier erfaringene, bl.a. fra Sverige, at mangfoldet og valgfriheten blir større for noen, men samtidig mer begrenset for andre. Det er en kjensgjerning at ved tidligere liberaliseringer av privatskoleloven, som f.eks. den Høyre gjennomførte sist de satt i regjering, førte det til at de private skolene i hovedsak ville etablere seg i byene, noe som ville gått ut over tilbudet i distriktene. Og det blir ikke flere elever av flere privatskoler, det blir større konkurranse – en potensielt uheldig konkurranse om barns utdanning og mellom by og distrikt, en konkurranse noen kan komme til å tape. Dersom regjeringen virkelig ønsker å hindre dette, oppfordrer jeg dem i hvert fall til å stemme for vårt forslag om lokal vettorett mot skoleetableringer basert på de utvidede grunnlagene. Alt annet blir bare bortforklaringer og dårlig kamuflasje av det man faktisk ønsker: flere privatskoler i Norge. Sist gang Høyre liberaliserte loven, endte det f.eks. med at i mitt fylke, Telemark, ble flere skolesøknader i Grenland godkjent, på tross av at fylkestinget sa nei.

Regjeringen sier at den loven de nå foreslår, er en helt annen lov enn den de foreslo sist. Blant annet poengterer de gang på gang at godkjenning fortsatt kun skal gis basert på visse grunnlag og kriterier. Det er i og for seg riktig, men realiteten er at regjeringen ønsker flere private skoler og derfor foreslår å utvide med to nye godkjenningsgrunnlag, profilskoler og skoler med yrkesfaglig studieprogram – med en høyst uklar definisjon av hva disse grunnlagene egentlig betyr. Betyr det at dersom man har et parti ekstra med dans i uka, er man profilskole i dans? Betyr det at dersom man plukker sopp i naturfagtimene og leter etter figurer i naturen som ser ut som bokstaver, og så lenge dette er tydelig formulert i skolens læreplan, er man profilskole i natur og friluftsliv?

Det hjelper lite med grunnlag og kriterier hvis disse er så vage og upresise at alle som søker, i realiteten kan passe inn. Kanskje er det sånn at grunnen til at dette ikke er definert klarere i loven, er at statsråden selv ønsker å fylle dette med sitt eget innhold og ha definisjonsmakten, uten innblanding fra Stortinget. Hvis svaret er ja på det siste, da blir i hvert fall jeg bekymret.

La oss heller snakke om profilskoler i den offentlige skolen. La oss heller bygge videre på det vi vet fungerer: på forskerlinja på Skien videregående skole, på ballettlinja på Ruseløkka, kanskje også blåse liv igjen i friluftslivklassen på Tveten ungdomsskole i Porsgrunn. Og til dem som sier «slapp av, Christian, vi kan jo gjøre begge deler, ha to tanker i hodet på en gang», er svaret: Hvorfor ha to tanker i

hodet som omhandler det samme, og samtidig risikere at den ene ambisjonen spenner bein på den andre? For hvis målet med å endre privatskoleloven er mer mangfold og nyskaping for alle, er det ikke da bedre å gå «all in» på å legge til rette for nyskaping og mangfold i den skolen som omtrent alle elever går i, droppe privatiseringstankegangen og heller bruke tid og ressurser på noe annet? For det er nok å ta av, f.eks. kommuneøkonomi. Flere lærere i skolen vil sørge for at lærerne får bedre tid til å gi elevene gode læringsopplevelser.

Høyresiden liker å si at de er kunnskapsbaserte. I denne saken beviser de nok engang at det ikke er tilfellet, for det finnes få, om noen, eksempler på at økt privatisering av skolen er det som skal til for å få en bedre skole, der alle, uansett forutsetninger, lærer mer. Tvert imot viser erfaringene fra flere andre land negative tendenser. I Sverige har vi oftere og oftere hørt ord som «karakterinflasjon» bli brukt i den offentlige skoledebatten. Vi har også sett fall i skolerresultater. Ser vi imidlertid til land som vi vet gjør det bra, f.eks. Finland, har de nesten fravær av private skoler. Det er altså ingen grunn til å trekke konklusjonen om at flere private skoler betyr en bedre skole totalt sett.

Dette betyr ikke at Arbeiderpartiet er imot alle private skoler. Det vi diskuterer, er omfanget av private skoler finansiert med offentlige midler. Arbeiderpartiet mener at dagens privatskolelov er en balansert lov som aksepterer alternativer til den offentlige skolen, samtidig som det er en restriktiv praksis for godkjenning. Arbeiderpartiet står derfor fortsatt på privatskoleforliket fra 2007.

Arbeiderpartiet vil likevel stemme for enkelte mindre justeringer i loven, bl.a. det som omhandler voksne søkere, alternative kompetansekrav og foreslåtte modeller for finansiering av toppidrett. Vi støtter også endringene i loven som omhandler dokumentasjonsplikt og økt innskuddskapitalgrense og innføring av karantenebestemmelser. Når vi ser av tilsyn at en overveldende stor andel av privatskolene har blitt dømt for brudd på regnskapsregler og bruk av statstilskudd, sier det seg selv at dette må begrenses. Men Arbeiderpartiet er imot å endre lovens tittel og benevnningen av de private skolene til «frittstående skoler». Vi er enig med Utdanningsforbundet, som i sin høringsuttalelse sier at begrepet «frittstående skoler» indikerer at noen skoler er ufrie, mens andre er frie. Det er uheldig i en skole som er preget av metodefrihet. Vi fremmer derfor forslag om at lovens tittel skal bevares som den har vært til nå, og at benevnningen på skoler godkjent etter loven skal være «private skoler».

De store endringene i denne loven knytter seg til hva man ønsker skal kunne godkjennes som privatskoler og ikke. Arbeiderpartiet er imot å utvide grunnlagene for godkjenning av private skoler fordi vi er redd for at det vil skape et mer delt skolemarked, et skoletilbud for noen, ikke for alle, flere skoletilbud som koster penger, som vil konsentrere seg rundt byene og gå ut over distriktene – som kan få konsekvenser for den skolen som de aller fleste elevene går i.

Jeg tar opp de forslag Arbeiderpartiet har, alene eller sammen med andre.

Presidenten: Representanten Christian Tynning Bjørnø har tatt opp de forslagene han refererte til.

Henrik Asheim (H) [13:37:31]: Jeg vil også begynne med å takke saksordføreren for et godt arbeid. Dette er en sak som skaper mye debatt i norsk politikk, og derfor er det også imponerende det arbeidet som er lagt ned for å lose denne loven trygt gjennom i Stortinget.

De aller fleste elevene i den norske skolen går i den offentlige skolen. Det er bra, og det er en styrke ved Norge. Men så finnes det noen elever som ønsker seg eller faktisk trenger noe litt annet enn det den offentlige kan tilby. Og det finnes også mennesker ute i samfunnet vårt, idealister, engasjerte skolefolk, som ikke jobber i kommunen eller i fylket, men som likevel har gode ideer om hvordan de ser for seg å kunne tilby noe litt annet til de elevene som har behov for noe litt annet.

Det er også ganske viktig når vi skal tillate disse alternativene, at det er alternativer som ikke bare er forbeholdt de rike, men at alle skal kunne velge det de ønsker, uavhengig av foreldrenes lommebok. Derfor har vi offentlig finansierte privatskoler – det som vi fra nå av kaller friskoler. Det er en stor forskjell på det og på de rene private skolene som hvem som helst kan starte i Norge, og som alle partiene på Stortinget er for at de kan gjøre, og som det koster 50 000–60 000 kr i året å gå på. Det vi nå snakker om, er offentlig finansierte friskoler, som er underlagt ganske strenge regler.

Sist gang man endret det som den gangen het privatskoleloven, var i 2007. Det ble gjort av den forrige regjeringen i samarbeid med Kristelig Folkeparti. Den gangen strammet man inn til at det igjen ble en formålslov, hvor man sa at det kun var lov å starte religiøse skoler og skoler som tilbød en forhåndsgodkjent pedagogikk, toppidrettsgymnas og internasjonale skoler. Med andre ord betyr det at alle partiene i denne sal er for offentlig finansierte alternativer til den offentlige skolen. Det vi nå diskuterer, er hvilke formål som skal være forutsetningen for å få en godkjenning til å starte en slik skole.

Det er ingen hemmelighet at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre gikk til valg på, og i realiteten har flertall for i denne sal, det man kan kalle en rettighetslov, en lov som ikke baserer seg på at det må være bestemte formål som er oppfylt, men at kvaliteten må være god nok for at de skal kunne vurderes å starte opp. Kristelig Folkeparti har på sin side gått til valg på og vært opptatt av å ha en formålslov.

De fire partiene har hatt tett kontakt med sektoren, både med dem som går på friskoler, og dem som driver friskoler. De har ønsket seg én ting fremfor noe annet, og det er forutsigbarhet. Vi trenger en lov som i større grad enn i dag tillater flere å starte opp. Vi gjør en del forenklinger og strammer inn på en del områder. Men det viktigste for sektoren er at dette ikke blir en lov som svinger fra den ene siden til den andre etter vekslende flertall i Stortinget. Derfor er jeg veldig glad for at de fire samarbeidspartiene i dag kommer til å stemme for det som er et bredt friskoleforlik. Det som tidligere utgjorde friskoleforliket i norsk skole, gikk mellom SV, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Det nye brede forliket går mellom Frem-

skrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Det betyr også at dette forblir en formålslov, men at man åpner for flere typer skoler.

Representanten Bjørnø sa at formålet med denne loven er å få flere friskoler. Vel, jeg ser ikke bort fra at det blir noen flere friskoler, men det viktigste for oss er at det skal bli flere typer friskoler – et større mangfold, mer valgfrihet for elevene.

Vi åpner f.eks. for det man kaller for profilskoler – skoler som går særskilt inn i en fagretning utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet, som har egne læreplaner, og som kan eksemplifiseres med realfagsgymnas eller en skole som tilbyr flere språk enn den offentlige skolen gjør, med egne utvekslingsprogram. Så tillater vi det man kaller for yrkesfagskoler, egne skoler startet av bransjene selv, eller i tett kontakt med bransjene, og som da vil innebære et supplement til det yrkesfagløftet vi nå skal gjennomføre i den offentlige skolen.

Et eksempel på en slik skole er det søkt om her i Oslo. Der har et opplæringskontor gått sammen med 80 restauranter i denne byen for å få lov til å starte en skole med 30 elevplasser innenfor servitør- og kokkefag. De sier: Vi vet noe om hva denne bransjen trenger, og vi har noen ideer om hvordan undervisningen kan foregå. Vi tror at vi kan være et supplement til den offentlige skolen. Vi kan kanskje til og med lære den offentlige skolen noen nye måter å undervise på, og vi kan lære noe av den offentlige skolen om hvordan de gjør ting. Sannheten er at dette er en skole som kunne startet opp med dagens lov, men kun hvis de da underviste kokkene i Bibelen mellom kokkekursene, eller hvis de sa at du kan gå på servitørlinjen, men du skal gjøre det med steinerpedagogikk. Da kunne man startet den skolen i dag. Jeg tror simpelthen ikke at den yrkesfagskolen blir bedre av det kravet. Men jeg er helt overbevist om at disse entusiastene, de 80 restaurantene i Oslo, har noen ideer som det er bra at elevene får mulighet til å bruke, og som den offentlige skolen kan lære noe av.

Dette er en streng lov. Det blir sagt i flere debatter at dette i realiteten innebærer et frislipp. Dette er akkurat like mye et frislipp for disse skolene som det var et frislipp for montessoriskoler under den rød-grønne regjeringen. Det var ikke noe frislipp den gangen heller, naturligvis. Det er strenge kriterier som skal være på plass, men vi utvider formålene noe.

Bare for å gjenta det: Vi tillater ikke utbytte. Man kan ikke sortere elever. Man kan ikke ta høyere egenandel enn i dag. Forskjellen er at vi forlanger ikke at skolen skal være religiøs eller tilby en bestemt forhåndsgodkjent pedagogikk. Vi sier samtidig at kommunene skal få en større tyngde til å si ja eller nei til disse skolene enn det de har med dagens lov. Det igjen betyr at når man ser på alle alternativer som en trussel mot den offentlige skolen, handler dette i realiteten om et supplement som ikke kan erstatte den offentlige skolen, men det kan være et godt alternativ for dem som ønsker seg noe annet.

Sektoren selv er veldig tydelig overfor oss på at de ønsker seg en streng lov. Det er viktig også for dem som i dag driver friskole, at ikke useriøse aktører tar plass og ødelegger for alle de gode alternativene som vi har i

dag, og som vi nå også kommer til å få med den nye loven.

De fire samarbeidspartiene ønsker også å se på noen forenklinger for dem som driver friskoler. Vi får også tilslutning fra flere av opposisjonspartiene til noen av disse forslagene, f.eks. hvordan man finansierer skolebygg. Jeg mener at uavhengig av om man går på en offentlig skole eller en offentlig finansierte friskole, har man krav på et godt inneklima og gode skolebygg. Derfor har vi bedt departementet om å se grundigere på hvordan man kan finansiere det. I dag gjøres dette gjennom kapitaltilskudd. Man kan eventuelt se på hvordan noe av dette kan legges inn i tilskuddet friskolene får for å kompensere for utgifter de har til skolebygg.

Vi ønsker også at departementet kommer tilbake til oss og ser på hvordan 20-dagersregelen fungerer i praksis. I en situasjon der man har en elev som er borte i 20 dager eller mer, mister friskolen automatisk tilskuddet sitt. Det kan hende det fungerer mot sin hensikt – kanskje er det akkurat da man trenger tilskuddet, for å sørge for at den eleven kommer seg tilbake på skolen. Jeg vil påstå at i den offentlige skolen, hvis noen er borte i 20 dager, får man en ekstra helsesøster. Da er det litt urettferdig hvis de som driver offentlig finansierte friskoler, mister statsstøtten når de har noen elever med noen ekstra utfordringer.

Så til slutt til dette som kom på slutten av representanten Bjørnøs innlegg, nemlig at man viser til Sverige. Jeg må si at jeg synes det er ganske spesielt. Én ting er hva som foregår i mediene og ute i samfunnsdebatten, men inne i stortingsalen synes jeg det er mye mer interessant å diskutere de lovforslag regjeringen faktisk fremmer, og som vi skal behandle, i stedet for å diskutere situasjonen i et helt annet land med et helt annet system. Man kan godt snakke om Sverige – det er en veldig interessant debatt hva som foregår i Sverige, men det er en friskolelov som tillater utbytte, og som er finansierte ved at pengene følger eleven, ikke ved rammefinansiering, som vi har i Norge. Med andre ord – det er en helt annen modell. Jeg mener at skal vi ha en fruktbar debatt om norsk friskolesektor, bør vi diskutere den norske friskolesektoren, ikke den svenske.

Representanten Bjørnø sier også at det er mye bedre å ha nytenking innenfor den offentlige skolen enn å tillate disse alternativene. Vel, slutningen av et slikt resonnement må være at Arbeiderpartiet starter offentlige montessoriskoler, eller at man sier at kommunene skal tilby religiøse offentlige skoler. Eller kan det hende at den offentlige skolen har lært noe av montessoriskolene, har lært noe av steinerskolene, har sett at den offentlige skolen, som skal være der for alle, ikke alltid klarer å fange opp alle de nyansene som elevene har behov for? Det er grunnen til at man også på rød-grønn side har tillatt alternativer. Det vi nå sier, er at vi tillater to nye formål, som igjen betyr gode skoler under strenge krav, men som ikke må undervise gjennom religion eller ha montessoripedagogikk. Det betyr mer mangfold for elevene og mer valgfrihet.

Bente Thorsen (FrP) [13:47:48]: Først vil jeg takke saksordføreren for godt samarbeid om ny friskolelov og for en ryddig presentasjon av saken.

Fremskrittspartiet mener at et mangfold av både offentlige og private skoler er det som gir elevene best. Vi har tro på konkurranse i skolesektoren og at det kan gi en bedre skole, samtidig som det er viktig å ivareta og satse sterkt på den offentlige skolen. Vi er for at elever og foreldre bør ha mulighet til selv å velge den skolen som passer elevens ferdigheter og ønsker.

Fremskrittspartiet er derfor positivt til at det nå er flertall på Stortinget for å åpne for at det kan etableres flere typer friskoler i Norge. Fremskrittspartiet mener forslaget slik det nå ligger, er et godt og bredt kompromissforslag som vil stå seg over tid.

Grunnlaget for godkjenning utvides. De to nye grunnlagene er videregående opplæring i yrkesfaglige utdanningsprogram og særskilt profil. Jeg synes det er verdt å merke seg at et flertall av høringsinstansene støtter en utvidelse av grunnlaget for godkjenning.

Fremskrittspartiet mener at flere friskoler bidrar til økt mangfold og læring mellom skoler. Offentlig finansierte friskoler bidrar også til å sikre den enkeltes reelle mulighet til å velge en privat skole.

Flere aktører har vist interesse for å kunne etablere skoler som ikke faller inn under dagens grunnlag, slik som realfagsgymnas, private yrkesfagskoler o.a. Fremskrittspartiet mener at den endringen vi nå skal vedta, vil rette opp det som vi oppfattet som urimeligheter i nåværende privatskolelov.

Yrkesfagopplæringen i Norge foregår i tett samarbeid mellom skolen og bransjene gjennom bl.a. lærlingordningen. Vi mener at økt samarbeid mellom skole og næringsliv er positivt og bør utvides. At også bransjene selv nå får adgang til å starte frittstående skoler som gir et alternativt og supplerende utdanningstilbud til elever som ønsker opplæring i yrkesfaglige utdanningsprogram, er et viktig tiltak i så henseende.

At skoler med særskilt fordypning innenfor bestemte fagretninger og yrkesfaglige skoler skal ha mulighet til å starte opp, er en viktig liberalisering av loven. Det gir rom for at nye og kvalitativt gode skoletilbud får adgang til å starte og dermed sikre et større mangfold og valgfrihet for elevene. Dette mener vi er positivt.

Fremskrittspartiet vil understreke at den nye loven gir både trygghet og forutsigbarhet for elever og ansatte. Det har spesielt fra arbeiderpartihold vært hevdet at det nå åpnes for et frislipp av privatskoler, og en sammenlikner loven med svensk lovgivning på området. Det er ikke mulig å sammenlikne. Reguleringene i den loven vi skal vedta, er helt annerledes og langt strengere enn i den svenske skoleloven.

Å drive skole er et stort ansvar, og Fremskrittspartiet mener derfor det er viktig at det skal stilles krav om både registrering og innskuddskapital før godkjenning.

Fremskrittspartiet mener at friskoleloven legger til rette for seriøse aktører som ønsker å drive skolevirksomhet av høy kvalitet gjennom et godt regelverk og effektive og tydelige virkemidler. Blant annet inneholder loven en ny bestemmelse som gir tilsynsmyndighetene mulighet til å pålegge juridiske enheter og enkeltpersoner karantene. Fremskrittspartiet støtter også regjeringens forslag om å

presisere at ikke bare drift av annen virksomhet, men også eierskap i slik virksomhet er omfattet av lovens forbud mot annen virksomhet enn skole. Fremskrittspartiet vil understreke at det i loven er en viss fleksibilitet, slik at det der det er hensiktsmessig, kan tillates noe tilleggsvirksomhet, herunder utleie av lokaler i skoletiden.

Fremskrittspartiet har i mange år arbeidet for å bedre finansieringen for friskoler, og vi mener det bør vurderes å innføre en utvidet adgang for friskolene til å bygge fri egenkapital, som på kort og lang sikt vil komme elevene til gode ved hjelp av skolens ordinære inntekter, når den økonomiske situasjonen ligger til rette for det. Disse midlene må det ikke være lov å ta ut av skoleselskapet. Friskolene kan ha behov for en noe utvidet adgang til å bygge opp egenkapital for å sikre trygghet og forutsigbarhet i skolens økonomi. Muligheten til å bygge opp egenkapital med inntekter fra tilleggsvirksomhet må vurderes i forbindelse med forskriftsreguleringen.

Fremskrittspartiet vil påpeke at også private skoler har behov for gode, funksjonelle skolebygg. Tilskuddsgrunnlaget til friskolene tar utgangspunkt i gjennomsnittlige driftsutgifter i den offentlige skolen. Avskrivingskostnader for varige driftsmidler som skolebygg er ingen driftsutgift, men en kostnad knyttet til driften, og den er dermed ikke innlemmet i tilskuddsgrunnlaget. Fremskrittspartiet mener at tilskuddsgrunnlaget i større grad bør ta utgangspunkt i reelle kostnader knyttet til skoledrift, og at private skoler skal få tilskudd som sikrer mulighet for gode, funksjonelle lokaler. Med bakgrunn i dette ber flertallet regjeringen om å utrede hvordan kostnader til bygg bør innlemmes i tilskuddsgrunnlaget og utrede innlemming av avskrivning av varige driftsmidler i tilskuddsgrunnlaget til friskolene.

Jeg vil videre vise til at regjeringen har varslet en egen stortingsmelding om livslang læring og utenforskap i løpet av 2015. Livslang læring er noe Fremskrittspartiet lenge har ment at det er behov for å få en grundig gjennomgang av, fordi innholdet i yrker endrer seg, og fordi flere av ulike grunner har behov for å skifte yrke. Med dette som bakgrunn mener Fremskrittspartiet at Stortinget i arbeidet med denne må foreta en grundig gjennomgang av tilrettelegging for skole og utdanning for voksne elever i tråd med den enkeltes og samfunnets behov. I den forbindelse bør også voksnes tilbud i friskoler utredes.

For å kunne gi et reelt tilbud til voksne elever i friskoler ser Fremskrittspartiet det som avgjørende at man ved slike tilbud får muligheten til å prioritere voksne elever uten skolerett foran søkere med skolerett. Disse skolene gir i dag en god opplæring som er tilpasset den enkelte.

Fremskrittspartiet vil også påpeke at det i dag er svært få offentlige skoler som tilbyr utdanning i verneverdige fag. Elever som ønsker utdanning i disse fagene, kan i liten grad velge et offentlig tilbud. Samtidig er det et stort behov for den kompetansen og kunnskapen som disse fagene representerer. Det påhviler også Norge en forpliktelse til å ivareta denne kunnskapen, bl.a. gjennom UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven.

Voksne elever uten rett til videregående opplæring utgjør en viktig elevgruppe for skoler som tilbyr utdanning innen små og verneverdige håndverksfag. Fremskrittspar-

tiet regner med at regjeringen kan finne gode måter for å legge til rette for skoler med verneverdige fag.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:56:07]: De aller fleste elevene i Norge går i offentlige skoler, og det er vi glade for. Senterpartiet mener det er en styrke ved den norske skolen og samfunnet vårt. En av grunnene til at vi er kåret til et av verdens beste land å bo i, er at det ikke er lommeboka som avgjør om man skal få utdanning eller ei. Vi går i samme skole, uavhengig av lommebok, kjønn, religion, klasse, kulturell bakgrunn, interesser og funksjonsnivå.

Sjøl om bare 3 pst. av grunnskoleelevene og 7 pst. av elevene i videregående skole går i private skoler, er det en menneskerett å kunne velge alternativer for sine unger. Dagens privatskolelov dekker et tilbud med lange tradisjoner som er et supplement til fellesskolen. På den måten sikrer dagens privatskolelov en god balanse mellom en sterk fellesskole og hensynet til foreldreretten. Kjernen i foreldreretten handler om å kunne velge en skole med et annet innhold enn det offentlige tilbudet, ikke å velge et tilbud som opprettes i direkte konkurranse med det offentlige. Senterpartiet forstår regjeringens ønske om å utvikle gode skoler, men vi mener at det gode skoletilbudet skal utvikles i offentlig regi.

Senterpartiet har kritisert regjeringa for å gjøre for lite, for seint, i yrkesfagene. Regjeringa, Kristelig Folkeparti og Venstre åpner nå for yrkesfagsskoler for å svare på behovet for gode yrkesfagprogram. Det er for oss noe ulogisk og uforståelig at regjeringa åpner for dette nå, når Stortinget for to år siden vedtok at det nettopp skulle foretas en gjennomgang av studieprogrammene for å tilpasse dem bedre til arbeidslivets behov. Særlig er det uttrykt at bl.a. salg og service og restaurant- og matfag sliter med rekruttering og treffsikkerhet.

Vi kritiserer fortsatt regjeringa for å følge opp Meld. St. 20 for 2012–2013 for dårlig. Hvorfor i all verden tenker man at det er greiere at private ordner opp med yrkesfagene enn å ordne opp med dem sjøl? Dette kunne regjeringa tatt tak i med det samme de overtok kontorene, hvis man mente at man prioriterte yrkesfag.

Vi har også i skarpe ordelag kritisert regjeringa for ikke å gjøre noe med vekslingsmodellen, sjøl om denne også ble vedtatt for to år siden. 4,5 mill. kr dekker jo knapt fire lærerstillinger, og det sier seg sjøl at det er en mikrosatsing på vekslings. Det betyr at det ikke er mulig å tilrettelegge for vekslings mellom skole og bedrift. Verken fylkeskommuner, opplæringskontor eller bedrifter har midler å sette inn for å få organisert dette på en god måte. Det er der vi mener at pengene skulle vært brukt.

Å åpne for såkalte profilskoler har en god intensjon – et ønske om å spisse og trene på spesielle ferdigheter eller spesialisering. Det kan være kunsts skoler, idrettsskoler, forskerskoler osv. osv. Men vi må til liks med Arbeiderpartiet stille spørsmålet: Hvorfor må det være i privat regi? Hvorfor kan ikke de offentlige skolene i større grad stimuleres og gis anledning til å utvikle sine skoler innenfor områder der de mener de har et fortrinn? Senterpartiet mener det er fleksibilitet nok innenfor dagens lovverk til at offent-

lige skoler kan fordype seg innen f.eks. kunst og håndverk, idrett, språk eller realfag. Jeg synes det er litt rart at restaurant- og matbransjen i Oslo først blir tatt på alvor og lyttet til når de lager sin egen skole. De burde vært inne og gitt råd mye før.

Det er bra at det i proposisjonen understrekes at nye private skoler ikke skal gis godkjenning dersom det vil få negative følger for skoletilbudet i kommunen eller fylket. Flere høringsinstanser mener at dette kan forstås som at kommunene gis vetorett, og at det kan bli vanskeligere å oppfylle foreldreretten og ønsket om å etablere privatskoler. Senterpartiet mener det her bør differensieres mellom godkjenningsgrunnlagene. Når det gjelder skoler som søker om etablering etter gjeldende grunnlag – alternativ pedagogikk, religion og livssyn – mener vi at kommunens innvendinger skal tillegges betydelig vekt. Derimot mener Senterpartiet at når skoler søker om etablering i direkte konkurranse med det offentlige tilbudet ut fra det godkjenningsgrunnlaget som flertallet nå åpner for, skal vi åpne for at kommunene skal ha vetorett.

La meg understreke at Senterpartiets utgangspunkt er at dagens privatskolelov er tilstrekkelig for å ivareta kjernen i foreldreretten. Vi mener det er unødvendig å åpne opp for såkalte profilskoler, vi mener det er å utvanne formålsgrunnlaget. I tillegg er det veldig uklart hvordan såkalte profilskoler skal forstås og defineres. Det er også påpekt av flere høringsinstanser.

Iselin Nybø (V) [14:01:12]: I denne saken har Venstre blitt enig med regjeringen og Kristelig Folkeparti om en ny friskolelov – først blitt enige om et nytt navn på loven og så blitt enige om to nye godkjenningsgrunnlag.

For oss i Venstre er det viktig at det er den offentlige skolen som skal være det foretrukne tilbudet for de aller fleste elevene i Norge. Men privatskolene – eller friskolene, som vi nå kaller dem – er et viktig supplement for dem som ønsker seg noe annet. Dette ser vi ikke på som en trussel mot den offentlige skolen. Vi ser heller på det som et mangfold og en berikelse for skolen som helhet.

Når man inngår en avtale, er det slik at hvis Venstre skulle ha gjort disse endringene helt alene, hadde det sett litt annerledes ut. Vi hadde nok i utgangspunktet ønsket oss en rettighetslov og ikke bygd det ut med to nye godkjenningsgrunnlag. Til gjengjeld hadde vi også ønsket oss mer makt til kommunene og fylkeskommunene og mer innflytelse til dem som kjenner best til hvordan skolene i deres kommune eller i deres fylke er. Så hadde det vært viktig for oss at vi hadde fått på plass et forbud mot direkte og indirekte utbytte, slik at disse skolene ikke hadde blitt kommersielle, men var friskoler, for å styrke og gjøre skolen som helhet mer mangfoldig. Det er dette vi har i vårt program, og det er dette vi har gått til valg på.

Allikevel er vi godt fornøyd med det resultatet som foreligger her i dag. Vi åpner faktisk for to nye godkjenningsgrunnlag. Det betyr at vi får mer mangfold inn i skolen enn det vi har i dag.

Så er vi veldig fornøyd med at vi har fått regjeringen og komiteen med på at det skal utredes krav om at pedagogisk personale må være ansatt i skolen. Det er jo lønnen til pe-

dagogisk personale som tar mesteparten av en skoles budsjett. Ved å ansette dem i skolen reduserer man muligheten for å ta indirekte utbytte.

Vi er også fornøyd med at vi skal få utredet en ikke-kommersiell formålsparagraf og et pålegg til de skolene som ønsker å drive, om å ha en slik formålsparagraf – for å redusere faren for at det blir tatt ut indirekte eller direkte utbytte.

Kanskje den sterkeste grunnen til at vi valgte å inngå en avtale med regjeringen og Kristelig Folkeparti, er det som også sektoren selv har pekt på: behovet for forutsigbarhet og behovet for en lov som kan stå seg over tid. Hadde Venstre fremmet sitt primære forslag, hadde det fått våre stemmer, og vi hadde hatt en situasjon der vi hele veien skulle kjempe for våre primære alternativer. Nå har vi en lov som åpner opp, og som er tydelig på det som går på det kommersielle. Da tenker vi i alle fall at det er viktig å gi sektoren forutsigbarhet, og at ting kan stå seg over tid – gjerne også over flere valg.

Så vil jeg helt til slutt bare løfte fram både forslaget til vedtak og merknaden til komiteen som går på dette med små og verneverdige fag og finansieringen av disse utdanningene. Jeg er veldig glad for at disse blir trukket ut og pekt på spesielt. De er få, men det er viktig kunnskap. Det er også viktig for samfunnet vårt at en slik kunnskap som det undervises i her, blir ført videre.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:05:01]: Først: Det har jo vore ein prosess med omsyn til arbeidet i komiteen, og på tampen av arbeidet vende Sametingsrådet seg til oss. Derfor vil eg berre be om at ministeren klargjer korleis regjeringa vil arbeide vidare med dei innspela som kom frå Sametinget, og som dei ønskte ein konsultasjon om, men som dei ikkje fekk.

Så privatskuleloven: I 2005 skilde Noreg og Sverige lag i utdanningspolitikken. Det første SV gjorde da vi tok over Kunnskapsdepartementet i 2005, var å slå ring om fellesskolen og stramme inn moglegheita til å få statsstøtte til private skular. 22 000 privatskuleplassar låg godkjende, klare til oppstart, men vi stansa Høgres privatiseringseksperiment. Derfor er delen privatskular i Noreg framleis svært låg samanlikna med andre land – berre 3 pst. av grunnskuleelevane og ca. 7 pst. av elevane i vidaregåande går i private skular.

SV og den raud-grøne regjeringa valde å bruke ressursane på den offentlege skulen. Sverige valde ein annan veg. I dag går ein fjerdedel av vidaregåande elevar på privatskule. Sverige er av landa i OECD som har hatt aller størst nedgang i alle fag, målt som PISA-resultat. Skuleforskarar konkluderer med at konkurransen på privatskulane ikkje har ført til betre kvalitet i den svenske skulen, og at dei kommunale kostnadene har auka, mest i små kommunar. Kvalitetsforskjellane mellom skulane har også auka betydeleg, samtidig som heimebakgrunnen har fått meir å seie for kva rolle skulen har for elevane. No vil Høgre og regjeringa igjen satse meir på private skular, trass i erfaringane frå Sverige, trass i at dei aller fleste elevane går i den offentlege skulen, trass i at det på ingen måte er noko rop blant lærarar, elevar og foreldre etter privatisering av

skulen, og trass i at ei rekkje forskarar peikar på negative konsekvensar av privatisering av offentleg utdanning.

I ein fersk artikkel i tidsskriftet Skolelederen skriv dei innflytelsesrike skuleforskarane Pasi Sahlberg og Andy Hargreaves:

«Hva PISA viser (...) er at (...) utdanningspolitikk, som er avhengig av konkurranse, standardisering, testing og privatisering av offentlig utdanning, er en feil vei å gå.»

Høgre forsøker å bagatellisere erfaringa ein no gjer seg. Men problemet er at godkjenningsgrunnlaget for såkalla profilskular er så vagt at det kan føre til godkjenning av ei lang rekkje nye privatskular. Slik loven er utforma, kan ein privatskule godkjennast dersom ein satsar litt meir på språk, kultur eller realfag. Mange private aktørar vil søkje, og vi veit av erfaring frå andre land kva resultatet vil bli: større segregering av elevane og ei gradvis svekking av den offentlege skolen. Utbytteforbod er vel og bra, men vi veit at skuleselskapa er svært kreative når det gjeld å finne moglegheiter for utbytte.

Det er Kristelig Folkeparti og Venstre som no gjev Høgre og Framstegspartiet stor fridom til privatisering av norsk skule. Eg er overraska over at spesielt Kristelig Folkeparti vel å ta ein slik skulepolitisk høgresving. Privatskuleloven i 2007 blei eit kompromiss Kristelig Folkeparti burde ha vore fornøgd med. No vel dei å setje privatskulane i spel på ny og opne opp for ein heilt ny type utvikling i norsk skule, med uklare konsekvensar. Til kjære Kristelig Folkeparti – her er fem gode argument mot den nye privatskuleloven. Det er ingen skam å snu:

1. Det er ein styrke for det norske samfunnet at elevar med ulik sosial bakgrunn, tru og kultur lærer saman og av kvarandre i den same offentlege fellesskolen. Det bidreg til eit samfunn med større forståing, større tillit og sterkare fellesskap. Fleire elevar i private skular betyr færre barn i fellesskolen.
2. Erfaringane frå Sverige og andre land viser at større innslag av private skular fører til auka segregering.
3. Eit mål med lovendringa er å gje meir nyskaping i skulen. Men ein OECD-rapport konkluderer med at privatskulemarknaden først og fremst fører til innovasjonar i marknadsføring, ikkje pedagogikk.
4. Den nye loven vil ramme distrikta, der det ikkje er marknad for private skular. Valfridomen vil auke for nokre elevar i sentrale strøk, men i distrikta kan tilbodet bli dårlegare.
5. Behovet for kontroll vil auke, og å sikre at elevar i nye private skular ikkje omgår regelverket for å ta ut overskot, vil bety auka offentlege ressursar til byråkrati.

I 2005 skilde Noreg og Sverige lag i utdanningspolitikken. Sjølv om Røe Isaksen ikkje vil innføre ein svensk modell, tar han no skritt i retning av svenskegrensa. Vi veit ikkje kor stort skritt det blir, men vi veit at det er skritt i feil retning.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:10:16]: Det har blitt godkjent private skoler i Norge under denne regjeringen, og det ble godkjent private skoler i Norge under den

forrige regjeringen, i de åtte rød-grønne årene. Så har ikke jeg tenkt å dra på harryhandel i Sverige etter privatskolelov. Det er derfor vi har lagt frem denne loven, som nå får et flertall, med Kristelig Folkeparti, Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet bak seg. Det er en lov som åpner for større mangfold i typen skoler, men som samtidig skjerper regelverket på flere områder. Det blir altså strengere regelverk bl.a. for å dokumentere at man ikke tar en for høy pris hvis man skal kjøpe tjenester fra et søsterselskap, og det blir strengere regler for å ta dem som misbruker dagens regelverk.

Så er det riktig, som flere her har påpekt, at det er få i Norge som går i friskoler. Det er 3 pst. av grunnskoleelevene, 7 pst. av elevene på videregående skole. Det betyr at den store, viktige jobben vår er å gjøre kunnskapsskolen, den offentlige skolen, bedre. Det er jobb nr. én.

Samtidig er det ikke noen motsetning mellom det og samtidig å sikre at den enkelte familie og den enkelte elev har en mulighet til å finne alternativer til den offentlige skolen. De private skolene som er i Norge i dag, har stort sett vært viktige supplementer til det offentlige. De har vært viktige for mange grupper og familier som tenker litt annerledes rundt utdanning, selv om mange av dem, også de som i dag regnes som etablerte privatskolegrunnlag, har blitt motarbeidet gang på gang.

Privatskoleloven som kom i 2007, har etter min mening gitt noen urimelige utslag. Det er f.eks. lov å starte private skoler spesielt tilrettelagt for talenter innenfor alpint eller fotball, men for talenter i matematikk, fysikk eller kjemi er det samme strengt forbudt, med mindre skolen driver på religiøst grunnlag eller på grunnlag av en anerkjent pedagogisk retning. Samtidig har regjeringen foretatt en grundig gjennomgang av lovverket på dette området, og vårt utgangspunkt har vært at arbeidet med ny friskolelov skal kunne bidra til mer mangfold, utvikling og læring mellom skoler. Det blir offentlig finansierte friskoler med klare begrensninger i hvor mye som kan kreves i elevbetaling. Det bidrar også til den enkeltes mulighet til å kunne velge en friskole.

Samtidig er det ingen grunn til å legge skjul på at dette ikke var Høyre og Fremskrittspartiets opprinnelige forslag. Dette er et kompromiss, hvor vi også har strukket oss langt for å få et bredt flertall. Det mener jeg er en god ting, og jeg ser også at de forskjellige organisasjonene på området i stor grad slutter opp om den nye friskoleloven. Vi foreslår å kalle det friskoler fordi det i dag finnes helt private skoler som ikke får offentlig støtte, og mener at det er en grei opppydding.

En av de tingene vi har kompromisset på, er at vi beholder dagens godkjenningsordning med krav til formål – grunnlag, som det egentlig er – for å kunne godkjennes. Det betyr at det fortsatt skal være en skjønnsmessig vurdering – det innføres ingen rett til godkjenning. Lovforslaget slår også tydelig fast at en skole ikke skal godkjennes hvis dette vil føre til negative konsekvenser for vertskommune eller vertsfylke – en videreføring av dagens praksis.

Så foreslår vi å legge til to nye godkjenningsgrunnlag i loven. Det ene er yrkesfaglige utdanningsprogram, og det

andre er særskilt profil, profilskoler. I den grad det innebærer et frislipp, er det et misbruk av ordet frislipp. I den grad det innebærer – og noen hevder det – at låvedøra nå står på vidt gap, er det streng inngangskontroll på vei inn til låven. Begge grunnlagene er avgrenset i loven og i forarbeidene, og på vanlig måte, som i dagens lov, skjer en ytterligere avgrensning gjennom godkjenningspraksis. Yrkesfagskoler skal gi en opplæring som er jevn god med opplæringen i offentlig skole, vertsfylket skal ha uttalerett, og gjennom yrkesopplæringsnemndas syn skal man også ivareta fylkets uttalelse.

Det andre godkjenningsgrunnlaget, profilskoler, må representere noe som er vesentlig annerledes enn hva som er normal praksis i offentlige skoler og skoler godkjent etter andre grunnlag i friskoleloven. Det er i hovedsak to hovedkategorier. Det er skoler som ønsker å rette en spesiell oppmerksomhet mot et emne, f.eks. realfag, idrett, språk, kunst og kultur. Det andre er skoler med en annen pedagogikk enn det som brukes i offentlige skoler eller skoler godkjent på grunnlag av en anerkjent pedagogisk retning. For det førstnevnte, profilskolene, gjelder det at det krever mer enn bare glaser på kaken – man må ha spesiell faglig oppmerksomhet rettet mot et fag, og man må få godkjent egne læreplaner som synliggjør dette. Det holder altså ikke bare å bruke det som i dag er i læreplanene i Kunnskapsløftet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Trond Giske (A) [14:15:36]: I den nye loven innføres det to nye godkjenningsgrunnlag. Ett er at man rett og slett driver yrkesfagskole, selvfølgelig med de formalkrav som stilles til at man skal gi et jevngodt tilbud med den offentlige skolen, at man skal ha læreplaner og formål osv. Det er tilfellet også i den svenske loven, så her følger man jo Sverige fullt ut. Det er ikke noen innstramming eller noen annerledeshet, verken i forhold til den loven Clemet foreslo i 2004–2005, eller i forhold til det svenske gjør. Men det andre er at man har et grunnlag som heter profilskoler. Det er pedagogisk, eller det er innholdsmessig. For begge skolene står det at man skal ha «skoler som ønsker et tilbud utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet». Det står det på side 24 i proposisjonen. Hvilken pedagogikk er det som er utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet, all den tid det er metodefrihet i den offentlige skolen? Det skal bli interessant å høre kunnskapsministeren definere hvilke pedagogiske alternativ som er utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:16:43]: Som jeg sa i mitt innlegg, innebærer det at man har et tilbud som er vesensforskjellig fra det som i dag er normal praksis i skolen. Men så har representanten Giske rett i at det i dag er metodefrihet i den offentlige skolen, og det er jo en av grunnene til at vi har en god diskusjon og et ønske her om et større mangfold innenfor den offentlige skolen. Men allikevel kan det være grunn til å tro at miljøer som ikke nødvendigvis er i det offentlige fra før, kan tilføre nye ideer, at de kan ha andre måter å gjøre ting på, at det er enkleere for dem, f.eks. fordi det ikke er en skole som er så tett

knyttet til et geografisk område som mange av de offentlige skolene er, å komme til alternative profiler, f.eks. innenfor kunst, realfag, andre typer fagområder. Det er en god innramming i loven, og det er en innramming som etter hvert også vil tydeliggjøres gjennom praksisen, altså når man godkjenner de enkelte søknadene med det skjønnet som ligger der.

Trond Giske (A) [14:17:45]: Det er ikke noen innramming i det hele tatt i loven. Der står det «særskilt profil», men så må man se på forarbeidene, og det er altså fra side 24. Nå må kunnskapsministeren slutte å snakke som om han var på en skoledebatt, men begynne å snakke som om han er i stortingsalen, hvor man behandler en lov. Der står det at man godkjenner skoler «som ønsker et tilbud utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet.» Et av disse godkjenningskriteriene er pedagogikk. Jeg gjentar spørsmålet – og dette er forarbeidet til debatt i stortingsalen: Hvilken pedagogikk er utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet? Hvilken pedagogikk er det som skal gi grunnlaget for å bli godkjent som profilskole, all den tid lovens og forarbeidenes krav er at det skal gå utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet? Kunnskapsløftet har metodefrihet. Jeg gjentar spørsmålet: Hvilken pedagogikk er dette? Vi må jo få avklart i stortingsalen hva som på en måte er rammen for å bli godkjent som profilskole på pedagogisk grunnlag. Det må kunnskapsministeren definere her.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:18:47]: Det behøver ikke kunnskapsministeren definere her, på samme måte som det i loven heller ikke står presisert at det er montessoripedagogikk eller steinerpedagogikk som skal regnes som anerkjente pedagogiske retninger. Det er en klar innramming på profilskoler. Som jeg også sa i mitt innlegg – litt enkelt, riktignok – holder det ikke å ha profil som en glasur på toppen. Man må ha en klar profil i læreplanen, man må bruke handlingsrommet som ligger i lovverket, for å kunne flytte på timer og på den måten styrke en faglig profil. Så kan det også være andre typer ting. En representant her nevnte om man hadde egne utvekslingsprogrammer hvis man hadde språkskole. Den type ting vil også måtte vektlegges hvis det skal være vesensforskjellig fra det som er normal praksis i den offentlige skolen. Jeg mener jo at når representanten Giske skal lese innrammingen av profilskolene, må han ta i bruk alt som er skrevet, ikke bare ett avsnitt.

Trond Giske (A) [14:19:46]: Jeg tror jeg må gjenta spørsmålet som et ja- eller nei-spørsmål. Det er følgende: Finnes det pedagogiske retninger som går utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet? På side 24, linjene fem og seks, står det at kravet til å bli godkjent som profilskole er at det er «skoler som ønsker et tilbud utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet» – utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet. Da spør jeg igjen: Finnes det pedagogiske alternativ som går utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet, all den tid man har metodefrihet, altså pedago-

gisk frihet, i Kunnskapsløftet, og hvilke typer pedagogiske tilbud er dette?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:20:33]: Det er helt riktig at med Kunnskapsløftet er det metodefrihet i skolen. Det betyr, og det er også svar på representanten Giskes spørsmål, at det i utgangspunktet er stor frihet i den offentlige skolen til å ha forskjellige typer pedagogikk. Men dette er jo en lov som også svarer på det som står i den tidligere friskoleloven, hvor det har stått «anerkjente pedagogiske retninger». Det har fått et konkret innhold gjennom at det i praksis er montessoriskoler og steinerskoler som har blitt godkjent. Det er derfor vi foreslår at man også med andre pedagogiske opplegg, hvis det kommer søknader om det som godtgjør at det er alternativ pedagogikk, skal få muligheten til det.

Så gjentar jeg igjen at representanten Giske må se på hele innrammingen av profilskolene, både kommunens uttalerett og fylkeskommunens uttalerett, at man må se på kravet om at det skal være vesentlig forskjellig fra det som drives i skolene, også eksemplifiseringen av hva det kan innebære i praksis.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [14:21:46]: Jeg har gått på lærerskolen. Jeg har kjent til steinerpedagogikk og montessoripedagogikk, men utover det har jeg ikke hørt spesielt om andre pedagogiske retninger, så det blir kjempeinteressant å se hva dette egentlig er for noe.

Jeg skal stille et helt annet spørsmål. Representanten Asheim sa i sitt innlegg at det var viktig å kunne si ja til privatskolen i Oslo på restaurant- og matfag, for der var det åtte bedrifter som gikk sammen, og de kunne lære den offentlige skolen noe. Da lurer jeg på hvorfor statsråden ikke har lagt til rette for at mat- og restaurantbransjen kan lære den offentlige skolen noe uten at åtte bedrifter må gå sammen med samme opplæringskontor for å undervise 30 elever. Hvorfor har en ikke valgt å avvente den gjennomgangen av studieprogrammene som Stortinget sjøl har vedtatt?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:22:47]: Nå skal ikke jeg tolke hva representanten Asheim egentlig mente, men jeg tror det var ett argument for at man også burde tillate yrkesfaglige friskoler, ikke det eneste argumentet for det.

Så er det helt åpenbart – representanten nevner jo selv den gjennomgangen vi nå skal ha av de yrkesfaglige studieprogrammene, særlig de som har vist seg å ha dårlig tilknytning til arbeidslivet – at noe av poenget nettopp er å få frem hva som er arbeidslivets behov, og hvordan utdanningstilbudet vårt svarer på det. Jeg ser ingen motsetning her mellom at man både kan opprette yrkesfaglige friskoler – som det er en søknad om, som jeg for øvrig ikke tar stilling til, det er mulig det kan bli en sak som havner på mitt bord – å ha den muligheten i loven og samtidig styrke yrkesfagene i den vanlige, offentlige skolen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:23:52]: Vi blei vel ikke klokare av den spørsmålsrunden der.

Det er ein annan ting som vi har blitt usikre på i komiteen i prosessen, og det er konsultasjonsordninga mellom Sametinget og regjeringa. Sånn som ein skal forstå konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og regjeringa, som er fundamental for Noregs arbeid og internasjonale forpliktingar, osv., er at i dei sakene der Sametinget vurderer sjølv at dette er relevante spørsmål for Sametinget, skal dei få innvilga konsultasjon. Det er det ikkje anledning til å avvise, ifølgje våre internasjonale forpliktingar. I denne prosessen har Sametinget tatt kontakt og fått avvist konsultasjon i denne saka og har hatt ein serie innspel.

Sånn som eg oppfattar svara frå ministeren, vurderer ministeren å kome tilbake til dei spørsmåla som blir reiste av Sametingsrådet, men eg er ikkje heilt sikker på om eg har forstått det rett. Kan ministeren utdjupe det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:25:01]: Konsultasjonsordningen fungerer begge veier. Det betyr at det også er en vurdering av hva som er relevant å konsultere om. Da skal det være saker i lovproposisjonen eller i saken som direkte involverer samiske interesser.

Så har jeg hatt et møte med Sametinget, for jeg synes det er helt naturlig at når Sametinget mener at konsultasjonsordningen ikke er oppfylt, og at kommunikasjonen med departementet kunne vært bedre, er det mitt ansvar å sørge for at den blir bedre. Vi hadde et møte med Sametinget som var veldig bra, veldig nyttig og veldig konstruktivt, hvor jeg også sa at det er en del ting jeg ser at departementet kunne vært bedre på. Det kommer vi til å jobbe med å forbedre.

Trond Giske (A) [14:26:24]: Jeg spurte om grunnlaget for profilskole og pedagogikk, men fikk ikke noen avklaring på det. Jeg tror knapt jeg har vært med på en behandling av en lov hvor resultatet av loven har vært så svevende, så uklart, som dette.

Kanskje vi kan få en avklaring på dette med faglig innhold. Man slår om seg med at en skole må ha en læreplan – det er ikke et veldig imponerende krav. Den må ha et formål – det er ikke så veldig imponerende. Den må ha lærere med pedagogisk kompetanse. Dette burde være selvfølgeheter. Det som er kjernen, er: Hva slags krav stiller man til fag og timeinnhold på såkalte profilskoler? Representanten Tynning Bjørnø ramset opp en masse gode eksempler som han lurte på var grunnlag for profilskoler – igjen tilbake til kravet på side 24 om at det skal avvike fra Kunnskapsløftet. I Kunnskapsløftet kan en variere timetallet med inntil 5 pst. Det betyr én time i uka. Men en skole som har en egen profil, en egen satsing på et tema, og avviker to timer i uka fra Kunnskapsløftets timetall, er det et godt nok grunnlag for å kunne bli profilskole?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [14:27:34]: Svaret på det er nei, det er ikke et godt nok grunnlag. Her gjelder det igjen: Man må se på hele lovteksten som er foreslått, og alle innrammingene som er. Og det kanskje aller viktigste elementet her er at det også er en skjønnsvurdering. Med andre ord: Det fins ikke et skjema man kan krysse ut, og idet man har oppfylt alle kravene i det skjemaet, får

man automatisk godkjenning. Grunnen er at dette ikke er en rettighetslov, det er en lov som beholder det prinsippet som lå i forrige privatskolelov, nemlig en skjønnsmessig vurdering.

Så er det avgjørende kriteriet også her at det skal være vesentlig forskjellig fra det som er praksis i eksempler man finner i den offentlige skolen. I tillegg kommer, som ved alle andre lover av denne typen, innsnevring etter hvert som man får søknader på bordet.

Vi hadde den samme diskusjonen i forbindelse med dispensasjonsmuligheten som regjeringen la fram, og som Stortinget vedtok, hvor Giske også var redd for at det skulle bli frislepp. Det har det ikke blitt, nettopp av samme grunn.

Presidenten: Replikskordskiftet er over.

Tone Merete Sønsterud (A) [14:28:54]: Når vi i dag stemmer over privatskolesaken, vil flertallet i denne sal – med Kristelig Folkeparti på laget – ta skolen i feil retning. De vil stemme for endringer som truer den fellesskolen vi kjenner i dag, som er en del av bærebjelken i den norske modellen: den skolen som skal gi alle barn samme sjanse i livet, der alle skal få lære og bli tatt vare på ut fra sine forutsetninger, den skolen der barn og unge fra forskjellige samfunnslag møtes, samarbeider og bygger sosiale fellesskap.

De store endringene som nå skjer med ny privatskolelov, gjøres uten å ha evaluert følgene av den kortvarige reformen fra Bondevik II eller å ha sett på konsekvensene av det svenske frislippet av privatskoler. At man ikke henter kunnskap om de alvorlige følgene reformen har hatt i Sverige, er særlig bemerkelsesverdig, og det er interessant å høre på representanten Asheim når han ikke på noen måte vil snakke om hva som skjer i andre land. Men det er ikke oppsiktsvekkende, og det er heller ikke overraskende. For denne regjeringa og høyresiden i norsk politikk er tydeligvis valgløfter og ideologi viktigere enn kunnskap om og forskning på hva som tjener samfunnet best, og i dette tilfellet hva som er best for norske elever.

Regjeringa og Kristelig Folkeparti hevder at denne loven kun er en forsiktig endring av loven fra 2007. Vi hørte også fra Asheim at det bare er en liten endring i norsk skolepolitikk. Dette har vi også hørt i andre saker. Vi har til og med hørt at det er en stor innstramning dette handler om. Det stemmer overhodet ikke. De to nye grunnlagene åpner for et stort antall nye privatskoler – i realiteten et frislipp. Å forsøke å framstille dette som noe annet er feil, rett og slett feil.

De som deltok på høringen i saken, inkludert Utdanningsdirektoratet, pekte på at kriteriene til de såkalte profilskolene er svært utydelig definert. Vi får heller ikke i dag noen avklaring av begrensninger med hensyn til hva en profilskole kan være, eller disse to timene som man kan ha, som skal skille disse skolene fra den offentlige skolen, for å kunne bli godkjent. Det er heller ikke klart hvordan man skal sikre at de store dimensjoneringsproblemene innen yrkesfag ikke forverres når det skal bli fritt fram for å opprette private yrkesfaglige skoler.

Med flere skoleplasser som ikke gir læreplass, gjør vi yrkesfagene mindre attraktive og rekrutteringssituasjonen verre. I tillegg vil dette gå ut over fylkeskommunens midler til å drive god yrkesfagskole innen store og ressurskrevende fag.

Disse lovendringene er verken små eller pragmatiske, de endrer selve kjernen i den privatskoleloven vi har i dag. Det skal nå gis statsstøtte til privatskoler som ikke har som formål å være et alternativ, altså tvert imot: Nå skal det gis statsstøtte til private skoler hvor formålet er å konkurrere med den offentlige skolen.

Vi trenger en særlig satsing på yrkesfag. Norge trenger fagarbeidere med en bred yrkesfaglig utdanning som gir grunnlag for selvstendighet, videre utdanning, jobb- og bransjeskifter og omskolering.

Faglig råd for elektrofag – som representerer det tredje største yrkesfaget – er svært kritisk til privatiseringen av fagutdanningene. De frykter at sterke fagmiljø som er bygd opp gjennom mange år i hele landet, nå står i fare for å forvitne og bli borte over tid. De viser til Sverige, der privatiseringen har gitt mange private skoler innenfor «billige» fag og i tett befolkede områder. Fagrådet frykter at flere private yrkesfagskoler vil svekke utdanning og fagmiljøer ved at det kommer bransjeskoler, som ikke deler den samme brede intensjonen med opplæring som den offentlige skolen har.

Norsk fagopplæring bygger på den europeiske fagopplæringstradisjonen, satt inn i den norske arbeidslivsmodellen med trepartssamarbeidet, hvor fylkene utgjør en viktig samarbeidspartner. Dette er den beste garantien for sterke, brede og solide fagmiljøer i skolene, som igjen kan arbeide tett sammen med de ulike bransjene.

Privatisering vil svekke den norske arbeidslivsmodellen innenfor fag- og yrkesopplæringen. En utvanning av trepartssamarbeidet i utdanningen vil på sikt kunne føre til en utvanning av fagopplæringen. Med andre ord: Parts-samarbeidet er en bærebjelke i den norske yrkesfagopplæringen. Vi er bekymret for at det flertallet vedtar i dag, svekker denne rollen. For oss er det viktig å ta vare på og videreutvikle partenes rolle i yrkesfagopplæringen, ikke motsatt. Når det blir fritt fram for private å drive fagutdanning, frykter vi dårligere kvalitet og nedgang i rekrutteringen. På sikt er det vi alle som betaler prisen for det, når vi ikke får de dyktige fagarbeiderne som landet trenger videre.

Helt til sist til utbyttesaken: Det er uansett helt klart at det vil bli mindre penger til offentlig skole når de private har fått sitt.

Ole M. Thomassen hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Kent Gudmundsen (H) [14:34:16]: Et mangfold i skolesektoren skal vi glede oss over. Mangfold bidrar positivt til inspirasjon, kreativitet og nyskapende aktivitet. De mange ideelle enkeltmenneskene som ønsker å bidra til en bedre skole, som ønsker å skape noe nytt og gi elevene gode utdanningstilbud, gir vi i dag en håndsrekning til. Nye didaktiske strategier kan utfordre tradisjonelle pe-

dagogiske rammer. Lovendringene forsterker friskoleloven og sikrer at den forblir en lov for de mange kreative og ikke for de kommersielle, og dette kommer tydelig fram når vi i dag strammer inn muligheten for kommersiell drift og muligheten for å ta ut utbytte. Og vi tar større hensyn til samspillet med eksisterende skoler når man går fra særlig negative til negative hensyn i vurderingen av den enkelte søknad.

Frafallet i videregående skole er altfor høyt. Derfor er regjeringens arbeid med tidlig innsats, kvalitetsløft i barnehagene, tidlig innsats i grunnskolen og helt fram til yrkesfagløftet på videregående veldig viktig arbeid.

I dag bidrar vi ytterligere til å fremme de positive kreftene som finnes i Skole-Norge. Når lovendringen nå åpner for profilskoler og yrkesfagskoler, vil vi kunne få de mange engasjerte og offensive bransjene med på en ny og spennende måte. I møte med bransjeforeningen hører vi om nye og spennende samarbeidsmodeller mellom skole og næringsliv som kan bidra til faglig utvikling, spennende pedagogiske modeller og ikke minst garantier for læreplasser og utplassering i bedrift. Ungdom som tidlig bestemmer seg for en yrkesfaglig vei, som har et spesielt talent, og som tidlig ønsker å utfordre seg på et bestemt område, kan forhåpentligvis finne tilbud som løfter dem tidlig inn i et spennende og inspirerende skoleløp.

Når vi i dag også sikrer at friskoleloven beholder dagens godkjenningsordning med krav til særskilt grunnlag for å kunne godkjennes, hvor godkjenning fortsatt skal gis etter skjønnsmessig vurdering, og hvor vi ikke skal gi godkjenning dersom det har negative konsekvenser, viser det at vi har en moderat lovendring som bør kunne stå seg over tid, og sikre den forutsigbarheten vi ønsker. Det er derfor ganske skuffende at Arbeiderpartiet i denne saken velger å ramle ned i den litt ensidige og gamle historiefortellingen hvor de mener at dette er et frislipp og en trussel mot den offentlige skolen. Det blir litt spesielt å holde på denne retorikken når den gamle loven, som Arbeiderpartiet kunne akseptere, nå – i den nye friskoleloven – er strammet inn når det gjelder mulighet for kommersiell drift, og fortsatt har de samme skjønnsmessige krav og vurderinger.

Det handler vel kanskje mer om verdier. Noen av oss mener nemlig at mangfold er positivt, at enkeltmennesket kan bidra i samfunnsutviklingen, at foreldreretten er sentral når muligheter og framtid skal formes i den enkelte familie, at næringslivet kan spille på lag, bidra til nyskaping og løfte offentlig tjenesteyting – at man kort sagt tør åpne for at flere stemmer, og samfunnet som helhet, kan gi positiv utvikling også på skolesiden.

«Vi lærer mest av å være ute i bedrift», sa den unge sortlendingen og rørlegger eleven Hans Martin til Bladet Vesterålen etter å ha blitt intervjuet om valget av yrkesfag – et valg han åpenbart ikke angrer på. Han har valgt framtidrettet. Som flere ganger tidligere påpekt, har SSB sagt at vi i Norge vil mangle 110 000 fagarbeidere bare innenfor bygg, elektronikk og mekaniske fag innen 2030. At vi nå kan se nye, spennende yrkesfagskoler under friskoleloven, er derfor et positivt grep for å møte denne utfordringen.

Et av regjeringens viktigste mål er å arbeide videre for å styrke kunnskapssamfunnet. Norge er i omstilling, noe

som stiller høye krav til utdanningssystemet vårt. Det vil kreve vilje til å satse på kvalitet i hele utdannings- og opplæringssektoren, og da må alle positive krefter få lov til å bidra – ikke bare innen toppidrett, men også innenfor nytenkning og styrking av yrkesfagopplæringen, eller gjennom f.eks. et realfagsgymnas.

Norge konkurrerer globalt, og i den sammenhengen vil jeg også trekke fram det viktige med internasjonale utdanningsløp. Stadig flere bedrifter har behov for dyktige akademikere og fagarbeidere med internasjonale utdanningsløp og grader, som sikrer dem den kompetansen som etterspørres, i markedet de konkurrerer i. På samme måte som våre bedrifter må hente inn internasjonal kompetanse og har behov for tilgang på skoler for barna til sine ansatte, er det viktig at vi nå i dag får de kjente IB-skolenes utfordringer inn i en løsning, ved at det ellefte skoleåret i grunnskolen tas inn i finansieringsmodellen. Dermed slipper man utfordringen med ulike forvaltningsnivå og dermed uforutsigbare rammer for den enkelte elev.

I dag vedtar vi en framtidsrettet lov for et Norge i omstilling.

Trond Giske (A) [14:39:36] (komiteens leder): I mange tiår har det vært en ganske bred og forutsigbar politikk på privatskoleområdet. Vi hadde et unntak i årene 2004 og 2005, hvor det ble sluppet til mange tusen privatskoleplasser, men dette ble reversert igjen i 2005 og 2006, og det var igjen i 2007 et bredt kompromiss. Det har gitt trygghet for den offentlige skolen, men det har også gitt trygghet, tror jeg, for de private skolene, særlig dem vi har hatt som en del av vårt skolesystem i veldig mange år – de kristne, de pedagogiske alternativene Steiner og Montessori, toppidrett, de små yrkesfagene og andre.

Det har vært fornuftig, som det også ble sagt tidligere her av saksordføreren, at man ikke har svingt fra den ene grøften til den andre med vekslende flertall. Da er det rart at det er nettopp det stortingsflertallet og saksordføreren velger å gjøre i denne saken. I stedet for å si at vi fortsetter å skape et større mangfold, en større utvikling, gjerne også flere profilskoler og mer utvikling i den skolen som statsråden og vi har ansvaret for, nemlig den offentlige skolen, skal vi altså ty til privatisering for å få denne kvalitetsutviklingen og læringen. Det er en fallitterklæring når vi faktisk rår over virkemidler selv – jeg tror statsråden selv har flere hundre millioner kroner han kan bruke – i ulike kvalitetsutviklingsprogram i grunnskole- og videregående systemet.

Så sies det at det må fortsatt skje en godkjenning, det må fortsatt fylle vilkårene i loven, og det må fortsatt være en skjønnsvurdering. Vel, dette lå også i loven fra 2004/2005. Det er ikke noe nytt, det gjelder også privatskoler i tidligere tider og i andre land.

Saksordføreren sa at dette nå ikke ble en rettighetslov. Vel, han kan ikke ha lest lovproposisjonen side 26 og 27. Der står det:

«I høringsnotatet uttalte departementet at det i praksis har liten betydning om retten til godkjenning er lovfestet eller ikke. Flere av vilkårene for å få godkjenning må vurderes skjønnsmessig; dette gjelder blant annet

om kravet til grunnlag er oppfylt, om det er behov for skolen og om en godkjenning vil innebærer negative konsekvenser».

Man fortsetter med

«en lovfestet rett som det knytter seg flere vilkår til – vilkår som langt på vei vurderes skjønnsmessig – vil fremstå som nokså illusorisk».

Og så konkluderes det:

«Departementet legger til grunn at hovedregelen skal være at dersom vilkårene anses oppfylt, skal godkjenning gis.»

Mitt spørsmål til saksordføreren er om han har gått glipp av denne setningen når han sier at dette ikke blir – i praksis – en rettighetslov. Det følger av forvaltningsloven. Hvis man begynner å gi skoler statsstøtte ut fra en skjønnsvurdering, må andre som oppfyller de samme kravene, også få samme rettighet.

Det sies fra statsråden – det var oppklarende – at dette ikke var regjeringens primærpolitikk, dette var et kompromiss for å imøtekomme særlig Kristelig Folkeparti, men jeg formoder også Venstre. Det er litt rart at når de fire partiene lager kompromisser på andre områder, f.eks. politireform, presenterer man det faktisk som et kompromiss når proposisjonen kommer. Her opptrer de to andre opposisjonspartiene – selv om Asheim omtaler de fire som posisjonspartiene og de andre som opposisjonspartiene, antar jeg at Venstre og Kristelig Folkeparti fortsatt faktisk formelt sett er i opposisjon – som om dette var nytt fra regjeringen, og at man da i Stortinget har funnet ut at man sluttet seg til det. Det hadde vært ryddigere om man hadde sagt som sant var, at dette hadde man snakket om på forhånd og kommet fram til.

Det er en ny linje. Man sier her fra statsråden at dette er noe de store organisasjonene slutter seg til. Det er feil. Utdanningsforbundet er klart mot, Elevorganisasjonen er skeptisk, og KS slutter seg til det forslaget som opposisjonspartiene, i hvert fall Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, fremmer her, nemlig at man skal gi avgjørende vekt til lokalsamfunnet når man eventuelt skal gi godkjenning til profilskoler. Det kan man stemme for. Jeg tror Venstre nevnte dette, at man ønsket større innflytelse. Det forslaget ligger på bordet, og det er mulig å stemme for det en eller annen gang i natt.

Det er ironisk at Venstre-representanten som sitter på det samme setet som den legendariske skolepolitikeren Johannes Steen, som var en av arkitektene bak folkeskolelovene i 1889, er med på dette. Jeg overtok selv statsrådsstolen i Kunnskapsdepartementet etter en annen legendarisk utdanningspolitiker, Jon Lilletun. Jeg er ganske overbevist om at Jon Lilletun ikke hadde sluttet seg til det Anders Tyvand i dag gjør.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Martin Henriksen (A) [14:44:39]: Sist gang Høyre innførte en privatskolelov, ble det søkt om mange tusen nye privatskoleplasser over hele Norge. Situasjonen i mitt fylke, Troms, var egentlig ganske symptomatisk. Der ble

det søkt om 1 200 private skoleplasser. Samtlige ville starte i fylkets og Nord-Norges største by, Tromsø – ingen i distriktene.

Til opplysning er det rundt 6 000 elever på videregående skole i Troms. En slik endring ville endret skoletilbudet i Troms drastisk, med størst konsekvenser for distriktsskolene. På samme måte ville den privatskoleloven, hvis den hadde fått lov til å virke lenger enn høsten 2005, endret Skole-Norge betydelig.

Forskjellen på loven fra Kristin Clemet og den loven vi behandler i dag, er relativt liten. Når Høyre og Fremskrittspartiet, men også Venstre og Kristelig Folkeparti, kaller dette «kun moderate endringer», tenker jeg at da må utgangspunktet de kom fra, vært ganske så ekstremt.

Regjeringen har foreslått, med nye grunnlag som profilskoler og yrkesfagskoler, egentlig å gi private aktører et ganske vidt rom til å starte nye skoler. Kunnskapsministeren var bekymret for at ordet «frislipp» var misbrukt her i dag. Vel, et ord som har blitt mer misbrukt enn det, er ordet «vesentlige», for når det sies at profilskolene innebærer «vesentlige endringer», er det vanskelig å få øye på dem. Kriteriene for å være profilskoler skiller seg såpass lite fra en offentlig skole at det er snakk om kun små justeringer en privat aktør eventuelt må gjøre. To timer i uka i timefordeling f.eks. er ikke en vesentlig endring, det er en ganske liten endring. Og konklusjonen er at terskelen senkes betydelig.

På samme måte som for ti år siden kan denne loven ha potensial til å endre skolestrukturen i en kommune eller et fylke ganske drastisk. Hvorvidt det er bra for en kommune eller et fylke, er den kommunen og det fylket best egnet til å avgjøre selv. Da bør de få bestemme selv. Arbeiderpartiet vil gi kommuner og fylker den avgjørende retten til å bestemme om skoler etter de nye godkjenningsgrunnlagene faktisk skal godkjennes.

Jeg ser at tilliten til at lokalpolitikkerne vet best i lokalpolitikken og i skolepolitikken, er særdeles lav hos Venstre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Høyre. Derfor vil disse partiene nekte de lokale folkevalgte den avgjørende stemmen i spørsmålet om hvorvidt det skal opprettes flere privatskoler i deres lokalsamfunn.

Jeg hadde egentlig forventet noe annet fra Venstre og Kristelig Folkeparti, men jeg hører gjerne deres forklaring på hvorfor de velger å ikke stole på vurderingsevnen til lokale skolepolitikere.

Stein Erik Lauvås (A) [14:47:54]: Det er ikke alltid enkelt å begripe seg på regjeringens alle reformforslag og lovforslag. Grunnen til at det kan være vanskelig å holde følge med i hva de egentlig mener, er at det mangler, mildt sagt, en sammenheng i alle forslag som kommer.

I det daglige og i festtalene til regjeringen og deres representanter hører vi de snakker i store bokstaver om tillit til lokaldemokratiet, mer makt til kommunene, mer innflytelse over egen hverdag og mindre innblanding fra staten.

Oppgavemeldingen, som kom forleden dag, og som ble debattert her i Stortinget, skulle beskrive nye oppgaver til kommunene, og det var et hovedpoeng for regjeringen at

det kommunale selvstyret skulle styrkes, og flere oppgaver skulle komme til kommunene. Oppgavemeldingen endte i et mageplask, hvor kommunene stort sett får overført administrative oppgaver som notarialforretninger, idrettsfunksjonell godkjenning av svømmebasseng, vigselsrett til ordførere samt noe som går på forvaltning av enkelte fiskearter.

Disse forslagene imponerte stort sett ingen ute i kommunene og var i det store og hele ingen reell overføring av makt til kommunestyrene. Men nå, når regjeringen virkelig har mulighet til å åpne opp for lokalt selvstyre i en sak som er svært viktig for kommunene, og hvor kommunestyrene sitter med førstehånds kunnskap og kjennskap til problemstillingen, nei da vil ikke regjeringen la lokaldemokratiet få bestemme. Da mener Høyres og Fremskrittspartiets regjering og stortingsrepresentanter at de vet bedre enn alle kommunestyre til sammen. Forslaget fra regjeringen og støttepartiene er altså i denne saken ikke annet enn total overkjøring av det lokaldemokratiet de selv sier at de har sterk tillit til.

At ikke kommunene selv skal få siste ordet i en så viktig lokalpolitisk sak som skolestruktur, er jo helt håpløst. Denne regjeringen har ikke snev av reell tillit til dem som representerer det kommunale selvstyret, og i dag får vi bevisst utenfor enhver tvil at regjeringspartiene med sine støttepartier utgjør en sterk trussel mot lokaldemokratiet og den offentlige skolen som en grunnplanke i den norske velferdsmodellen. På toppen av det hele sender de regningen til kommunestyrene.

Freddy de Ruiter (A) [14:50:40]: I dag skriver vi enda et kapittel i historien om en regjering som endrer Norge i feil retning. Det innebærer at viktige verdier som fellesskapsløsninger, like muligheter for alle og små forskjeller må vike for privatisering, spisse albuer og større forskjeller. Offentlige velferdsløsninger som er blitt bygd opp gjennom generasjoner, skal erstattes av mer markert, privatisering og konkurranse. Regjeringa skriver jo selv dette i Sundvolden-erklæringen:

«Regjeringen mener i utgangspunktet at produksjon av velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester.»

Klar tale, med en tydelig politisk retning: Skoler, sykehjem og sykehus er å betrakte som rene produksjonsbedrifter. For oss i Arbeiderpartiet handler velferdspolitikken og skolepolitikk om mennesker, om fellesskap, om like muligheter, om integrering, om nærhet, om trygghet, om tilpasset opplæring til den enkelte osv. Nå vil sikkert regjeringa med støttepartiene hevde at endringene som gjøres i dag, ikke vil kommersialisere norsk skole. Jeg er mer usikker på det, både med hensyn til denne regjeringas verdisyn angående velferd og hva historien har lært oss.

Sist gang høyrekreftene åpnet for privatisering av skolen, lovte de at det ikke ville være mulig å ta ut profitt av skolene. Problemet var at det gjorde selskapene som eide skolene. Noen gjorde det i strid med regelverket, mens andre fant mer kreative måter å tjene penger på på skole-driften. Jeg tror ikke at en politisk klarer å tette alle hull for mulig profitt. Det viser seg at dette er aktører som finner løsninger på dette, og jeg er heller ikke så sikker på at

regjeringa har et ønske om å unngå profitører på velferdsområdet, når de så tydelig i Sundvolden-erklæringen presiserer at «produksjon av velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester».

For oss i Arbeiderpartiet er det av avgjørende betydning at skolen forblir en arena hvor barn med ulike bakgrunn møtes, og hvor like muligheter tilstrebes. Vi erkjenner imidlertid at dagens regjering har et annet verdisyn og en politikk på skole- og velferdsområdet som er annerledes.

Stefan Heggelund (H) [14:53:15]: Representanten Tone Merete Sønsterud harselerte med at valgløftet var viktig for regjeringen. Ja, det er kanskje slike ting man harselerer med hvis man er med i Arbeiderpartiet – men nok om det.

Mangfold er bra. Det er et gode. Mangfoldige samfunn er mer dynamiske, mer spennende, de utvikler seg raskere. Samtidig er mangfold noe som kan stoppes av politikkere. Noen sektorer trenger sterk styring. Utdanningssektoren er en slik sektor. Man kan si at vi er heldige i Norge, selv om «heldig» blir et litt feil ord å bruke. Utdanning som muliggjør deltakelse for alle gjennom skattefinansiering, er resultatet av en bevisst politikk.

Den store utdanningsatsingen til regjeringen er den offentlige skolen. Det er der den store majoriteten av elevene går. Å satse på skolen gjør at alle får mulighet til å lykkes i voksenlivet, det gir oss bedre grunnlag for omstilling, og det er strengt tatt nødvendig etter åtte rød-grønne år, der man bl.a. var ute av stand til å gjennomføre et løft for etter- og videreutdanningen lærerne ønsket og fortjente. Regjeringens storstilte satsing på utdanning er med på å ruste Norge for fremtiden.

Så i dag er det ikke regjeringens satsing som er tema – den er utvilsom. I dag diskuterer vi hvordan alle gode krefter kan slippe til, bidra til mer mangfold, nye spennende miljøer som kan trekke lærdom fra det offentlige, men som også det offentlige kan trekke lærdom av.

Dette forslaget balanserer hensynet mellom nødvendig styring av utdanningssektoren og muligheten for mer mangfold på en måte som er vinn-vinn. Det er et moderat forslag, et forslag som er en konsekvens av det virkelighetens faktum at det også utenfor offentlig sektor av og til er noen som har noe vettug å komme med. Leser man merknadene til de rød-grønne partiene, og det gjør man jo – om enn ikke med glede, men de står nå der – får man inntrykk av at det kun er offentlig sektor som bidrar til mangfold. Det står:

«Disse medlemmer mener regjeringen inntar en passiv rolle i styringen av skolesektoren dersom man overlater mangfoldet og nyskapingen til private aktører.»

Det er en svøpe, en svøpe man blir vant til som konservativ, men det er altså en svøpe for konservative å være nødt til å forsvare folks evne og vilje til å være initiativrik og drive ting utenfor offentlig sektor – men det får jammen meg være grenser! Man overlater altså ikke mangfoldet til friskolene, men man sier at «det bidrar til mangfold». Det er to forskjellige ting.

Til slutt: Det er noen diskusjoner om at det er for få kvinnelige entreprenører. Jeg er enig i at det er en utfordring. Samtidig er det et faktum at i overkant av 400 000 kvinner i norsk arbeidsliv jobber i sektorer der det i praksis er en umulighet. Så får det være noe å tenke på for dem som ønsker å gjøre det.

Anders Tyvand (KrF) [14:56:31]: Representanten Knag Fylkesnes mener at Kristelig Folkeparti har tatt en «skulepolitisk høgresving» og gir oss et godt råd om at det ikke er noen skam å snu. Det kan være fristende å si at når veien til venstre viser seg å være en blindgate, kan det være fornuftig å velge veien til høyre isteden.

Med det mener jeg ikke å si at vi ikke har vært fornøyd med privatskoleforliket fra 2007. Tvert imot: Det er veldig mye godt i dagens privatskolelov, men så er situasjonen den at de fire partiene som sto sammen om privatskoleforliket og privatskoleloven fra 2007, ikke lenger har flertall sammen i Stortinget. Flertallet ligger et annet sted, hos to regjeringspartier og Venstre, som alle tre i utgangspunktet ønsker seg en liberalisering som går mye lenger enn det som i dag blir resultatet. Det er nettopp derfor vi har valgt å være konstruktive og gått i dialog med regjeringspartiene og Venstre; det er for å forsøke å klare å videreføre hovedlinjene i dagens privatskolelov, og det har vi klart, og det skulle man tro at representanten Knag Fylkesnes og resten av SV og Arbeiderpartiet burde sette pris på.

Så synes jeg det er litt underlig stadig å høre sammenligning med Sverige, for det er ikke den svenske loven vi innfører. Og jeg synes det er underlig å høre representanter fra Arbeiderpartiet og SV si at nå blir det «fritt fram». Jeg tror aldri jeg har hørt en representant fra Arbeiderpartiet eller SV si at med dagens privatskolelov så er det fritt fram for å starte en religiøs skole, eller at det er fritt fram for å starte en steinerskole. Tvert imot så hører vi dem si at det er «en åpning for det i loven», og vi hører dem si at det er «en restriktiv praksis for godkjenning». Ja, det er det som også skal være gjeldende for den nye loven, men vi åpner altså for noe mer mangfold ved at vi innfører to nye godkjenningsgrunnlag.

Profilskolene i det offentlige: Det kan høres ut som en god idé. Jeg er absolutt med på tanken om mer mangfold i den offentlige skolen, men om jeg ønsker meg profilskolene – altså skoler som går utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet – i offentlig regi, er jeg faktisk ikke helt sikker på. Det handler jo om at den offentlige skolen skal være en skole for alle, og hvis man da f.eks. spisser seg for mye faglig, er det slett ikke sikkert at det er egnet for alle som sogner til den offentlige skolen, men det kan være greit å ha det som et alternativ, i privat regi, for dem som ønsker det.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [14:59:48]: Det var flere av innleggene fra venstresidens politikere i denne debatten som fikk meg til å be om ordet. For igjen males det altså skremmebilder av friskoler.

Vi har hatt private skoler i Norge bestandig, til og med fra før offentlig skole så dagens lys. For å friske opp historien litt: Det er til og med slik at i tidligere statsminis-

ter Stoltenbergs regjering var det flere av regjeringsmedlemmene som selv hadde gått på private skoler eller sendte barna sine dit.

Den private skolen er et supplement til den offentlige, og de to fungerer svært godt side om side. Det er ikke slik som det forsøkes fremstilt her, kyniske eiere med profitt for øye, uten tanke for elevene eller uten tanke for å skape gode skoler med gode resultater. Det er feilaktige påstander, og ikke så lite freidige heller.

I mitt eget hjemfylke, Vestfold, finnes det et rikt utvalg av private skoler, enten med ulike pedagogiske plattformen eller ulike livssyn som bakgrunn. I tillegg finnes det en skole som ikke virker ønsket i lys av argumentene som fremføres her. Det er Skagerak International School. Denne ble godkjent etter daværende lovgivning i 1991. Den har etter hvert utviklet seg og tilbyr nå alle trinn. På videregående tilbyr Skagerak IB. Den er allment akseptert som en av landets aller beste skoler. Ikke mange meter unna ligger Sandefjord videregående skole. Skulle vi tro på venstresiden her i dag, burde denne skolen være så sterkt truet av den skumle privatskolen at den knapt nok skulle kunne klare seg – ja, nærmest stå til nedfalls. Det motsatte er tilfellet. Sandefjord videregående skole er landets største videregående skole – en moderne skole med fornøyde elever, gode resultater og en av landets beste IB-linjer. Sunn konkurranse gir mangfold.

For at dette ikke skal bli stående alene som et eksempel fra lille Vestfold, kan jeg fra samme fylke løfte frem Wang toppidrettsgymnas. Da de skulle etablere seg i Tønsberg, møtte vi de samme argumentene, det samme skremmebildet ble malt: Nå ville den offentlige skolen bli utfordret, og toppidrettstilbudet ved f.eks. Re videregående skole ville trues. Det motsatte skjedde også her. Selvfølgelig gjorde det det. Skolene lever godt. I samme opptaksområde blomstrer begge skolene og leverer gode resultater både i teoretiske fag og innenfor de idrettsområdene de tilbyr.

Ryggmargsrefleksen hos venstresiden er å stanse, hindre og kjempe mot private skoler som et supplement til den offentlige skolen. At virkeligheten kan levere eksempel etter eksempel på at tilbudet blir bedre og mangfoldet større, synes dessverre ikke å etterlate så mye som en bitte liten ettertanke.

Martin Henriksen (A) [15:02:38]: Til siste taler kan jeg bare si at dagens lov ivaretar menneskerettighetene og Norges internasjonale forpliktelser om at foreldre skal kunne velge skole for sine barn. Den ivaretar de forpliktelsene fullt ut. Det er ingen egen begrunnelse for å gjøre denne lovendringa.

Men så har det blitt stilt flere spørsmål, som vi ennå ikke har fått svar på, uklarheter som det hadde vært greit om regjeringspartiene og Venstre og Kristelig Folkeparti klargjorde før vi skal vedta denne loven i dag – eller i kveld eller i natt. Jeg spurte bl.a. om Venstres og Kristelig Folkepartis begrunnelse for ikke å stole på lokale myndigheter, at de skal ha den avgjørende stemmen i slike skolesaker. Når det blir sagt at det skjer innstramming på dette feltet, at det går fra negative til særlig negative konsekvenser, vil

jeg bare vise til Kunnskapsdepartementets egne merknader til paragrafene i lovforslaget, der de sier at denne såkalte innstramminga, det at det kommer en ny tekst i lovforslaget, «samsvarer med dagens praksis», som det står, altså ingen realitetsendring.

Vi har foreslått at lokale myndigheter skal ha den avgjørende stemmen. Venstre og Kristelig Folkeparti vil ikke være med på det. Det er greit. Men så stilte representanten Giske kunnskapsministeren spørsmål om bl.a. det pedagogiske grunnlaget, pedagogiske metoder – pedagogikk – utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet. Det er det ennå ikke blitt gitt et svar på. Når saksordføreren, Tyvand, tar ordet og snakker om pedagogikk som går utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet: Kan en kommune, kan et fylke, starte en skole med pedagogikk som går utover handlingsrommet i Kunnskapsløftet, eller er det stengt for det? Dersom svaret er nei på det, vil jeg si at mange av oss får rett i påstanden om at nyskaping skal være forbeholdt private aktører.

Så reagerer jeg på begrunnelsen representanten Tyvand gir, der han sier at han personlig mener at kommuner ikke skal ha den muligheten, for han sier at nei, de offentlige skolene skal ikke bli så spissede, for de skal være for alle. Da må jo konklusjonen på det være at de nye privatskolene også etter nytt godkjenningsgrunnlag ikke skal være det samme.

Uansett: I dag skal vi vedta denne loven. Det ville vært en fordel om de uklarhetene og de spørsmålene som er om bl.a. pedagogisk metode, ble besvart i dag.

Anders Tyvand (KrF) [15:05:31]: Jeg mener at private skoler skal kunne opprettes som profilskoler. Men jeg er slett ikke sikker på at jeg ønsker at alt det som skal ligge til grunn for å kunne starte en privat skole, en friskole, nødvendigvis også bør inn i den offentlige skolen. Jeg har f.eks. valgt å sende min datter på en kristen friskole i Tønsberg, Granly skole på Eik i Tønsberg. Den ligger noen hundre meter fra Eik skole, som er den offentlige skolen. Jeg synes det er flott at jeg har muligheten til å velge Granly skole som et kristent alternativ for mine barn, men jeg synes det ville vært feil om Eik skole skulle vært det kristne alternativet som alle måtte gå på.

Så til spørsmålet om hvorvidt vi stoler på lokale myndigheter eller ikke. Jo, vi stoler på lokale myndigheter, men jeg synes at forslaget om å innføre en generell vetorett er et dårlig forslag. Det handler om at det må ikke være fargen på kommunestyret som avgjør om det skal være en mulighet for private initiativ eller ikke. Vi skal ta hensyn til det offentlige skoletilbudet. Kommunene skal på banen, de skal uttale seg. Dersom en privat skole får negative konsekvenser for den offentlige skolen, skal den ikke få godkjenning. Slik var det før, slik er det nå. Dersom vi nå ikke stoler på lokale myndigheter ved å videreføre denne politikken, sier man også indirekte at heller ikke den rød-grønne regjeringen stolte på lokale myndigheter. Jeg mener at dette er en veldig fornuftig balansering av hensyn til kommunene og den offentlige skolen.

Til slutt vil jeg si at jeg synes det er veldig bra at vi nå endrer navnet på loven igjen, tilbake til «friskoleloven». På

den måten skaper vi en tydeligere forståelse av at det er forskjell på en friskole som mottar offentlig finansiering, og de rent private skolene.

Jeg nøyer meg med det og vil helt til slutt bare få takke alle som har deltatt i debatten, for en god debatt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:08:22]: Eg vil først og fremst takke Kristeleg Folkeparti for eit ærleg svar. Eg tolkar det dit hen at Kristeleg Folkeparti heldt seg litt for nasen da dette forliket kom på plass, men samtidig klappa seg sjølve litt på skuldra for at det ikkje blei så ille som ein kunne ha frykta med Venstre, Høgre og Framstegspartiet. Det som skjedde, var at Kristeleg Folkeparti sikra ei viss breidd i forliket, og viss det er noko ingen i heile sektoren ønskjer, så er det eit jojo-spel, at det ikkje er føreseieleg, at det går frå det eine fleirtalet til det andre, at det endrar seg, at det kjem nye reglar, osv. Eg trur at ein kunnskapsminister med eit så syltynt fleirtal som med Venstre, Høgre og Framstegspartiet aldri i verda ville gått inn for deira primærpolitikk. Dermed sikra Kristeleg Folkeparti denne omlegginga i ein situasjon der ein kunne fått eit mykje betre og breiare resultat.

Så til Heggelund sitt kryptiske innlegg: Mangfald er bra, det trur eg alle er einige i. Så er spørsmålet: Bidreg private aktørar på skulemarknaden til mangfald? Bidreg dei til mangfald i pedagogikk og innfallsvinklar? Nei. Ein OECD-rapport konkluderte nyleg med at privatskular ikkje bidreg med innovasjon i pedagogikk, men med mangfald og innovasjon i marknadsføring. Altså: Ein skal vere relativt prinsipielt overtydd om at dette vil gå, for erfaringar viser noko anna. Det mangfaldet ein er på jakt etter, får ein ikkje frå dei private. Da er det store spørsmålet: Kvar er iveren etter å skape det same mangfaldet innanfor det offentlege? Tenk viss høgresida – med ressursane og energien deira – hadde vore like opptatt av å skape det mangfaldet der!

Så til skulestruktur: I dag er det sånn at kommunane – fylkeskommunane på vidaregåande nivå – har ei heilt avgjerande rolle i å sikre ein god skulestruktur. Det ville vore rett og rimeleg at også dei fekk avgjerande vekt når det skulle avgjerast om det skulle innvilgast søknad om privatskule eller ikkje. Og alle festtalar om at no må vi stole på kommunepolitikarane, no skal vi ikkje øyremerkje meir, dette må vere opp til lokalpolitikarane sitt skjøn, det må vere opp til skuleeigaren, osv., det er – vips, forlate i denne saka, for her er det snakk om noko enda viktigare, og det er privatskular.

Eg synest ikkje den prinsipielle tilnærminga til skulestruktur i denne saka er særleg imponerende. Eg synest heller ikkje svaret til Kristeleg Folkeparti er det. Her har ein faktisk i realiteten gjeve Høgre og Framstegspartiet stor fridom til privatisering utan at Kristeleg Folkeparti har kontroll på det.

Trond Giske (A) [15:11:49]: Det er veldig mange ting vi ikke har fått svar på, verken i debatten, i innstillingen eller i lovproposisjonen, når det gjelder hva som skal være grunnlaget for å bli godkjent som profilskole. I realiteten sier Venstre og Kristelig Folkeparti: Vær så god, statsråd,

dette bestemmer du, dette kan du lage forskrift for, det blir ditt skjønn, det blir din vurdering. Altså: En regjering som har gått til valg på – og har i regjeringserklæringen sin – at det egentlig skal være en rett til støtte, får nå fritt spillerom til å definere innholdet i disse privatskolene.

Så sier Anders Tyvand, og også statsråden, at dette jo ikke er en rettighet, her gjelder jo skjønn, osv. Vel, det er akkurat den samme lovoppbyggingen som det som gjelder kristne skoler. Jeg minner om statsrådets berømte – eller kanskje famøse – SMS til skolebyråden i Oslo:

«du vet vi ikke kan ta klagen til følge. Det vil kun forlenge en dårlig sak for oss.»

Det var ikke mye skjønn der. Det var en rettighet, fordi det følger av praksis, det følger av loven. Nå får man altså nøyaktig samme lovoppbygging rundt disse profilskolene.

Det som er merkelig med Kristelig Folkeparti, er at på den ene siden snakker man om foreldreretten og valget og internasjonale rettigheter, som også var grunnlaget for forliket i 2007 om de kristne skolene – vi har også lagt steinerpedagogikk inn i dette – og så bruker man nærmest den samme teknikken nå for å legitimere profilskoler, som Tyvand selv har sagt i intervjuer at ikke har med menneskerettighetene og foreldreretten å gjøre.

Dobbelt parodisk blir det jo når kommunene ikke skal få lov til å starte profilskoler, men hvis man er privat, da skal man få lov til å starte en profilskole. Det må sies å være utrolig ironisk at man strammer til for de offentlige skolene med tester, strømlinjeforming og standardisering, men hvis man er privat, da skal man få lov til å være profilskole og gå utover Kunnskapsløftet. Vi fikk ett svar, og det var at et timetall med to timer ekstra ikke var nok til å være profilskole. Vi kunne jo fortsatt med tre og fire timer, men sannheten er at dette fortsatt er helt flytende, og vi vet veldig lite om dette svaret.

Til slutt til dette med lokal handlefrihet: Stortinget har behandlet en stor oppgavemelding. Der overføres store og viktige oppgaver til kommunene, f.eks. forvaltning av sjeldne fiskearter i fjellvann, godkjenning av svømmehaller – som det kanskje er noen få av i året – og andre store, viktige demokratiske spørsmål. Men når det gjelder skolestrukturen i kommunene – når det ikke engang går ut over foreldrerett eller menneskerett – skal altså ikke kommuner og fylker få lov til å ha et avgjørende ord med i laget.

Det skulle vært morsomt å høre saksordføreren definere hva som er grunnlaget for profilskoler – pedagogisk grunnlag som går utover Kunnskapsløftet, med pedagogisk frihet? – og hva som er grunnlaget for fag og timetall. Men verken statsråden, saksordføreren eller stortingsflertallet har i denne debatten avklart det viktigste spørsmålet: Hva er framtidens grunnlag for privatskoler?

Henrik Asheim (H) [15:15:09]: Det er egentlig innleggene fra både SV og Arbeiderpartiet som gjorde at jeg tegnet meg igjen. Jeg må begynne med å vise til representanten Fylkesnes, som mente at Kristelig Folkeparti holdt seg for nesen, og nærmest hadde blitt tvunget til å gjennomføre et forlik. Når SV snakker om det, skal man lytte, men forskjellen på Kristelig Folkeparti og SV er at Kristelig Folkeparti har flyttet denne politikken betydelig gjen-

nom det forliket de deltar i. Det kan jeg bekrefte som en av dem som har vært med på å diskutere dette med Kristelig Folkeparti, at her har de fått mye gjennomslag, og derfor kan de også være stolte av den loven som de er med på å vedta i dag.

Til denne voldsomme omsorgen for det lokale selvstyret fra dem som mener at her skal det være vetorett: Hvorfor er de da ikke for vetorett for kommunene når det gjelder pedagogiske alternativer og religiøse skoler? Den eneste logiske slutningen av det de mener, er at kommunene da også må ha vetorett når det gjelder religiøse skoler og alternativ pedagogikk. Det er ingenting i foreldreretten som sier at man har krav på få å starte den typen skoler. Det eneste man da diskuterer, er altså om man skal ha vetorett når det gjelder noen, men ikke andre. Så langt strekker altså omsorgen for det lokale selvstyret seg.

Kommunene får større innflytelse med denne loven enn den rød-grønne loven ga. Om yrkesfagsskolen sier man at yrkesopplæringsnemnda skal være med på å diskutere om denne bør godkjennes eller ikke, og det rådet skal lyttes til. Det betyr at ikke yrkesfagsskolene skal gå utover dimensjoneringen.

Representanten Giske viste til SMS-en fra statsråd Torbjørn Røe Isaksen. Da var statsråden forholdsvis ny i jobben, og SMS-en viste jo dårlig skjønn, også fordi det var feil. Den religiøse skolen fikk nei fordi nettopp regelverket gir rom for å si nei basert på skjønn. Ikke bare burde han ikke sendt SMS-en, men konklusjonen i SMS-en han sendte, var også gal. (Munterhet i salen) Det er jo noe som representanten Giske kan bruke som et argument for at det går an å behandle denne typen lover strengt.

Representanten de Ruiter begynte å snakke om at den loven som man vedtok i 2005–2006, åpnet for misbruk av offentlige midler. Punkt én: Det er forbudt å misbruke offentlige midler, og det er forbudt å ta ut utbytte. Det andre er: Da de rød-grønne laget ny lov – eller forandret den loven – forandret de ikke ett komma på regelverket rundt utbytte og bruk av offentlige midler. Det er faktisk vi fire partier som nå går sammen om å stramme inn, og sørger for å tydeliggjøre regelverket slik at det blir vanskeligere å misbruke de midlene.

Helt til slutt: Jeg har selv sittet både i kommunestyre og i fylkesting og foreslått å gi de offentlige skolene større frihet til å danne såkalte temaskoler, eller profilskoler, senest i Akershus fylkesting da jeg satt der. De partiene som var ivrigst etter å si at det skulle vi ikke ha – vi skulle ikke ha fritt skolevalg, ikke ha temaskoler, ikke ha profilskoler innenfor den offentlige skolen – er de samme tre partiene som i dag stemmer imot denne loven. Hvis man er så for det mangfoldet, som jeg også er, innenfor offentlig skole, bli i det minste med på å innføre fritt skolevalg – og si så at skolene kan få utvikle seg friere enn det de kan i dag – men det er de rød-grønne som stemmer det ned, også lokalt.

Presidenten: Representanten Martin Henriksen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Martin Henriksen (A) [15:18:31]: I kompromisset fra 2007 som vi bygger på, er det sånn at opprettelsen av kristne skoler handler om foreldreretten og derfor ikke omfattes av vetoetten, slik vi ser det. Men fremdeles har verken statsråden, fraksjonslederne for de ulike flertallspartiene eller andre bidratt til å avklare hva definisjonen er på grunnlaget for profilskolene. De profilskolene som saksordføreren fra Kristelig Folkeparti, Anders Tyvand, nå er med på å innføre i den nye privatskoleloven, har han ikke vært med på å definere og gitt klarhet i til oss, eller omvendt. Det tar vi med oss videre når vi skal til avstemningen senere i dag, men det er altså sånn som representanten Giske sier, at da blir det opp til forskriften, statsrådens arbeid og regjeringas skjønn å innføre det grunnlaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [15:19:30]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Giske, Christian Tynning Bjørnø, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud og Sigmund Steinnes om å heve opptakskravene for lærerutdanningene (Innst. 339 S (2014–2015), jf. Dokument 8:98 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hvert parti og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Norunn Tveiten Benestad (H) [15:20:33] (ordfører for saken): Jeg vil gjerne få lov til å takke forslagsstillerne bak dette representantforslaget for å rette oppmerksomheten mot et tema som vi alle er opptatt av. Denne saken dreier seg om hvordan vi skal sikre opptakskravene til lærerutdanningene, slik at de bidrar til å rekruttere gode lærerstudenter til framtidens skole.

Jeg vil samtidig få takke komiteen for engasjement og godt samarbeid.

Vi ser alle at det er en klar sammenheng mellom faglig sterke lærere og elevenes læring. En god lærerutdanning er nødvendig for å gjøre studentene rustet til å møte den hverdagen som møter dem i klasserommet. I komiteen anerkjenner vi at det er en sammenheng mellom hva studentene kan når de kommer inn i lærerutdanninga, og hva de kan når de går ut og avslutter.

Jeg regner med at forslagsstillerne vil gjøre rede for sitt syn, så jeg vil nå gå nærmere inn på regjeringspartienes syn i saken.

I Sundvolden-erklæringa varslet regjeringa at den vil skjerpe opptakskravene for å komme inn på lærerutdanninga, i både norsk, matematikk og engelsk. Og i Lærerløftet, som ble lansert høsten 2014, står det at regjeringa vil heve karakterkravet i matematikk fra 3 til 4 fra videregående opplæring. Dette er et skrittvis ledd i den politikken som er varslet i Sundvolden-erklæringa. Som en konsekvens av dette er forskriften om opptak nå endret. Opptakskravet til grunnskolelærerutdanningene og lektorutdanningene vil fra 2016 være 35 skolepoeng, karakteren 3 i norsk og karakteren 4 i fellesfaget matematikk fra videregående opplæring.

Det ser ut til at forslagsstillerne til dette representantforslaget deler regjeringas intensjon om å skjerpe opptakskravene for å komme inn på lærerutdanninga fra dagens krav. Det mener jeg er positivt. Forslagsstillerne ønsker riktignok å be regjeringa om å sørge for at karakteren 3 i norsk og matematikk blir stående som minstekrav for opptak, men samtidig vil de be regjeringa om å innføre krav om at søkerne til lærerutdanninga som ikke har karakteren 4 eller høyere i disse fagene, skal bestå et obligatorisk forkurs i både norsk og matematikk for å kvalifisere for opptak. Det ser dermed ut som de i realiteten ønsker skjerpede krav – høyere enn karakteren 3 i norsk og matematikk – men med en litt annen innretning på kravene. Forslagsstillerne ønsker to obligatoriske forkurs, som skal kompensere for manglende kompetanse utover det som kan forventes med karakteren 3 fra videregående skole.

Jeg viser til statsrådens svarbrev av 12. mai 2015, der han kommenterer representantforslaget og påpeker utfordringene som er knyttet til omfanget av forslaget og til utviklinga av to sett forkurs, og da særlig forkursene i norsk, i tillegg til de konsekvenser dette vil kunne ha for søkningen og inntaket til studiene.

Statsråden understreker i brevet at regjeringa i Sundvolden-erklæringa har satt høye ambisjoner for lærerutdanninga, med økte opptakskrav i de tre fagene norsk, matematikk og engelsk, og at regjeringa nå tar første trinn med å øke karakterkravet i matematikk. For å kompensere for eventuell rekrutteringssvikt legges det opp til et forkurs i matematikk. Sånn er tanken å gå gradvis fram, vinne erfaring og finne gode løsninger.

Vi vet alle at den gode læreren ikke bare er faglig sterk, men også må ha evne til å lære bort, til å kommunisere, til å bry seg om barn og unge og til å være en tydelig leder i klasserommet. Det er viktig både for elevenes læring og for å få et trygt læringsmiljø i skolen.

Utfordringa er å få de rette studentene til å søke seg til lærerutdanninga, gjennomføre den på en god måte og til å bli i skolen. Derfor er det spennende at komiteen i denne saken også legger fram et forslag til vedtak der vi ber regjeringa legge til rette for at de utdanningsinstitusjoner som ønsker det, får muligheten til å gjennomføre opptaksintervjuer for kandidater til lærerutdanninga. Det vil kunne være et godt supplement til opptakskrav knyttet til poeng og karakterer.

Jeg ser fram til en god debatt.

Trond Giske (A) [15:25:25] (komiteens leder): La meg først takke saksordføreren for en god utgreiing om sakens

innhold og vår innstilling. Jeg tror vi står sammen om det viktigste, nemlig at vi ønsker faglig gode, motiverte, relasjonssterke og flinke lærere i norsk skole, som har god kunnskap og innsikt i fagene de underviser i, god evne til å motivere og evaluere elevene, god relasjonskunnskap og god evne til å kommunisere. Gode lærere er viktig.

Men det er ikke bare viktig at de har en god utdanning – det er også viktig hvem som kommer inn i utdanningen, og at vi klarer å rekruttere de beste ungdommene våre inn i lærerprofesjonen. Det handler overordnet sett først og fremst om å gjøre skolen attraktiv, gjøre yrket interessant, ha tillit til læreren som fagperson, ha en kommuneøkonomi som gjør at man har handlingsrom for å gjennomføre det man ønsker og drømmer om i læreryrket, hjelpe hver enkelt elev og ha tid til å følge dem opp.

Det er heller ingen tvil om at å ha et faglig godt grunnlag fra videregående skole når man går inn i en lærerutdanning på et høyt nivå, og dermed få et størst mulig utbytte av det du lærer gjennom de fire eller fem årene, også er vesentlig. Det var bakgrunnen for at det under regjeringen Stoltenberg ble innført krav til opptak – 35 poeng nå. Vi har krav om 3 i matematikk og 3 i norsk. Dette har det vært enighet om i mange regjeringer, også i Bondevik-regjeringen, men i valgkampen sa Høyre at dette skulle vesentlig skjerpes. I Høyres stortingsvalgprogram 2013–2017 står det at Høyre vil

«kreve karakteren 4 eller bedre i norsk, matematikk og engelsk for opptak til lærerutdanningen (...).».

Dette sa Kristin Halvorsen nei til og fikk skarp kritikk fra Høyres folk. Vi fra Arbeiderpartiet sa: La oss beholde karakteren 3, men innføre forkurs for dem som har bare karakteren 3.

Nå når Røe Isaksen har inntatt stolen, full av handlekraft og gjennomføringsevne, er kravet om 4 i norsk lagt bort, kravet om 4 i engelsk er lagt bort, og kravet om 4 i matematikk er faktisk også lagt bort. Nå har man sagt at hvis man ikke har 4, skal man også kunne komme inn dersom man tar et forkurs. I høringsbrevet var faktisk dette formulert slik at de med karakteren 2 kunne komme inn, gitt at de tok et forkurs. Det har i ettertid blitt klargjort fra statsråden at det ikke var meningen, så her skal man beholde kravet om 3 for å komme inn på forkurset.

Så realiteten blir at man kommer rett inn hvis man har 4, og hvis man har 3, må man ta et forkurs. Høres dette kjent ut? Ja, det er nøyaktig det Arbeiderpartiet foreslo i valgkampen, men som altså var altfor dårlig.

Tidligere skolepolitisk talsperson for Høyre, Ine M. Eriksen Søreide, sa det slik i et intervju:

«Å innføre skjerpede karakterkrav er noe Regjeringen bare kan gjøre.»

Så skulle man jo tro, etter at et slikt klart og tydelig løfte i en programformulering ble belønnet med valgseier, og at man så legger stort sett alle disse løftene til side, at man gikk litt stille i dørene. Nei da, i et stort oppslag i VG sier kunnskapsministeren at man må ha minst 4 for å komme inn, og som VG skriver: «Dermed følger kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen opp de blå-blå partienes varsel i sin regjeringserklæring (...).» Det er altså direkte feil. Istedenfor å gjøre det lager man altså dette forkurset.

Så prøver vi, fra opposisjonens side, i det minste å gi statsråden en slags krykke å halte seg fram på, nemlig ved å gi ham muligheten til å innføre et forkurs i ett til av disse fagene som han lovte å stille krav om karakteren 4 i, nemlig norsk. Og jeg vil tro at de fleste fagfolk vil si at norskfaget er minst like viktig for en god lærer som matematikkfaget. Man kan, tror jeg, klare seg ganske godt som lærer i engelsk, kunst og håndverk og mange andre fag uten å være mattespesialist, men norskfaget går igjen i absolutt alle fag. Det er vel det faget, med lesing og skriving, som er grunnlaget for det meste av læring. Til det at man da skal innføre et forkurs i dette – vi kunne selvfølgelig hjulpet statsråden med forslaget om karakteren 4, men vi tar det forsiktig, slik at handlekraften ikke blir for utfordret, og gir ham en mulighet til å stemme for et slikt forkurs i norsk – er svaret fra statsråden at det skal man ikke ha noe av. Det er rett og slett å gå for langt. Dette skal vi stemme ned.

Det er likevel hyggelig å registrere at bl.a. Kristelig Folkeparti i denne saken står bak et forslag som har støtte fra et mindretall, og som ikke vil få flertall, stikk i strid med det saksordføreren i forrige sak sa, at han bare forholder seg til å gå inn der han kan prøve å få flertall. (Presidenten klubber.)

S y l v i G r a h a m hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Da er taletiden ute.

Jeg antar at representanten vil ta opp forslagene fra Arbeiderpartiet?

Trond Giske (A): Ja, det vil jeg.

Presidenten: Da har representanten Trond Giske tatt opp de forslagene han refererte til.

Sivert Bjørnstad (FrP) [15:30:53]: I Sundvolden-erklæringen varslet regjeringen at den ville skjerpe opptakskravene for å komme inn på lærerutdanningen. I regjeringens strategi Lærerløftet, som ble lansert i fjor, står det at regjeringen vil heve karakterkravet i matematikk for opptak til lærerutdanningen fra karakteren 3 til karakteren 4 fra videregående opplæring. I første omgang skjerpes opptakskravet i matematikk, og det vil gjelde fra høsten 2016. Det er nødvendig.

Fremskrittspartiet mener at instituttdirektør Arild Steen ved Arbeidsforskningsinstituttet hadde rett da han 26. januar uttalte til Aftenposten:

«Et yrkes status avgjøres også av kompetansekravene. Jo vanskeligere det blir å komme inn på studiet, og jo færre studieplasser som er tilgjengelig, jo mer vokser statusen.»

Det er en del av løsningen. En statusheving av læreryrket er nødvendig. Læreren er den enkeltperson som spiller størst rolle for elevens læring. Da må vi ha tillit til lærerne og ambisjoner på læreryrkets, skolens og elevenes vegne.

Fremskrittspartiet mener at skjerpede opptakskrav til lærerutdanningen vil være med og sikre at lærerstudente-

ne har tilstrekkelig kompetanse i de grunnleggende fagene. Dyktige og motiverte lærere er nøkkelen til en god skole.

Fremskrittspartiet vil samtidig understreke viktigheten av en god og attraktiv lærerutdanning, som er relevant for de oppgavene og utfordringene en nyutdannet lærer møter i skolen. Utdanningsinstitusjonene har ansvar for å gi sine studenter solid faglig kompetanse innenfor alle fagområder. Utvidelsen av grunnskolelærerutdanningen til en femårig mastergrad gir gode muligheter for bygging av nødvendig fagkompetanse samt rom for mer praksis og mer faglig fordypning.

Vi mener at vi må se på satsingen på lærerne, Lærerløftet, i en helhet. Skjerpede opptakskrav kombinert med en ny femårig masterutdanning for lærere vil på sikt bidra til å utdanne mer kvalifiserte og faglig sterke lærere, noe som er avgjørende for at norske elever skal lære mer.

Det er det som er hovedsaken: Elevene må lære mer og bedre. I den sammenheng kan viktigheten av gode lærere ikke understrekes nok, men da må alle ledd vise vilje og ha ambisjoner på kunnskapens vegne. Norske barn bor i verdens beste land. Da har de også krav på å få verdens beste undervisning.

Fremskrittspartiet vil ikke være med på å snakke ned norske lærere eller norsk lærerutdanning. Tvert imot tar vi norske lærere, utdanningsinstitusjoner, elever og studenter – framtidens lærere – på alvor og tar det egentlig for gitt at de viser vilje til styrket innsats. Innsatsen må styrkes i alle ledd.

Økte karakterkrav innebærer at elever må stå på mer for å bli gode nok til å komme inn på lærerutdanningen. De må særlig bli bedre i realfag, der vi nå øker kravene. Vi må ikke bli så blindet av oljerikdommen at vi i nasjonal selv-godhet tror at Norge kan møte framtidens velferdsutfordringer ved å være gode i demokratiforståelse og gruppearbeid alene. Det er de harde fagene, nemlig realfagene, som er konkret verdiskapende og innovasjonsdrivende.

Norges verdiskapende næringer er kompetansebaserte og vil bli det enda sterkere i framtiden. Olje og gass, fornybar energi, maritim, offshore, marin, finans og IKT er verdidriverne som skal sikre framtidens velferdssamfunn. Dette er ulike bransjer, men alle har én ting til felles: De bygger på realfagkunnskap.

Økte krav til lærerstudenter er en viktig byggekloss for å sikre framtidig velferd, velstand og verdiskaping. Fremskrittspartiet er veldig glad for at dette nå innføres.

Anders Tyvand (KrF) [15:35:12]: Vi er alle enige om at vi trenger gode lærere i den norske skolen, og vi er alle enige om at det er viktig å rekruttere de rette kandidatene inn til læreryrket og inn på lærerutdanningene.

Regjeringen mener at den beste løsningen er å heve karakterkravet i matematikk fra videregående opplæring, fra karakteren 3 til karakteren 4. Det betyr at en som drømmer om å bli norsklærer, eller en som har en drøm om å undervise i samfunnsfag og historie, kan risikere å ikke komme inn på lærerutdanningen fordi man ikke er flink nok i algebra eller ikke er flink nok til å løse likninger med tre ukjente, selv om man ellers har gode karakterer, et godt vitnemål

og er sterk i de fagene som man ønsker å fordype seg i og undervise i.

Jeg er redd for at vi kan gå glipp av gode lærere i framtiden med en slik politikk. Ved å heve mattekravet sikrer vi oss kandidater som er sterke i matte. Men det er nok en lite treffsikker metode for å rekruttere de beste norsktalentene og de beste norsklærerne.

Forslagsstillerne fra Arbeiderpartiet har en annen tilnærming, men grunntanken er den samme. For å få de rette kandidatene inn på lærerutdanningen må karakterkravene heves. De har en noe bredere tilnærming. De vil se på både norsk- og mattekarakteren. De vil beholde kravet om karakteren 3 i norsk og matte, men krever at kandidater som ikke har karakteren 4 eller bedre, må bestå et obligatorisk forkurs før de er kvalifisert for opptak.

Jeg mener det er vel så fornuftig å stille krav om gode norskkunnskaper som å stille krav om gode mattekunnskaper, for gode kunnskaper og ferdigheter i norsk vil ha betydning og verdi uansett hvilket fag du skal fordype deg i, og uansett hvilket fag du skal undervise i. Vi kan nok ikke si det samme om matematikk, i samme grad i hvert fall.

Jeg mener uansett at det å stille strengere karakterkrav er feil medisin. Det å være faglig sterk er selvsagt viktig for å kunne bli en god lærer, men gode karakterer er ikke det eneste som skal til. Det at man har en sekser i matte, betyr ikke nødvendigvis at man kommer til å bli en god mattelærer. Det betyr definitivt ikke at man nødvendigvis kommer til å bli en god norsklærer.

Det å bli en god lærer krever mye mer. Det krever evnen til å formidle, evnen til å skape en relasjon til andre mennesker, evnen til å kommunisere og evnen til å være en tydelig leder i et klasserom. Dette er kvaliteter som ikke kommer til syne gjennom en karakter eller i et vitnemål. Jeg er derfor glad for at en samlet komité nå ber regjeringen legge til rette for at de utdanningsinstitusjonene som ønsker det, skal få muligheten til å innføre en ordning med opptaksintervjuer. På den måten får man en bedre mulighet til å danne seg et inntrykk av kandidatens personlige egenskaper, egnet og motivasjon til å gå inn på lærerstudiet. Dette er ikke noe vi ønsker å gjøre obligatorisk eller presse institusjonene til å gjennomføre, men vi vil legge til rette for det for dem som ønsker det.

Jeg mener at kravet for å bli tatt inn til intervju bør være 35 poeng og karakteren 3 eller bedre i norsk og matematikk. Det kan jo godt tenkes at det blant søkerne kan finnes kandidater som man ser at det er mulig å gjøre til en god norsklærer, selv om man ikke har en firer i matte. Jeg ønsker med det å ta opp forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV, slik det framkommer i innstillingen.

Kristelig Folkeparti kommer ikke til å støtte forslaget fra Arbeiderpartiet. Stortinget har skjerpet kravet om faglig fordypning i undervisningsfag, og det er på lærerutdanningen at studentene skal tilegne seg den faglige kunnskapen som er nødvendig. Jeg tror det er helt andre ting enn skjerpede karakterkrav som skal til for å heve statusen til læreryrket og lærerutdanningen. Da tror jeg først og fremst at vi må se på rammene rundt lærernes yrkesutøvelse. Mer tid til hver elev og færre tidstyver er to viktige stikkord for å gjøre lærernes arbeidshverdag bedre. Det vil bidra til at

flere lærere vil trives i jobben, at flere lærere velger å bli i jobben, og i sin tur til at flere vil ønske å bli lærere. Da vil kanskje karakterkravet for å komme inn på studiet presses opp uansett, uten at det er noe vi behøver å vedta politisk.

Presidenten: Representanten Anders Tyvand har hatt opp det forslaget han refererte til.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [15:40:12]: Det er bred politisk enighet om at lærerens kompetanse og egnet er de viktigste forutsetningene for kvaliteten på undervisninga. Derfor har også lærerutdanninga, kompetansekrav og etter- og videreutdanning vært på den politiske dagsordenen i flere år. Det samme gjelder innføring av opptakskrav for lærerutdanninga.

Som kjent har det siden 2005 vært krav om at søkere til lærerutdanninga som et minimum skal ha karakteren 3 i fagene matematikk og norsk og minst 35 skolepoeng for å bli tatt opp ved lærerstudiet. Regjeringa har varslet det de mener er strengere opptakskrav fra 2016, og Arbeiderpartiet mener regjeringas forslag i realiteten innebærer at man fjerner kravet om karakteren 3 i matematikk, og åpner for at alle med karakterene 2 eller 3 i matematikk kan komme inn, forutsatt at de gjennomfører et forkurs. Kravet om karakteren 4 er således ikke reelt.

Senterpartiet mener at dagens krav til opptak er gode nok. Vi deler ikke regjeringas eller Arbeiderpartiets tro på at om vi setter opp karakterkravet sentralt, vil vi automatisk få bedre lærerutdanning. Det hadde kanskje vært viktigere å stille seg spørsmålet: Er dette et virkemiddel for å rekruttere de studentene som vil bli de beste lærerne?

I rekrutteringskampanjen for lærerutdanninga stilles spørsmålet: «Har du det i deg?» Spørsmålet er godt og går til kjernen i utfordringa: Hvordan motivere de som har det i seg, til å bli lærer? Matematikk er viktig – ingen tvil om det. Men mange som søker til lærerstudiet, skal ikke undervise i matematikk. Sånn sett burde det bekymre regjeringa og flertallet mer at det ikke er karakterkrav til sykepleierstudiet, ettersom sykepleiere faktisk skal regne ut og stå for riktig medisinerings til pasienter.

Lærerutdanninga er et krevende studium. Senterpartiet er enig i at det er viktig at studentene som tas opp, har forutsetninger for å gjennomføre studiet. Men det er flere hensyn som må balanseres opp mot hverandre, som også representanten Tyvand var inne på.

Vi mener det er viktigere hva studentene kommer ut med av kompetanse, enn hva de kommer inn med. Lærerstudiet skal sørge for at de ferdig utdannede lærerne tilfredsstiller kompetansekravene og er skikket til yrket. God kvalitet i sjølve utdanninga er derfor viktigere enn å drive symbolpolitikk og sette strengere opptakskrav. Vi er mer bekymret for at potensielt dyktige lærerstudenter vil la være å søke lærerutdanning fordi de ikke oppfyller opptakskravene i matematikk.

Økte karakterkrav og polemikk rundt dette gir bare et signal om at dagens lærerstudenter ikke holder faglig mål. Det blir feil. Holder man ikke kvalitetsmål verken faglig eller personlig, må man veiledes ut av studiet.

Jeg har lyst til å vise til en uttalelse fra studiele-

der og førsteamanuensis i matematikk ved lærerutdanninga ved Høgskolen i Oslo og Akershus som understreker at strengere opptakskrav i seg sjøl ikke er avgjørende:

«Alle som har undervist matematikk i lærerutdanningene en stund kan nok fortelle om studenter som har hatt et svakt utgangspunkt, men som gjennom hardt arbeid i utdanningen har gått ut av studiet med strålende resultat. Noen har brukt egne misoppfatninger i matematikk som ressurs i arbeidet med faget, fagdidaktikken og elevene i praksis. Og vi har hatt studenter med gode karakterer fra videregående skole som kun kan matematikken på et teknisk nivå og ikke klarer å forstå bakgrunnen godt nok til å forklare matematikken til elever.»

Formålet med utdanning er faktisk læring. Det er altså mulig å bli bedre i et fag som du har fått karakteren 3 i på videregående.

Framskrivninger viser at det vil være for få kvalifiserte lærere i årene framover. Strengere opptakskrav vil, i alle fall på kort sikt, kunne føre til svakere rekruttering til læreryrket. Tall fra departementet viser at 30 pst. av de som fikk studieplass i 2014, ikke ville fått plass dersom kravet var karakteren 4 i matematikk.

Til slutt: Vi er positive til Kristelig Folkepartis forslag om forsøk med opptaksintervju for de institusjonene som ønsker det, og vi er glade for at Kristelig Folkeparti også mener at dagens krav om 3 i norsk og matematikk og 35 grunnskolepoeng er et godt nok utgangspunkt for å bli en god lærer.

Iselin Nybø (V) [15:44:54]: Nå har alle talere før meg trukket fram læreren som den viktigste ressursen i skolen, og det vil jeg selvfølgelig slutte meg til. Det å ha faglig sterke lærere er viktig, men det å stille karakterkrav ved opptak til lærerutdanningen – som denne saken handler om – er bare en del av en større helhet. Jeg er helt enig med komitéleder Trond Giske, som sier at dette handler om mange flere ting også. Det handler om å løfte hele skolen.

For oss i Venstre er opptakskrav ved lærerutdanningen en av mange ting vi må gjøre for å løfte skolen og for å løfte statusen til læreryrket. Dette henger bl.a. sammen med en femårig lærerutdanning. Det er også naturlig å se dette i sammenheng med karriereveier i klasserommet, videre- og etterutdanning og andre ting man gjør i skolen, for å løfte skolen, løfte læreren, og på den måten bevege skolen i den retningen som man ønsker. Karakterkrav 4 i matematikk er ett skritt på veien der vi ønsker å gå.

Samtidig er det viktig for oss at vi gjør det på en praktisk måte, og jeg opplever at det er det dette forkurset handler om. Det handler om å innføre karakterkrav, men å gjøre det på en hensiktsmessig måte, og da må vi også tillate dette forkurset for å gjøre det litt smidig for dem som skal inn på lærerutdanningen.

Jeg synes forslaget til Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV om opptaksintervjuer er et veldig spennende forslag når det blir et supplement til karakterkravene. Vi har som komité vært på studiereise til Finland, der de bruker opptaksintervjuer som en del av kriteriene for å komme inn på utdanningen. Nå har Finland et litt annet utgangspunkt

enn det vi har, i og med at lærerutdanningen i Finland er en av de mest attraktive utdanningene man kan ta, men det er jo egentlig dit vi ønsker oss også. Når vi kan velge med det samme utgangspunktet som i Finland, har vi virkelig lyktes med lærerutdanningen, med læreryrket og med statusen til læreryrket. Så jeg synes det er et spennende forslag og et godt supplement til karakterkrav.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:47:30]: Å ha karakterkrav til lærerutdanningen er et signal til dem som går på videregående skole i dag, om at læreryrket er spennende, utfordrende, og at det krever noe av deg, men det kan også være et bidrag til kvalitet på studiene. Det kan bidra til at gjennomføringen går opp, det kan også bidra til at det faglige nivået blir høyere, og det kan naturligvis også – siden gjennomføringen går opp – bidra til at frafallet går ned. Som jeg også har skrevet i kommentaren til dette innspillet, trekker det absolutt i samme retning som regjeringen. Jeg skal likevel kommentere kort hvorfor jeg mener vi ikke bør gjøre dette nå.

La meg først bare dvele et par sekunder ved historien. Da Kristin Clemet i sin tid i Bondevik II foreslo de karakterkravene som gjelder i dag, var det veldig kontroversielt. Mindretallspartiene på Stortinget skrev den gangen at det ikke er påvist noen sammenheng mellom karakterer og hvorledes man fungerer som lærer. De mente at det kunne risikere å ta oppmerksomheten bort fra innholdet i lærerutdanningen. Det er det ingen som bruker som argument lenger i dag, det er ingen som ønsker å fjerne den karaktertergrensen vi har i dag for å ta opp lærerstudenter. Snarere tvert imot er det nå stor enighet om at man burde ha enda strengere krav.

Så er vi i gang, og jeg skal begrunne litt hvorfor jeg ikke mener vi skal gjøre dette med en gang. La meg ta den lille grunnen først, med representantforslaget til Arbeiderpartiet. Det er litt semantikk og ikke av avgjørende betydning, men Arbeiderpartiet foreslår her at man skal beholde karakteren 3, men at man skal ha en prøve som gir deg en slags kompetanse til karakteren 4 – altså at karakteren 4 blir det reelle opptakskravet. Da mener jeg det er ryddigere med vår modell, som sier at det er karakteren 4 som er opptakskravet, men at man gjennom å ha karakteren 3 kan kvalifisere seg til en forprøve, som man så tar. Men som sagt: Det er en mindre sak.

Det vi har sendt ut, er en skjerping av karakterkravet fra 3 til 4 fra og med studieåret 2016/2017. Det er nå fastsatt i forskrift for opptak til høyere utdanning. Vi har også vurdert kompensierende tiltak, og det er rett og slett fordi vi også må ta hensyn til rekrutteringen i en reell og ikke ideell verden. Derfor er det nå fastsatt i forskrift at søkere som har et karaktergjennomsnitt i matematikk på minst 3, og som består et nasjonalt forkurs i matematikk før studiestart, også vil oppfylle det nye kunnskapskravet. Så er det, som i dagens ordning, andre regler for dem som har programfag, altså fordypning i matematikk.

Den store grunnen til at jeg mener vi ikke skal gjøre dette nå, handler ikke om – som representanten Giske sa – at vi har lagt bort ambisjonen om å skjerpe karakterkravene. Den ambisjonen har vi fortsatt. Men det er ikke

til å legge skjul på at dette også har vært et kontroversielt forslag. I andre saker vi har hatt her i dag, har man lagt avgjørende vekt på innspill fra faginstanser, fra organisasjoner, innspill som har kommet i høringsrunden. Det er en avveining mellom høye karakterkrav og rekruttering. Jeg er ganske overbevist om at høyere karakterkrav på sikt også kan gi bedre rekruttering, rett og slett på grunn av signalet det sender. Men det å ha en gradvis opptrapping av karakterkravene er etter min mening klokere som fremgangsmåte enn å innføre alle karakterkravene på en gang.

Det er ikke en vurdering av fagenes viktighet, for jeg er helt enig med representanten Giske, som sier at norsk er et helt avgjørende og helt sentralt fag. Det handler rett og slett om at når politiske idealer møter realitetene ute i sektoren, mener jeg det er ansvarlig å gjennomføre det gradvis, og å gjennomføre det slik at vi både kan sikre høyere opptakskrav og samtidig ikke få større rekrutteringsproblemer enn det det kan se ut som vi har i dag.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Trond Giske (A) [15:52:01]: Ikke bare i Høyres program, men faktisk også i regjeringserklæringen står det at man skal kreve karakteren 4 eller bedre i norsk, matematikk og engelsk for opptak til lærerutdanningen. Nå sier statsråden at grunnen til at man ikke kan gjøre det, er at idealene må veies opp mot virkeligheten. Det er et godt prinsipp, men spørsmålet er hvor Høyre var i alle de årene Kristin Halvorsen, Bård Vegar Solhjell, Øystein Djupedal, Jens Stoltenberg og mange andre forklarte Høyre at dette var virkeligheten. Visste man ikke i 2013 at dette var virkeligheten? Måtte man faktisk inn i Kunnskapsdepartementet og få de dyktige embetsfolkene der til å få seg forklart at Høyres politikk ikke var gjennomførbar?

Mitt spørsmål er: Hva var grunnen til at man skrev dette inn i regjeringserklæringen, visste man rett og slett ikke bedre?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:53:04]: Ambisjonen vår er akkurat den samme, ambisjonen vår er det som står i regjeringserklæringen, og det handler om å balansere det opp mot rekruttering.

Hvis man hadde gitt den forrige regjeringen et par år, hvis man hadde startet i f.eks. 2007 med et karakterkrav 4 i matematikk, kan det hende vi nå hadde fått gjort den opptrappingen vi ønsker, trukket erfaringer og sett hvordan man skal innføre et forkurs – og man hadde i dag oppnådd ambisjonen vår, nemlig karakteren 4 i norsk, matematikk og engelsk. At ikke det ble gjort tidligere, må forrige regjering svare for. Men det er helt åpenbart at vi nå har skjerpet karakterkravene i matematikk. Vi skal trekke noen erfaringer av det, bl.a. for å se hvordan vi skal bygge opp en forkursordning, som Arbeiderpartiet også er for. Etter det skal vi se hvordan vi skal gå videre, ta neste steg.

Trond Giske (A) [15:54:00]: Jeg tror dette må sies å være lagt i samme skuffen som et annet krav, nemlig at lærere fra 1. trinn skal ha fordypninger i basisfagene de underviser i. Det skal ikke tas opp fra skuffen – fullt ut på alle

skoler – før i 2029. I samme skuff ligger selvfølgelig også forslag fra et regjeringsparti – den gang i opposisjon – om å fjerne alle bompenger, fjerne NRK-lisensen, sørge for at pensjonistene følger lønnsutviklingen osv. Det er en skuff som begynner å bli ganske full.

Det som likevel er et interessant spørsmål, er hvorfor matematikk er viktigere enn norsk. Nå får altså Høyre en mulighet til å få flertall her i salen for også å innføre et forkurs i norsk. Statsråden gjør et poeng av at det er bedre å si karakterkrav 4, men unntak for dem som har karakteren 3, enn å si karakterkrav 3, men med krav til dem som har karakteren 4. Det er noe som heter den kommutative lov i matematikken, som sier at rekkefølgen i slike addisjoner er likegyldig, så det går vel ut på det samme.

Men hva er grunnen til at man ikke gjør det samme med norskfaget? Det må være en glimrende mulighet til i hvert fall å ta et skritt i retning av det som står i regjeringserklæringen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:55:06]: Det er et veldig godt spørsmål, og det er noen begrunnelser for at vi startet med matematikk. Jeg trenger sannsynligvis ikke begrunne hvorfor matematikk også er viktig. Det er sannsynligvis representanten Giske enig i.

En begrunnelse er at man avslutter matematikk etter to år, i hvert fall for studentene som her er aktuelle, siden programfag ikke er aktuelt. Men andre ord har man da god tid til å forberede seg på et forkurs. Matematikk er etter vår vurdering også lettere å lage et forkurs i. Norsk har 393 timer fordelt over tre år, det er dobbelt så stort som fellesfaget i matematikk. Vår vurdering er at det er langt vanskeligere å få gjennomført et forkurs i norsk enn det er i matematikk. Men siden vi er opptatt av å komme i gang – vi har ikke åtte år der vi kan la være å handle, vi er opptatt av å komme i gang, vi er opptatt av å skjerpe opptakskravene – så starter vi med matematikk nå.

Det er bra at representanten Giskes parti, som var i mindretall og imot opptakskravene da de ble foreslått av tidligere statsråd Clemet, nå er en ivrig pådriver for strengere krav.

Trond Giske (A) [15:56:15]: La meg først si at i vårt forslag ligger det ingen spesifikk definisjon av hvordan dette forkurset i norsk skal være, så hvis statsråden er bekymret for at det blir for omfattende, er vi fullt i stand til å gå i en dialog om dette, vedta det her i dag og lage en praktisk, god løsning som tilfredsstillende at dette ikke blir for omfattende. Det er likevel et veldig viktig spørsmål som enda ikke er avklart, og det er om disse studentene først skal tas opp på lærerstudiet og deretter ta et forkurs som de må bestå for å fortsette lærerstudiet? Jeg så statsråden beskrive at dette var etter inspirasjon fra ingeniørutdanningen, der er det som oftest slik. Eller skal man først ta et forkurs som man består, og så søke om å komme inn på lærerutdanningen? I tilfellet at det er det siste, hvorfor kan man ikke like godt ta opp igjen fagene fra videregående og bedre karakteren på den måten?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:57:17]: Man må ta forkurset for å få opptak til studiet, det er den modellen vi kommer til å legge opp til. Jeg må også si at representanten Giske har vært veldig ivrig etter å stille spørsmål om denne saken, og det har vært veldig bra, for da så vi bl.a. at det ikke var helt presist, som representanten Giske sa, at det stod eksplisitt at det skulle være karakterkrav 2 for å komme inn. Men det sto ikke eksplisitt at man ikke kunne komme inn på forkurs med lavere karakter enn 3. Da fikk vi en sjanse til å tette det. Det er et viktig og godt bidrag fra representanten Giske til regjeringens politikk.

Vi er utålmodige, vi starter dette fra 2016. Ideelt sett burde sånne ordninger settes i verk sånn at elever som starter på videregående, fra første stund vet hva man har å forholde seg til. Vi setter her forventningen om å komme i gang ved at vi får gjennomført det, og ved at vi starter med et høyere opptakskrav. Derfor starter vi i 2016, og begrunnelsen for å starte med matematikk har jeg allerede gitt.

Trond Giske (A) [15:58:17]: Dette synes jeg er interessant, for dette har betydning for de elevene som faktisk går i videregående skole og skal forberede seg på en lærerutdanning. Nå sier statsråden – det er en grei avklaring – at kurset skal tas først, deretter skal man søke opptak og komme inn. Man har jo noen frister osv. å forholde seg til.

Spørsmål rundt dette er: Er det høyskolen som skal tilby dette forkurset? Skal man søke på den institusjonen man skal gå på? Skal man ha en eksamen som man består? Hvis man skal ha det, hvorfor kunne man da ikke bare si til elevene at de skal ta opp igjen det faget som de har for lav karakter i og få en videregående-skole-karakter som er 4, i stedet for et forkurs og det som statsråden kaller et kompetansenivå som tilsvarer karakteren 4? Det er en veldig underlig måte å gjøre det på all den tid man ikke skal velge ingeniørutdanningsmodellen, med opptak først og så forkurs. Man skal faktisk ha forkurs først og så søknad om opptak.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [15:59:27]: Dette begynner å minne meg om en annen sak vi hadde, hvor det også var enighet, i hvert fall mellom våre to partier, men hvor det likevel var veldig mange spørsmål. Det er i og for seg gode spørsmål representanten stiller.

Jeg ber om forståelse for at ikke alle detaljer om forkurset er klare. Det som er viktig, og grunnen til at man burde ha et forkurs og ikke simpelthen si til elevene at de skal ta privatisteksamen, er at forkursets hensikt er at man skal komme opp på karakternivå 4, altså nivå tilsvarende karakteren 4 eller høyere.

Vi vurderer også om man kan kombinere det med løsninger for dem som ønsker å ta privatisteksamen. Det går an å gjøre, nettopp fordi man avslutter etter to år på videregående skole.

Jeg ble litt usikker på hvorfor representanten Giske mente at dette var uklart, for som jeg oppfatter det, er nettopp forkursideen kjernen i Arbeiderpartiets politikk, som

egentlig ønsker et opptakskrav om karakteren 3, men et forkurs som jeg antar skal ha nivået 4.

Trond Giske (A) [16:00:35]: Jeg synes det er flott at Høyre lærer, for det er ikke så mange år siden at daværende skolepolitisk talsperson, Elisabeth Aspaker, gikk til kraftig angrep på Kristin Halvorsen fordi Nesna hadde innført et forkurs i matematikk. Men la nå det ligge.

Det er ikke helt uvesentlig, verken tidsfaktoren eller muligheten for dette forkurset f.eks. for elever som ikke bor på et sted hvor en høyskole er etablert, hvordan dette tilbudet faktisk skal gis. Vi har ikke i våre forslag sagt spesifikt om dette skal tas før eller etter opptak. Det kan godt hende at man skal få opptak, men så måtte gjennomføre et forkurs. Det er faktisk ganske vanlig – det er den mest vanlige måten å ta forkurs på i høyere utdanning. Nå sier statsråden at man skal lage en annen modell for dette. Da er det egentlig litt rart, siden man også understreker poenget med at det må ta et år, når det er i andre man er ferdig med matte, at man ikke bare kan ta opp igjen karakteren. Men det kan hende at det har blitt for dyrt å ta privatisteksamen under nåværende regjering.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [16:01:44]: Nå var det et bredt flertall på Stortinget som sa ja, og så vidt jeg registrerte, var det ingen da budsjettbehandlingen var, som protesterte mot privatistavgiftene.

Men for å forklare resonnetet for representanten Giske: Det er nettopp fordi vi ønsker et klart og enhetlig karakterkrav å forholde seg til. Med andre ord: Hvis man har et forkurs som er innbakt i utdanningen, kommer man inn på lærerutdanningen med karakteren 3. Vi ønsker at det skal være et klart, enhetlig, forståelig krav. Det betyr at man kommer inn med karakteren 4 – hvis ikke kommer forkurset. Da må det forkurset ligge foran, ikke i, utdanningen.

Så vil jeg når denne ordningen kommer, komme til Stortinget og gjerne svare på alle detaljer og alle spørsmål om hvordan dette fungerer, men jeg ber om forståelse for at når dette kommer i 2016, har vi kommet et godt stykke lenger på vei, selvfølgelig, enn man har gjort i forbindelse med et Dokument 8-forslag. Men alle detaljer er ikke spikret ennå, og da vil det være feil av meg å spekulere mer enn jeg allerede har gjort.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [16:02:56]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Hans Fredrik Grøvan, Geir S. Toskedal og Anders Tyvand om å iverksette en handlingsplan mot antisemittisme (Innst. 276 S (2014–2015), jf. Dokument 8:81 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og

forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hvert parti og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Iselin Nybø (V) [16:03:48] (ordfører for saken): Først vil jeg benytte anledningen til å takke Kristelig Folkeparti for å ha løftet denne viktige saken nok en gang. Så vil jeg takke komiteen for godt samarbeid gjennom saken. Det er en enstemmig komité som i dag ber regjeringen om å legge fram en handlingsplan mot antisemittisme.

Diskriminering og forfølgelse av jøder har en århundrelang historie bak seg, og nazistenes utryddelse er kanskje den verste delen av den historien. Dessverre ser vi at antisemittismen er økende i Europa i dag, på tvers av det vi alle ønsker. Hvis vi tar 2011-tall fra Oslo skolen, ser vi at hver tredje ungdomsskoleelev med jødisk bakgrunn har minst to til tre negative opplevelser i måneden knyttet til sin religiøse bakgrunn. Sann vil vi ikke ha det. De siste årene har vi ute i Europa også sett flere angrep der jøder er rammet bare fordi de er jøder, og et eksempel på det er angrepet i København, som vi alle kjenner til.

Arbeidet med å bekjempe antisemittisme og rasisme er noe som har pågått lenge, både under denne regjeringen og under forrige regjering. Men det er åpenbart, nå som vi ser at antisemittismen er økende, at vi fortsatt trenger å ha fokus på dette, og at vi trenger å forsterke innsatsen mot dette.

Komiteen har samlet pekt på skolens unike mulighet til å drive holdningsskapende arbeid, ettersom skolen er en viktig fellesarena der alle unger deltar. På vegne av komiteen vil jeg si at vi ser fram til det viktige videre arbeidet som skal skje med handlingsplanen mot antisemittisme.

Trond Giske (A) [16:06:06] (komiteens leder): Det er ingen grunn til å gjøre denne debatten lengre enn den må være. Som komitéleder kan jeg nok, tror jeg, på vegne av hele komiteen si at dette slutter vi alle opp om. Saksordføreren har på en god måte lagt fram detaljene og forslagene i saken. Det er bred tverrpolitisk enighet, og forslagene viderefører mye av den satsingen som ble satt i gang av den forrige regjeringen, og som det også den gangen var bred støtte til fra opposisjonen.

Vi skal ha en skole, en oppvekst, en hverdag hvor alle elever føler seg hjemme, hvor alle føler seg trygge, hvor ingen blir diskriminert. Vi har i de siste årene sett at jødehatet har økt i Europa. Vi har sett fremmedfiendtlighet av mange slag, og også i Norge hører vi historier om unger og ungdommer som føler at de må skjule sin jødiske bakgrunn, eller som får slengt skjellsord etter seg i skolegården. La meg derfor også som komitéleder sende en tverrpolitisk beskjed fra denne talerstolen så det ikke levnes noen som helst tvil: Dette godtar vi ikke, dette skal vi stoppe, dette skal vi stå opp for og være aktive på, både i den norske skolen og i samfunnet for øvrig.

Bente Thorsen (FrP) [16:07:36]: Først vil jeg takke saksordføreren for godt samarbeid og god presentasjon av innholdet i saken. Jeg vil også takke Kristelig Folkepartis representanter som har fremmet forslaget om en handlingsplan mot antisemittisme. Det er så at det dessverre er høyst nødvendig å få dette tydeligere på dagsordenen. Fremskrittspartiet har tidligere fremmet flere forslag på området. I tillegg har vi støttet flere forslag rettet mot antisemittisme som Kristelig Folkeparti har fremmet.

Undersøkelser i Oslo skolen i 2011 viser at mobbing og trakassering av elever med jødisk tro i den norske skolen er økende. Enkelte foreldre uttaler sågar at de vurderer å flytte fra Norge på grunn av trakasseringen som deres barn utsettes for. Det kommer også fram at flere lærere ikke lenger tør å undervise om holocaust på en sannferdig måte – dette fordi lærerne frykter represalier fra elever som av ulike grunner ikke ønsker å få presentert jødernes historiske lidelser.

For å motarbeide antisemittismen er det nødvendig å arbeide med holdninger både i skolen og i samfunnet for øvrig. Fremskrittspartiet er positiv til statsrådens svar til komiteen, der han viser til muligheten for å utarbeide læremidler skreddersydd for lærerutdanningen.

En verdensomspennende undersøkelse utført av den USA-baserte organisasjonen Anti-Defamation League viser at nesten halvparten av de spurte ikke hadde hørt om jødeutryddelsen under annen verdenskrig. Undersøkelser viser at 15 pst. av innbyggerne i Norge klassifiseres som antisemittiske. Videre viser det seg at norske menn er over dobbelt så fiendtlige overfor jøder som norske kvinner, henholdsvis 21 pst. mot 9 pst. Dette viser at antisemittismen fremdeles er utbredt i Norge, og at det er behov for å motarbeide disse holdningene i samfunnet. Kunnskapsformidling er i så måte et av de beste virkemidlene for økt toleranse.

Det er flere grunner til at antisemittismen må tas på alvor. Et viktig moment er at jødene selvsagt skal bli behandlet med respekt og møtes med samme holdninger som andre. Et annet og like viktig moment er at dersom vi stilltiende godtar antisemittisme og trakassering av jøder, vil det kunne danne grobunn for at det dannes flere ekstremistmiljøer i Norge, med de fatale følgene som det kan få for samfunnet, og sann vil vi slett ikke ha det.

Norge som samfunn har en lite stolt historie når det gjelder forholdet til jødene. Mest dramatisk og skammelig er kanskje norske myndigheters opptreden under annen verdenskrig. Søndag 25. oktober 1942 sendte statspolitisjef Karl A. Marthinsen et iltegram til landets politimestre og lensmenn, og telegrammet var stemplet «hemmelig». Her ble det gitt ordre om at alle norske jøder skulle arresteres. Personell fra det nazistiske statspolitiet Germanske SS og fra det ordinære politiet utførte ordren ganske så kjapt dagen etter.

Fremskrittspartiet er fornøyd med at det endelig er flertall på Stortinget for å utarbeide en handlingsplan mot jødehat og antisemittisme. Vi er også fornøyd med at departementet vil vurdere ulike forslag som framkommer i representantforslaget, i tillegg til andre tiltak som kan for-

hindre rasisme. Fremskrittspartiet ser fram til konstruktivt og godt samarbeid om dette.

Anders Tyvand (KrF) [16:11:53]: Antisemittismen oppsto ikke med holocaust, og antisemittismen forsvant heller ikke med holocaust. Antisemittisme og jødehat er et mørkt og langt kapittel i Europas historie. Jøder har vært utsatt for forfølgelse og diskriminering i ulike former gjennom 2 000 år. Antisemittismen lever videre, og ikke nok med det, den er på frammarsj i Europa og i vårt eget land.

«Jøde» er et av de mest brukte skjellsordene i norske skolegårder. Mange barn og unge skjuler identiteten sin fordi de ikke våger å være åpne om hvem de er. Mange frykter for vold og fysiske angrep, og noen ganger kommer slike hendelser ganske nær oss. De siste tre årene har vi sett flere angrep der jøder blir rammet kun fordi de er jøder.

I februar ble en 37 år gammel mann skutt og drept mens han sto frivillig vakt utenfor en synagoge under en jødisk konfirmasjon i København. Stadig flere synagoger i Europa ber om politibeskyttelse fordi de frykter å bli utsatt for angrep. Dette vitner om noen holdninger i samfunnet vårt som vi er nødt til å ta på alvor, og som vi er nødt til å bekjempe.

Det kan virke litt håpløst, og man kan bli litt motløs. Men samtidig skjer det noen ganger ting som kan gi grunn til håp og optimisme. Jeg synes det var sterkt å se hvordan noen bevisste, engasjerte muslimer tok et initiativ til å danne Fredens ring rundt synagogen her i Oslo. Det var en sterk og fin markering av at vi ønsker et samfunn der vi beskytter hverandre og tar vare på hverandre uavhengig av etnisk og religiøs tilhørighet.

Men vi må ikke gå i den fellen å tro at antisemittisme primært handler om forholdet mellom muslimer og jøder. Det er nemlig langt fra sannheten. Vi finner fordommer og negative holdninger til jøder i alle samfunnslag blant ulike folkegrupper. Det er viktig å huske at for Norges del var ikke holocaust noe som startet i Polen eller i Tyskland. For vår del startet det her – hjemme i vårt eget land, i norske bygder og byer, med våre egne holdninger til andre mennesker.

Ervin Kohn ved Antirasistisk Senter, som også er forstander ved Det Mosaiske Trossamfund her i Oslo, advarer oss mot gruppetenkning. Det er en klok advarsel. Når vi deler folk inn i grupper, tillegger dem egenskaper etter hvilken gruppe de tilhører, og dømmer mennesker kollektivt, dehumaniserer vi mennesket. Det er farlig, og det må motarbeides. Vi må jobbe for et samfunn der hvert enkelt menneske anerkjennes som individ med et ukrenkelig menneskeverd uavhengig av gruppe, uavhengig av etnisitet og uavhengig av religion.

Jeg mener at skolen må stå sentralt i dette arbeidet, og skolen må også ta et ansvar for å undervise elevene om antisemittisme og om holocaust. Kristelig Folkeparti mener at denne undervisningen må styrkes i alle relevante fag, slik at elevene får god kunnskap om jødernes situasjon både i et historisk perspektiv og i et nåtidig perspektiv. For å få til dette er det viktig at også lærerne har kunnskap om antisemittisme, om jødehat og om rasisme generelt. Derfor

må dette også styrkes i lærerutdanningen, både faglig og didaktisk.

Kristelig Folkeparti har flere ganger tatt til orde for en handlingsplan mot antisemittisme. Vi har aldri fått flertall for det tidligere, men vi har i de to siste årene fått gjennomslag for noen midler til kampen mot antisemittisme i forhandlingene om statsbudsjettet. Jeg er glad for at det denne gangen er et flertall for en slik handlingsplan, og at det ikke bare er et flertall, men faktisk et enstemmig storting som sier at dette er noe vi trenger. Vi sier også at arbeidet med en slik plan bør iverksettes snarest, og jeg håper at den vil inneholde en del av de elementene som Kristelig Folkeparti tar til orde for i innstillingen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [16:17:07]: Representantforslaget fra Kristelig Folkeparti inneholder en rekke forslag i kampen mot antisemittiske holdninger i samfunnet vårt. Det er veldig bra. Flere ganger har tilsvarende forslag fra Kristelig Folkeparti blitt vedlagt protokollen, siste gang i fjor. Det betyr ikke at det ikke har vært et politisk engasjement i Stortinget for arbeidet for å motvirke antisemittisme. Som Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet viser til i komiteinnstillinga, er det allerede iverksatt en rekke tiltak som har til hensikt å hindre antisemittisme, herunder tiltak som inkluderer Kristelig Folkepartis forslag.

Når partiet igjen fremmer nesten likelydende forslag som for et år siden, og denne gangen får flertall, tror jeg det er fordi komiteen har samlet seg om ett forslag: å utarbeide en handlingsplan mot antisemittisme. Motviljen mot forslaga tidligere, i alle fall fra Senterpartiets side, har vært den innvendinga at det ikke kan være vi i Stortinget som er best kvalifisert til å utarbeide tiltak som vil være mest formålstjenlige i en slik plan. Det er altså ikke slik det kan se ut i avisen Dagen i dag, at Kristelig Folkeparti får tilslutning til sine enkeltforslag, men som representanten Tyvand sjøl var inne på, håper han at en del av de punktene vil komme med i en slik plan.

Dette er et alvorlig tema. Vi har dessverre vært vitne til en økt trussel mot det jødiske trossamfunnet. Angrepe i Paris og København minner oss på at det har blitt en liten verden der informasjon, holdninger og personer med ekstreme synspunkter beveger seg raskt over landegrensene. Arbeidet for kunnskap og forståelse er derfor grunnleggende og noe av det viktigste vi kan bidra med i skolen. Vi frykter det vi ikke forstår. Respekt kommer gjennom økt kunnskap gjennom arbeid mot rasisme og antisemittisme.

I Aftenposten i går kunne vi lese et innlegg fra 16 år gamle May Helene, som skrev: «Hvorfor tuller du med Holocaust?» 70 år etter annen verdenskrig, med sin forferdelige historie, kan vi lese at det fortsatt harseleres med det fryktelige som skjedde under krigen, og at ordet «jøde» fortsatt brukes som skjellsord. Dette føles svært sårende og vondt for mange. Det er uakseptabelt å godta at det fortsetter.

Når det gjelder å bruke «jøde» som skjellsord, tror jeg det er mange som ikke helt tenker over hva de faktisk gjør når de bruker dette begrepet. Vi har klart å bli kvitt skjellsord før, og jeg tror vi kan klare det igjen om vi vil – hvis vi står sammen. Jeg tror det er mulig å komme hetsing av fol-

kegrupper og religiøse samfunn til livs, men vi mener det kommer gjennom kunnskap, kommunikasjon og refleksjon, og mener dette er uhyre viktig som en del av skolens arbeid.

Antirasistisk og antisemittisk arbeid kan man imidlertid ikke bare overlate til skolene, sjøl om det er der vi finner alle ungene. Det trengs nok også opplysning og bevisstgjøring av en del av den øvrige befolkninga. Mange har problemer med å skille mellom saklig kritikk av politikken staten Israel fører, folkene som bor der, og folk av jødisk herkomst.

Den rød-grønne regjeringa startet opp et viktig arbeid mot rasisme og antisemittisme i 2010. Det førte til at en rekke forslag ble foreslått i Meld. St. 22 for 2010–2011 om ungdomsskolen. Blant annet skulle det utvikles et kursopplegg for lærere. Dette heter Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme. Holocaustsenteret er blant en av institusjonene som har bidratt til å utvikle dette opplegget. Vi er veldig opptatt av at dette arbeidet videreføres og utvikles videre. Derfor mener Senterpartiet det er bra at en samlet komité foreslår at det skal utvikles en plan mot antisemittisk arbeid, og ikke at det er vi som skal foreslå hvilke spesifikke tiltak det er lurt å iverksette i så henseende.

Vi må ta på alvor at den jødiske minoriteten i Norge føler seg utrygg og under press. Da er det vår oppgave å gjøre at de føler seg trygge og velkomne i eget hjemland.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [16:21:46]: Problemstillinga rundt antisemittisme er dessverre aktuell. Europa opplever aukande antisemittisme. Ei omfattande undersøking gjort av EUs Fundamental Rights Agency i fjor blant jødar i åtte land viste at 67 pst. meinte at antisemittisme var eit stort problem, og tre av fire meinte det hadde auka dei siste fem åra.

Skulen er ein heilt sentral arena i denne samanhengen. Dette er et arbeid som har pågått over tid. I 2010 sette kunnskapsminister Kristin Halvorsen ned ei arbeidsgruppe med mandat til å fremje ulike forslag til tiltak for å kjempe mot rasisme og antisemittisme i norske skular. Og i 2011 kom Eidsvåg-rapporten Det kan skje igjen, der det blei fremja fleire forslag. Fleire av tiltaka blei også gjennomførte. Nokre blei nemnde av Tinglestad Wøien. Eg vil spesielt framheve lanseringa av Dembra, Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme.

Grunntanken bak Dembra er at ekskluderande haldningar og gruppehat blir nært av utryggleik og følelsen av utanforskap. Skulens viktigaste middel mot ekskluderande haldningar og trakassering er difor arbeidet med å skape ein demokratisk kultur basert på inkludering, rom for deltaking, kunnskap og kritisk tenking. Dette handlar om skulens kjerneverksend – å ruste elevane til demokratisk deltaking i morgondagens samfunn, slik Dembra-prosjektet er formulert. Det er eit veldig viktig tiltak, og med denne breie einigheita i Stortinget vil det òg kome fleire.

På mange måtar representerer kampen mot antisemittisme ein kamp mot menneskets mørkaste sider. Eg har lyst til å avslutte med å lese opp eit lite brev som blei funne

i Auschwitz i 1945, skrive av ein uidentifisert konsentrasjonsleirfange:

«Kjære Lærer! Jeg er overlevende fra en konsentrasjonsleir. Jeg så det som intet menneske burde være vitne til: Gasskamre bygd av dyktige ingeniører. Barn gasset i hjel av velutdannede leger. Spedbarn drept av erfarne sykepleiere. Kvinner og deres babyer skutt og brent av mennesker med eksamener fra gymnas og universitet. Jeg er blitt skeptisk til utdanning. Min bønn er: Hjelp elevene dine til å bli menneskelige. Ditt arbeid må aldri produsere lærde monstre, dyktige psykopater, velutdannede eichmann. Lesing, skriving og regning er viktig bare hvis det tjener til å gjøre våre barn mer menneskelige.»

Eg vil difor seie at dette arbeidet er viktig. Det er bra det fortset. Og det er viktig med brei einigheit.

Norunn Tveiten Benestad (H) [16:24:55]: Jeg skal være kort. Vi er på slutten av en lang debatt. At arbeidet med å bekjempe jødehat og antisemittisme er viktig og må holdes kontinuerlig på dagsordenen også i dag, synes jeg vi har fått veldig godt forklart av de andre representantene, og jeg stiller meg selvfølgelig helt bak det.

I min hjemby, Kristiansand, var jeg i fjor med på den årlige markeringa av holocaustdagen sammen med 1 100 skoleelever. Arrangementet var i regi av Stiftelsen Arkivet i samarbeid med FN-sambandet, Kristiansand kommune og Norges Røde Kors, og jeg tror dette er Nordens største holocaustmarkering. Det var FN som i 2005 bestemte at 27. januar skulle være minnedag for ofrene etter holocaust. I 2011 fikk vi rapporten Det kan skje igjen, der det ble påvist et sterkt behov for å styrke skolens undervisning i dette arbeidet. Kunnskapsdepartementet oppfordret da alle skolene til å øke kompetansen blant lærerne og sette holocaustdagen på undervisningsplanen.

Vi er enige om at vi ikke kan overse de antisemittiske holdningene i vår tid. Vi trenger et aktivt arbeid og gjennomtenkte tiltak for å bekjempe og forebygge holdninger. Det handler om de verdiene og den kunnskapen vi overfører fra en generasjon til en annen, og det handler om hva slags samfunn vi vil ha.

Det gjorde et stort inntrykk på elevene i Kristiansand å høre historien til Mona Levin og hennes familie. Og det gjorde et stort inntrykk å høre historien om jødene i Agder. Gjennom å kjenne den nære historien rustet vi våre barn og unge til å gjenkjenne rasisme, diskriminering og antisemittisme.

Når jeg har valgt å ta ordet i denne saken, er det fordi jeg er opptatt av at i denne sammenhengen må det være mulig å utnytte den kompetansen og de ressursene som ligger hos institusjonene, som Stiftelsen Arkivet, Holocaustsenteret, Falstad, Narviksenteret, Det europeiske Wergelandsenteret og andre. Her har vi mange miljøer som allerede har en stor kontaktflate mot skolesektoren, og med muligheter for å utvikle den videre. Det er gode arenaer og kompetansemiljøer som skolene kan utnytte enda bedre. Jeg håper at det også kan være en del av det videre planleggingsarbeidet.

Statsråd Jan Tore Sanner [16:27:36]: La meg først uttrykke glede over den brede politiske enigheten i denne saken. Det er en styrke både i det arbeidet vi skal gjøre med en handlingsplan, og i den langvarige kampen vi må ha mot antisemittiske holdninger.

Som statsråd med ansvar for nasjonale minoriteter er jeg glad for at Stortinget flere ganger de senere år har løftet antisemittisme og hatefulle ytringer som tema for debatt. Det er et varmt engasjement for denne saken. Jeg vil takke Kristelig Folkeparti spesielt for å fremme forslag både i dag og gjennom lang tid for å bekjempe antisemittisme.

Antisemittisme og antisemittiske forestillinger har dessverre fått ny aktualitet i Europa. I komiteens innstilling er det vist til ulike undersøkelser – og erfaringer – som dokumenterer at antisemittisme er et alvorlig problem, også her i landet.

Antisemittismen i Europa går flere tusen år tilbake. Myter og forestillinger om jødene har blitt formidlet fra generasjon til generasjon. Vi kjenner alle til hvordan disse mytene har blitt brukt til å begrunne angrep på jøder og jødisk eiendom, forfølgelse og holocaust. Slike myter om jøder lever fortsatt i vårt samfunn og kommer gjerne til uttrykk gjennom antijødiske holdninger og konspirasjonsteorier.

Som kommunal- og moderniseringsminister har jeg ansvar for å samordne regjeringens politikk overfor nasjonale minoriteter og dermed også for politikken som gjelder den jødiske minoriteten. Mitt departement vil også koordinere arbeidet med handlingsplanen mot antisemittisme.

I vårt digitale samfunn må vi være oppmerksomme på at hatefulle ytringer, diskriminering og mobbing kan nå våre minoriteter – ja, det kan nå alle innbyggere, når som helst, dag og natt. Det gjør det ekstra viktig at vi bekjemper holdningene som ligger til grunn for dette.

Vi har et felles ansvar for å bygge opp kunnskap og bygge ned fordommer. Det er storsamfunnets ansvar å sørge for at vi er et samfunn med rom for mangfold og minoriteter.

Regjeringen har satt i gang flere tiltak, bl.a. et prosjekt mot antisemittisme i skolen og kartlegging av læremidler. Det blir også en ny undersøkelse av holdninger i befolkningen. Stortinget har dessuten bevilget midler til opplysnings tiltak i regi av Det Mosaiske Trossamfund. Kunnskap bekjemper stereotyper, mistro og konspirasjonsteorier.

I et liberalt og åpent samfunn er kunnskap vårt fremste middel i kampen mot hat og mistro. Vi må stå sammen om verdiene vi tror på, og respekten for enkeltmennesket. Vi bygger samfunnet og politikken på en grunnleggende respekt for enkeltmennesket, uavhengig av tro og bakgrunn.

Stortinget står også samlet om at det er behov for en handlingsplan mot antisemittisme. Regjeringen tar sikte på at handlingsplanen skal presenteres i 2016, og jeg ser frem til et samarbeid om utarbeidelsen av denne planen.

Arbeidet med å utarbeide planen starter allerede nå før sommerferien med et større innspillsmøte 29. juni. Her vil vi invitere bredt, slik at vi får et mangfold av synspunkter og erfaringer inn i arbeidet med planen.

Det er ikke minoritetenes ansvar å bekjempe fordom-

mer, og det er ikke jødene ansvar å bekjempe antisemittisme. Det er et felles ansvar vi bærer som storsamfunn, og der vi som politikere har en forpliktelse til å gå foran.

Det er åpenbart at vi som politiske ledere har et betydelig ansvar for å stå opp for viktige verdier, og at vi også går foran i vår hverdag og viser at respekt for enkeltmennesket er avgjørende for det gode fellesskapet vi har i Norge.

Vi har et felles ansvar for å skape et samfunn med likeverd og forståelse for hverandre. Hvordan vi snakker om andre – ved kjøkkenbordet, blant venner, på arbeidsplassen og på sosiale medier – er med på å forme vårt samfunn. Mitt håp er at handlingsplanen og arbeidet vi skal gjøre med å utvikle handlingsplanen, kan bidra til positiv endring i måten vi snakker om hverandre på, og til at det blir mindre antisemittisme i Norge.

Ingerd Schou hadde her tatt over presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [16:32:20]

Innstilling frå næringskomiteen om endringer i deltakerloven (tildeling av spesiell tillatelse og adgang til å delta i fiske) (Innst. 342 L (2014–2015), jf. Prop. 88 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ingrid Heggø (A) [16:33:13] (ordfører for saka): Kjernen i departementet sitt framlegg er å opna for tildeling av fiskeløyve til eit fartøy til erstatning for tilsvarende løyve som vert oppgjeve for eit anna fartøy, utan omsyn til om fartøyet har same eigar. Forslaget legg altså til rette for at to reiarlag kan inngå privatrettsleg avtale om overføring av fiskeløyve, utan at dei samstundes må overdra fartøyet som fiskeløyvet er knytt til.

Føresetnaden om at det er fiskeriforvaltinga som tildeleler naudsynt fiskeløyve til fiskerifartøya, ligg fast. Det same gjeld at noverande og framtidige dispensasjonar frå aktivitetsskravet skal, som i dag, godkjennast av departementet.

Ein slik privatrettsleg avtale er altså ikkje bindande for fiskerimyndigheitene.

Lovendringa omhandlar også ei lovfesting av gjeldande reglar om tildeling av konsesjon, ved utskifting av fartøy og sal av fartøy for framleis drift, splitting og oppsamling av driftsgrunnlag. I dag er dette berre heimla i forskrifter, og komiteen er samla i synet på at det er viktig og riktig å få alt samla i ei lov. Då vil sentrale

delar av tildeling av konsesjon koma fram av deltakarlova.

Utgangspunktet for splittingsinstituttet er departementet sine instruksar av 15. januar 1999, 7. juli 2000 og 26. juni 2003, der formålet var å tilgodesjå eigar av fleirbåtsreiarlag med ei fleksibel løysing til sjølv å avgjera kva fartøy reieren til kvar tid ønskjer å fiska driftsgrunnlaget sitt med.

Einbåtsreiarlag må i dag gjennomføra minst tre forskjellige søknadsprosessar overfor fiskeriforvaltinga og i tillegg gjennomføra kjøp og attendesal av eitt av fartøya. Det har fram til i dag vore krav om reelle transaksjonar. Det vert per i dag ikkje stilt krav til at det nye fartøyet skal nyttast til fiske av mellombelse eigarar, og heller ikkje krav til varigheit av det mellombelse eigarskapet.

Hovudmålet med forslaget er å forenkla denne prosessen, der ein slepp å gjera reelle fram- og attendesal av eit fartøy for å oppfylle krava frå fiskeriforvaltinga. Komiteen vil påpeika at dei forenklingsendringane som skjer her, ikkje inneber at vi lovleggjer det dersom nokon har omgått tidlegare regelverk eller brote dette.

Denne forenklinga inneber heller ikkje at grunnkvotar kan splittast og overførast mellom fartøy, og vi understrekar at rekrutteringskvotar framleis ikkje er omsetjelege. Det som er nytt, er graden av omsetjelegheita. Men ein er framleis underlagd det frie skjønnet til fiskerimyndigheitene for å få fiskeløyve.

Det er ein samla komité som peikar på at det ikkje må leggjast til rette for løysingar som undergrev den nye ordninga. Likevel er Arbeidarpartiet og Senterpartiet åleine om å påpeika at det er viktig å følgja nøye med på korleis praksisen utviklar seg, og om nødvendig koma tilbake til Stortinget med tiltak. Men eit klart fleirtal, alle unnateke Høgre og Framstegspartiet, ser det som viktig med lovfesting og understrekar at dette nye forslaget ikkje inneber «fri flyt» av løyve mellom ulike fartøy og reiarlag, og at det bør krevjast at den einskilde tildelinga av fiskeløyve vert gjeve ein meir permanent karakter enn det forslaget legg opp til – dette for å unngå ein ny arena for «smarte løysingar».

Der komiteen skil lag, er i synet på aktivitetsplikt. Alle, unnateke Høgre og Framstegspartiet, understrekar at aktivitetskravet i deltakarlova skal bestå som i dag. Etter Arbeidarpartiet sitt syn er det også eit underleg standpunkt, sett i lys av at det ikkje kan garanterast at nasjonalkravet består, dersom eit så vesentleg punkt i deltakarlova vert endra, for det er ein samla komité som slår fast at nettopp nasjonalkravet skal bestå.

Arbeidarpartiet går ut frå at regjeringa tek omsyn til at det ikkje er fleirtal i Stortinget for å endra aktivitetskravet i deltakarlova, og føreset at dette vert spegla av i det som kjem frå regjeringa si side i samband med behandlinga av innstillinga frå Sjømatindustriutvalet.

Frank Bakke-Jensen (H) [16:37:37]: Det som saksordføreren så greit redegjorde for, er en forenkling av rutinene vi behandler her, og også en sak der man skal hjemle forskrift i lov.

Bakgrunnen er at man i de rutinene som har vært, faktisk har diskriminert enbåtsrederi. Det har vært mer kom-

plisert å samle rettigheter på én båt hvis man har hatt et rederi med bare ett fartøy, enn hvis man hadde vært et flerbåtsrederi. Så for oss som er for at vi skal ha et mangfoldig eierskap også innenfor fiskeflåten, er dette en veldig god sak.

At Høyre og Fremskrittspartiet tilsynelatende ikke står inne for aktivitetskravet, er ikke riktig. Det som er bakgrunnen for at vi ikke står inne i de merknadene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, er mer grunnet i et markeringsbehov med hensyn til en debatt som kommer senere, enn at det har noe reelt å gjøre med akkurat denne saken. Så da er det avklart.

Derfor vil jeg skryte av statsråden, som har tatt initiativ til denne forenklingen. Det er viktig for rederiene. Jo enklere man kan få driften sin, jo bedre er det. Jeg vil skyte inn at neste steg kanskje bør være at vi ser på om det er mulig å slippe ordningen med at man må ha et kondemneringsfartøy når man skal strukturere. Strukturordningen historisk er jo begrunnet i at man ikke ville ha den gamle kondemneringsordningen, der det offentlige betalte for å kvitte seg med gamle fartøy. Man innførte strukturordningen i stedet, sånn at næringen tok alle kostnadene. Nå har vi en moderne flåte, men en moderne flåte som har behov for å strukturere seg litt for å bli effektiv og rasjonell. Da er det kanskje sånn at vi etter hvert ser på en ordning der man slipper kravet om at man må ha et kondemneringsfartøy. De fartøyene som finnes i flåten i dag, er i stor grad moderne og kan nok enklere settes inn i andre fiskerier enn at det skal være nødvendig å hogge dem opp, eventuelt selge dem ut av landet.

Geir Pollestad (Sp) [16:40:01] (komiteens leder): Jeg kan fullt og helt slutte meg til innlegget som saksordføreren, Ingrid Heggø, holdt i denne saken. Det er jo en felles innstilling som ligger til grunn.

Så vil jeg komme litt inn på den merknaden som har en avklaring av aktivitetskravet. Det ble hevdet i forrige innlegg, av Frank Bakke-Jensen fra Høyre, at det skyldes at Senterpartiet og Arbeiderpartiet har et markeringsbehov. Jeg vil understreke at det er fire partier som står bak merknaden om aktivitetskravet, og et flertall i komiteen som slår fast at aktivitetskravet skal bestå som i dag.

Her er en inne på det som er kjernen i – eller svakheten med – denne regjeringens fiskeripolitikk. Det er svært mye usikkerhet. Hvilke framtidige rammevilkår er det som gjelder? Etter at Tveterås-utvalget la fram sin innstilling, har det gått en debatt. Der har etter hvert alle tilkjennegitt sine standpunkter til f.eks. spørsmålet om aktivitetskravet, med unntak av regjeringen og statsråden. Jeg håper at den avklaringen som komiteen nå har gjort når det gjelder aktivitetskravet, gjør at regjeringen ikke forsøker seg på en endring av dagens aktivitetskrav, men at en leser hva som står i innstillingen fra et flertall i komiteen.

Så har debatten gått høyt om Tveterås-utvalget. Jeg var til stede på årsmøtet i Fiskarlaget Vest. Der var utvalgsleder Tveterås til stede. Jeg må si at jeg synes ikke det er greit når utvalgslederen sier at en del av forslagene i NOU-en først og fremst er lagt inn for å skape en debatt, og at han er fornøyd med debatten – hvis jeg oppfattet ham rett.

En NOU skal nettopp være et faglig grunnlag, den er en del av forarbeidet i en lovgivningsprosess. Den skal ikke være et dokument for å skape debatt og spissformuleringer. Det kan en heller ta i politiske debatter, i leserinnlegg og i kronikker.

Jeg håper at de avklaringene som komiteen har gjort – hele komiteen når det gjelder nasjonalitetskravet, og flertallet i komiteen når det gjelder aktivitetskravet – blir lagt merke til og fulgt opp av regjeringen, slik at en slipper å ha en omkamp om dette senere, når den varslede meldingen om oppfølging av Sjømatindustriutvalgets arbeid blir lagt fram.

Geir S. Toskedal (KrF) [16:43:06]: Med mitt kjennskap til fiskebåtnæringen er dette et godt forslag, ut fra de behov som foreligger. Takk til regjering og komité, som løfter fram og endrer en praksis, noe som er både fornøytig og til det bedre. Det er viktig at næring og myndigheter står samlet og jobber for rimelig gode rammebetingelser.

Jeg har over tid hatt gleden av å delta på årsmøter i både fiskerlag og båtlag og kjenner betydningen av denne næringen fra Vestlandet. Det er et livskraftig og levende miljø, som bidrar til bosetting og arbeidsplasser. Dersom vi politikere ønsker å beholde og utvikle fiskerinæringen, må vi sørge for at rammebetingelsene er framtidsrettede og utviklet i samarbeid med disse aktive kompetansemiljøene, som kjenner hvor skoen trykker, eller – enda bedre – hvilket farvann vi opererer i. Hvis vi vil ha en levedyktig næring, må vi gjøre vårt beste for å bidra til det. Forslaget i dag mener Kristelig Folkeparti viser vilje til det.

Først vil jeg løfte fram at deltakerloven stiller mange vilkår for tildeling av konsesjon. Slik må det være når det dreier seg om forvaltning av en av våre viktigste næringsveier, fiskeriene. Dette må forvaltes på en bærekraftig måte. De to viktigste er nasjonalitetskrav og aktivitetskrav. Det foreligger ulike syn på dette, men Kristelig Folkeparti mener at nasjonalitetskravet i deltakerloven skal bestå.

Hovedmålet i saken som behandles i dag, er å forenkle en prosess. Det er i tråd med de fleste partiers målsetting. Kristelig Folkeparti har derfor merket seg at også regjeringen karakteriserer endringen som en ren forenkling. Kloge avgjørelser vil vi gjerne være med på.

I dag må nemlig rederier som ønsker å kjøpe kvoter, gjennomføre minst tre forskjellige søknadsprosesser overfor fiskeriforvaltningen:

1. søknader om splitting og salg for fortsatt drift
2. eventuelle søknader om oppsamling av driftsgrunnlag og salg for fortsatt drift.
3. i tillegg gjennomføre kjøp og tilbakesalg av et av fartøyene

Nærings- og fiskeridepartementet foreslår å legge til rette for at to rederier kan inngå en avtale om overføring av fisketillatelse, dvs. konsesjon eller deltakeradgang, uten at de samtidig må ta over fartøyet fisketillatelsen er knyttet til. Forslaget innebærer at det vil være tilstrekkelig med bare én søknad, og det vil ikke være nødvendig med kjøp og tilbakesalg av fartøyet – et stort framskritt.

Saksordføreren understreket at lovendringen ikke må innebære fri flyt av tillatelser mellom ulike fartøyer og re-

derier. Det skal kreves at den enkelte tildeling av fiske-tillatelse skal gis en mer permanent karakter, gjennom en karantenetid på to år. Utleie av kvoter skal ikke være lovlig.

Kristelig Folkeparti slutter seg derfor til regjeringens forslag om å forenkle overføringen av fisketillatelsene. Kristelig Folkeparti slutter seg også til de presiseringene saksordføreren tok til orde for – samt innføringen av karantenetid på to uker og videreføring av forbud mot utleie av kvoter. Kristelig Folkeparti ønsker med dette å bidra til å forenkle og styrke næringen.

Øyvind Korsberg (FrP) [16:46:44]: I utgangspunktet er dette en enkel sak, og jeg hadde i grunnen ikke tenkt å tegne meg til den, for både saksordføreren og representanten Frank Bakke-Jensen har framført gode argumenter, men når Pollestad fra Senterpartiet holder det innlegget han gjør, vil jeg bare minne om at denne lovproposisjonen ikke innebærer noen endring i aktivitetskravet i deltakerloven. Riktignok er det berørt av noen partier i innstillingen, men Fremskrittspartiet og Høyre er ikke med på det, fordi det ikke er et relevant spørsmål i denne sammenhengen.

Så er det sånn at regjeringen nå arbeider med oppfølgingen av Tveterås-utvalget. Det er et utvalg som den forrige regjeringen satte ned, og de har levert sin NOU, og det er utgangspunktet for at regjeringen jobber med den saken. Man har altså fulgt de helt vanlige spillereglene i så måte. Så er det noen partier som ønsker å konkludere før regjeringen har kommet med sin melding til Stortinget, som vil være en helhetlig vurdering av hva som vil gagne norske fiskeriinteresser i framtiden.

Jeg synes spesielt Senterpartiet egentlig er med på å spre en unødvendig usikkerhet ut fra det som ligger til grunn i denne proposisjonen, og de normale reglene man har for behandling av NOU-er og regjeringens ansvar. For den proposisjonen vi behandler i dag, innebærer en betydelig forenkling og kostnadsbesparelse for næringslivsaktører og forvaltning, og det er en sak som har berørt mange fiskere. Ser man på høringssvarene, støtter de aller fleste fiskeriorganisasjonene, for ikke å si alle, det som regjeringen legger opp til her. Jeg konstaterer også at det er en enstemmig innstilling bak dette, så enigheten er betydelig, men noen ønsker åpenbart å spre unødvendig usikkerhet.

Pål Farstad (V) [16:49:21]: Jeg vil starte med å takke for samarbeidet om saken i komiteen og redegjørelsen fra saksordfører Ingrid Heggø.

Venstre er fornøyd med de endringene Stortinget nå gjør i deltakerloven. Vi legger til grunn at formålet med forslaget er å gjøre det enklere for et fiskebåtrederi, for en båteier, å få tildelt en fisketillatelse for sitt fartøy hvis et annet fartøy oppgir tilsvarende tillatelse for sitt fartøy. Dette er i høyeste grad en forenkling til beste for både næringsaktører og forvaltning. Der det i dag er nødvendig med minst tre forskjellige søknadsprosesser, vil en med forslaget som ligger på bordet i dag, klare seg med én søknad. Det vil spare byråkrati og næringsaktører for ekstra arbeid – arbeid som heller kan gå til verdiskaping.

I foreliggende innstilling blir det vist til Nærings- og

fiskeridepartementet, som sier at forslaget i høringsnotatet ikke endrer koblingen mellom fartøyeier, fartøy og fiske-tillatelse, og at fisketillatelser fortsatt bare kan tildeles av forvaltningen, likedan at det fortsatt er nødvendig for fartøyeier å søke om tildeling av fisketillatelse til et bestemt fartøy for å kunne drive ervervsmessig fiske og fangst. Dette er viktig.

Jeg trekker fram disse poengene fordi det er selve grunnelementene knyttet til forvaltningen av fisketillatelser, grunnelementer som fortsatt skal bestå. Dette er viktig for Venstre, på samme måte som det er viktig å holde fast ved dagens nasjonalitetskrav og aktivitetskrav.

Kravene er håndtert på en god måte i innstillingen, og jeg føler meg trygg på at formålet, intensjonen, med den endringen vi nå behandler, blir ivaretatt på en god måte av fiskeriministeren.

De endringer som nå gjøres i deltakerloven, hilser Venstre velkommen. Det er positivt for næringen, og det er positivt for forvaltningen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [16:51:56]: Eg er litt overraska over at komiteen er så pass samrøystes om innstillinga, og at det ikkje er ein større prinsipiell diskusjon rundt desse spørsmåla. Havressurslova § 2 slår fast at viltlevande marine ressursar i Noreg tilhøyrrer fellesskapen, altså at dei ikkje kan gjerast til privatrettslege objekt. Når regjeringa no føreslår å legalisere det å omsetje fiskeløyve, deltakarløyve og konsesjonar utan at fartøya er med på transaksjonen, bidreg det til ei privatisering av fellesskapen sin eigedom. Det er altså inga forenkling av rutinane, slik representanten Bakke-Jensen påstår. Det er meir enn det. Endringane som her blir føreslått, inneber at eit fleirtal på Stortinget no «ekspisitt anerkjenner at fisketillatelsene er gjenstand for en omsetning». Dette er ikkje mine ord, men blir slått fast av Advokatforeningen i høyringssvaret deira. Det er ein stor prinsipiell overgang eit fleirtal no er med på.

Kjøp og sal av kvotar skal no i større grad skje utan innblanding frå myndigheitene si side. Departementet kan ikkje ha tatt særleg omsyn verken til føremålet i deltakarlova eller til havressurslova. Dei føreslåtte endringane kan absolutt ikkje vere i samsvar med dei. Desse forslaga er altså forslag om å gå enda lenger i å gjere fiskekvotar til eigedom som kan omsetjast. Det betyr at kvotebaronar og store selskap enda lettare vil kunne samle store kvotar, medan kystsamfunna blir svekte. Det er spesielt i kapital-svake område med små aktørar ein vil sjå svekkinga i størst grad, og da i min region, Nord-Noreg. Det er da spesielt at vi har ein fiskeriminister frå nettopp Nord-Noreg som føreslår desse endringane. Det er også grunnen til at alle fylkeskommunane i Nord-Norge, LO, Norges Kystfiskarlag, Norsk Sjømannsforbund og Sametinget går imot dei føreslåtte endringane.

Samtidig er forslaget til endringar eit svært uheldig signal om korleis Noreg stiller seg til lovbrøt. Endringane inneber nemleg at ein opnar opp for aksept for det som tidlegare var ulovleg. Aksept for kjøp og sal av fiskeløyve vil gå imot måla om å tryggje busetnad i kystdistrikta og leggje til rette for at hausting av dei ma-

riner ressursane framleis skal kome kystbefolkninga til gode.

Det er ganske spesielt at regjeringa framfor å kartleggje omfanget av problemet og deretter sjå på tiltak for å løyse dei, rett og slett slår fast at det er vanskeleg å gje ei oversikt. Det blir altså fremja eit forslag utan at dei nødvendige førearbeida er gjorde. Dei føreslåtte endringane vil utvilsamt føre til auka traderverksemd og ein leigekvotemarknad. Forslaget vil ytterlegare oppkapitalisere retten til å fiske og dermed trekkje verdiar ut av primærleddet i fiskerinæringa og fiskeriavhengige kystsamfunn og overføre dei til bank, finans og eventuell traderverksemd.

Eg oppfattar forslaget som nok eit angrep på den sjølvtilsette småbedriftseigaren som driv fiske med eige fartøy, ved at det blir gjeve makt og høve til passive fiskarar til å drive kvoteutleige, slik at den reelle fiskaren kjem i eit avhengigheitsforhold til kvoteeigarane. Forslaget står i strid med føremålet i deltakarlova om å auke lønsemda og verdiskapinga i næringa og tryggje busetnad i kystdistrikta og at dei marine ressursane skal kome kystbefolkninga til gode. SV kjem difor til å gå imot dei føreslåtte endringane og støttar ikkje innstillinga frå komiteen.

Statsråd Elisabeth Aspaker [16:56:12]: Regjeringen har lagt fram en lovproposisjon om endringer i deltakerloven. Den sentrale endringen består i at såkalt splitting av fisketillatelse mellom to fartøy heretter skal kunne skje uten hensyn til om de to fartøyene har samme eier. Formålet er å forenkle prosessen ved tildeling av en fisketillatelse, en prosess som i dag framstår som svært ressurskrevende for alle berørte parter. Både fiskerinæring og forvaltning vil spare betydelige kostnader dersom forslaget vedtas. Dette er en sak mange fiskere har tatt opp med meg, og forslaget har da også bred støtte i fiskerinæringen.

I dag er det slik at rederier som ønsker å splitte fisketillatelser, må gjennomføre minst tre søknadsprosesser overfor fiskeriforvaltningen og i tillegg gjennomføre kjøp og tilbakesalg av et av fartøyene. Disse kravene framstår som meningsløse for involverte parter, og det finnes etter min mening ingen fornuftig begrunnelse for at det må være slik. Lovproposisjonen legger opp til at det blir tilstrekkelig med bare én søknad, og det vil ikke lenger være nødvendig med kjøp og tilbakesalg av fartøy.

Forvaltningen behandler årlig 100–200 slike saker, så det er relativt enkelt å se for seg at forslaget innebærer en betydelig ressursbesparelse. Dette er forenkling i praksis.

Det er viktig for meg å understreke at forslaget ikke innebærer endringer i de underliggende vilkårene for fisketillatelse. Rederiene vil ha nøyaktig samme muligheter som før til å få tildelt ny fisketillatelse til sine fartøy. Det er kun prosessen for å nå dette resultatet som nå blir enklere.

Lovendringene berører ingen av de grunnleggende vilkårene for eierskap til fiskefartøy, som nasjonalitetskravet og aktivitetskravet. Heller ikke regler om eierskapsbegrensninger, regionale bindinger osv. berøres. Det vil fortsatt være slik at fisketillatelser og kvoter tildeles av forvaltningen og skal knyttes til et bestemt fartøy som det skal fiske med.

Regjeringen har også vurdert om det bør innføres ka-

rantenetid ved splitting av fisketillatelser for å unngå omgåelse av regelverket. Vi har kommet til at dette ikke er nødvendig fordi gjeldende regelverk har bestemmelser som i tilstrekkelig grad motvirker slike omgåelser. En karantenetid ville dessuten ha begrenset rederienes valgmuligheter med tanke på gjeldende regelverk, som ikke inneholder noen slik bestemmelse. Dette ville ingen ha vært tjent med. Jeg er derfor glad for at en enstemmig komité er enig i at det ikke må legges til rette for løsninger som undergraver den nye ordningen.

Hovedformålet med proposisjonen er utvilsomt å forenkle søknadsprosesser som er svært krevende. Men forslaget har også en annen positiv effekt ved at alle de grunnleggende reglene om tildeling av fisketillatelser nå samles i deltakerloven. Det dreier seg om sentrale regler om salg av fiskefartøy for fortsatt drift og utskifting av fartøy. Det legges imidlertid ikke opp til materielle endringer i disse reglene, som i dag er forankret i forskrifter.

Det er ryddig at de mest grunnleggende prinsippene på denne måten forankres i Stortinget gjennom et lovvedtak og ikke bare i forvaltningens forskrifter og praksis. Forslaget vil også bidra til et mer oversiktlig og lettere tilgjengelig fiskeriregelverk for næringen ved at alle de viktigste bestemmelsene nå kan gjenfinnes i lovverket.

Lovforslaget bør på denne bakgrunn være et betydelig bidrag til et enklere og mer brukervennlig fiskeriregelverk. Altfor mange ressurser går i dag med til unødvendig prosessarbeid. Ressursene bør i stedet brukes på mer meningsfullt arbeid til beste for utviklingen av norsk fiskerinæring og samfunnet.

Jeg er svært tilfreds med at det er en samlet komité som slutter seg til dette lovforslaget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingrid Heggø (A) [17:00:45]: Vil fiskeriministeren re-spekterte eit stortingsfleirtal og leggja til side tankane om å opna opp for at også industrien kan eiga båt og kvote?

Statsråd Elisabeth Aspaker [17:01:00]: Jeg er ikke overrasket over å få det spørsmålet når Senterpartiet og Arbeiderpartiet i innstillingen står bak denne typen merknader. Jeg viser til at vi har en prosess hvor vi nå drøfter oss gjennom alle de høringsuttalelsene som er kommet etter høringen om Tveterås-utvalgets rapport. Dette har ikke vært et tema i den proposisjonen som nå ligger i Stortinget, og vi vil derfor komme tilbake når regjeringen har tatt sin beslutning.

Ingrid Heggø (A) [17:01:32]: Det er ikkje berre Arbeidarpartiet og Senterpartiet som står bak den merknaden, det er ein fleirtalsmerknad frå Venstre, Kristeleg Folkeparti og dei to nemnde partia. Tveterås-utvalet er veldig usikker på om det ligg noka auka lønsemd i dette med å flytta over, slik at industrien kan eiga båt og kvote. Fiskarane kan jo dette med å driva fiske, dei er best på akkurat det. Industrien er gjerne best på industri.

Ser fiskeriministeren at dette fungerer godt slik det er i dag, og at det er ein verdi vi må ta vare på, det å ha

ein fiskareigd flåte? Kvifor vil du endra noko som faktisk fungerer godt?

Statsråd Elisabeth Aspaker [17:02:21]: Regjeringen har ikke tatt stilling til hvorvidt vi ønsker å endre eller ikke endre deltakerloven. Det betyr at det går ikke an å tolke statsråden på den måten nå – at dersom man ikke vil si om man ikke skal gjøre noe, så betyr det at man har til hensikt å gjøre det motsatte. Jeg er opptatt av at vi skal ha en god prosess nå i lys av det store antallet høringsuttalelser vi har fått inn, og jeg mener det vil være å kortslutte prosessen å frata seg selv mulighet til å se ting i en litt større sammenheng dersom man nå skulle gå inn på enkeltheter på dette tidspunktet. Tida er ikke moden i dag. Dette er ikke drøftet i denne saken. Derfor er det heller ikke naturlig å utkvittere på dette punktet i dag.

Ingrid Heggø (A) [17:03:16]: Eg omformulerer litt, for ministeren forstod ikkje heilt kva eg spurde om: Ser du verdien av å ha ein fiskareigd flåte? Det har vi i Noreg, men det er det ikkje så mange andre land som har. Ser du verdien av det?

Presidenten: Presidenten minner om at all tale skal rettes til presidenten.

Statsråd Elisabeth Aspaker [17:03:33]: Vi har gode erfaringer med den måten man har organisert fiskerinæringen på i Norge fram til i dag. Det betyr ikke at man ikke skal ta på alvor drøftingene og forslagene som er kommet fra Tveterås-utvalget, og de må også vurderes ut fra de utfordringene som vi også må ta inn over oss at næringen har. Men jeg vil gjenta: Regjeringen vil komme tilbake, for vi har ikke konkludert om vi vil gjøre det ene eller det andre med lovverket.

Geir Pollestad (Sp) [17:04:21]: Det kan være greit iallfall om statsråden nå har fått med seg hva flertallet i Stortinget sitt syn på denne saken er.

Jeg ønsker å stille spørsmål om en annen merknad i innstillingen, som flertallet i komiteen, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, står bak. Der blir det sagt at dette «forslaget ikkje inneber «fri flyt» av tillatingar mellom ulike fartøy/rederi». Mitt spørsmål til statsråden er om statsråden er enig med flertallet i komiteen.

Statsråd Elisabeth Aspaker [17:05:00]: Det er ikke snakk om fri flyt. Det er snakk om å forenkle veldig omfattende og krevende søknadsprosesser. Det er fortsatt forvaltningen som i hvert enkelt tilfelle skal ta stilling til om de bakenforliggende forutsetningene er innfridd for at man skal kunne overføre en fisketillatelse fra ett fartøy til et annet fartøy, så jeg ser ikke at dette forslaget endrer på den praksisen som har vært. Poenget er at vi nå rydder opp i veldig krevende søknadsprosesser. Tre søknader blir til en, og vi får også ryddet opp på den måten at alt blir å finne i lovverket, i motsetning til hva som har vært tilfellet til nå.

Geir S. Toskedal (KrF) [17:05:51]: Som påmønstret førstereis i næringsdebatten kom jeg til å gjøre en feil for Kristelig Folkeparti. Det vil jeg presisere. Vi støtter ikke karantenetid, som jeg kom til å si – jeg glemte et ord: «ikke». Jeg formulerer et spørsmål likevel: Kan statsråden antyde når denne loven blir satt i verk?

Statsråd Elisabeth Aspaker [17:06:17]: Vi ønsker at loven skal tre i kraft så raskt som overhodet mulig. Jeg kan ikke på stående fot si om det blir 1. juli, eller om det blir på et litt senere tidspunkt, men vi ønsker at dette skal kunne tre i kraft så raskt som overhodet mulig.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:06:43]: Mykje av intensjonen og målet med desse endringane er å gjere omsetning av kvotar til ei meir privatrettsleg sak. Da er det lite til hinder for utleige av kvotar ved at det blir gjort avtale om tilbakekjøp til ein pris som er lågare enn salsprisen, f.eks. fråtrekk med 25 pst. av fangstverdien. Korleis skal regjeringa passe på at det ikkje utviklar seg ein kvotelegemarknad av dette?

Statsråd Elisabeth Aspaker [17:07:20]: Det denne saken handler om, er å forenkle en praksis som har festet seg over lang tid i norsk fiskerinæring. Jeg mener at representanten tegner et bilde som ikke er korrekt med hensyn til hvordan ting skal bli håndtert fremover. Det er fortsatt forvaltningen som i det enkelte tilfelle skal ta stilling til hvordan den faktiske rettighetsoverføringen skal skje, og jeg kan ikke se at det som representanten Knag Fylkesnes her sier vil kunne bli utviklingen, er en realitet.

Presidenten: Replikordskiftet er slutt.

Frank Bakke-Jensen (H) [17:08:14]: Det som i utgangspunktet kunne ha vært en enkel sak, er ikke fullt så enkelt lenger. Fellesskapet og fellesskapets ressurser er noe som ofte løftes opp når vi diskuterer fiskeripolitikk i Norge. For at det skal bli en debatt der man kan stemple noen som kvotebaroner og kjeltringer, som SV gjerne vil gjøre, er man nødt til å gjøre en forenkling.

Fellesskapet eier fiskeressursene, eier fisken i havet. Fellesskapet ved innbyggerne i Norge, ved nasjonen Norge, har råderett over og forvalter ressursene i havet. Så har vi fiskere, aktive fiskere som har fått tillatelse til å fiske, tillatelse til å fiske denne fisken. Det er noe annet enn at de har fått eierskap til fisken. De har fått tillatelse til å gå ut og være utøvende fiskere. Det er den store forskjellen. Da brister boblen til representanten Knag Fylkesnes, når han stempler alt av fiskere som kvotebaroner, eventuelt potensielle kjeltringer som skal prøve å jukse til seg 25–30 pst. så snart de har fått en kvote.

Sånn er ikke virkeligheten. Når Høyre er ute og trefter fiskere, treffer vi næringsutøvere som forholder seg til det regelverket som foreligger, som fortviler av og til fordi dette er komplisert og byråkratisk. Det er vanskelig å være næringsutøver og skape gode arbeidsplasser, trygge arbeidsplasser, moderne arbeidsplasser på kysten, sånn at man kan rekruttere de unge menneskene, de gode ho-

dene som man trenger for å ta denne næringen videre. Så lenge SV hopper over virkeligheten, kan de reise rundt og beskrive en virkelighet som ikke finnes, der det meste av norsk fiskerinæring består av kjeltringer, unnasluntrere og svindlere. Men sånn er det faktisk ikke.

Derfor anbefaler jeg representanten Knag Fylkesnes å lese innstillingen til komiteen i stedet for å komme hit med skribleriene til Kystfiskarlaget, for innstillingen til komiteen beskriver virkeligheten på en helt annen måte – en mye, mye bedre måte.

Så til merknadene om nasjonalitets- og aktivitetskrav. Det er ikke sånn at Høyre og Fremskrittspartiet er imot det, det er ikke sånn at vi stiller oss tvilende til det, men når det pågår en prosess, vil vi gjerne at den politiske prosessen skal gå etter de forventede rutinene. Det er påfallende med hvilken kraft Senterpartiet og Arbeiderpartiet nå tar avstand fra all den politikken den forrige regjeringen leverte. Her er det nedsatt et utvalg som skal levere en NOU. Alle er enige om virkelighetsbeskrivelsen. Vi har en sjømatindustri i Norge som sliter i dag, og vi har satt de klokkeste hodene på dette: hva vi vil gjøre, om det er ting vi kan legge om slik at dette blir lettere, slik at vi kan ha en lang nasjonal verdikjede innenfor sjømat – fra kjølen, fra kroken og til konsumenten der ute, så nasjonen Norge kan tjene så mye som mulig på dette. Det benekter man altså i dag. Tveterås-utvalget ser ut til å være noe av det verste Arbeiderpartiet og Senterpartiet har hørt om, det burde ikke ha vært der. Det kommer en NOU, regjeringen leverer politikk på den når den tida er der. Det må vi respektere.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:11:34]: Bakke-Jensen tar verkelegheita til inntekt for seg, og så skuldar han meg for å bruke «skribleria til Kystfiskarlaget». Det må vi vel kalle ei sjølvotseiing av dimensjonar. Når det gjeld skuldinga Bakke-Jensen kjem med, så er vi i kontakt med fiskarane: Sjå innstillinga, som du viser til, og den høyringsutsegna som Kystfiskarlaget har kome med. Eg ber representanten ta på alvor miljøa langs kysten, ta på alvor fiskarane langs kysten. Det er ikkje vi som stemplar dei som tuskarar og tjuvar – tvert om: Vi forsvarer plassen deira i verdikjeda i norsk fiskeri. Det er det som er kampen vår i SV. Vi vil at ressursane langs kysten skal tilkome kystsamfunnet. Vi vil at det skal vere levande distrikt. Vi vil ikkje at fiskekvotar skal samlast på færre hender, hos færre aktørar. Det er nettopp det motsette av det Høgre ønskjer. Dei ønskjer faktisk at det skal bli lettare å omsetje, ei lausare deltakarlov, sånn at det kan bli færre aktørar i fiskerinæringa. Vi kjempar for kystbefolkninga, for dei små aktørane langs kysten, og utgangspunktet vårt er at norsk fiskeripolitikk skal ta utgangspunkt i kysten. Så her er det ganske store forskjellar, og kven som er nærmast kvardagen til kvar enkelt fiskar, det får ein vel kanskje spørje fiskarane sjølve om, f.eks. Kystfiskarlaget.

Det er ein grunn til at ein har eit byråkrati knytt til dette. Det eg fryktar med denne endringa, er at det blir framstilt som at dette berre er tullebyråkrati, som det ikkje er nokon grunn til å ha. Men ein grunn til at ein har hatt denne typen grenser, er nettopp at ein vil hindre at det utviklar seg ei tredje verksemd, ein kvoteleigeaktivitet. Eg meiner det er

eit problem at vi ikkje tar tak i problema, at vi i staden gjer problema til praksis. Eg meiner da at ein beveger norsk fiskeripolitikk på ein heilt gal måte. Dessverre er det sånn at det som utgjer problemet, og det ein tilpassar lovverket til, det er faktisk ein bevegelse i retning av enklare omsetning, i retning av kvotearonar, altså dei store aktørane, ikkje dei små som er langs kysten. Eg vil åtvare Stortinget mot dette, og eg synest det er trist at dette no går igjennom i denne saka.

Presidenten: Presidenten setter stor pris på engasjementet i sakene, men minner nok en gang om at all tale skal rettes til presidenten, og at ordet «du» ikke skal brukes.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [17:14:26]

Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2015 under Nærings- og fiskeridepartementet (Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS – eiendommer og gruvedrift) (Innst. 343 S (2014–2015), jf. Prop. 118 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øyvind Korsberg (FrP) [17:15:29] (ordfører for saken): Det er en viktig dag i dag, og det er en viktig beslutning og en viktig sak for dem som bor på og har tilknytning til Svalbard – eller toppen av kloden, som noen omtaler Svalbard som. Det er iallfall gledelig at det er en enstemmig komité som støtter regjeringens forslag til løsning, og det er også i all hovedsak en enstemmig innstilling i saken.

Situasjonen for Store Norske er krevende. Det er forskjellige årsaker til at Store Norske har kommet i den situasjonen som de har kommet i, og en av faktorene er at det over lang tid de siste årene har blitt et betydelig fall i prisen på kull. I tillegg er det større innslag enn det har vært tidligere, av stein og grus i de forekomstene man driver på, og som følge av lav kullpris har man også store, urealistiske tap på valutasikringsavtaler. Det er noe som noen ganger vil slå positivt ut og andre ganger negativt. Dermed har man kommet i en svært krevende situasjon, og når jeg har sagt det, må jeg legge til at i løpet av de ti siste årene har det også vært tatt ut utbytte på ca. 500 mill. kr fra selskapet, så det har også vært med og bidratt.

Når man står i en sånn situasjon, er det om å gjøre å finne en god løsning, både for selskapet, for banken og ikke minst for eierne. Styret kom med en tiltaksplan til regjeringen den 16. januar, og i den lå det et lån på

450 mill. kr, inkludert 50 mill. kr til utvikling av ny virksomhet. Den løsningen som regjeringen har landet på, mener komiteen er en god løsning. Det er altså kjøp av eiendommer for 295 mill. kr, og det er et lån på 205 mill. kr. Dette vil – hvis ting, med hensyn til markedspriser, går slik det ser ut til ut fra de forventningene man har – gjøre at man har drift i 2016.

Løsningen med at staten kjøper eiendommer og får direkte kontroll over dem og en del infrastruktur, er en god løsning også for selskapet, for det medfører ikke at det svekker den videre driften. Kjøpet vil selvfølgelig skje på forretningsmessige vilkår.

Man kan mene mye om Svalbard, Svalbards framtid og selskapets rolle der. Det har i grunnen ikke komiteen gått noe nærmere inn på, for proposisjonen omhandler i realiteten ikke det. Begynner man først å mene noe om Svalbard – det vil de fleste mene mye om, og de fleste vil mene mye positivt om Svalbard – er det veldig mange elementer som kan trekkes inn. Men kulldrift på Svalbard har vært viktig, og det kommer nok også til å være viktig i tiden framover. Ser man på energiproduksjonen på Svalbard, er det Gruve 7 som har en viktig rolle med å levere kull til kullkraftverket der oppe.

Det som er viktig i framtiden, er at Svalbard får flere bein å stå på, helt uavhengig av hvordan utviklingen går for selskapet, og at forholdene legges til rette i så måte.

Til slutt: Svalbardsamfunnet er sammensatt, både når det gjelder de mange næringsinteressene og befolkningen, men gruvevirksomhet er fortsatt viktig for å opprettholde norsk virksomhet på Svalbard, og driften bidrar til helårige arbeidsplasser og et livskraftig samfunn i Longyearbyen.

Avslutningsvis vil jeg bare vise til at regjeringen har varslet at den kommer med en svalbardmelding i nær framtid. Da får man anledning til å diskutere alle problemstillingene og utfordringene, men ikke minst alle de mulighetene som ligger i svalbardsamfunnet.

Else-May Botten (A) [17:20:50]: Arbeiderpartiet ser på nordområdene som vårt viktigste strategiske satsingsområde i utenrikspolitikken. Sentralt plassert i nord ligger Svalbard, som er et suverent norsk territorium. Norge er det eneste landet som har en utbygd infrastruktur på 78 grader nord, og det gir oss et strategisk fortrinn i Arktis. Der ligger aktiviteten til Store Norske Spitsbergen Kulkompanis gruvevirksomhet gjennom det heleide datterselskapet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS.

Om lag 95 pst. av produksjonen eksporteres i dag, og staten har fram til nå eid 99,4 pst. av selskapet. Målet med eierskapet er å bidra til at samfunnet i Longyearbyen opprettholdes og videreutvikles på en måte som understøtter de overordnede målene i norsk svalbardpolitikk. I eierskapsmeldingen vi behandlet i vinter, slo Stortinget fast at selskapet skal drives på forretningsmessig grunnlag. De betydelige reduksjonene i kullprisen de siste årene, kombinert med store, urealistiske tap på valutasikringsavtaler – slik saksordføreren nevnte – har satt Store Norske i en svært krevende situasjon. Samtidig er markedsutsiktene for kull dårlige.

Situasjonen til selskapet krever politisk handling, og vi

i Arbeiderpartiet er positive til de forslagene regjeringen har kommet med, som er oppkjøp av grunneiendommer og infrastruktur på 295 mill. kr samt et ansvarlig lån på 205 mill. kr som kan brukes til drift – det er avgjørende viktig. Vi vil gi selskapet mulighet til å kunne drive aktiviteten videre nå framover. Vi støtter også at staten innløser øvrige aksjeeiere i selskapet, da det kan gi staten som eier større fleksibilitet ved håndtering av den videre utviklingen i selskapet.

Men vi registrerer også at regjeringen er tydelig på at dette ikke gir noen garantier utover 2016, noe som gjør at omstillingstempoet må opp for svalbardsamfunnet. Her er det viktig å finne økonomiske løsninger som bidrar til lønnsomhet på sikt. Utfordringen med at selskapet på den ene siden skal bidra til å understøtte de overordnede målene i norsk svalbardpolitikk og gruvedriften, har i mange år bidratt vesentlig til stabil, helårig norsk aktivitet og bosetting på Svalbard. På den andre siden skal selskapet drive på forretningsmessig grunnlag med sikte på å levere konkurransemessig avkastning.

Det er positivt at svalbardsamfunnet de siste årene har fått flere ben å stå på. Både forskning og reiseliv er i dag viktig sysselsetting for svalbardsamfunnet. Vi registrerer at mange ansatte pendler til fastlandet, men at Store Norske fortsatt har stor betydning for svalbardsamfunnet.

Vi registrerer at regjeringen melder at de skal komme med en stortingsmelding om Svalbard. Den vil mest sannsynlig komme våren 2016, og regjeringen melder at man i meldingen vil komme med tiltak for omstilling. Dette vil kunne gi en forutsigbar situasjon for selskapet i året som kommer, men også for hele samfunnet på Svalbard.

Arbeiderpartiet ser det som viktig at omstillingsarbeidet i Longyearbyen kan starte mens det fortsatt er kulldrift på Svalbard, og at Store Norske må ha en sentral rolle i dette arbeidet. Dette er også noe vi har vektlagt i vår næringsstrategi for Svalbard, som vi har kommet med denne våren. Der fremmet vi forslag til nye satsinger som skal sikre fortsatt aktivitet og næringsutvikling på Svalbard, samtidig som vi videreutvikler vår arktiske kompetanse. Jeg håper den også kan gi nyttige innspill til regjeringen i arbeidet med denne stortingsmeldingen. Jeg har også merket meg at statsråden skal til Svalbard ganske snart, og det er veldig bra.

Omstillingen av næringsvirksomheten på Svalbard bør starte nå, med Store Norske som en viktig aktør. Jeg håper også at statsråden etter svalbardbesøket kan være tydelig på at man skal gjøre grep når det gjelder den omstillingen, og støtter den.

Rasmus Hansson (MDG) [17:25:11]: Miljøpartiet De Grønne stemmer i dag for den ekstraordinære bevilgningen på 450 mill. kr til Store Norske. Vi har lenge og tydelig argumentert for at norsk kullproduksjon på Svalbard må avvikles, og vi har poengtert at dette nettopp må skje på en planlagt måte. Situasjonen Store Norske nå har kommet i, er en solid bekreftelse av vårt poeng, nemlig at det verken har vært ansvarlig eller framtidsrettet å tviholde på en politikk som avviser alle spørsmål om kulldriftens framtid, og som har nektet å ta inn over seg de åpenbare faktorene som

taler for at kullproduksjonen ikke har framtida for seg. Å bare fortsette som om ingenting har hendt, helt til konkursen plutselig står for døra, har vært søvnig næringspolitikk, inkonsekvent klimapolitikk og dårlig svalbardpolitikk.

Det ville selvsagt være helt uansvarlig overfor ansatte og svalbardsamfunnet å la Store Norske gå konkurs nærmest over natta. De ansatte, selskapet, svalbardsamfunnet og Norge trenger litt tid på å planlegge det norske Svalbard etter kulldriften. Og det er fornuftig å sikre at selskapets verdier og områder ikke spres for alle vinder, som en del av et konkursbo. Men det må nå være helt klart – også for alle partier og politikere som til nå har latt som om kulldriften kan og må fortsette inn i evigheten – at det nå haster sterkt med å få en planlagt og gjennomført omstilling. Norsk kulldrift på Svalbard har ikke framtida for seg.

Klimaproblemet, som vi alle er enige om utgjør en av våre alvorligste utfordringer, skyldes framfor alt bruk av kull. Som kjent, og for sikkerhets skyld, er dette selve kjerneargumentasjonen i Norges aktive markedsføring av gass til EU: Norsk gass skal redde Europa og klimaet fra kull. Dermed ble norsk klimapolitikk ett hakk mindre inkonsistent da et enstemmig storting i forrige uke slo fast at det er uetisk å investere Statens pensjonsfond utland i kullgruver og kullkraftproduksjon, fordi kull bidrar til klimaendringer. Dermed ble også påstanden om at kullproduksjonen på Svalbard er uvesentlig – eller som noen har uttrykt det: en helt annen sak – enda mer fornuftsstridig enn før.

Men uansett hvor lave krav man stiller til egen logikk, er internasjonale kullpriser for lave til å gi lønnsomhet for Store Norske, og veldig lite taler for at prisene vil stige. I Kina, som står for halvparten av verdens kullforbruk, faller forbruket nå raskt og kraftig. Samtidig pøser USA billig kull ut på verdensmarkedet, fordi de selv legger ned kullkraftverk.

Norsk kulldrift på Svalbard både kan, bør og må avvikles. De Grønne er glad for at et flertall på Stortinget nylig stilte seg bak vårt forslag om at regjeringen i kommende stortingsmelding om Svalbard skal komme med en plan for omstilling til et bærekraftig svalbardsamfunn. Derfor må det nå legges en helt entydig forutsetning på den ekstraordinære bevilgningen som går til Store Norske. Store Norske, svalbardsamfunnet, Nærings- og fiskeridepartementet og andre svalbarddepartementer må bruke det neste halvannet året til å planlegge og få i gang en omlegging fra kullgruvedrift til bærekraftige virksomheter på Svalbard. Det må være en klar forutsetning at Norge ikke skal tilbake til den tida da kullgruvedriften på Svalbard var et permanent statsfinansiert underskuddsforetak. Og det må gjøres helt klart at regjeringen ikke fortsetter subsidiering i 100-millionersklassen av kullproduksjonen på Svalbard.

Overgangen til et bærekraftig samfunn er ikke en trussel. Det er en stor mulighet, både for Norge som helhet og for Svalbard, til å engasjere og mobilisere til felles innsats, åpne for nye tanker og stimulere til ny satsing. De Grønne har tillit til at regjeringen bruker denne ekstraordinære bevilgningen både som økonomisk og som mental startkapital for det grønne skiftet på Svalbard.

Pål Farstad (V) [17:29:36]: Først: Takk til komiteen for dens arbeid, og takk til saksordføreren.

Venstre støtter foreliggende innstilling, som innebærer at staten får et direkte eierskap til grunneiendommer og infrastruktur på Svalbard – eiendommer som i dag eies av Store Norske Spitsbergen Kulkompani.

Norges politikk i Arktis er basert på bærekraft og lavspenning. Spydspissen i Norges arktiske politikk har vært vår aktivitet på Svalbard og i Longyearbyen, basert på forskning og undervisning, romvirksomhet, reiseliv og kulldrift. De tre første områdene er i vekst, mens kulldriften, som denne saken viser, er på vei ut som den viktigste bærebjelken for en allsidig bosetting, med de utfordringer som det innebærer. Dette vil i løpet av kort tid få konsekvenser for Longyearbyen-samfunnet, langt utover kulldriften isolert som virksomhet.

Nå gir vi oss selv noe ekstra tid på denne omstillingen, noe som etter Venstres syn er fornuftig. Men det er en omstilling, ikke et signal om at kull er fremtiden på Svalbard.

Klimaendringene gir oss også nye muligheter for Svalbard, samtidig som saken om kulldriften gir spesielle utfordringer, siden det nettopp er en lavere kullpris internasjonalt som nå gjør at vi får en helt spesiell utfordring på Svalbard. Det viktigste nå er å opprettholde Longyearbyen-samfunnet som et livskraftig lokalsamfunn, som et familiesamfunn der man har et variert tilbud over lang tid.

Utfordringene i Store Norske gjør at Svalbard-politikken settes på prøve. Dette er en nasjonal utfordring, og den oppstår samtidig som betydningen av norsk næringsaktivitet og tilstedeværelse på Svalbard kanskje er viktigere enn noen gang. Den sterkt økende interessen for Arktis gjør betydningen av Norges posisjon viktigere i et lokalt, et nasjonalt og et globalt perspektiv.

Jeg skal forholde meg til det saken gjelder, og slutter meg til det som er presentert fra saksordføreren, og det som er kommet fra komiteen.

Gunnar Gundersen (H) [17:32:09]: Jeg skal gjøre det kort. Det var innlegget fra representanten Rasmus Hansson som gjorde at jeg ville opp og korrigere lite grann. For det er klart at Svalbards posisjon er veldig strategisk, og man skal ikke se bort ifra at Store Norske står for en betydelig del av den infrastrukturen som trengs for at et samfunn skal kunne leve der. Det er utviklet reiseliv og forskning, men man skal likevel ikke snakke ned Store Norskes rolle fortsatt.

Jeg synes finanskomiteens innstilling om oljefondet ble litt upresist gjengitt. Der står det at man vil ut av «gruveselskaper og kraftprodusenter som har en vesentlig del av sin virksomhet knyttet til kull som brukes til energiformål» – altså leveranser til energi. Store Norske ønsker å legge om sin produksjon og rette seg inn mot markeder med bedre betingelser, deriblant metallurgisk industri. Det behovet kommer antageligvis til å leve videre. Så vi må ta med oss de nyansene som var i finanskomiteen.

Representanten Rasmus Hansson sa også at dette var et statsfinansiert underskuddsforetak. Store Norske har faktisk bidratt med ganske betydelige overskudd og også ut-

bytter til staten. De har havnet i en vanskelig situasjon nå, av forskjellige grunner, som er godt forklart, men vi bør anerkjenne at det er et selskap som har drevet på sunne kriterier i ganske mange år.

Det var bare for å myke opp litt det budskapet som representanten Hansson hadde.

Statsråd Monica Mæland [17:33:55]: Jeg er veldig glad for at en samlet næringskomité stiller seg bak forslagene til vedtak i Prop. 118 S om Endringer i statsbudsjettet 2015 under Nærings- og fiskeridepartementet – Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS – eiendommer og gruvedrift. La meg også få lov å benytte anledningen til å takke komiteen for rask behandling av saken.

Bakgrunnen for proposisjonen er, som flere har vært inne på, den krevende situasjonen i Store Norskes heleide datterselskap, gruveselskapet SNSG. Som følge av sterk reduksjon i kullprisen de siste årene og store urealiserte tap på valutasikringsavtaler kan SNSG ikke drives videre uten at det tilføres likviditet.

Nærings- og fiskeridepartementet mottok på denne bakgrunn, og som stor eier i Store Norske, et forslag til en tiltaksplan fra styret den 16. januar i år. Etter grundige vurderinger har regjeringen nå fremmet denne proposisjonen.

I proposisjonen foreslås det at staten kjøper grunneiendommer og infrastruktur som eies av Store Norske, for 295 mill. kr. Det foreslås også at det gis et såkalt subordinert lån, dvs. et lån med lav prioritet, på 205 mill. kr til Store Norske. Det er inngått avtaler med konsernet og SNSGs bankforbindelse DNB om vilkårene for tilførsel av kapital, med forbehold om Stortingets samtykke.

Løsningen som foreslås i proposisjonen, innebærer at staten får direkte eierskap til strategiske grunneiendommer og infrastruktur på Svalbard som i dag eies av Store Norske-konsernet. Samtidig legges det til rette for videre kullvirksomhet i begrenset omfang i 2015 og 2016, med mulighet for drift etter 2016 dersom bl.a. kullprisene utvikler seg positivt.

Rammen for denne løsningen er på 500 mill. kr. Det er høyere enn det styret ba om i sin tiltaksplan. Det skyldes bl.a. at markedsforholdene har forverret seg siden departementet mottok henvendelsen i januar. Samtidig inneholder proposisjonen ikke forslag om å tilføre selskapet midler til å utvikle nye forretningsområder, slik styret ba om. Før det kan tas stilling til dette, bør det foreligge en konkret forretningsplan. Videre bør det vurderes hvilken rolle SNSK skal ha i videre næringsutvikling på Svalbard. Som det framgår av proposisjonen, vil departementet følge markedsutviklingen og selv sagt situasjonen i selskapet tett, og vi vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om den videre utviklingen av konsernet.

I tillegg til kjøp av eiendommer og lån foreslås det i proposisjonen at staten innløser alle de øvrige aksjonærene i Store Norske i tråd med aksjerettslige prinsipper. Disse aksjonærene eier til sammen 0,06 pst. av selskapets aksjer. Flere av dem har en lang historie med selskapet. Innløsning er likevel hensiktsmessig nå, fordi det vil gi staten som eier mer fleksibilitet ved håndteringen av den videre utviklingen av Store Norske-konsernet.

I vurderingen av denne saken har jeg vært opptatt av at løsningen som foreslås, ikke bør svekke konsernets grunnlag for videre drift. Det legges derfor opp til at konsernet inntil videre får anledning til å leie tilbake grunneiendommer og infrastruktur som staten kjøper, på forretningsmessige vilkår. Grunneiendommer og infrastruktur som eventuelt ikke leies tilbake, kan bli forvaltet av Store Norske på vegne av staten.

Det er ulike hensyn knyttet til statens eierskap i Store Norske. I stortingsmeldingen om eierskap, Et mangfoldig og verdiskapende eierskap, framgår det bl.a. at statens mål med eierskapet i selskapet er å bidra til at samfunnet i Longyearbyen opprettholdes og videreutvikles på en måte som understøtter de overordnede målene i norsk svalbardpolitikk, og at selskapet drives på forretningsmessig grunnlag.

Gruvedriften har i mange år bidratt vesentlig til stabil, helårig norsk aktivitet og bosetting på Svalbard. Samtidig skal selskapet drives forretningsmessig. Støtte til kullvirksomhet på ikke-forretningsmessig grunnlag kan være uheldig av en rekke hensyn, også klimapolitiske. Dette er hensyn som er blitt vektlagt i den foreslåtte løsningen.

Det er ikke til å komme forbi at framtidsutsiktene for kullvirksomhet på Svalbard er usikre. Regjeringen vil bl.a. derfor komme tilbake til Stortinget med en egen melding om Svalbard, der situasjonen for svalbardsamfunnet ses i lys av også den negative utviklingen i gruveselskapet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [17:39:04]: Jeg vil si at det er viktige grep regjeringen har gjort i denne saken. Man legger nå til rette for videre drift i en viss periode, og det er krevende å vite hvordan dette ender, for man aner ikke hvilke kullpriser man vil få framover. Så det er en spennende situasjon.

Vi er veldig opptatt av at vi må se på omstilling i svalbardsamfunnet, og vi er opptatt av å vite hvordan statsråden tenker om det. Skal man jobbe uavhengig av stortingsmeldingen? Eller er det i stortingsmeldingen man skal komme med eventuelle politiske grep for å legge til rette for det? Og er det sånn at Store Norske vil være en aktiv aktør i den type omstillinger man skal ha framover?

Statsråd Monica Mæland [17:39:54]: Jeg er enig i at det er viktig å gå i gang med den omstillingen svalbardsamfunnet skal igjennom. Akkurat nå har vi vært opptatt av denne saken og av å løse denne situasjonen og inngå de nødvendige avtaler i den forbindelse. Fortsatt gjenstår en del arbeid med det.

Jeg skal til Svalbard om 14 dager. Da skal jeg møte lokalsamfunnet, næringsdrivende og Store Norske for nettopp å diskutere veien videre.

Vi sitter ikke nå og venter på en svalbardmelding. Vi skal jobbe parallelt, fordi vi trenger å se på veien videre. Vi skal være på Svalbard – vi skal ha bosetting, vi skal ha næringsaktivitet. Det må vi legge til rette for nå videre.

Geir Pollestad (Sp) [17:40:48] (komiteens leder): Da tiltaksplanen kom, var Senterpartiet positive til den og oppfordret regjeringen til å se på den med milde og positive øyne. Skulle en ha gjort som den forrige opposisjonen ville ha gjort, skulle en sagt at det kom for lite og det kom for sent. Jeg har lyst til å si i denne saken at jeg tror det kom passe, og jeg har forståelse for at det tok noe tid å vurdere. Så i den grad en har lov til det, vil jeg gi ros til regjeringen for håndteringen av saken.

Så vil jeg utfordre statsråden litt: Det er noen uker siden denne saken ble sendt til Stortinget. Har det kommet noen nye, oppdaterte vurderinger av situasjonen på Svalbard, kanskje særlig etter 2016, siden proposisjonen ble lagt fram? Og hvordan jobber regjeringen for å følge med på utviklingen i selskapet og på Svalbard?

Statsråd Monica Mæland [17:41:45]: Jeg takker for støtten og rosen. Det tar vi med oss.

Vi er i tett dialog med selskapet, og det handler først og fremst nå om å lande alle de avtaler vi skal lande, med bank og med selskaper knyttet til eiendomsdrift og forvaltningen videre. Så vi følger situasjonen. Prisen på kull har ikke bedret seg – tvert imot. Vi ser at det foreløpig ikke er lysere utsikter.

Så er jeg også opptatt av å gå i dialog med Longyearbyen-samfunnet, med næringsdrivende og med lokale myndigheter for å se på hvordan vi skal gå videre. Det må vi gjøre samtidig som vi er i dialog med selskapet. Vi har ikke tatt noen beslutning bl.a. om den søknaden selskapet sendte for å drive omstilling. Den må vi gå mye nøyere inn i, og vi trenger mer informasjon. Men både selskapet og vi har hatt hendene fulle nå med denne saken.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 8 og 9 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 8 [17:42:56]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i åndsverkloven (gjennomføring av EUs hitteverkdirektiv og innføring av generell avtalelisens mv.) (Innst. 328 L (2014–2015), jf. Prop. 69 L (2014–2015))

Sak nr. 9 [17:43:17]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 29/2015 av 25. februar 2015 om innlemming i EØS-avtala av direktiv 2012/28/EU om ein viss tillaten bruk av hitteverk (Innst. 341 S (2014–2015), jf. Prop. 126 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til

5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [17:44:25] (ordfører for sakene): Takk til komiteen for en god og grundig behandling av proposisjonen som tar for seg endringer i åndsverkloven, hvor vi nå innfører en generell avtalelisens og gjennomfører EUs hitteverkdirektiv. Samtidig behandler vi Innst. 341 S til Prop. 126 S, hvor vi i Stortinget skal godkjenne EØS-komiteens samtykke til innlemming i EØS-avtalen av direktiv om en viss tillatt bruk av hitteverk.

Formålet med sistnevnte er å lage et felles europeisk system for å klarere såkalte hitteverk, åndsverk hvor den som har opphavsretten, er ukjent eller ikke kan lokaliseres. Med dette direktivet vil vi fremme spredning av og dermed også styrke den europeiske kulturarven. Etter at samtykket er gitt fra Stortinget, vil det etter komiteens syn bli enklere med klarering av hitteverk også for norske kulturarvstitusjoner.

Når det gjelder komiteens Innst. 328 L til Prop. 69 L, ønsker jeg å peke på det viktigste ved innføringen av en generell avtalelisens og gjennomføringen av hitteverkdirektivet i norsk rett. Hitteverkdirektivet vil bli gjennomført gjennom nye regler i åndsverkloven, og vi får dermed en felles europeisk klareringsordning og gjensidig godkjenning av hitteverkstatus i alle EØS-land. Komiteen er samstemt i at det er behov for en slik felles tilnærming både til definisjon og til klarering av hitteverk.

Angående generell avtalelisens mener komiteen at en slik ordning vil gjøre det mulig å klarere rettigheter på en enkel måte der individuell klarering er upraktisk eller umulig. Det er også komiteens syn at en slik avtalelisens ikke skal være en avgrensning av opphavsretten, men en form for rettighetsforvaltning. Både når det gjelder avtalelisens og tvisteløsningsregler, er det i dag fragmenterte lovverk som er vanskelig tilgjengelige.

Regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti har i en felles merknad til saken ønsket å presisere at formålet med loven ikke er å begrense adgangen til å inngå avtaler direkte med rettighetshaver. Det er ønskelig å sikre at gjeldende prinsipper for forholdet mellom individuell klarering og klarering ved avtalelisens ikke endres. Dette betyr videre at generell avtalelisens ikke skal omfatte områder hvor individuell klarering kan finne sted. Jeg vil igjen takke komiteen for et godt arbeid, og håper at med dagens endringer vil dette komplekse området fremstå noe mindre fragmentert og utilgjengelig, slik at opphavsrettspersoner får det som tilkommer dem, samtidig med at vi kan være trygge på at norske produksjonsmiljøer fortsetter å lage godt norsk innhold, og at distributører og tv-kanaler kan servere godt innhold også i fremtiden.

Arild Grande (A) [17:47:25]: Den sarnordiske ordningen med avtalelisens har eksistert i mange år og må kunne sies å ha vært vellykket og velfungerende. Det eksisterende lovverket på dette området er imidlertid fragmentert og vanskelig tilgjengelig. For tv-distribusjon er avtalelisensreglene i dag begrenset til samtidig og uendret videresending. Danmark fikk allerede i 2008 en avtalelisenshjemmel for ikke-lineære tjenester, som f.eks. tidsforskjøvet tv-bruk, Start forfra, Ukesarkiv osv.

Disse tjenestene har i flere år vært tatt i bruk av tv-distributørene uten at det har eksistert en lov hjemmel for å klarere slike rettigheter. Dette har medført en svekkelse av rettighetshavernes stilling.

En generell avtalelisens vil medføre at rettighetsklaring forenkles ved at en avtale inngått med en representativ rettighetshaverorganisasjon også gis virkning for rettighetshavere som ikke representeres av organisasjonen. Komiteen viser til at avtalelisens i hovedsak ikke skal anses som en avgrensning av opphavsretten, men som en form for rettighetsforvaltning.

Når det gjelder tvisteløsning og betraktninger rundt EUs hitteverkdirektiv, viser jeg til saksordføreren innlegg og slutter meg til det.

Så langt er komiteen enstemmig, og det er gledelig.

Så vil jeg komme med noen utfordringer til flertallet, som har en tilleggsmerknad, som vi gjerne vil få avklart betydningen av. For det første skriver flertallet følgende:

«(...) de gjeldende prinsippene for forholdet med individuell klarering og klarering ved avtalelisens skal ikke endres.»

Hva menes med dette? Det kan være harmløst, men ikke hvis det trekker i retning av at man ikke skal kunne utvide områdene for kollektiv forvaltning under de nye avtalelisensreglene. Det kan nemlig velte hele balansen i saken. Vi har hørt om eksempler på at distributører tilbyr nye tilleggstjenester uten at rettighetene for slik bruk er avklart direkte med kunstnerne, kanskje nettopp fordi lov hjemmelen om generell avtalelisens har latt vente på seg.

Videre skriver flertallet:

«Flertallet vil understreke, som det fremgår i proposisjonen, at avtalelisens ikke skal omfatte områder hvor individuell klarering kan skje. Det kan for eksempel gjelde områder hvor det i dag er klarering ved individuelle avtaler med rettighetshaverne eller deres organisasjoner.»

Dette kan tyde på at flertallet ikke mener at utvidet hjemmel også skal bety utvidede rettigheter til kollektiv forvaltning. Spørsmålet blir da: Hvor ligger det til rette for individuell klarering, og hvordan fungerer det i dag? Vi får meldinger om at opphavsmannen/-kvinnen presses til individuell klarering av alle rettigheter eller avtaler som kringkastere og distributører påstår omfatter også nye og ukjente utnyttelsesformer, selv om opphavsmannen ikke ønsker dette. Ligger det da til rette for direkteklarering?

Det vil dessuten være å vanne ut den nye ordningen dersom rettigheter skal kunne klareres bakover i verdikjeden i ettertid. Dersom f.eks. Norwaco tar kontakt med en distributør om manglende rettighetsklarering, er det med Nor-

waco distributøren må forhandle, ikke ved å gå tilbake og klarere i ettertid. Jeg vil gjerne utfordre statsråden til i sitt innlegg å bekrefte at det er slik det skal forstås.

Vi har gjennom dommer mot Norwaco sett at videresendingsbegrepet spises opp fordi kringkastere og distributører uten å spørre opphavsmannen eller Norwaco i forhåndsavtaler seg imellom definerer videresending som kringkasting. Dermed blir opphavsmannen fratatt retten til å få penger for videresending. Vi kan med andre ord risikere at flertallets tilleggsmærknad fører til at minst mulig endres, selv om Stortinget nå vedtar utvidet lovhjemmel.

En avklaring av disse spørsmålene tror jeg er nødvendig for å klargjøre at det faktisk blir en endring i tråd med intensjonene i meldingen.

Statsråd Thorhild Widvey [17:51:52]: Jeg er glad for at et bredt flertall i komiteen støtter regjeringens forslag til endringer i åndsverkloven.

Forslaget vil legge til rette for enklere bruk av åndsverk og annet opphavsrettslig beskyttet materiale. Lovforslaget har to hoveddeler. Den første gjelder ordningen som betegnes som avtalelisens. Hovedregelen er at bruk av åndsverk skal klareres med den enkelte rettighetshaver. For bruksområder der en slik klarering er upraktisk eller umulig, har vi i Norge og Norden etablert lovregler som gjør det mulig å klarere bruk – altså inngå en avtale – med en organisasjon som representerer en vesentlig del av rettighetshaverne på området og er godkjent av Kulturdepartementet. Dette systemet kalles avtalelisens og har fungert bra gjennom mange år, f.eks. for Kopinor-ordningen og for videresending av kringkastingsprogram i kabel.

I dag kan avtalelisens bare brukes på enkelte områder. Forslaget innebærer at ordningen utvides, slik at den gjelder generelt. Dette gjøres ved innføringen av en bestemmelse om generell avtalelisens. Hvis rettighetshaverorganisasjonen og brukeren er enige om det, kan de inngå slik avtale på nye bruksområder. Forutsetningen er imidlertid at det er upraktisk eller umulig å klarere rettigheten på annen måte enn ved bruk av avtalelisens. Tilsvarende regler er tidligere innført både i Danmark og i Sverige.

Dette vil kunne være bra for alle aktørene på området: Brukerne vil få rettslig sikkerhet for at alle rettigheter er klarert, rettighetshaverne vil få vederlag for ny bruk av åndsverk, og forbrukerne vil kunne få økt tilgang til åndsverk ved nye tjenester.

Det foreslås også visse endringer i tvisteløsningsreglene for avtalelisens. Nemndsordningen på området for videresending av kringkastingssendinger, Kabeltvistnemnda, foreslås opphevet, bl.a. på bakgrunn av EU-direktivet om satellitt- og kabelsendinger. På undervisningsområdet foreslås det at tvister knyttet til avtaler om bruk av åndsverk i undervisning skal kunne avgjøres av en nemnd. Dette vil kunne hindre at kopiering av åndsverk til bruk i undervisningen stoppes i konfliktsituasjoner.

Den andre hoveddelen av forslaget gjelder gjennomføring av hitteverkdirektivet i norsk rett. Direktivet skal løse problemene med å klarere digital bruk av verk i bibliotek der man ikke finner opphavsmannen eller andre rettighetshavere til verket. Her viser jeg til at det i Prop. 126 S for

2014–2015 og i tilhørende Innst. 321 S for 2014–2015 er foreslått at Stortinget gir samtykke til at hitteverkdirektivet innlemmes i EØS-avtalen. Formålet med hitteverkdirektivet er å fremme bruk av hitteverk som et ledd i spredning og styrking av den europeiske kulturarven, samtidig som rettighetshavernes interesse ivaretas.

Kulturarvinstitusjoner i hele Europa er i gang med å digitalisere samlingene sine for å lage digitale bibliotek. Uten en felles klareringsmetode for hitteverkene blir det hull og mangler i dette viktige arbeidet. Det å ha store bibliotek tilgjengelig for elektroniske søk gir bedre forhold både for forskere og for oss vanlige brukere av kulturarven.

Direktivet innfører altså en felles europeisk klareringsordning. Ordningen bygger på at det skal gjennomføres et omfattende søk etter rettighetshavere og påfølgende gjensidig godkjenning av et verks hitteverkstatus i alle EØS-land. Opplysningene om søket skal framgå av en felles-europeisk database over hitteverk, der Nasjonalbiblioteket er Norges kontaktpunkt. Dersom en rettighetshaver til et annet hitteverk skulle melde seg på et senere tidspunkt, vil verket ikke lenger være et hitteverk, og bruken må opphøre.

Det foreslås at de nye hitteverkreglene skal fungere som et alternativ til klarering av hitteverk ved avtalelisens, som i dag kan benyttes til å klarere bruk av hitteverk i bibliotekene i Norge.

Lovproposisjonen inneholder også enkelte mindre forslag. Blant annet foreslås det at reglene om Det sakkyn-dige råd for åndsverker oppheves. Rådet har ikke vært i funksjon på mange år.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Arild Grande (A) [17:56:36]: Jeg har opplevd at det var stor tilslutning fra kunstnerhold til den lenge etterlengtede meldingen fra statsråden.

Likeens har jeg registrert en viss uro over tilleggsmærknaden fra flertallet, og jeg vil derfor benytte replikkordskiftet til å utfordre statsråden på hennes syn på om hvorvidt det flertallet skriver her, kan være med på å vanne ut intensjonen med meldingen fra statsråden. Flertallet skriver f.eks. at «de gjeldende prinsippene for forholdet mellom individuell klarering og klarering ved avtalelisens skal ikke endres».

Kan statsråden bekrefte at det ikke skal forstås dit hen at det trekkes i retning av at man ikke skal kunne utvide områdene for kollektiv forvaltning under de nye avtalelisensreglene?

Statsråd Thorhild Widvey [17:57:32]: Det er vel kanskje greit om noen som representerer flertallet, kan gi uttrykk for hva de egentlig har ment. Men jeg mener at den merknaden viser til hva som faktisk er uttalt i proposisjonen, og det er også naturlig å forstå det som en presisering av hva som framgår der. Jeg oppfatter i hvert fall ikke at merknaden står i noen motsetning til hva proposisjonen gir uttrykk for. Og jeg kan forsikre om at lovendringen på ingen måte svekker rettighetshavernes forhandlingspo-

sisjon, verken i forhold til kringkastere eller andre brukere av åndsverk.

Arild Grande (A) [17:58:16]: Et oppfølgingsspørsmål: Mener statsråden at den nye utvidede hjemmelen også skal bety utvidede rettigheter til kollektiv forvaltning?

Statsråd Thorhild Widvey [17:58:31]: Det er faktisk slik at for å kunne inngå avtalelisens, må det være upraktisk eller umulig å ikke bruke avtalelisensene når man har anledning til det. Jeg tror det er viktig at man presiserer det. Hvis det er kunstnere som gjennom sin organisasjon ønsker å forhandle med andre, er det avtalefrihet i Norge. Det omfattes egentlig ikke av avtalelisensen. Det er det veldig viktig å understreke.

Arild Grande (A) [17:59:07]: Jeg tror det som statsråden gir uttrykk for, er riktig forstått, men i merknaden fra flertallet skrives det at avtalelisens ikke skal omfatte områder hvor individuell klarering kan skje, men statsråden viser til at det er der det er umulig eller upraktisk. Det er nettopp her det blir definisjonsspørsmål, og hvor kunstnerne er redde for at særlig distributørene bruker markedsmakten og økonomien som brekkstang for å svekke rettighetene. Det er behov for at statsråden som er ansvarlig for meldingen, gir uttrykk for at det flertallet skriver i sine merknader, ikke skal være med og vanne ut det som fra statsrådets side er de gode intensjonene i meldingen.

Statsråd Thorhild Widvey [17:59:50]: I proposisjonen er det veldig klart presisert at forslaget ikke er ment å endre forholdet mellom individuell klarering og klarering av avtalelisens. Utgangspunktet er at bruk av åndsverk skal klareres i direkte avtale med rettighetshaverne eller deres organisasjoner. Avtalelisens kan bare benyttes dersom slik klarering er upraktisk eller umulig. Det sies veldig klart og tydelig i proposisjonen, og jeg legger til grunn at det også ligger i denne merknaden.

Arild Grande (A) [18:00:31]: Jeg er enig med statsråden og er glad for den presiseringen.

En siste presisering som vi har behov for før Stortinget fatter dette vedtaket, er at statsråden må bekrefte at med den nye ordningen skal rettighetene ikke kunne klareres tilbake i verdikjeden, men hvis f.eks. Norwaco tar kontakt med distributør om at her er det rettigheter som ikke er klart, er det med Norwaco distributøren må forhandle. Er det riktig oppfattet, sett fra statsrådets side?

Statsråd Thorhild Widvey [18:01:00]: Ja – jeg gjen- tar at det er mulig å bruke avtalelisens. Det kan benyttes der en slik klarering er upraktisk eller umulig. Det er fullt mulig for den enkelte å kunne forhandle gjennom sin avtale. Det er jo mange av disse aktørene som opererer ut fra flere av de ulike rettighetshaverne. Det er mulig. Men når man skal bruke avtalelisens, er det gjort veldig klart hva som er grunnlaget for det.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 8 og 9.

Sak nr. 10 [18:01:31]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i lov om stadnamn (om høvet grunneigarar har til å fastsetje skrivemåte av bruksnamn m.m.) (Innst. 323 L (2014–2015), jf. Prop. 105 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Hege Haukeland Liadal (A) [18:02:33] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for et godt samarbeid.

I all hovedsak handler lovendringen om mulighet for grunneiere til å fastsette skrivemåte av bruksnavn.

Vi har hatt høring om endringen, og i likhet med i høringsrundene hos departementet merker komiteen seg at det fra navnefaglige instanser er sterk motstand. Høringsinstansene som argumenterer for lovendringen, mener at grunneier har hatt for lite reell påvirkningskraft i saker som gjelder bruksnavn, selv om loven i dag sier at grunneiers syn skal vektlegges.

Høringsinstansene som argumenterer mot lovendringen, mener at bruksnavn er felleseie og felles kulturarv, ikke eiendom til en enkelt grunneier. I mange tilfeller vil bruksnavn tape kulturminneverdi når grunneier skal kunne avgjøre skrivemåten. Grunneieren vil kunne velge en skrivemåte som formidler det private etternavn.

Komiteen understreker at bruksnavn er viktige kulturminner og en del av den immaterielle kulturarven i Norge. Komiteen understreker videre at dette gjelder bruksnavn og ikke stedsnavn.

Komiteen deler seg i synet på hvem som skal bestemme hvordan skrivemåten på bruksnavn skal være i offentlig bruk. Arbeiderpartiet kommer til å stemme mot lovendringen i dag på bakgrunn av at vi ønsker at dette skal være en offentlig oppgave mer enn den enkeltes rett.

Det er allikevel grunn til å påpeke at Arbeiderpartiet mener at grunneiers synspunkt bør tillegges særskilt vekt, og at kommunenes synspunkter tas med når vedtak fattes.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Svein Harberg (H) [18:04:55] (komiteens leder): Navnet skjemmer ingen. Det er elementærkunnskap vi alle lærte som barn. Navnet vårt betyr mye for oss. Det handler om tilhørighet, om arv og om noe så enkelt og prak-

tisk som at vi alle vet hvem vi snakker om når vi sier deres navn.

Slik er det også med navn på steder og gårdsbruk. Her har vi heldigvis et godt rettsvern i landet vårt. Stedsnavnloven har som formål å «ta vare på stadnamn som kulturminne, gi dei ei skriftform som er praktisk og tenleg, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna».

Det offentlige har ansvaret på dette området. Kommunen vedtar skrivemåte av offisiell adresse og navn på tettsteder, grender, kommunale gater, veier, torg, bydeler o.l. Fylkeskommunen bestemmer hvordan navnet på fylkeskommunale anlegg skal skrives. Skrivemåten på andre stedsnavn blir vedtatt av Statens kartverk.

Av og til oppstår det imidlertid uenigheter, også om skrivemåten. For to tiår siden reiste Østre Toten kommune navnesak om skrivemåten for en rekke lokale stedsnavn. For eksempel skulle «Hoel» skrives uten «e» på et sted, og «Hveem» skulle bli til «Kvem» på et annet. For naboer, for andre folk i Østre Toten og for Statens kartverk betyr ikke disse sakene så mye. Men det gjør det for dem som har fått sitt etternavn fra gården de bor på. Hoel med «e» vil ikke bo på Hol uten «e», eller motsatt. Derfor burde han og de 100 andre grunneierne i Østre Toten, eller de om lag 900 andre grunneierne på landsbasis med uavklart navnesak, også få bestemme hvordan navnet skal skrives.

Departementet har nå tatt de nødvendige grep, og endret loven slik at grunneier kan bestemme skrivemåten på bruksnavnet om denne skrivemåten kan dokumenteres å ha vært i offentlig bruk tidligere.

Denne endringen er god av flere grunner. For det første er endringen konfliktdempende. Den delegerer ansvar nedover og gir ikke overordnede etater hjemmel til å overprøve brukernes ønsker. Dette bør også sees på som en styrking av grunneierretten. Det ønsker vi i Høyre velkommen.

For det andre medfører dette en styrking av kulturminneforvaltningen, som er selve grunnintensjonen i stedsnavnloven. Kulturminner forvaltes best ved aktiv og kontinuerlig bruk, og dette oppnås mest effektivt gjennom å overføre avgjørelsen til den som faktisk står ansvarlig for kulturminnet, nemlig grunneieren.

Til sist vil jeg også uttrykke min tilfredshet med at loven gjennom dette understreker hensynet til identitet og tilhørighet. Loven vil, etter endringen, i større grad enn før ivareta det usynlige båndet som forener mennesket med sitt hjem.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [18:08:33]: Jeg skal ikke holde noe langt innlegg i denne saken.

At dette er en sak som skaper engasjement i enkelte miljøer, er det ingen tvil om. Lokalt skaper endringer av navn eller nye navn på veier, ferjeleier og annet et utrolig engasjement. Det sier vel sitt at det i Norge faktisk finnes et verk med navnet «Norske Gaardnavne» – på ca. 20 bind. Her finner vi uttaler, skriftformer og tolkninger. Det er et verk som for øvrig andre land misunner oss.

Vi velger, sammen med Arbeiderpartiet, ikke å støtte proposisjonen. Hovedargumentet for Kristelig Folkeparti er at vi mener bruksnavn er kulturminner og historiske minnesmerker, som hører stedet og fellesskapet til. Slekts-

navn er privat eiendom og må skrives slik eieren bruker dem. Bruksnavn, derimot, er vårt felleseie og må vernes mot forvanskninger. En grunneier kan ikke ha råderett over bruksnavn mer enn over andre vernede kulturminner. Vernet må gjelde nedarvede, gamle navn, uten hensyn til at navnet er gårdsnavn, bruksnavn eller andre stedsnavn. På samme måte som med fysiske kulturminner må også bruksnavn vernes mot å ødelegges. Vernede bygninger og gjenstander har lovfestet vern, noe bruksnavn også må ha. Da må skrivemåten være sånn at nedarvet lokal uttale blir brukt.

Formålet med lov om stadnamn er å ta vare på navn som kulturminner. Måten en gjør det på, er selvsagt å bruke bruksnavnet, slik at en ikke glemmer navnet. Den offentlige bruken av bruksnavn krever at navnene må skrives ned, og loven inneholder regler for hvordan en skal skrive navnene. Hovedprinsippet i gjeldende lov er at skrivemåten av navnet skal ta utgangspunkt i den nedarvede lokale uttalen, og så skal en skrive navnet med en form innenfor norsk rettskriving – nynorsk eller bokmål – som ligger tettest opp til den lokale uttalen. Det er også mulig å avvike fra denne rettskrivingen og velge regionale former som ikke finnes i bokmål eller nynorsk. Eksempler på slike former er «tjønn» eller «tjenn» istedenfor «tjørn» eller «tjern».

Vi mener en best ivaretar bruksnavnet om en ser på det som en kollektiv eiendom som skal sikres, ved at en sakkyndig instans tar ansvar for normering av navnet i samråd med dem som har rett til å uttale seg om dette. En normeringsinstans må ha kunnskap om og innsikt i hvordan et bruksnavn kan ivaretas og vedlikeholdes gjennom skiftende tider.

Det er på bakgrunn av dette at Kristelig Folkeparti går imot forslaget.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [18:11:40]: Representanten Bekkevold var innom verket «Norske Gaardnavne» i 19 bind. Jeg kan opplyse om at det verket mangler i biblioteket. Jeg håper ikke det er hos representanten Bekkevold. Men det ligger i hvert fall som filer og er veldig interessant for den som har veldig lyst til å gå inn i det.

For Senterpartiet er kulturvern og kulturminnevern viktig, både nasjonalt og lokalt, og ofte henger disse to dimensjonene tett sammen. De tradisjonelle gårds- og bruksnavnene er blant de eldste stedsnavnene, og disse anerkjennes som immaterielle og verneverdige kulturminner. Gamle stedsnavn er en del av vår felles kulturarv og gir direkte og ubrutt kobling til historien, på linje med bygninger og gjenstander. Ved fortsatt å være i bruk er nedarvede stedsnavn en levende arv fra tidligere tider.

Formålet med loven er å ta vare på stedsnavn som kulturminner, samt å gi dem en skrivemåte som er praktisk og tjenlig. Statens kartverk har en sentral funksjon i forvaltninga av loven gjennom rollen som vedtaksinstans for skrivemåten av navn på alle fjell, åser, vatn, elver osv. Etter revidering av loven i 2005 har kartverket gått igjennom og fattet vedtak i mange tusen saker, i tråd med lovens krav om at skrivemåten skal følge gjeldende rettskrivingsprinsipper.

Mange gårdsnavn er opp mot 2 000 år gamle, og skrive-

måten har gjerne endret seg opp gjennom tidene. Mange gårdsnavn som i dag fungerer som familienavn, skrives etter rettskrivingsregler fra 1700- og 1800-tallet. Og det er her vi kommer til stridens kjerne. Mange grunneiere har i disse årene fått seg en overraskelse når den offisielle skrivemåten på bruksnavn til gårdsbruket er blitt endret uten at eierne har vært klar over det. Jeg har vært i samtaler og møter både med dem som representanten Harberg nevnte, og med mållaget på Toten, så begge er blitt hørt.

Navn er for de fleste av oss nært forbundet med egen identitet. Sjøl om denne saken ikke dreier seg om retten til å bestemme verken familienavn eller skrivemåten av disse, knytter det seg følelser og identitet til skrivemåten til bruksnavn og gårdsnavn. Slik gjeldende lov har vært praktisert, har det i flere tilfeller ført til at slektsnavn og gårdsnavn er blitt atskilt ved at gårdsnavnet er gitt ny skrivemåte. Dette føler mange grunneiere som et overgrep mot identiteten knyttet til eiendommen deres.

Et annet forhold er at gårder i historisk tid ofte har vært delt opp i flere gårder og bruk. Ofte finnes det derfor flere bruksnavn på hver gård som helt eller delvis er identisk med gårdsnavnet. Ikke sjelden er grunneierne uenige seg imellom om skrivemåten, slik at det har utviklet seg ulike skrivemåter for det opprinnelig samme gårdsnavnet på underbrukene.

For Senterpartiet er det viktig at det i lovforslaget slås fast at grunneieren må kunne dokumentere at skrivemåten en ønsker, faktisk har vært i bruk som bruksnavn. Sjøl om gjeldende skrivemåte ble innført på et seinere historisk tidspunkt enn navnets opprinnelse, er det likevel av relativt eldre dato og i henhold til datidas skrivenorm. I et slikt perspektiv ligger det en historisk verdi i fortsatt å til late skrivemåten fra den tida en begynte å fastsette stedsnavn i skriftlig form. Disse har over noen hundre år blitt innarbeidet og er i dag en del av den lokale historien. At en ikke normerer skrivemåten, er ikke ensbetydende med at meningsinnholdet og betydninga av navnet går tapt.

Senterpartiet har forståelse for og respekterer at det er delte meninger om dette lovforslaget, men mener at lovendringa balanserer fellesskapets interesser og kulturminnehensynet og grunneierens innflytelse på skrivemåten til egen eiendom. Senterpartiet vil på denne bakgrunnen stemme for forslaget.

Ketil Kjenseth (V) [18:15:38]: Vi har to navnelover i Norge. Vi har en lov om personnavn som er liberal og gir oss anledning til å kalle oss nær sagt hva vi vil. Et eksempel på det er radioverten Espen Thoresen Hværsaagod-Takk-skalduha. Og vi har stedsnavnloven, der gårds- og bruksnavn reguleres av offentlige myndigheter og kulturminne- og språkforvaltning står sentralt.

Stedsnavnloven har en lang forhistorie. Den første spiren til offentlig normering finner vi i forbindelse med matrikkelrevisjonen i 1838, og siden da har offentlige myndigheter hatt ansvar for å normere gårds- og bruksnavn. Endring i stedsnavn, i forståelsen tettsted, kommunesenter eller kommune, er i liten grad tema for lovendringa vi behandler her i dag. Saken gjelder bruksnavn, som representanten Tingelstad Wøien og flere har vært inne på,

eller enda mer presist – det gjelder stavemåten for gård og grunn.

Særlig etter at vi fikk veinavn og lokale vei- og adresse-nummer, har skrivemåten for enkelte bruk og gårder skapt debatt. Det er da vi kommer til at vi må se disse to love-ne – personnavnloven og stedsnavnloven – i sammenheng. Jeg hørte representanten for Kristelig Folkeparti nevne skrivemåter for «tjern». Jeg har vokst opp på Tjernet og heter Kjenseth. «Kjenn» er det vi sier på folkemunne der jeg er fra. Vi har egentlig ikke reflektert noe særlig over det, og jeg tror ikke noen av oss verken har tenkt å endre personnavnet eller gå inn og endre gårdsnavnet.

Når det gjelder lovendringa her i dag, så støtter Venstre den. Vi mener at det vi gjør her i dag, ikke er å gi grunneier retten til å bestemme skrivemåte uten videre. Vi endrer jo også § 3 og ikke bare § 6. Det må dokumenteres at det er en skrivemåte som har vært i bruk.

For Venstre, som ble dannet i opposisjon til embetsmannsstaten, er kanskje det viktigste vi gjør i dag, å gi grunneier anledning til å anke og være i dialog med de forvaltningsorganene som i dag forvalter dette – Statens kartverk og Språkrådet. I en sak som kan være litt følsom, som angår både personnavnet – som gjerne er endret til en moderne skrivemåte – og et gårdsnavn som har lange kulturhistoriske tradisjoner med seg, synes vi det er en viktig endring. Det er kort sagt bakgrunnen for at Venstre støtter dagens forslag.

Statsråd Thorhild Widvey [18:18:53]: Stedsnavn er immaterielle kulturminner. Ett enkelt stedsnavn er et kikkhull inn i norsk historie. Et stedsnavn kan være en liten fortelling om hvordan vi bosatte landet, eller et glimt inn i våre forfedres levesett, gjøremål og tro. Stedsnavnene er også en høyst levende del av vår eldste språklige arv. De er muntlig overlevert fra generasjon til generasjon og best bevart i talemålet på stedet.

Formålet med stedsnavnloven er å gi stedsnavnene vern. Rikdommen av navn skal videreføres når det offentlige tar dem i bruk. Opplysningene som stedsnavnene kan gi oss om språk og kultur, skal kommende generasjoner få del i.

Vi er alle fortrolige med hundrevis av stedsnavn. De er en del av dagligtalen og lokalkunnskapen vår. Vi blir kjent med dem i oppveksten. De knytter oss til steder, til en grend, til en gård, til en slekt. De lager forbindelser til etternavnet vårt. Mange nordmenn har etternavn som opprinnelig var stedsnavn.

Lovforslaget forsøker å kombinere to ulike tilnærminger til stedsnavn. Det anerkjenner både grunneierinteresser og samfunnsinteresser.

Stedsnavn har kulturminneverdi for storsamfunnet og er på den måten et felleseie. Samtidig mener vi at slektsfølelse og personlig identitet knyttet til et konkret bruksnavn er et helt legitimt hensyn, som loven må ivareta.

Lovforslaget går derfor ut på at grunneiere skal få rett til å fastsette skrivemåte av navn på egen eiendom og eget gårdsbruk. Kartverket vil fortsatt være formelt vedtaksorgan i sakene.

Men dersom grunneieren kan dokumentere at skrive-

måten han ønsker på gårdsbruket sitt, har vært i offentlig bruk som bruksnavn, skal skrivemåten kunne vedtas uten videre. Etter forslaget vil det ikke være et krav at skrivemåten må følge norske rettskrivningsprinsipper, slik forutsetningen er i dagens lov.

Jeg er glad for at komiteen har merket seg at endringsforslaget bare gjelder bruksnavn, altså navn på privat eiendom eller gårdsbruk. Endringen gjelder ikke omgripende gårdsnavn eller andre stedsnavn. Forslaget innebærer en liberalisering som tilgodeser grunneieren på sin lille teig, men den eierfastsatte skrivemåten skal ikke gis innflytelse på skrivemåten av den mengden av stedsnavn som kommunen, fylkeskommunen og staten vedtar skrivemåten for. For å være konkret: Dersom bruksnavnet skal inn i en gateadresse som kommunen vedtar, legges offentlig normering til grunn.

Vi har fulgt opp en innstilling som en enstemmig kulturkomité ga i 2008. Stortinget ba om at reglene for skrivemåten av bruksnavn skulle mykes opp. Oppdraget var å endre loven slik at et bruksnavn som er identisk med et gårdsnavn, ikke må skrives som gårdsnavnet. Dersom en grunneier vil skrive bruksnavnet Vik med W, skal han etter forslaget få lov til det, selv om Kartverket vedtar V for gårdsnavnet som bruksnavnet er utledet av.

Om kommunen vil vedta gatenavnet Viksveien, vil det skrives med V, slik vi ellers skriver det norske ordet «vik». Skrivemåten formidler direkte hva ordet betyr.

Offisiell normering skal altså fremdeles råde grunnen når stat og kommune gjør sine vedtak om skrivemåte. Stedsnavn skal fremdeles ha en skrivemåte som ikke bidrar til å skjule det språklige opphavet eller hva navnet forteller oss om natur og menneskelig aktivitet.

Offentlig forvaltning av stedsnavn, f.eks. i kartproduksjon, har en viktig, praktisk tilleggsdimensjon til kulturminneforvaltningen. Vi skal ha en sikker stedfesting av steder og hendelser. Det er f.eks. viktig i en beredskapssammenheng. Også av disse grunnene skal Kartverket fremdeles være formelt vedtaksorgan for bruksnavnene.

De aller fleste stedsnavn som det offentlige skal bruke på kart og skilt, eksisterer allerede på folkemunne. Men stedsnavnene trenger ofte et vedtak om skrivemåte når navnet skal brukes av det offentlige. Derfor er stedsnavnloven en helt reell tradisjonsbærer på vegne av oss alle. Mange stedsnavn ville ha gått tapt dersom ikke loven sikret en videreføring. Når grunneierne får en større innvirkning på videreføringen av stedsnavnene, gir vi dem tillit og ansvar som tradisjonsbærere. Derfor er forslaget vårt at de også skal kunne be om en navnefaglig tilrådning hvis de ønsker det.

Jeg håper og tror forslaget til lovendring fører til færre konflikter mellom vedtaksorgan og grunneiere. Det er godt for rettsoppfatningen og bygger ned unødvendig byråkrati. Jeg håper samtidig at forståelsen for hvorfor stedsnavnene trenger forvaltning som umistelige kulturminner, kan styrkes.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Hege Haukeland Liadal (A) [18:24:05]: Endringene som vi i dag behandler, bryter med vanlig internasjonal praksis med hensyn til kulturvern og kulturforvaltning. Navnefaglige instanser i Norge har gjennom høringer gitt uttrykkelig beskjed om at denne endringen er de imot. Elleve av 89 høringsinstanser var for, og 54 var imot. Jeg vil også påpeke at navnefaglige instanser mener at bruksnavn er felles eie og felles kulturarv, og ikke eiendommen til en enkelt grunneier.

Mitt spørsmål til statsråden blir: Vil denne endringen styrke kulturminneverdien eller svekke den i Norge?

Statsråd Thorhild Widvey [18:24:55]: Jeg merker meg selvfølgelig de motforestillingene som er kommet fra noen av høringsene, bl.a. fra navnefaglige miljøer. Men det vi har foreslått, er jo en avgrenset liberalisering som tilgodeser grunneieren på en rimelig måte, og det er bare navn på privat eiendom som er omfattet av denne endringen. For alle andre stedsnavn er reglene sånn som de har vært før. Vi har tydeliggjort hvorfor offisiell normering av stedsnavn er viktig og nødvendig, og jeg mener at dette ikke er med på å svekke den situasjonen, men det er absolutt med på å styrke den. Jeg bare minner om at dette var det jo et enstemmig storting som vedtok, da det behandlet Dokument 8-forslaget i sin tid, og også tidligere statsråd Trond Giske ga jo uttrykk for at han ønsket å endre dette i tråd med det som vi faktisk har gjort i dag. Det eneste som har forandret seg siden sist, er at Arbeiderpartiet faktisk har skiftet syn i denne saken.

Hege Haukeland Liadal (A) [18:26:04]: Jeg takker statsråden for svaret. Det er grunn til å tro at kulturministeren er opptatt av kulturvern, og i sitt hovedinnlegg legger hun vekt på bruken av stedsnavn. Men jeg ønsker å spørre statsråden om hvilke virkemidler hun vil bruke for å opprettholde et høyt kulturminnevern, også med hensyn til bruksnavn i tiden framover.

Statsråd Thorhild Widvey [18:26:38]: Jeg mener at det at loven er slik som den er, og slik som den fortsatt vil være, vil være grunnlaget for at vi er med på å opprettholde dette i årene framover. Dette skal altså kun ha virkning overfor private eiere. Det har ingen betydning for det som er det offentlige, så vi har faktisk de samme virkemidlene som har vært brukt før. De vil også kunne brukes i årene som kommer. Vi mener at gamle bruksnavn er en felles kulturarv, men den som bor på bruket, har altså en sterkere tilknytning til dette navnet enn det kanskje vi andre har. Den personlige identifiseringen med navnet og eiendommen må også anerkjennes, og det gjør ikke dagens lov. Derfor er det utrolig viktig at man gjør denne endringen. Jeg nevner igjen at det faktisk var et enstemmig storting som ga signal om at det var behov for å endre loven, i 2008 da man hadde denne diskusjonen sist gang – men det er altså noen av partiene som har endret synspunkt på det.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Etter ønske fra komiteen vil presidenten foreslå at saken nr. 11 og 12 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 11 [18:27:55]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om lov om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn, og endringer i enkelte andre lover (Innst. 329 L (2014–2015), jf. Prop. 102 LS (2014–2015))

Sak nr. 12 [18:28:17]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om samtykke til ratifikasjon av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn (Innst. 340 S (2014–2015), jf. Prop. 102 LS (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Presidenten: Første taler er representanten Mette Tønder, som nå fungerer som ordfører for sakene.

Mette Tønder (H) [18:29:11] (ordfører for sakene nr. 11 og 12): Først vil jeg takke komiteen for et godt arbeid i denne saken. Det har vært en sak hvor det har vært enighet i komiteen, enighet om at vi skal ratifisere, og enighet om hvordan vi skal gjennomføre konvensjonen i norsk rett.

Barn kan ha tilknytning til flere land. Et barn kan være statsborger i en stat, bo i en annen, oppholde seg i en tredje, og ulike lovregler og manglende kommunikasjon over landegrensene gjør at disse barna vanskeligere får hjelp hvis de f.eks. utsettes for omsorgssvikt eller bortføres av foreldrene sine. Derfor er det viktig å gi disse barna økt beskyttelse og økt rettssikkerhet. 41 stater har til nå sluttet seg til konvensjonen, herunder EU-statene. Derfor var det nå på høy tid at også Norge tok dette skrittet.

Konvensjonen foreslås gjennomført ved inkorporasjon. Dette betyr at konvensjonen gjelder som norsk rett. Det foreslås en egen lov om gjennomføring av konvensjonen. I tillegg er det også foreslått endringer i barnevernsloven, ekteskapsloven og barneloven for å tilpasse seg konvensjonen.

Konvensjonen regulerer beskyttelsestiltak rettet mot barn. Den berører foreldreansvar, fast bosted, samvær, vergemål, plassering i fosterhjem og institusjon samt forvaltning av barnets formue.

Komiteen har valgt å knytte noen bemerkninger til enkelte av endringene. For å kunne samarbeide med andre

land er det foreslått bestemmelser om overføring av personopplysninger. Noen av høringsinstansene har hatt bemerkninger til dette. Det redegjøres for dette i proposisjonen. Her vises det til konvensjonens bestemmelser om at personopplysninger skal behandles konfidensielt og kun benyttes til det formålet opplysningene er knyttet til. Videre skal ikke opplysningene utleveres dersom dette vil sette barnet eller dets formue i fare, eller utgjøre en trussel mot barnets familie. Konvensjonens grunnleggende hensyn er barnets beste, og dette kan begrunne at også mindre alvorlige trusler eller andre negative konsekvenser hindrer utlevering av opplysninger.

Jurisdiksjonsbestemmelsene endres til det stedet barnet har vanlig bosted. Det betyr f.eks. at foreldre ikke kan unndra seg et barnevernstiltak ved å ta barnet ut av landet dersom barnet har vanlig bosted i Norge.

Foreldre som ikke blir enige ved flytting ut av landet, får mulighet til å reise sak for domstolen. Barns rett til å bli hørt i saker om flytting styrkes. Det ble diskutert om aldersgrensen for barns medbestemmelsesrett skulle være 12 år eller 15 år, og komiteen mener det var en riktig avgjørelse å gi barn medbestemmelse fra 12 år.

Det innføres en bestemmelse som gir mulighet til frivillig fosterhjems- og institusjonsplassering i andre konvensjonsland for barn som oppholder seg i utlandet, men har vanlig opphold i Norge. Det er begrenset hvor god oppfølging norske myndigheter kan ha på slike plasseringer, og det støttes at det skal være en restriktiv praksis.

Formålet med Haagkonvensjonen er å gi økt vern for barn i internasjonale situasjoner og øke internasjonalt samarbeid. Vi voksne beveger oss i større grad over landegrensene nå enn det vi gjorde for bare noen tiår siden. Dette betyr at også flere barn er mer internasjonale. Det er viktig å ha samarbeid mellom landene slik at ikke disse barna blir kasteballer mellom ulike system som ikke snakker sammen. Ratifikasjonen av konvensjonen vil gi Norge et nytt virkemiddel for å forebygge og løse internasjonale foreldretvister, barnevernssaker og barnebortføringsaker.

Sonja Mandt (A) [18:33:23]: Takk, saksordfører, for et godt samarbeid i komiteen og et godt, fyldig saksframlegg.

Når det gjelder ratifikasjonen av konvensjonen, er det bra at denne kommer på plass, og saksordføreren har gitt en grei innledning om den. Jeg har bare lyst til å bemerke at det er viktig og nødvendig med konvensjonen, særlig når det gjelder barnebortføring. Likevel har jeg lyst til å knytte noen kommentarer til endringene.

Det er viktig å vite at denne konvensjonen ikke gjelder fastsetting av farskap og morskap. Det at vi innfører konvensjonen, får derfor ikke noen direkte betydning for å overføre eller regulere foreldreskap, men den regulerer altså foreldremyndigheten.

Spørsmålet som er aktuelt i den forbindelse, er surrogati. Denne saken gjelder altså ikke surrogati, men man viser til at utenlandske surrogatkontrakter og avgjørelser er kontraktsrettslige forhold som ikke nødvendigvis refererer seg til foreldreskap og foreldremyndighet. Det er verdt å merke seg at de stater som har sluttet seg til konvensjo-

nen, heller ikke er stater som tilbyr kommersiell surrogati til utenlandske borgere.

Loven presiserer hva som er et felles foreldreansvar. Dette er viktig for å kunne tydeliggjøre at det er begge foreldre som skal samtykke når det gjelder f.eks. kortere feriereiser. Den presiserer også at det skal innhentes samtykke ved forlengelse av opphold og ved endringer hvis man har avtalt å flytte – noe som er ganske aktuelt med dagens flyttemønster. Barneloven § 40 slår fast at foreldre ikke kan flytte barn ut av landet der det er uenighet, og saken ikke er «avgjort» og rettskraftig. Det er viktig med tanke på barnebortføringer og å sikre barns beste.

Det har vært en del saker i media i den siste tida der noen ønsker å la barnets bosted eller tilhørighet være unntatt fra barnevernstiltak og omsorg i Norge, f.eks. ved å følge egne lands lover – jf. kritikken som er kommet fra andre land. Sånn er det altså ikke.

Barnevernsloven § 1-2 hjemler barnevernets rett til å gripe inn når barn ikke blir godt nok ivaretatt, og barnet oppholder seg i riket. Loven stiller heller ikke krav til at barnet er bosatt i Norge – og dette gjelder uansett varigheten av oppholdet – dersom det er spørsmål om omsorgsovertakelse eller hastevedtak. Loven gjelder også ved kortvarige opphold i utlandet, og det er for oss viktig at loven skal gjelde likt for alle barn og til barnets beste.

Som saksordføreren var inne på, betyr også lovendringen at foreldre ikke kan unndra seg et barnevernsvedtak ved å ta barnet ut av landet, dersom vanlig bosted er Norge. Dette er nødvendig for at barnevernet skal kunne følge opp og gjennomføre de tiltakene som de har satt inn.

Mange barn oppholder seg i andre land, men har til vanlig bosted i Norge. Endringen i § 1-2 gjør at barnevernstjenesten kan undersøke bekymringsmeldinger som kommer for disse – noe som er positivt og bra for barn som ikke har det greit i utlandet, noe vi dessverre vet skjer altfor ofte. Endringen i § 1-2 innebærer også at fylkesnemnda skal treffe vedtak om omsorgsovertakelse og adferdsplassering på institusjon, selv om barnet har forlatt landet, men anses å ha vanlig bosted i Norge.

At det kan treffes vedtak om plassering, gjør at barn kan sikres også hvis de oppholder seg i utlandet, og at de får den nødvendige oppfølging og beskyttelse som vi mener er viktig. Dette er viktige tiltak som ivaretar barns beste. Da kan vi følge opp barna om de er i landet, eller også om de er i utlandet.

Det er vurdert om det skal utarbeides en særbestemmelse i barneloven kapittel 8 om hvilken kommune som har ansvar for barn som oppholder seg i utlandet, men som har vanlig bosted i Norge. Komiteen har merket seg det. Det er viktig at det gjøres, og at kommunene får vite hva som er deres ansvar. Jeg håper at statsråden også følger opp dette.

Lovendringene og tilslutning til konvensjonen vil bidra til bedre beskyttelse av barn, og Arbeiderpartiet støtter endringene.

Statsråd Solveig Horne [18:38:01]: Jeg er glad for at Stortinget i dag behandler proposisjonen med forslag om at Norge nå endelig slutter seg til Haagkonvensjonen 1996. Konvensjonen vil gi barn med tilknytning til

flere land økt beskyttelse, og det vil styrke samarbeidet med andre land i foreldretvister, barnevernssaker og, ikke minst, barnebortføringssaker.

Stadig flere barn har tilknytning til flere land, og det kan være ekstra krevende å beskytte dem. Et barn kan være statsborger i én stat, bo i en annen og oppholde seg i en tredje.

Både departementene og utenriksstasjonene har de siste årene hatt økende pågang fra utenlandske myndigheter, særlig på barnevernsområdet, der de blir bedt om å gripe inn i eller løse enkeltsaker. Uten de rette virkemidlene kan dette være vanskelig. Tilslutning til denne konvensjonen innebærer at internasjonale foreldretvister og barnevernssaker i større grad kan forebygges og løses av norske myndigheter, i god dialog med utenlandske myndigheter.

Konvensjonen regulerer internasjonal privatrett og samarbeid når det gjelder foreldremyndighet og beskyttelsestiltak for barn. Konvensjonen skal gjelde i saker om foreldreansvar, fast bosted, samvær, vergemål, plasseringer i fosterhjem og institusjon samt forvaltning av barnets formue. Et sentralt formål er å forebygge barnebortføring. Norge er tilsluttet Haagkonvensjonen 1980 om barnebortføring. Konvensjonene 1996 og 1980 er ment å virke sammen. Haagkonvensjonen 1996 kan bidra til at barnebortføringssaker forebygges, og at barnet gis en stabil omsorgsløsning etter en tilbakeføring.

Konvensjonen fastsetter at landet der barnet har vanlig bosted, kan treffe beskyttelsestiltak. Landet som barnet oppholder seg i, kan likevel treffe midlertidige tiltak og tiltak i hastesituasjoner.

En sak kan overføres til en annen stat når dette er til barnets beste. Konvensjonen har også regler om lovvalg og regler om anerkjennelse og gjennomføring av beskyttelsestiltak som er truffet i andre stater.

Konvensjonen legger videre til rette for samarbeid og informasjonsutveksling mellom landene. Konvensjonen forutsetter at hvert land oppretter en sentralmyndighet som skal samarbeide med sentralmyndighetene i andre konvensjonsstater, veilede om konvensjonen og informere om lover og tjenester.

For at Norge skal kunne tilslutte seg denne konvensjonen, er det nødvendig å gjøre en del lovendringer. Det er også ønskelig med enkelte endringer for å legge til rette for at norsk rett er godt tilpasset konvensjonen og dens formål.

Regjeringen foreslår derfor i proposisjonen endringer i barneloven for å forebygge barnebortføring og hindre at barn etterlates i utlandet. Når det foreslås endringer i barneloven, er det også sett hen til at det er et sentralt formål med Haagkonvensjonen 1996 å legge til rette for at forelder og barn fortsatt kan ha samvær og kontakt, selv om barnet og den andre forelderen flytter til en annen stat.

Vi foreslår bl.a. at foreldre som ikke blir enige, får mulighet til å reise egen sak for domstolen om å flytte med barnet ut av landet. Det foreslås også at barn over 12 år skal samtykke for å kunne flytte til utlandet alene. Dette blir spesielt viktig for å forebygge tvangsgifte eller kjønnslemlestelse. Vi vet at dette ofte skjer ved sterk tvang fra foreldrene, og uten at barnet egentlig vet hva som skjer.

I dag kan barnevernet kun treffe tiltak når barnet opp-

holder seg i Norge. Det foreslås også å ta inn i barnevernsloven at det kan treffes tiltak når barnet har vanlig bosted i Norge. Dette er nødvendig for at barnevernsloven skal være i samsvar med konvensjonen.

Det innebærer også at det kan treffes vedtak om omsorgsovertakelse når et barn har vanlig bosted i Norge, selv om barnet oppholder seg i utlandet. Forslaget kan hindre at foreldre unndrar seg et barnevernsvedtak ved å reise fra Norge.

Regjeringen foreslår også å åpne for mulighet til frivillig fosterhjem- og institusjonsplassering i andre konvensjonsland. Det stilles da krav om at foreldre og barn over 12 år samtykker til plasseringen, og at plasseringen er forsvarlig og til barnets beste.

Det er på høy tid at Norge tar del i dette internasjonale samarbeidet. 41 stater er nå tilsluttet Haagkonvensjonen 1996, også EU-statene. Regjeringen har prioritert arbeidet med denne proposisjonen. Jeg er glad for at Stortinget i dag støtter Norges tilslutning til Haagkonvensjonen 1996, som vil bidra til økt beskyttelse av barn med tilknytning til flere land.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 11 og 12.

Sak nr. 13 [18:42:57]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven (utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak) (Innst. 332 L (2014–2015), jf. Prop. 72 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Morten Stordalen (FrP) [18:43:46] (ordfører for saken): La meg først og fremst takke komiteens medlemmer for et særdeles godt og konstruktivt samarbeid, der målet har vært å gjøre det bedre for barn og familier.

I dag finnes det et stort vakuum, og det mangler trinn i trappa når det gjelder frivillige hjelpetiltak og der man i ytterste konsekvens mister omsorgen for barna. Dette er en sak der man har full og bred støtte fra barneombudet, barnevernslederorganisasjonene og en rekke instanser som har uttalt seg i saken. Hele 78 av 87 høringsinstanser som har konkludert, har konkludert positivt og støtter dette.

Barnevernet kan i dag pålegge hjelpetiltak utenfor hjemmet, men ikke i hjemmet. Jeg tror mange av oss i komiteen jevnlig får henvendelser der foreldre har vært litt skeptiske og redde og takket nei til hjelpetiltak, og der man da utilsiktet har endt med en situasjon hvor man rett og

slett mister barna, og at de tas ut av hjemmet. Dette er etter komiteens syn en sak som vil gjøre situasjonen bedre. Det skal jobbes mer forebyggende, rett og slett for å kunne forhindre og forebygge omsorgsovertagelse der grunnlaget er til stede. Det betyr at man nå vil jobbe mer med familiene, mer forebyggende, og i denne saken mener komiteen at det er et skritt i riktig retning, der målet er å hjelpe foreldrene mer med å bli gode omsorgspersoner sammen, der det er mulig.

Før jeg går videre, vil jeg gjerne anbefale komiteens tilråding, på vegne av Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, og jeg vil ta opp det løse forslaget fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Så er det gjort.

Som Fremskrittsparti-politiker får jeg hver eneste dag en rekke henvendelser om barnevern og mange meninger. Jeg tror det er like mange meninger som det er mennesker, og jeg tror alle som sitter i komiteen, kanskje har tilnærmet like mange henvendelser, og er i en litt forvilt situasjon. Og når vi ser at systemet er utsatt for en manglende tillit etter hvert, tenker jeg at det er vi som kan gjøre noe med det. Vi skal bidra. Ja, barnevernet gjør mye riktig og mye bra, men det kan også gjøres feil. Vi må legge til rette for at det blir flere trinn i trappa, sånn som denne saken legger opp til, men jeg tror også at vi kanskje må gjøre enda flere endringer. Jeg hilser en sånn debatt velkommen.

Jeg har også fått – i likhet med komiteen, som så sent som i går fikk det samme, vet jeg – en henvendelse i form av et brev fra bl.a. Norges ME-forening, om eksempelvis sykdom. Der blir det sagt at man mister omsorgsretten hvis man har syke barn som ikke møter på skolen. Det er ting vi skal ta på alvor, forhold rundt sykdomstilstander også. Jeg håper statsråden tar det også med seg videre: Man skal ha respekt for at noen er syke, og det er ikke dermed sagt at det er omsorgssvikt. Vi må hele tiden bestrebe oss på at dersom vi kan forebygge og forhindre omsorgsovertagelse ved å jobbe sammen med foreldrene og lære dem til å bli gode omsorgspersoner, så må det være det absolutt beste for alle i samfunnet, ikke minst for barna og familiene, så fremt det ikke er snakk om vold, overgrep eller grov omsorgssvikt, for da skal barna ut.

Jeg tror dette er en god dag for norske barn og norske foreldre, som lettere skal få hjelp, som lettere skal jobbe sammen, som lettere skal kunne leve det gode liv, som lettere skal kunne holde familien samlet – det er samfunnet tjent med. Tidligere i dag ble resultatkrav i skoler debattert i en annen komité. Ja, det plasserer ansvar. Ta det på alvor, gjør noe med det. De som jobber i systemet, sier jo selv at systemet er i ferd med å ødelegge. Da må vi hjelpe. Hvordan kan vi nå legge til rette for å få et mer velfungerende, bedre og tryggere barnevern for framtiden?

Presidenten: Representanten Morten Stordalen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Sonja Mandt (A) [18:48:49]: Først vil jeg takke saksordføreren for et godt samarbeid helt fram til i dag, i en sak som gjelder det å gi barn enda bedre beskyttelse og hjelp.

Felles for oss alle er at vi mener at barns beste skal ivaretas best mulig.

Det å pålegge hjelpetiltak inn i hjemmet fraviker fra den frivillige hjelpa som mange har fått tidligere, og som vi mener at barnevernet skal gi. Jeg forstår at noen kanskje føler det som litt truende.

Barnevernet kommer ofte i mål med gode, frivillige avtaler og setter inn hjelpetiltak der det er behov. Men dessverre er det slik at i noen tilfeller kan det være helt nødvendig å ha mer kraft bak tiltakene der det ikke oppnås enighet med foreldrene. Mange høringsinstanser har vært klare på at et pålegg om å ta imot hjelpetiltak er en viktig brikke i helheten for et godt barnevern.

Alle er enige om at barn har det best i egen familie, om det går an, men noen ganger er det ikke mulig. Arbeiderpartiet vil presisere nok en gang at det å sette inn hjelpetiltak må ikke forhindre eller utsette omsorgsovertakelse der det er rett å gjøre.

Barnas beste må gå foran foreldrevenn. Det er slik at noen ganger vil hjelpetiltak vi setter inn, avdekke raskere om det er nødvendig med omsorgsovertakelse eller ikke, og det er positivt. Derfor støtter vi den endringen.

Arbeiderpartiet vil også understreke at det er viktig at alle frivillige tiltak skal være prøvd før en går inn og pålegger tiltak. Mulighetene som i dag finnes, som f.eks. å kunne pålegge barnehage, bør brukes enda mer. Det er bra å bruke barnehage og SFO, men vi deler den bekymringen som FUG kommer med når det gjelder kompetanse, særlig hos ansatte i SFO.

Særlig innenfor SFO kan det være de ansatte som må møte foreldre som egentlig ikke vil bruke det tilbudet, og som må ha de vanskelige daglige møtene. Derfor er det viktig å tilføre kompetanse i de sakene der det er aktuelt, slik at hjelpetiltaket får best mulig forutsetninger for å lykkes. Det er også nødvendig at vi evaluerer tiltakene tidlig og fortløpende. Det er satt seks måneder, men det er viktig å evaluere fortløpende.

Vi er fornøyd med at den uttømmende lista nå er endret til også å kunne pålegge andre, lignende kompensierende tiltak, som slik flertallet foreslår. Mange av høringsinstansene var skeptiske til at det skulle være en uttømmende liste, og noen av spørsmålene som ble stilt, var om tiltakene som er listet opp, har en god nok faglig begrunnelse.

Arbeiderpartiet mener at det må være rom for at barnevernet med sin store kompetanse sjøl kan vurdere om nødvendige hjelpetiltak som skal settes inn, har effekt. Kompetanse og godt faglig tilbud må være det viktigste.

Når det gjelder det å kunne pålegge foreldre–barnsenter – et pålegg om å bruke det – har vi vært opptatt av at det tiltaket skal også kunne brukes forebyggende og i en tidlig fase, ikke bare i de vanskeligste og mest alvorlige sakene, men at de settes inn før det blir for tilspisset. Derfor er Arbeiderpartiet med på å stryke § 4-4 fjerde ledd og på å la senterne underlegges samme vilkår som andre omsorgsendrende tiltak og kontrolltiltak, og ikke etter de strenge reglene i § 4-12. Flere høringsinstanser nevner i sine svar at det er en viktig arena å bruke.

Det er fylkesnemndene som skal avgjøre om de pålagte hjelpetiltakene skal iverksettes, det er bra. Men jeg vil

likevel påpeke en bekymring for at det allerede i dag er ventetid for behandling i nemnda, og mener at enda flere oppgaver vil kunne øke ventetida. Det håper jeg statsråden følger nøye med på, og dersom ventetida øker ytterligere på grunn av de tiltakene vi nå setter inn, må nemnda styrkes.

Forslaget til endring i § 4-4 reiser også et spørsmål om taushetsplikten, som representanten Stordalen var inne på, og utveksling av informasjon. Vi må sikre at endringen ikke er til hinder for utveksling av viktige opplysninger. Derfor er det bra at vi har et fellesforslag om at dette bør ses nærmere på. Intensjonen er jo at barna skal få mer og bedre hjelp, og vi må ikke skape vansker slik at de ikke får det. For å nå intensjonen om at barn skal få bedre muligheter, må vi også sikre god informasjonsutveksling.

Mette Tønder (H) [18:53:49]: Tenk dere en familie med to barn. Barna kommer i en alder hvor de blir mer krevende, og det kommer stadig bekymringsmeldinger. Noen har sett pappa kjeft hardt på en gråtende toåring. Barnehagen melder om dårlige og manglende matpakker og dårlig samspill mellom mor og barn. Barnevernet begynner å se nærmere på familien, men idet de gjør det, lukker familien seg. De møter opp, de snakker med barnevernet, men er stolte og nekter å ta imot noen hjelp. Kanskje finner barnevernet at familien strever litt for tiden. Mor har mistet jobben, far forsøker å kompensere så godt han kan, og begge sliter med å sette barna først i denne situasjonen. Foreldrene har lite nettverk rundt seg. De blir tilbudt et besøkshjem og kanskje et kurs om å takle foreldrerollen. De takker fortsatt nei – dette klarer de selv.

Tidligere kunne barnevernet sette familien på obs-listen og følge utviklingen, i den grad de fikk det til i en stresset hverdag. Kanskje ville den lille familien klare bransene helt selv. Men kanskje eskalerer situasjonen, og det hele ender i et akuttvedtak med plassering av barna utenfor hjemmet.

Hele barnevernets system er at vi skal ta i bruk de minst inngripende tiltakene først. Allikevel øker antallet akuttvedtak.

Vi har alle opplevd tøffe situasjoner i livet. Når en står midt oppe i det, er en ikke mest mottakelig for hjelp. Men barnevernets rolle er ikke bare å se foreldre; de har plikt til å se barna, høre deres stemme og hjelpe dem med å få oppfylt sine rettigheter. Lider barn under foreldres krise og foreldrene ikke takler å ta imot hjelp, er det faktisk barnevernets plikt å hjelpe barna allikevel. I denne saken gis barnevernet denne muligheten.

Vi skal fortsatt forsøke de minst inngripende tiltakene først. Barnevernet skal fortsatt bruke tid på å bygge tillit, være ute i barnehagene, bli kjent med foreldrene, bygge den gode relasjonen før noe skjer, slik at foreldre tør å ta kontakt og motta hjelp. Men når en til tross for all denne tillitsbyggingen allikevel ikke når fram, må barns rettigheter få forrang, og barnevernet må kunne gå inn med tiltak for å beskytte barnet, selv om foreldrene sier nei.

Den mangfoldige familien er en god ramme rundt de fleste barns oppvekst, men vi må aldri la familiens fire

vegger bli så tykke at vi ikke ser barn som trenger vår hjelp.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [18:56:59]: Ideelt sett skulle ingen barn og familier trenge hjelp fra barnevernet, og ideelt sett skulle det aldri vært behov for at det offentlige pålegger hjelpetiltak. Men så vet vi at noen familier trenger ekstra støtte fra samfunnet for å fungere, og vi har som samfunn og som myndigheter plikt til å stille opp og gripe inn når vi ser at barn trenger vår hjelp.

Noen ganger ser vi som mennesker at vi trenger hjelp fra andre. Andre ganger mener vi selv at vi ikke trenger hjelp. Det er ikke så vanskelig å forstå at det er utfordrende når andre griper inn i familiesfæren og pålegger deg og barnet ditt tiltak du ikke selv ser behov for. Men noen ganger er dette nødvendig. Derfor mener Kristelig Folkeparti at det er riktig både å lempe noe på vilkårene for å pålegge hjelpetiltak og å utvide adgangen til å omfatte flere typer tiltak enn i dag.

Kristelig Folkeparti er enig i departementets vurderinger når det gjelder behovet for en uttømmende liste over kompenserende tiltak. Pålegg av hjelpetiltak er inngripende. Vi mener departementet i sitt forslag har funnet en god innretning av dette som sikrer rettssikkerhetshensynet, forutsigbarhet og trygghet for alle parter. Dersom det viser seg at denne listen ikke oppleves å treffe behovene, er det fornuftig at Stortinget vurderer eventuelle endringer av listen etter at den nye loven har fått virke en stund. Kristelig Folkeparti kommer derfor til å votere mot forslaget om ny § 4-4 tredje og fjerde ledd fram til første punktum. Vi er enig i lovendringen, men vi er ikke enig i tillegget fra flertallet i komiteen, som lyder «eller andre lignende kompenserende tiltak».

For Kristelig Folkeparti er det også viktig å understreke at barnevernet er helt avhengig av tillit i samfunnet og godt samarbeid med familiene og barna de er til for. Flere høringsinstanser har påpekt at det kan være vanskelig å få til et godt samarbeid når tiltak pålegges. Det er viktig at frivillige tiltak er prøvd før en pålegger hjelpetiltak. Det er viktig alltid å tenke samarbeid til barnets beste, å bygge gode relasjoner til barnet og til familien, og å arbeide for å etablere tillit. Det er viktig for barnet, og det er viktig at barnet blir lyttet til i forkant av vurderingene om å pålegge tiltak, underveis i prosessen og i etterkant.

Pålegg av tiltak innebærer at barn må etablere nye relasjoner mot foreldrenes ønske. Vi risikerer altså at barnet utsettes for et sterkt krysspress og en veldig vanskelig lojalitetskonflikt. Dette er sterke emosjonelle beslutninger for barnet, og det er så viktig at dette håndteres godt av alle som står rundt barnet.

Svært tidlig avdekking av omsorgssvikt er helt avgjørende. De aller minste barna som utsettes for det, har størst sannsynlighet for å bli påført store, ofte irreversible, skader gjennom omsorgssvikt. Samtidig skal ikke barnevernstjenesten treffe mer inngripende tiltak enn det som er nødvendig, og terskelen er og bør være høy for å skille barn og foreldre. For mange barn og familier er imidlertid ikke et tilbud om kompenserende hjelpetiltak i hjemmet et forvarlig alternativ. I kategorien mellom kompenserende til-

tak og omsorgsovertagelse finnes omsorgsendrende tiltak som foreldreveiledning og opphold i sentre for foreldre og barn. Dette kan være gode og nødvendige tiltak for mange familier. Et opphold på et foreldre/barn-senter kan forhindre at barnet påføres alvorlige skader, enten ved unødig adskillelse fra foreldre eller ved at observasjon og veiledning hindrer at barnet påføres skade av foreldrene. I noen tilfeller kan omsorgsovertagelse forhindres, og i andre tilfeller vil omsorgsovertagelse være anbefalt. I begge fall vil oppholdet på et slikt senter ha en svært viktig funksjon.

Stortinget vedtar i dag at et opphold i senter for foreldre og barn kan pålegges når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg, og Kristelig Folkeparti er veldig glad for at dette vedtaket nå ser ut til å bli gjort, og vi mener at det kan forhindre skader på veldig mange små barn.

Så er det slik at ved en inkurie står Kristelig Folkeparti utenfor noen merknader der vi skulle stått inne, i innstillingen. Dette gjelder merknadene til henholdsvis både Arbeiderpartiet og komiteens flertall på side 7, og likedan på side 8 – så er det i hvert fall sagt.

Ole M. Thomassen hadde her overtatt presidentplassen.

Kjersti Toppe (Sp) [19:02:07]: Senterpartiet støtter dei føreslåtte lovendringane i barnevernslova som vi trur kan vera med og førebyggja meir inngripande tiltak som omsorgsovertaking. Regjeringa føreslår å utvida retten til å påleggja hjelpetiltak til å omfatta fleire typar hjelpetiltak enn i dag. I tillegg føreslår ein å lempa på vilkåra for å påleggja hjelpetiltak. Det meiner vi er fornuftig. Det er òg bra at den nye lovendringa og verknadene av ho skal verta evaluerte når denne ordninga har verka ei tid.

Senterpartiet støttar òg komiteens innstilling, dvs. at vi gir støtte til komiteens forslag i saka om at lista over kompenserande tiltak ikkje skal vera uttømmende. Vi legg vekt på høyringsinnspel om dette frå m.a. Bufdir, FO, Barneombodet og Redd Barna. Vi støttar altså forslaget til ny § 4-4 tredje ledd. Vi støttar òg forslaget til § 4-4 fjerde ledd om at det er for strengt å stilla som vilkår at vilkåra i barnevernslova § 4-12 må vera til stades for å påleggja opphald i senter for foreldre og barn.

Så vil eg framheva som viktig Barnekonvensjonens artikkel 12 om at barn som er i stand til å danna seg egne synspunkt, skal ha rett til å gi uttrykk for dette i alle høve som gjeld barnet, og at barns medverknad må sikrast i alle delar av ein slik prosess, både i forkant av å vurdere pålagde hjelpetiltak undervegs, og i etterkant av at tiltaket er sett i verk.

Eg har òg lyst til å framheva ein merknad frå Arbeiderpartiet – som kanskje Kristelig Folkeparti skulle ha vore med på – der ein framhevar det som Foreldreutvalet for grunnopplæringa sa i høyringa, at dei uttrykte bekymring for om det er nok kompetanse når det gjeld dei hjelpetiltaka som vert pålagde, og at det er veldig viktig. Spesielt vert det vist til om tilsette i skulefritidsordninga har kompetanse om kva barna treng og skal ha oppfølging på. Det er eit godt forslag som Arbeiderpartiet løfter i merknaden

om at det bør vera ei evaluering etter seks månader både i barnehage og SFO for å sikra at pålegget fungerer etter intensjonen, og eg føreset at det òg kan verta ein gjennomført praksis.

Kirsti Bergstø (SV) [19:04:51]: Jeg vil takke for etter mitt syn veldig gode og kloke innlegg i en veldig viktig debatt. Det er spennende å høre debatten. Dessverre har ikke SV anledning til å sitte i komiteen til tross for at vi brenner for barnevernet og utviklingen for barns beste.

SV har lenge jobbet for at man skal ha muligheten til å pålegge hjelpetiltak. Det handler jo i utgangspunktet om barnets rett til hjelp. Så er det klart at man ønsker tiltak med lavest mulig grad av inngripen, på lavest mulig nivå, der frivillighet står sentralt, og der barn lyttes til. Det er viktige prinsipper som barnevernet skal jobbe etter, og som dagens barnevern har som viktige grunnpilarer.

Men barnevernets utgangspunkt må være den muligheten og plikten som ligger i den oppgaven det er å skule hjelpe barn og skulle tenke barnets beste. Derfor støtter også SV tillegget om «eller andre lignende kompenserende tiltak». Det er fordi det er vanskelig å ha en uttømmende liste i spørsmålene rundt hjelpetiltak, og vi ønsker veldig gjerne at gode og nødvendige hjelpetiltak skal bli tatt i bruk.

Vi vet at barnevernsansatte står i ganske tøffe runder rundt omkring i det ganske land. Er det noen som må være stille i stormen, er det dem som på lojalt vis jobber etter prinsippet barnets beste, og som kan oppleve ganske grove hendelser kun for å ha utført jobben sin, ved å tenke nettopp barnets beste. Derfor mener vi at verktøykassa deres skal være så full som mulig, og at de faglige vurderingene ikke skal begrenses.

Vi er stolte av det norske barnevernet som hver eneste dag jobber med utgangspunkt i barnets beste, og ønsker derfor denne endringen velkommen. Vi synes at det er et veldig positivt skritt Stortinget i dag skal ta.

Statsråd Solveig Horne [19:07:49]: Barnevern og saker i barnevernet er komplisert. Ofte hører vi om episoder der vi kommer for tidlig inn og om andre episoder der vi kommer for sent. Derfor er det så viktig å fokusere på forebygging og tidlig innsats for å kunne få hjulpet barna så tidlig som mulig i familien der det er mulig. Derfor er jeg veldig glad for at Stortinget i dag behandler Prop. 72 L med forslag til endringer i barneloven, som skal verne barn og gi barnevernet flere verktøy for å hjelpe barn mye tidligere.

Proposisjonen er en oppfølging av NOU 2012: 5 Bedre beskyttelse av barns utvikling. Det følger også av Sundvolden-erklæringen at barnevernet må få større adgang til å gi nødvendige hjelpetiltak også uten samtykke der det er nødvendig for å forebygge omsorgsovertakelse.

Med denne lovendringen får barnevernstjenesten mulighet til å komme tidligere inn med hjelp i hjemmet også i de tilfellene der foreldrene ikke ønsker hjelp. Det samsvarer med barnevernslovens utgangspunkt. For lovens utgangspunkt er at barn skal vokse opp hos sine biologiske

foreldre, og at hjelp etter barnevernsloven primært skal gis i hjemmet.

I dag har barnevernstjenesten få virkemidler dersom foreldrene ikke samtykker til hjelpetiltak, og situasjonen ikke er så alvorlig at det er behov for omsorgsovertakelse. De senere år har flere fagmiljøer og tidligere barnevernsbarn også uttrykt at hjelpen fra barnevernet ofte kommer for sent.

Forslagene som blir vedtatt i dag, vil bedre barns rettsikkerhet og bidra til at barn får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid i samsvar med barnevernsloven. Formålet med forslaget er å bedre situasjonen til barnet og forebygge mer inngripende tiltak som omsorgsovertakelse. Jeg er veldig glad for at en samlet komité og et samlet storting er opptatt av å forebygge behov for omsorgsovertakelse, der det er mulig.

Omsorgsovertakelse er et svært inngripende tiltak. Men jeg er også glad for at flere høringsinstanser har pekt på at lovendringen kan innebære at drastiske inngrep som omsorgsovertakelse kan unngås. En utvidelse av adgangen til å pålegge hjelpetiltak vil bidra til at tilstrekkelige og effektive hjelpetiltak kan etableres i rett tid, selv om foreldrene motsetter seg dette.

Forslaget innebærer at barnevernet kan pålegge tre nye hovedkategorier av tiltak:

- kompenserende tiltak, som skal redusere belastning på barnet
- omsorgsendrende tiltak, som skal gi foreldrene hjelp til å gi omsorg
- kontrolltiltak, som skal kontrollere at barn ikke utsettes for overgrep eller mishandling

I tillegg er det også foreslått å lempe på vilkårene for å pålegge tilsyn i hjemmet, og det er foreslått at det er fylkesnemnda som skal kunne pålegge slike tiltak. Å legge avgjørelsen til den uavhengige fylkesnemnda vil være med på å ivareta rettssikkerheten til barn og foreldre.

Det er viktig at barnevernstjenesten påser at barn også i disse sakene skal bli hørt og får medvirke i tilstrekkelig grad. Barns medvirkning er, som også komiteen omtaler, en viktig del av prosessen. Barns rett til medvirkning følger klart av barnevernsloven og skal være en selvfølgelig del av barnevernets saksbehandling.

Jeg har merket meg at komiteens flertall mener at lovens oppramsing av kompenserende tiltak ikke bør være uttømmende, men at det åpnes for å pålegge også «andre lignende kompenserende tiltak».

Jeg mener fremdeles at det av rettssikkerhetshensyn bør gå klart fram av lovteksten hvilke tiltak som kan iverksettes. Samtidig har jeg forståelse for at komiteen ser det som hensiktsmessig at listen ikke er fullstendig uttømmende med tanke på at tiltaksbruken i barnevernet er i stadig endring. Jeg lever godt med det flertallsforslaget hvis det også kan føre til at flere barn får hjelp til rett tid.

Når det gjelder opphold i foreldre og barn-sentre, har komiteen foreslått at dette skal kunne pålegges på samme vilkår som for øvrige omsorgsendrende tiltak og kontrolltiltak – altså «Når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg».

Vilkårene som komiteen foreslår, er ikke like strenge

som de vilkårene som blir foreslått i proposisjonen, for i proposisjonen er det foreslått at vilkårene for omsorgsovertakelse må være oppfylt for å pålegge opphold i sentre for foreldre og barn.

Pålegg om opphold i foreldre-og-barn-sentre innebærer at både foreldre og barn tvangsflyttes fra hjemmet. I tillegg til at det er svært inngripende å pålegge noen opphold utenfor hjemme, kan det også være belastende å være under konstant observasjon. Likevel har jeg i denne saken forståelse for begrunnelsen som ligger i komiteens merknader, og det er godt at vi også ser at opphold i foreldre-og-barn-sentre kan være et forebyggende tiltak og ikke bare et tiltak.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sonja Mandt (A) [19:13:03]: Jeg vet at statsråden er opptatt av barns beste. Men litt til bekymringen fra FUG, altså Foreldreutvalget for grunnopplæringen, om kompetansen i SFO. Jeg var inne på det i mitt innlegg, med de ansatte som skal ha den daglige omsorgen der vi plasserer barn, og særlig i SFO, for barnehagen har kanskje en annen type ansatte. Hva tenker statsråden rundt hvordan vi kan løse den utfordringen?

Statsråd Solveig Horne [19:13:37]: I likhet med representanten er jeg veldig opptatt av at de som har kontakt med barn hver eneste dag, har en kompetanse til å se barn, snakke med barn og avdekke det hvis det er fare for omsorgssvikt. Derfor er kompetansen hos dem som jobber i barnehager, på skoler, på helsestasjoner og ikke minst i SFO, også en viktig del av dette. Så vet vi at de som jobber i SFO, kanskje ikke har den fagutdanningen som de som jobber i barnehager. Vi vet at SFO er også en kommunal oppgave, og det er opp til hver enkelt kommune å ha god kompetanse i de stillingene. Jeg deler representantens bekymring, og det er noe jeg vil ta med meg videre for å se på hvordan vi skal kunne klare å sikre at de som jobber med barn, også i SFO, har kompetanse og kan vite hva de skal gjøre hvis de avdekker omsorgssvikt, også med hensyn til den plikten de har til å melde videre.

Sonja Mandt (A) [19:14:37]: Jeg fortsetter litt fra innlegget mitt.

Statsråden var inne på fylkesnemndene i sitt innlegg. De har en stor arbeidsbyrde, og også i forrige sak tilla vi dem en del nye oppgaver. Hva tenker statsråden om fylkesnemndenes arbeidsmengde når vi stadig tilfører nye oppgaver, og vi vet at ventetida ikke blir kortere?

Statsråd Solveig Horne [19:15:06]: Jeg er veldig glad for at noe av det første denne regjeringen satte i gang, var en evaluering av fylkesnemndene. Den evalueringen har vi nå fått, og vi har brukt disse dagene på å gå igjennom den. Dette vil jeg gjerne komme tilbake til.

Det er viktig at fylkesnemndene har kapasitet til å ta disse sakene. Det som er en utfordring nå, er at det har vært en restanse som vi ikke har klart å få ned, og vi ser at det er flere bekymringsmeldinger. Vi ser likevel at fylkes-

nemndene har jobbet godt ved å overføre ressurser fra den ene fylkesnemnda til en annen hvis en av fylkesnemndene ikke har så mye arbeid. Vi ser også at innføringen av en sentralenhet har gjort at man har klart å koordinere dette arbeidet.

Fylkesnemndene har også fått tilført ekstra ressurser både i fjor og i år, noe jeg mener vil være med på å få ned saksbehandlingstida.

Men likevel: Den evalueringen vi får nå, blir viktig. Jeg kan love representanten at vi følger nøye med på hvordan situasjonen i fylkesnemndene er.

Sonja Mandt (A) [19:16:12]: Det siste spørsmålet jeg vil stille statsråden, er forslaget vi nå har fremmet i salen, sett i forhold til taushetsplikten og opplysningsplikten. Det er viktig med tanke på det leddet vi fjerner, for der ligger en del ting.

Ser statsråden noen utfordringer ved den endringen vi gjør? Vi har bedt statsråden komme tilbake til dette, men ser statsråden noen umiddelbar fare ved den endringen?

Statsråd Solveig Horne [19:16:43]: Nei, det gjør jeg ikke. Jeg tror vi alle er opptatt av at taushetsplikten ikke skal være til hinder for at de som trenger opplysninger for å hjelpe barn og familier, får det.

Derfor er jeg glad for at Stortinget har kommet med det forslaget. Jeg kan love at jeg skal komme tilbake til Stortinget med hvordan vi skal følge opp det forslaget. Intensjonen må jo være, når vi skal hjelpe barn og familier, at taushetsplikten ikke skal ligge som et hinder. Jeg vil minne om at opplysningsplikten går foran taushetsplikten. De som trenger opplysninger for å hjelpe barn og familier, må til enhver tid få det. Jeg skal komme tilbake til Stortinget med en oppfølging av det forslaget.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [19:17:36]: Jeg vil bare gjenta at Kristelig Folkeparti var enig i regjeringens forslag når det gjaldt § 4-4 tredje og fjerde ledd. Det er bare dette lille tillegget som komiteen har lagt til, som vi har vært uenig i. Den store uenigheten er det ikke, for vi har spurt om vi ikke kan la den vente litt over tid og se om den trenger å bli supplert. Det var ikke dette jeg hadde tenkt å stille spørsmål om, men det henger litt sammen likevel, for i dagens Aftenposten er det et stort oppslag hvor mange kompetente mennesker uttrykker bekymring for kvaliteten i barnevernet flere steder. I dag vedtar vi ikke en uttømmende liste, men barnevernet får et mye større handlingsrom når det gjelder kompenserende tiltak. Vi er helt avhengige av at det er tillit til barnevernet i befolkningen. Så når det gjelder den bekymringen som kommer til uttrykk i Aftenposten i dag, om tillit, spør jeg: Hvordan vil statsråden møte dette?

Statsråd Solveig Horne [19:18:44]: I likhet med dem som er bekymret i Aftenposten, har jeg sagt at jeg deler en del av de bekymringene som kommer fram, og har invitert dem til et møte for å se på hva som mangler. Samtidig er vi avhengig av at barnevernet har tillit for å kunne hjelpe familiene tidlig, og derfor har regjeringen satt i gang flere tiltak.

Vi har evaluert fylkesnemndene, vi jobber med en ny struktur, vi har satt ned et lovutvalg som skal se på ny barnevernslov, og vi jobber også med en fosterhjemsmelding.

Jeg kan love representanten at dette er bekymringer som vi må ta på alvor. Veldig mye av dette foregår også ute i kommunene, og det er viktig at de som jobber med barnevernet ute i kommunene, har kompetanse og ressurser til å kunne ivareta de familiene og barna, og at de kan hjelpe dem på best mulig måte.

Presidenten: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [19:19:33]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2015 under Arbeids- og sosialdepartementet (Tilleggslovvingar som følgje av reguleringa av grunnbeløpet og pensjonar i folketrygda mv. frå 1. mai 2015) (Innst. 354 S (2014–2015), jf. Prop. 132 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Erlend Wiborg (FrP) [19:20:29] (ordfører for saken): Saken vi behandler her i dag, har stor betydning for mange. Man kan velge å se på det som en rent teknisk justering, men allikevel berører det mange.

En del av saken er grunnbeløpet, som mange andre ytelses også baseres på. Grunnbeløpet er etter årets justering økt fra 88 370 kr til 90 068 kr, noe som utgjør en økning på 1,92 pst.

Den andre delen vi behandler, er justeringen av de øvrige alderspensjonene, og der har vi en mer komplisert sak, der vi også har uenighet i denne sal, som jeg vil komme tilbake til.

Stortinget vedtok pensjonsforliket, og det er det saken baseres på. Justeringene av trygdeoppgjøret baseres på det som flertallet har vedtatt, og lov, forskrift og de føringer Stortinget har gitt. Grunnen til at årets oppgjør er mer komplisert, skyldes den berømte underreguleringen på 0,75 pst. Når vi nå har moderate lønnsoppgjør, får underreguleringen den konsekvens at man kan risikere å få en negativ kjøpekraftsutvikling. Når vi også vet at vi kan ligge an til å få moderate oppgjør i flere år fremover, er komiteens flertall samlet om at vi er meget fornøyde med at statsråden og regjeringen har tatt initiativ, sammen med de politiske partiene, til å gå gjennom prinsippene for under-

reguleringen, der målet er å unngå en utvikling der pensjonistene over flere, påfølgende år får redusert kjøpekraft, samtidig som lønnstakernes kjøpekraft øker.

Det er som sagt delte meninger i komiteen, og jeg regner med at de som står bak komiteens flertall, kommer til å redegjøre for sitt syn i løpet av debatten. Så nå vil jeg komme litt inn på hva som er Fremskrittspartiets syn.

Fremskrittspartiet var som kjent motstander av pensjonsforliket. Fremskrittspartiet er fortsatt imot pensjonsforliket. Vi mener at pensjonsforliket i utgangspunktet var en sparereform. Vi mener at pensjon er en opptjent rettighet, og vi synes det dermed ble galt – som samtlige av de andre partiene gjorde i forbindelse med pensjonsforliket – bl.a. å vedta en underregulering på 0,75 pst. Fremskrittspartiet mener at pensjonistene bør få den samme kjøpekraftsutvikling og samme lønnsvekst som lønnsmotakere for øvrig. Og nå er man i den meget spesielle situasjonen – med tanke på det moderate oppgjøret og underreguleringen – at mange av landets pensjonister risikerer en negativ kjøpekraftsutvikling. Det er en situasjon jeg tror ingen forutså, selv ikke de partiene som vedtok pensjonsforliket. Fremskrittspartiet kan ikke akseptere dette, og det er derfor vi i dag fremmer forslag om at Stortinget skal vedta klart og tydelig at negativ kjøpekraftsutvikling for landets pensjonister er noe vi ikke aksepterer. Og når man vet eksakt hva den eventuelt negative kjøpekraftsutviklingen ender på, skal regjeringen umiddelbart komme tilbake til Stortinget, sånn at Stortinget får fattet nødvendige vedtak og gitt nødvendige bevilgninger, sånn at landets pensjonister ikke får redusert sin kjøpekraft.

Det er noen som sier at dette er brudd på pensjonsforliket. Da vil jeg minne litt om hva som sto skrevet i proposisjonen til Stortinget – før pensjonsforliket ble inngått – på side 133. Der var man klar på at man skal «foreta en vurdering av om det foreligger særlige forhold som det eventuelt bør tas hensyn til.»

Fremskrittspartiet er av den oppfatning at det at landets pensjonister nå risikerer å få en redusert kjøpekraft, i høyeste grad er et særlig forhold som det bør tas hensyn til. På den bakgrunn tar jeg opp forslaget fra Fremskrittspartiet.

Presidenten: Representanten Erlend Wiborg har tatt opp det forslaget som han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [19:25:36]: Representanten Wiborg la vekt på at resultatet av årets pensjonsoppgjør henger sammen med pensjonsforliket som ble inngått i Stortinget. I spørretimen 27. mai spurte Venstres Sveinung Rotevatn om det nå er slik at Sundvolden-erklæringen er blitt uaktuell, etter Fremskrittspartiets forsøk på en pensjonsfinte. Da svarte finansminister Siv Jensen følgende:

«Men det er hevet over tvil hva som er regjeringens styringsgrunnlag, og det har Fremskrittspartiets organer sluttet seg til.»

Mitt spørsmål til representanten Wiborg er: Er Fremskrittspartiets stortingsgruppe ett av disse organene?

Erlend Wiborg (FrP) [19:26:21]: Fremskrittspartiet og regjeringen må alltid forholde seg til det til enhver tid gjeldende flertall i Stortinget. En regjering må alltid forholde seg til de vedtak Stortinget faktisk vedtar. Men spørsmålet tyder kanskje på at representanten hadde forberedt sin replikk før hun hørte mitt innlegg, for som jeg nevnte, står det følgende i proposisjonen, da man vedtok pensjonsforliket, at man skal

«vurdere om det foreligger særlige forhold som det eventuelt bør tas hensyn til.»

Fremskrittspartiet er av den oppfatning at det at landets pensjonister risikerer å få redusert sin kjøpekraft, er et særlig forhold, og det er derfor vi ønsker å ta tak i det.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:27:20]: I regjeringas politikk framgår det at pensjonsforliket skal legges til grunn. Det er også det som regjeringa har framlagt for Stortinget. Det er også det som Fremskrittspartiets gruppe i Stortinget har fulgt når det gjelder utbetalinger over statsbudsjettet, som nå kommer i 2015. Likevel er vi i den situasjonen at Fremskrittspartiet fremmer forslag om at det som en etter deres mening ikke får utbetalt i 2015, skal utbetales etterpå, i 2016. Er ikke dette å ri to hester, når en er med på alt for 2015, men sier likevel nå at en skal ha omkamp i 2016? Hadde det ikke vært greiere at stortingsgruppa sa at en i 2015 skulle bevilge det som er Fremskrittspartiets politikk?

Erlend Wiborg (FrP) [19:28:26]: Hvis man leser merknadene til Fremskrittspartiet, ser man at vi er klare på at det skal kompenseres hvis det viser seg at man får en negativ kjøpekraftsutvikling i 2015. Men det er vanskelig å forutse hva inflasjonen blir i 2015. Det kan godt hende Lundteigen kjenner til det. Det gjør ikke undertegnede.

Fremskrittspartiet kommer i dag til å stemme for regjeringens forslag, men vi kommer med en ekstra bestilling til regjeringen. Det burde jo ikke være unaturlig eller ukjent for representanten Lundteigen at Stortinget foretar justeringer når en sak kommer fra regjeringen, og eventuelt bevilger mer. Jeg vet vi skal ha jordbruksoppgjøret til behandling om ikke lenge, og da er jeg kjent med at det er noen partier som kommer til å gjøre justeringer i forhold til det som er fremforhandlet.

Kirsti Bergstø (SV) [19:29:26]: SV deler Fremskrittspartiets syn på pensjonsreformen som en sparereform. Derfor var vi i utgangspunktet imot den.

I et notat som vi kunne lese i Aftenposten, sto det:

«Vi tilbyr mer. Vi vet vi ikke får det vedtatt, men legger skylden på de andre partiene.»

Mitt spørsmål er: Hva er det som bekymrer representanten Wiborg og Fremskrittspartiet mest? Er det økonomien til landets pensjonister, eller er det hvem som skal få skylden for den?

Erlend Wiborg (FrP) [19:30:02]: Det er selvfølgelig økonomien til landets pensjonister. Det er derfor vi fremmer det konkrete forslaget her i dag. Det at partier har eventuelle interne notater, bør ikke være noen overraskelse

for noen. Jeg regner også med at Sosialistisk Venstreparti har det, og at man også vurderer hva man tror andre partier mener om de aktuelle spørsmålene.

Jeg bet meg merke i en ting i spørsmålet. Representanten hevdet at Sosialistisk Venstreparti var imot pensjonsforliket da det ble behandlet. I Innst. O. nr. 67 for 2008–2009 står det på side 25:

«Flertallet» – deriblant Sosialistisk Venstreparti – «viser videre til at det i proposisjonen er foreslått at Stortingets vedtak om å regulere pensjon under utbetaling med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten, gjennomføres ved at pensjonen reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes en fast faktor på 0,75 pst». ... «Flertallet slutter seg til dette.»

Sosialistisk Venstreparti sluttet seg altså til dette. Fremskrittspartiet gjorde ikke det, og jeg synes det er synd at Sosialistisk Venstreparti bruker dette til partipolitisk taktikk istedenfor å stå sammen med andre om å hjelpe pensjonistene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Lise Christoffersen (A) [19:31:28]: Få saker egner seg mindre for politisk spill og dobbeltkommunikasjon enn den årlige reguleringa av grunnbeløp og pensjoner. Det har noe med respekten for landets mer enn 1 million innbyggere, som får sin hovedinntekt justert gjennom det årlige pensjonsoppgjøret, å gjøre. Årets oppgjør skjemmes dessverre av et slikt spill. Arbeiderpartiet synes dette er uverdig.

En nesten enstemmig komité anbefaler Stortinget å vedta Høyre–FrP-regjeringas forslag til pensjonsoppgjør for 2015, i tråd med arbeids- og sosialministerens anbefaling av 29. mai i år. Bare SV har varslet at de i revidert nasjonalbudsjett vil fremme forslag om å øke rammene for oppgjøret. Et like bredt flertall, det vil si alle partier i komiteen unntatt SV, konstaterer i en felles merknad at årets forslag til regulering av grunnbeløp, pensjoner under oppføring og løpende pensjoner er i tråd med pensjonsforliket, som igjen er en del av det grunnlaget sittende regjering styrer på.

Så langt er det meste som det pleier. Det er tradisjon for at Stortinget vedtar pensjonsoppgjøret slik det foreligger fra regjeringas hånd. Det ligger det an til også i år, anbefalt av en nesten enstemmig komité, selv om det er noen roller som er byttet litt om på, f.eks. Fremskrittspartiets.

Det som er annerledes i år, er to ting: For det første har fire av organisasjonene unnlatt å signere årets protokoll etter drøftingsmøtene med statsråden. Vi vet alle hvorfor – fordi pensjonistene, med unntak av de med bare minstepensjon, kan risikere å få en negativ realutvikling i pensjonen i år, slik det ser ut akkurat nå, med ca. 47 kr per uke.

For det andre har vi sett tendenser til opprør i Fremskrittspartiets stortingsgruppe mot det pensjonsoppgjøret partiets egen minister har anbefalt regjeringa å legge fram for Stortinget. Nå er dette bare min tredje periode på Stortinget, men jeg kan ikke huske å ha opplevd noe lignende.

På Fremskrittspartiets landsmøte i begynnelsen av mai

i år sa Fremskrittsparti-leder og finansminister Siv Jensen tydelig at pensjonsforliket er en del av regjeringsplattforma, og at reguleringa i fjor var i tråd med dette. Så bekrefter hun at årets tilsynelatende negative resultat også er i tråd med systemet. Så spør hun retorisk: Så stortingsflertallet for seg en slik situasjon, som vi nå ser? Svaret på det er ja. Det er grundig beskrevet i Ot.prp. nr. 37 for 2008–2009, der man valgte et fradrag på 0,75 pst. i stedet for å regne gjennomsnitt av lønn og pris. Jeg går ut fra at også Siv Jensen og Robert Eriksson visste det før Fremskrittspartiet signerte Sundvolden-erklæringa.

Men det står litt mer, som jeg regner med at Fremskrittspartiet også er kjent med. I proposisjonen fra den gang er det i tekst og figurer vist at i tida fra folketrygdens tilblivelse fram til gjennomføringa av pensjonsoppgjøret ville en teknisk faktor på 0,75 pst. gitt en langt bedre realutvikling av pensjonene enn å regne gjennomsnitt. Det har også vært tilfellet siden 2011.

I årets proposisjon viser regjeringa til det initiativet den har tatt overfor de parlamentariske lederne i Stortinget. For å hindre flere år på rad med redusert kjøpekraft for pensjonister, mens andre får mer, ble de enige om å gjennomgå prinsippene for de årlige reguleringene, basert på tre forutsetninger: Dette skal ikke påvirke årets oppgjør. Det skal ikke gis noen garanti mot redusert kjøpekraft det enkelte år, og eventuelle endringer skal ikke svekke bærekraften i pensjonssystemet. Jeg har ikke hørt annet enn at Fremskrittspartiet var med i de samtalene og ga sin støtte til regjeringas opplegg. Men også her er det forsøk på dobbeltkommunikasjon, når Fremskrittspartiet på side 3 i innstillinga støtter regjeringas opplegg, men alt i neste avsnitt sier at de ikke støtter det likevel.

Et siste eksempel på forskjellen på Frp 1 og Frp 2, som noen har begynt å kalle det: Statsråden viser til at lovverket binder ham på hender og føtter. Han kan ikke gi ei krone mer. La oss kalle han og de andre Frp-statsrådene Frp 1. Frp 2, som da blir Frp i Stortinget, mener at det må tas hensyn til negativ kjøpekraftsutvikling og bevilges mer, noe Frp 1 altså mener er ulovlig, men som Frp 1 synes det er fint å ha et Frp 2 til å fortelle til pensjonistene, for da kan regjeringspartner Høyre få skylda, hvis utviklinga blir negativ.

Vel, det er ikke sånn vi er vant til å drive politikk i Arbeiderpartiet. Vi står ved pensjonsreformen. Den hadde sin helt klare begrunnelse som fortsatt gjelder. Vi støtter regjeringa og statsråd Eriksson og stemmer for deres forslag til pensjonsoppgjør for 2015, og vi har, i motsetning til Fremskrittspartiet, sagt at vi støtter regjeringas opplegg for gjennomgang av reguleringsprinsippene, og så tar vi stilling til resultatet av arbeidet når det foreligger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hege Jensen (FrP) [19:36:50]: Våre pensjonister har brukt et helt liv på å bygge opp Norge på nytt. Fremskrittspartiet merker seg at Arbeiderpartiet ikke ønsker at pensjonistene skal følge den økonomiske utviklingen, og dermed ikke få økt kjøpekraft i år med moderate lønnsoppgjør. Hva er logikken i dette, og hvor er rettferdigheten?

Lise Christoffersen (A) [19:37:17]: Takk for spørsmålet.

Som jeg sa i mitt innlegg, står Arbeiderpartiet ved pensjonsforliket. Det var en nødvendig reform, særlig når en ser det i et generasjonsperspektiv. Vi som nå etter hvert blir pensjonister, tjener opp mer og mer i pensjon, og vi blir flere og flere i forhold til dem som skal betale skatt i yrkesaktiv alder og betale for våre pensjoner og i tillegg tjene opp til sine egne. Arbeiderpartiet har, som jeg også sa i mitt innlegg, ikke sagt at vi ikke er med på å diskutere årets situasjon. Tvert imot har vi sagt at det forslaget som statsråd Robert Eriksson har tatt initiativet til etter sterk anmodning fra partileder Siv Jensen, skal vi være med på. Det er Fremskrittspartiet som har sagt at de ikke støtter sin statsråds opplegg for de drøftingene, ikke Arbeiderpartiet.

Erlend Wiborg (FrP) [19:38:18]: Jeg skal ikke kommentere det siste svaret fra representanten Christoffersen med annet enn at det er direkte feil at vi ikke støtter regjeringens forslag, det gjør vi, men vi kommer med ytterligere justeringer.

Jeg synes representanten kunne vist noe mer respekt for landets pensjonister. Man har et innlegg på 5 minutter i landets nasjonalforsamling, der vi faktisk skal behandle hvilken inntektsutvikling landets pensjonister som har jobbet et langt liv, skal ha. Da fortjener landets pensjonister at Arbeiderpartiet faktisk forteller hvorfor de går imot Fremskrittspartiets forslag om å sørge for at landets pensjonister skal få samme kjøpekraftsutvikling som alle andre. Jeg vil gi representanten Christoffersen muligheten her og nå: Hva er grunnen til at Arbeiderpartiet i dag stemmer for å redusere kjøpekraften til landets pensjonister?

Lise Christoffersen (A) [19:39:21]: Takk for spørsmålet. Det var veldig greit, for da kan vi avklare at det er en viss forskjell i hva vi tenker på når vi snakker om respekt for landets pensjonister. Arbeiderpartiet er ærlige og tydelige på hva vi står for. Det finnes ikke noe Arbeiderpartiet 1 og Arbeiderpartiet 2 i denne saken. Det gjør det når det gjelder Fremskrittspartiet. Fremskrittspartiet driver et spill hvor en ikke vil vedstå seg det som egen regjering har presentert for Stortinget. En vil ikke vedstå seg det en selv har vært med på å undertegne i Sundvolden-erklæringa. Det er helt fair at Fremskrittspartiet i sin tid stemte mot pensjonsforliket, men for å komme i regjering har Fremskrittspartiet også undertegnet på at det er pensjonsforliket som gjelder. Jeg synes det er mer respektfullt overfor landets pensjonister faktisk å stå for det en har signert på. Alternativet ville være å gå ut av regjering, og det hadde det stått mer respekt av enn det spillet som foregår nå.

Erlend Wiborg (FrP) [19:40:19]: Jeg fikk ikke svar på mitt spørsmål. Jeg registrerer at representanten fortsetter å bruke all sin taletid på å snakke om Fremskrittspartiet og eventuelle interne forhold i Fremskrittspartiet. I dag skal vi votere over konkrete forslag. Arbeiderpartiet har så langt, med mindre de snur, vært klare på at de stemmer for å redusere kjøpekraften til landets pensjonister. Fremskrittspartiet stemmer for å opprettholde kjøpekraften til

landets pensjonister. Jeg ber nå representanten svare på hvorfor hun ikke vil stemme for Fremskrittspartiets forslag om at pensjonister skal få opprettholdt sin kjøpekraft. Jeg ber representanten svare på spørsmålet i stedet for å bortforklare det med å snakke om Fremskrittspartiet.

Lise Christoffersen (A) [19:41:05]: Stilt overfor to alternativer har Arbeiderpartiet valgt det alternativet som regjeringa presenterer, og som regjeringa har invitert Stortinget med på en drøfting av – opp mot det spillet Fremskrittspartiet bedriver i Stortinget i denne saken.

Vi synes at regjeringa og Fremskrittsparti-statsrådens initiativ er det beste og det mest ryddige. Regjeringa har selv sagt at hva som kommer ut av det, det regnestykket, kan komme til å få virkninger for det man konkluderer med her i dag. Vi har sagt at det er mest ryddig å vente og se hva statsråden fra Fremskrittspartiet og regjeringa presenterer for Stortinget. Så tar vi stilling til det da.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Arve Kambe (H) [19:42:09]: (komiteens leder): Denne saken er godt forankret og i tråd med politiske føringer – både pensjonsforliket på Stortinget, som regjeringspartiene stiller seg bak, og Sundvolden-erklæringen.

Saken i dag dreier seg om to saker. Den ene saken er at grunnbeløpet i folketrygden blir økt fra 88 370 kr til 90 068 kr fra 1. mai 2015, noe som utgjør en økning på 1,92 pst. Den samme økningen vil også gjelde for uføretrygdede og andre som får pensjoner og ytelser regulert gjennom endringer i grunnbeløpet. Jeg har oppfattet at det er ingen som har vært uenig i størrelsen på grunnbeløpet for 2015.

Når det gjelder alderspensjon under utbetaling, skal dette reguleres som vanlig, med et gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst. Det skjer i praksis ved at pensjonen blir regulert tilsvarende lønnsøkningen og fratrullet en fast faktor på 0,75 pst. Lønnsøkningen for 2015 er forventet å bli 2,7 pst., slik regjeringen legger til grunn i revidert nasjonalbudsjett for 2015. Det har ennå ikke skjedd at alderspensjonister har fått en negativ kjøpekraftsutvikling. I år har det vært et svært moderat lønnsoppgjør, og realiteten på veldig mange arbeidsplasser er i beste fall nulloppgjør. Vi har tusenvis som nå mister jobben, enda flere står i fare for å miste jobben, og mange er under permittering.

Høyre har stor respekt for modellen der vi har drøftinger med ulike parter før regjeringen fatter sin beslutning og legger den fram for Stortinget til endelig vedtak. Jeg har ikke kunnskap om at Stortinget har endret regjeringens forslag i trygdeoppgjørene her i stortingssalen. Det har vært sterkt medvirkende til at den til enhver tid sittende statsråd fra en rekke regjeringer har kunnet drøfte med de ulike organisasjonene med en visshet om at det regjeringen bestemmer, blir det flertall for og lite politisk støy ut av. Det er etter mitt skjønn en meget god modell, som står seg godt overfor både frontfagsmodellen i norsk arbeidsliv, som er premissgivende for lønnsoppgjørene, og trepartssamarbeidet.

Det vil være svært krevende om det fester seg en praksis der behandlingen av trygdeoppgjør, fastsettelse av

grunnbeløpet og alderspensjoner medfører en politisk debatt samtidig som drøftinger pågår. Det er med på å svekke drøftingsinstituttet og muligheten for stabile rammebetingelser.

Beregningene for 2015 viser at anslaget for lønnsvekst, prisvekst og 0,75-regelen tilsier at løpende alderspensjoner kan få en realnedgang på 0,15 pst. i år. Det er noe usikkerhet om dette fordi de endelige tallene ikke er klare før pristigningen er klar når 2015 er ferdig. Så vi kan faktisk ha en diskusjon her som i praksis ikke er reell når vi kommer til slutten av året 2015. På denne bakgrunn mener Høyre at det er fornuftig først å se an utviklingen for 2015 og deretter parallelt jobbe med saken for å finne mekanismer som i framtiden ikke vil medføre at pensjonistene får redusert kjøpekraft i mange år på rad dersom arbeidstakerne i samme periode får økt kjøpekraft.

Høyre er fornøyd med at både statsråden og Stortinget presiserer at en slik gjennomgang ikke skal svekke bærekraften i pensjonssystemet i Norge. Man kan heller ikke gi noen garantier mot redusert kjøpekraft i enkelte år og at man skal justere for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de to siste årene, som er vanlig praksis.

Gjennomgangen som regjeringen foreslår, får i dag enstemmig støtte i Stortinget. Det er jeg fornøyd med. En gjennomgang vil ta noe tid, eventuelle justeringer vil derfor uansett ikke kunne gjelde for 2015-oppgjøret. Om eventuelle endringer skal gjelde fra 2016, er vi nødt til å komme tilbake til når vi ser saken, i likhet med det Arbeiderpartiet nevner.

Høyre er fornøyd med at statsråden valgte å invitere til møte med alle de parlamentariske lederne på Stortinget for å få signaler før statsråden gikk i drøftinger med organisasjonene. Det vitner om at regjeringen legger vekt på pensjonsforliket i Stortinget, respekterer lønnsoppgjøret og respekterer trepartssamarbeidet, samtidig som man ønsker å vurdere uforutsette konsekvenser i framtiden.

Avslutningsvis vil jeg takke komiteen for et godt arbeid. Jeg synes det er bra at vi til tross for noe politisk støy ender opp med en enstemmighet om sakens realiteter, som regjeringen har lagt fram. Det gleder meg. Høyre står fast på pensjonsforliket og kommer alltid til å gjøre det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [19:47:21]: Jeg synes representanten Kambe hadde et balansert og godt innlegg, så egentlig hadde jeg ikke trengt å stille noe spørsmål. Men ut fra ren nysgjerrighet har jeg lyst til å spørre representanten Kambe: Synes Høyre at Fremskrittspartiets stortingsgruppe har håndtert årets pensjonsoppgjør på en ryddig måte og i tråd med Sundvolden-erklæringen?

Arve Kambe (H) [19:47:52]: Jeg er først og fremst fornøyd med det som regjeringen foreslo for Stortinget, og at komiteens innstilling i dag ser ut til å bli enstemmig vedtatt. Jeg setter pris på at stortingsgruppene i alle partier støtter opp om det.

Det er en utfordring at vi har en situasjon Stortinget tidligere ikke har opplevd, nemlig at rammene for trygde-

oppgjøret har blitt sånn at man har fått et nulloppgjør. Min anbefaling har vært, også til Fremskrittspartiet, at regjeringens forslag ville dekke situasjonen for 2015 uten å bryte Sundvolden-erklæringen eller annet. Vi stemmer likt i en rekke saker, vi burde også stemt helt likt i denne saken i dag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:49:04]: Pensjonsoppgjøret følger kalenderåret. Det har aldri vært noen tvil om det, og det er kalenderåret 2015 vi nå behandler. Situasjonen vi da er i, er at Fremskrittspartiet ønsker å innføre et nytt prinsipp, nemlig at en for pensjonsoppgjøret i 2016, altså kalenderåret 2016, skal behandle med tilbakevirkende kraft det som skjer i 2015 på en slik måte – slik jeg forstår det – at trekket på 0,75 pst. skal kompenseres. Er det en løsning som Høyre kan slutte seg til for 2016?

Arve Kambe (H) [19:49:52]: Reglene ved tidligere trygdeoppgjør har vært sånn at når saken kommer til drøftingsmøtet med organisasjonene, som en del av underlagsmaterialet for statsråden, har det vært regnskapstallene for det foregående året man har brukt før man går inn i realitetene i tilbudet for inneværende år. Den premissen vil også gjelde for neste år.

Dersom det blir sånn – når vi vet prisstigningen for 2015, det vet vi ved starten av 2016 – har regjeringen varslet at for å unngå mange år på rad med en slik endring, bør man finne et system med en utglattingsmekanisme. Til dagens votering har Høyre sagt at 2015-oppgjøret er ferdig når Stortinget har behandlet året 2015, og det blir et eget oppgjør for det som kommer for 2016 og framover.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:50:54]: Systemet med å ta hensyn til regnskapet kontra det som det er budsjettet med, er dagens system. Det er ingen som har gått inn for noen endring av det, og det er en prisverdig ordning. Men representanten Kambe snakker om å se på det «mange år på rad». Det som lå i pensjonsforliket, og det som Høyre var med på, var at grunnbeløpet i folketrygden skulle reguleres med et beløp som var mindre enn det som var den regnskapsmessige lønnsveksten for gjennomsnittet. Mener nå representanten Kambe at en skal gå vekk fra det prinsippet ved å begynne å etterregne og se mange år på rad? Det forandrer ikke det som var kjernen, nemlig at en skulle ha en annerledes utvikling i G-en enn det som var snittet at lønsmottakernes inntekt det kalenderåret.

Arve Kambe (H) [19:51:52]: Da tror jeg at representanten Lundteigen enten har hørt feil eller tolket meg feil. Det som jeg sier i dag, og som står i våre merknader, er at vi støtter dagens modell, vi stemmer for dagens modell. Så sier vi, i likhet med Senterpartiet i sine merknader og voteringen i dag, at i 2016 skal regjeringen foreta en utredning om hvordan dette eventuelt skal gjøres i framtiden. Om det blir et forslag eller det ikke blir et forslag til en ny løsning, må vi komme tilbake til når den saken kommer opp. For Høyre er det ingen endringer i måten man regulerer dette på.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:52:46]: Det vi behandler i dag, er en utrolig viktig sak. Det er en sak som gjelder den økonomiske tryggheten for pensjonistene og for dem som får sine ytelser ut fra det grunnbeløp som blir besluttet i dag.

Det er en ny situasjon i Norge i dag. Vi er i en situasjon hvor det som var en sterk realinntektsøkning for de aller fleste grupper, er snudd. Vi erfarer at mange ikke har realinntektsøkning, og vi erfarer at betydelige grupper har nominell inntektsnedgang for sitt arbeid. Det er et bakteppe en bør ha med seg i denne diskusjonen.

Som det går fram av innstillinga, var det et avvik mellom budsjett og regnskap på 0,2 prosentpoeng for 2014, og det er hensyntatt. Når en også hensyntar reduksjonen på 0,75 pst. som ligger i pensjonsforliket, utgjør det en generell økning på grunnbeløpet på 1,16 pst., opp til litt i overkant av 90 000 kr.

Videre innebærer det som regjeringa foreslår gjennom forhandling med partene, at minstepensjonistene får en økt vekst i forhold til det generelle grunnbeløpet, og veksten er på 1,42 pst. Det er beskjedent, men det er dog prinsipielt viktig. Det gjør at minstepensjonister på ordinær sats nå får 162 566 kr, og det er mindre enn 14 000 kr per måned før skatt. Det er den gruppa som Senterpartiet har hatt hovedoppmærksomheten på hele tida – fra Magnhild Meltveit Kleppas legendariske innsats som sosialminister, da det nettopp ble satset på minstepensjonistene.

Vi må hele tida ha oppmerksomhet på hvordan den økonomiske politikken virker på jambyrdigheten i samfunnet. Derfor har Senterpartiet en spesiell oppmerksomhet på minstepensjonistene, for der er det største behovet for å sikre at en får en forbedring, også reelt, framover.

Når det gjelder tida framover, er Senterpartiet med på merknader om at en skal gjennomgå den årlige reguleringa, en regulering sånn at pensjonister over flere år kan få redusert sin kjøpekraft, mens lønnstakernes kjøpekraft øker. Dette er det relative forholdet, men vi må være klar over – som representanten Kambe var inne på, og som han bekreftet – at det som ligger i pensjonsforliket, er at man skal ha en underregulering av G-en på 0,75 pst. Det var prinsipielt noe som etter vår vurdering skulle gjelde uavhengig av om det var stor eller liten realinntektsøkning, eller om det endog var den motsatte veien. For Senterpartiet er, som nevnt, problemet med denne reguleringa minstepensjonistene. Problemet er at det er prosentregulering, og at vi ikke har en kroneregulering, som ville virket mye mer utjevne. Men det er et helt annet system.

Et flertall i komiteen, alle unntatt Fremskrittspartiet og SV, mener at en skal vurdere eventuelle endringer framover – om de skal gjelde for 2016, eller at en ved trygdeoppgjøret for 2016 også skal ta hensyn til en eventuelt redusert kjøpekraft i 2015. Der er det Senterpartiets prinsipielle vurdering at den skal gjelde fra 2016.

Det som ellers er interessant å merke seg, er, som nevnt i replikkordskiftet, Fremskrittspartiets forslag. Sjølsagt står Fremskrittspartiet, som ethvert annet parti her i denne sal, fritt til å fremme forslag om satser i pensjons-

oppgjøret som er annerledes enn det som framgår av oppgjøret. Det framgår av vår konstitusjon at pensjonsoppgjøret er en forberedelse til Stortingets behandling, og i henhold til Grunnloven § 75 er det Stortinget som foretar de endelige vedtak. Men det som er problemet, er at Fremskrittspartiet rir to hester. Representanten Wiborg sa i replikkordvekslingen med meg at det ligger i forslaget at en skulle se på den reelle lønnsveksten, altså justert i forholdet mellom budsjett og regnskap. Det er ikke det som er realiteten i forslaget. Realiteten i forslaget er at en ønsker en praksis framover – inklusiv justert for 2015 – som bryter med pensjonsforliket. Det er det interessante.

Sveinung Rotevatn (V) [19:58:06]: Det er forbausende kor mykje parlamentarisk drama det er mogleg å lage for 47 kr i månaden. Men vi får ha respekt for at folk vurderer ting ulikt. Eg trur eg skal begynne ein annan stad og løfte blikket.

Noreg er i ein ganske alvorleg situasjon. Oljeprisen har slått hardt inn over norsk økonomi, med det fallet vi har sett. Titusenvis av menneske mistar jobben. Mange menneske har låg lønnsvekst eller negativ lønnsvekst. I den situasjonen har partane i arbeidslivet teke ansvar og gjennomført eit moderat lønnsoppgjør. Det er sjølvsagt krevjande for alle dei det gjeld, men for norsk økonomi og norsk konkurransekraft, som denne regjeringa er svært oppteken av, er det heilt nødvendig, og det er bra.

Så har vi eit pensjonsforlik som alle parti på Stortinget på eitt eller anna tidspunkt har stilt seg bak, som medfører den situasjonen vi no diskuterer. Men det eg synest, er at vi må ikkje som parlamentarikarar, som medlemmer av landets nasjonalforsamling, stadig gje inntrykk av at Stortinget ikkje har visst kva det gjorde, eller forstått kva det gjorde. Vi har hatt ein slik diskusjon om uførereforma, som tredde i kraft i år, og no har vi den same diskusjonen igjen. Ein uventa situasjon har oppstått, så dette kunne vi ikkje føresjå. Eg trur vi skal ha så pass tiltru til forgjengarane våre i denne salen, til tidlegare og noverande regjeringar, at dei stort sett veit godt kva dei gjer, og det er det gode grunnar for. Det at ein har den reguleringa av pensjonar som ein har, er viktig for berekrafta til systemet, og det er viktig i eit generasjonssolidaritetsperspektiv.

Så seier Venstre, til liks med andre parti her på Stortinget, at vi er opne for å ta diskusjonar på parlamentarisk nivå rundt korleis vi skal halde oss til dette i åra som kjem. Det er heilt ok, og det kan godt vere nødvendig. Men då vil eg seie veldig tydeleg og veldig klart at slike diskusjonar kan ikkje munne ut i eit system der vi tek frå framtidige generasjonar for å tilgodesjå dagens generasjon. Norsk økonomi skal gjennom ei svær omstilling. Den er i gang. Det handlar ikkje berre om oljepris. Det handlar om ei eldebølge som gjer det krevjande å få velferdsstaten til å gå rundt. Det skal vi klare, men då er vi avhengige av at alle er med og bidreg. Slik sett er det vi no skal vedta, klok politikk og fornuftig politikk, og det er bra at stortingsfleirtalet tek ansvar.

Så har dette blitt mykje ein debatt om korleis Framstegspartiet ter seg. Eg trur nok dei skal vere så pass ærlege med seg sjølv og sjå at når dei fremjar forslag i Stortinget,

som går ikkje berre mot dei summane, men mot dei prinsippa som deira eiga regjering styrer etter, er det ikkje ei justering. Då er det to ulike politiske kursar.

For meg og for Venstre er dette ganske enkelt: Vi held oss til det som arbeidsministeren foreslår. Vi held oss til det regjeringa legg fram, og vi synest det regjeringa har lagt fram, er klokt.

Så vil vi heilt sikkert få diskusjonar framover om dette, og dei skal vi ta, men solidariteten mellom generasjonar må ligge fast. Berekrafta i systemet må vere der. Når det er tøffe tider for norsk økonomi, må alle vere med og bidra. Eg trur vi skal forstå at det er krevjande for mange, men alternativet er atskillig meir krevjande.

Kirsti Bergstø (SV) [20:02:18]: Flere har påpekt at det er en viktig debatt vi har. Det vil jeg slutte meg til. Det tror jeg mange der ute også er enige med representantene om.

Nå er det lagt fram et forslag til trygdeoppgjør som vil gjøre at pensjonistene får mindre kjøpekraft. Pensjonistforbundet, sammen med flere, har nektet å skrive under protokollen. Det er et sterkt signal til Stortinget. Etter SVs syn er det urimelig at pensjonister skal få redusert kjøpekraft. En pensjon å leve av sikrer en verdig alderdom. Det gir grunnlag for velferd, for rettferdig fordeling, for trygghet og for frihet.

Grunnen til at alderspensjonistene taper i årets oppgjør, er at flertallet på Stortinget ved pensjonsreformen i 2009 ble enig om at alderspensjonene skulle reguleres på linje med lønnsveksten, og så skulle 0,75 pst. trekkes fra beløpet. I år vil lønnsveksten være så lav at man ender med et nivå lavere enn prisveksten, altså vil pensjonistene få mindre utbetalt enn prisveksten. Dette er intet forsøk på voksenopplæring fra SVs side, men en påpeking av en situasjon som regjeringen har visst om svært lenge. Derfor er det underlig at Fremskrittspartiet fremmer forslag mot Fremskrittspartiet i denne saken.

SVs standpunkt er at det er fullt mulig å gjøre unntak fra modellen når utslaget blir negativ kjøpekraft for pensjonistene. Etter vårt syn er noe annet faktisk usosialt. Derfor foreslår vi at pensjonistene skal få like høy inntektsvekst som prisveksten i årets oppgjør. Vi ønsker ikke velferd i revers.

Da den nye pensjonsreformen ble vedtatt før valget i 2005, foreslo SV en løsning som ville sikret pensjonistene en lønnsutvikling på linje med arbeidstakere. Det var det ikke flertall for. Vi respekterte det flertallet, og derfor jobbet vi i regjering for å gjøre innføringen av reformen så sosial som mulig. Det var vårt utgangspunkt som regjeringsparti. Jeg vil minne om at det på ingen måte sto i vår regjeringserklæring at alderspensjonen for uføre skulle levealderjusteres. Det gjør det i Sundvolden-erklæringen, og det ble vedtatt i Stortinget i fjor. Prislappen: 6 mrd. kr tatt fra uføre alderspensjonister. Det skjedde ikke på vår vakt.

Regjeringen har nå varslet at den vil se på framtidige oppgjør og vurdere å kompensere tap i ettertid. Det er også det forslaget som fremmes i debatten. Etter vårt syn er det positivt at regjeringen ser at noe må gjøres, men en eventuell kompensasjon i ettertid blir usikkert for dem som er bekymret for økonomien i morgen. Fra SVs side ser vi fram

til en evaluering av pensjonsreformen, og vi ser fram til en debatt om hva prinsippene i den fører til, fordi vi frykter i dag det vi fryktet før valget i 2005, nemlig innsparinger.

Jeg vil i dag varsle om at SV vil stemme imot et trygdeoppgjør som gir pensjonister svekket kjøpekraft, og at SV vil løfte eget forslag.

Presidenten: Skal representanten Kirsti Bergstø fremme SVs forslag?

Kirsti Bergstø (SV) [20:06:10]: Ja, jeg tar opp SVs forslag.

Presidenten: Da har representanten Kirsti Bergstø fremmet SVs forslag.

Det blir replikkordskifte.

Sveinung Rotevatn (V) [20:06:32]: SV er eit parti som er oppteke av å utjamne økonomiske forskjellar – eit parti som er oppteke av at dei rike må vere med på å bidra. Ein skal løfte opp dei fattige. Så eg har eit veldig kort spørsmål til representanten frå SV, og det eg lurar på, er om ho kan minne meg på: Kven er landets desidert rikaste aldersgruppe?

Kirsti Bergstø (SV) [20:07:04]: Jeg vil anta at representanten Rotevatn vil fram til at en del eldre har greie økonomiske forhold. Det synes SV er positivt. Vi ønsker at mennesker skal ha en verdig alderdom, og vi mener også at vi i framtiden har råd til å ha en verdig alderdom.

For ti år siden var jeg med i en allianse med ungdom mot pensjonsranet. Vi hadde et pensjonsopprør nettopp på vegne av framtidige generasjoner, for vi kjøpte ikke fortellingen om at det er dagens pensjonister som har for gullkantede avtaler, men fremmet budskapet nettopp om det vi fryktet, at framtidige generasjoner vil måtte tape. Det ser vi også på beregningene av hvor lenge en 30-åring i dag må stå i jobb for å få en tilsvarende pensjon som man ville fått med gammelt system.

Sveinung Rotevatn (V) [20:08:04]: Det er ingen tvil om at det finst ein del eldre og ein del pensjonistar som har låg inntekt. Det finst mange minstepensjonistar, og dei får ikkje svekt kjøpekraft med dette oppgjeret. Det er ikkje dei vi snakkar om – vi snakkar om alderspensjonistane, som er landets desidert rikaste aldersgruppe.

Det er ei heilt ærleg sak å vere mot at ein skal gjennomføre den underreguleringa som ligg i pensjonsforliket, og eg er einig i at vi skal vere opptekne av framtidige generasjonar. Men eg lurar litt: SV har sete i Finansdepartementet. Dersom ein skal la vere å underregulere, kor stor kjem då den rekninga til å bli som blir skuva over til dagens 18- og 19-åringar, til dei som kanskje ikkje får jobb, til dei som kanskje nettopp har mista jobben, når dei blir alderspensjonistar? Kor mange milliardar snakkar vi om?

Kirsti Bergstø (SV) [20:09:00]: Jeg skjønner at Venstre og representanten Rotevatn er bekymret for ungdomsledigheten med dagens politikk – den politikken regjering

gen fører i en svært alvorlig situasjon, der man burde tatt et krafttak for å bekjempe ungdomsledigheten. Selv om minstepensjonistene ikke berøres og har sin egen regulering, synes jeg ikke det er en god sammenlikning. Det handler om at minstepensjonistene har svært dårlig råd. Det å sammenlikne mennesker som har svært dårlig råd, med dem som har vanlige pensjoner, er ikke et utgangspunkt som SV støtter.

Det er helt riktig, som det påpekes, at SV er opptatt av omfordeling, av velferd, av et fritt og selvstendig liv. Det er nettopp derfor vi fremmer en politikk der man har en rettferdig omfordeling gjennom skattesystemet. Vi mener det ikke er nødvendig med et framtidig pensjonsran for å sikre en verdig alderdom for kommende generasjoner.

Erlend Wiborg (FrP) [20:10:14]: Det er mange måter å se sannheten på. Fordelen er at vi kan gå tilbake og se hva de respektive partiene mente og stemte da pensjonsforliket sist ble behandlet. Sosialistisk Venstreparti var en del av flertallet, som vedtok at man skulle ha en underregulering på 0,75 pst. Fremskrittspartiet var imot. At Sosialistisk Venstreparti har snudd, gleder undertegnede.

Det er en forskjell på forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet her i dag. Sosialistisk Venstreparti sier at de ønsker å rette opp hvis det ligger an til negativ kjøpekraftsutvikling på 0,15 pst. Fremskrittspartiet fremmer et konkret forslag om å rette opp, uavhengig av om det ender på en redusert kjøpekraft på 0,15 pst., 0,20 pst. eller 0,30 pst, for vi er klare på prinsippet. Mitt spørsmål blir derfor om SV subsidiært vil støtte Fremskrittspartiets forslag for å sikre at pensjonistene ikke får negativ kjøpekraftsutvikling.

Kirsti Bergstø (SV) [20:11:20]: I motsetning til Fremskrittspartiet er faktisk SV ærlig i denne saken. Vårt utgangspunkt var at vi var imot pensjonsreformen, som ble presset gjennom i Stortinget før valget i 2005. Vi ønsket at prinsippene for pensjonsreformen skulle være en valgkampsak, at det skulle være noe folk kunne si sin mening om ved valget.

Så er det klart at som regjeringsparti respekterte vi stortingsflertallet, vi respekterte pensjonsreformen og jobbet for å gjøre den så sosial som mulig. Det gjorde vi sammen med våre regjeringskolleger. Vi ser at vi har litt ulik stil når det gjelder det.

Avslutningsvis vil jeg svare på om vi subsidiært vil støtte Fremskrittspartiets forslag: Ja, det gjør vi. Vi kommer først til å stemme for vårt forslag som vil sikre pensjonistene i årets oppgjør. Deretter vil vi stemme for Fremskrittspartiets forslag hvis vårt forslag ikke får flertall.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Robert Eriksson [20:12:33]: Vi behandler i dag trygdeoppgjøret for inneværende år, som har virkning fra 1. mai, et trygdeoppgjør som gir en økning i grunnbeløpet på 1,92 pst., for alderspensjonister på 1,16 pst. og for minstepensjonister som har særtillegg, på 1,42 pst. Det vil si at vi får et nytt grunnbeløp på 90 068 kr.

Mye av denne debatten, registrerer jeg, har dreid seg om hva de ulike partiene har sagt og gjort. Jeg har vært med på alle behandlingene av pensjonssakene i Stortinget, så jeg vet utmerket godt hva som er sagt og gjort i denne sal.

Det som jeg har en bekymring for, som jeg synes det er et flott engasjement fra mange partier for, og som jeg også skjønner at mange pensjonister er opptatt av, er om det er riktig at man skal ha en negativ kjøpekraftsutvikling i år med moderate lønnsoppgjør. Derfor er jeg veldig glad for og stolt av å tilhøre en regjering som så tydelig sier at de skal foreta en gjennomgang av reguleringsprinsippene i god tid før neste trygdeoppgjør. Der har vi allerede startet samtaler med de andre parlamentariske lederne. Dette spørsmålet har også vært oppe i tidligere år. Jeg vil si det så sterkt at med denne regjering – med Fremskrittspartiet i regjering – er det første gang man setter seg ned og begynner å gå igjennom reguleringsprinsippene. Det synes jeg flertallet i denne sal bør være glad for, og jeg tror også norske pensjonister i utgangspunktet er glade for det.

Dette handler ikke om 47 kr i måneden, det handler om et prinsipp. Derfor har regjeringen sagt tre viktige ting: Det er viktig å opprettholde bærekraften i pensjonssystemene våre. Det er viktig å sørge for at man kan se på det som komitélederen var inne på, at man skal ha en utjevningsmekanisme, en glattingsmekanisme, eller hva man kaller det, i alle fall se på dette som gir pensjonistene negativ kjøpekraftsutvikling, flere år på rad. Vi kan se på om det kan utjevnes, at man ikke skal komme i en slik situasjon. Man har også sagt at hvis det mot formodning nå skulle vise seg at det blir en negativ kjøpekraftsutvikling for pensjonistene i 2015, så kan man vurdere om det skal kompenseres i oppgjøret i 2016. At man gjør det til et problem og enkelte stiller spørsmål rundt det, synes jeg også virker litt underlig. For trygdeoppgjørene har i alle år vært sånn at man har regulert for etterslep og overheng i påfølgende år. De prinsippene har alltid vært der. At man forsterker de prinsippene og går igjennom reguleringsprinsippene, er bra for norske pensjonister.

Så registrerer jeg med forslaget fra SV, forslaget som også en del pensjonister tar til orde for, at man føler seg sveket ved årets oppgjør. Ingen har bedt om at man også skal foreta en kompensasjon for tjenstepensjoner. Heller ikke SVs forslag går på det. Det går på alderspensjonistene. Hva med alle de hundre tusen pensjonistene som har tjenstepensjoner, som med SVs forslag nå eventuelt skulle gått litt opp i folketrygden, som har blitt kompensert ned gjennom samordningsreglene med tjenstepensjon og ergo fortsatt kommer negativt ut? Denne regjeringen er også opptatt av alle dem med tjenstepensjoner, derfor vil det være fornuftig å gå igjennom prinsippene på en ryddig og god måte for å forhindre at det oppstår, også når vi skal vurdere det flere år på rad.

Jeg må få lov til å kommentere litt det som SV var inne på, som drar opp levealdersjustering for uføretrygdete. De uføretrygdete har ingen levealdersjustering. Alderspensjonister har levealdersjustering. Å si at det ikke sto i den gamle regjeringsplattformen som SV var med i, men skjedde på vår vakt – nei, vitterlig, jeg tror vi skal være såpass ryddige og erkjenne at levealderjustering i alderspen-

sjon i folketrygden ble vedtatt og innført i 2011, under forrige regjering. Det er et faktum. Det kan ingen komme seg bort fra. Levealdersjusteringen ble innført og vedtatt i Stortinget under den forrige regjeringen. Det er ikke noe denne regjeringen har gjort og vedtatt. Det virker som man prøver å komme seg unna det man tidligere har stått for – det minner meg litt om DDEs vise «Klovna i manesjen» – og det synes jeg man skal holde seg for god til når man er i stortingsmanesjen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [20:17:48]: Jeg vil gjerne tilbake til det som representanten Wiborg var inne på i sitt siste svar til meg, nemlig side 133 i den tidligere proposisjonen som Wiborg var redd for at jeg ikke hadde lest. Jeg vil bare minne Wiborg om at det faktisk var jeg som skrev den merknaden, og Fremskrittspartiet som meldte seg inn i den. Der sies det at regjeringa og partene kan «foreta en vurdering av om det foreligger særlige forhold som det eventuelt bør tas hensyn til» i forbindelse med oppgjøret, og Fremskrittspartiet sier i sin egen merknad at negativ kjøpekraftsutvikling er et slikt særlig forhold. Hva er grunnen til at regjeringa ikke har benyttet den åpninga som Stortinget faktisk ga i 2009, og dermed heller ikke har vurdert en sånn anmodning fra statsrådens egen stortingsgruppe?

Statsråd Robert Eriksson [20:18:46]: Ja, det svaret er veldig enkelt. Denne regjeringen ser at det kan oppstå en situasjon med flere år med moderate lønnsoppgjør der pensjonistene kan få en negativ kjøpekraftsutvikling. Som jeg nettopp sa i mitt innlegg: Vi er både opptatt av alderspensjonistene, og vi er opptatt av dem med tjenstepensjoner. Derfor foretar vi nå en gjennomgang av de reguleringsprinsippene for å vurdere om man kan finne en mekanisme som forhindrer dette. Jeg registrerer at Christoffersen peker på en tidligere proposisjon. Det er vanskelig for meg å kommentere en tidligere proposisjon hvis man ikke henviser til hvilken proposisjon man viser til.

Lise Christoffersen (A) [20:19:25]: Det står vel i komitéinnstillinga at det er Ot.prp. nr. 37 for 2008–2009, altså da vi innførte pensjonsforliket. Der står det jo med all tydelighet – det er ikke noe denne regjeringa ser som de første her i landet – at det kan oppstå en slik situasjon. Det står tydelig beskrevet både i ord, tall og figurer. Da Stortinget vedtok Ot.prp. nr. 37, var statsråden sjøl stortingsrepresentant, jeg bare understreker det. Hvorfor har en da ikke benyttet seg av den åpninga som Stortinget ga til å kunne vurdere andre hensyn enn en ren teknisk regulering?

Det jeg kunne tenke meg å spørre om, er følgende: Statsråden kritiserte SV i sitt innlegg fordi SV ikke er opptatt av tjenstepensjonister. Nå har SV og Fremskrittspartiet 2, dvs. Fremskrittspartiet i Stortinget, omtrent likelydende forslag i komitéinnstillinga. Betyr det at Fremskrittspartiet 2 heller ikke er opptatt av tjenstepensjonistene?

Statsråd Robert Eriksson [20:20:28]: Fremskrittspartiet er ett og samme parti. Jeg er veldig glad for å oppleve å tilhøre et parti som er opptatt av pensjonistene. Jeg er stolt av å være i en regjering som er opptatt av å gjøre noe med den utfordringen som også representanten Christoffersen peker på. Hvis man peker på Ot.prp. nr. 37 for 2008–2009 – ja, der står det at denne situasjonen kan oppstå. Da jeg satt i opposisjon, fremmet vi forslag på forslag om å fjerne underreguleringen – nedstemt av den forrige regjeringen. Nå sitter Fremskrittspartiet i regjering. For første gang i historien vil Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen sette seg ned – på bakgrunn også av det som sto i den proposisjonen i 2008, Ot.prp. nr. 37 – og foreta en gjennomgang av reguleringsprinsippene. Det har aldri skjedd tidligere. Nå skjer det for første gang i historien – der vi får vurdert det opp mot flere år med moderate lønnsoppgjør, der vi får vurdert tjenstepensjonsordningen, og der vi får vurdert alderspensjonene. Det synes jeg er klokt. Det er en bra tilnærming, og det skal være klart i god tid før trygdeoppgjøret i 2016.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:21:47]: Regjeringa vil gå gjennom reguleringsprinsippene framover. Samtidig la statsråden vekt på bærekraft. Hva betyr så bærekraft? Sann som jeg forstår det, er det å ha tilpasset utgiftene på pensjonssida og ytelsessida ellers til det som er fellesskapets evne totalt framover. For Senterpartiet er det viktig at denne totaliteten fordeles på en sann måte at en sikrer jambyrdighet mellom folk i en mer krevende tid. Det siste blir utrolig krevende.

Så antydte statsråden at en kunne gå inn på et endret reguleringsprinsipp med glatting, altså at en tok en tidsperiode. Dess lengre tidsperiode en da tar bakover, dess relativt sett vil pensjonistene få en økt pensjon i forhold til om en bruker dagens system. Det er jo en måte å gjøre det på, det kan jo være interessant når det går nedover.

Spørsmålet mitt er todelt. Står Fremskrittspartiet ved det prinsippet at minstepensjonister skal ha en høyere pensjonsvekst enn andre, og skal pensjoner generelt underreguleres framover i forhold til realinntekten hos ... (presidenten klubber).

Statsråd Robert Eriksson [20:22:56]: Fremskrittspartiet og jeg som statsråd forholder oss til regjeringsplattformen. Pensjonsforliket og pensjonsreformen ligger fast i regjeringsplattformen. Det betyr at minstepensjoner skal reguleres med lønnsvekst, mens hovedregelen for alderspensjonister og dem med tjenstepensjoner er at pensjonen skal reguleres med lønnsvekst minus et de facto-fradrag på 0,75 pst.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:23:23]: Så det som er Fremskrittspartiets forståelse av den situasjonen vi nå er i, er at systemet med regulering av minstepensjoner skal fortsette, regulering av generelle pensjoner skal fortsette, og så er den eneste endringa et spørsmål om antall år som en i tilfelle skal glatte dette ut over, på den måten at hvis en går mange år tilbake i tid – la oss si fem år – da det var en høy realinntektsvekst, vil pensjonistene relativt sett

komme bedre ut nå på kort sikt når det går den andre veien. Er det rett forstått?

Statsråd Robert Eriksson [20:24:00]: Nei, det er ikke riktig forstått. Det vi har lagt fram i trygdeoppgjøret, er at vi skal vurdere en slik glattingsmekanisme, og vurdere, hvis det blir en negativ kjøpekraftsutvikling for pensjonistene i 2015, om det skal ha en innvirkning for 2016. Så må det gå fremover på samme måte som man har hatt ved trygdeoppgjør tidligere. For eksempel hadde vi i 2009 et etterslep som ble kompensert året etterpå. På samme måte kan man gjøre dette ved å utglatte i trygdeoppgjøret i 2016. Det er altså et prinsipp som har vært praksis i alle år med trygdeoppgjør.

Karin Andersen (SV) [20:25:00]: Media har jo avslørt hvordan Fremskrittspartiet har forsøkt å spille dobbelt – å planlegge å skyld på andre når de ikke gjennomfører et trygdeoppgjør som burde vært sikret mot kutt for minstepensjonistene. Sånn kan jo stortingsgruppa holde på, men en statsråd må snakke sant. Statsråden sa nå nettopp at uføres alderspensjon ble bestemt i pensjonsforliket. Nei, det ble den ikke. Den ble bestemt da vi behandlet uføretrygden i Stortinget, og da ble det vedtatt at uføres alderspensjon skulle ha halv levealdersjustering. Det hadde Stortinget vedtatt, men i regjeringserklæringen sto det at det skulle vekk. Det er, når det blir fullt innført, 6 mrd. kr fra uføre alderspensjonister til staten – hilsen Fremskrittspartiet, Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti. Jeg vil spørre statsråden: Hvorfor er det staten, og ikke de uføre alderspensjonistene, som skal ha de seks milliardene?

Statsråd Robert Eriksson [20:26:04]: For det første vil jeg ha meg frabedt å ikke snakke sant. Representanten Andersen bekrefter nettopp at jeg sto på talerstolen og snakket sant, der hun sier at Stortinget tidligere har innført halv levealdersjustering for de uføretrygdedes alderspensjon. Jeg sa fra talerstolen at prinsippet om levealdersjustering, som ble vedtatt av den forrige regjeringen, gjaldt også for uførepensjonistene når de var kommet over på alderspensjon. Det er ingen løgn fra min side. Det er et faktum, det er bare å gå tilbake i innstillingene og se.

Så la regjeringen frem et forslag der vi mente det var riktig at de som sto til de var 67 år, ikke skulle ha dårligere alderspensjon og strengere levealdersjustering enn dem som trakk seg ut av arbeidslivet og ble uføretrygdet ved 65 år, f.eks. Det synes jeg er et fair prinsipp. Så registrerer jeg at Stortinget har vedtatt noe annet, og regjeringen forholder seg til stortingsvedtaket.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Erlend Wiborg (FrP) [20:27:20]: Jeg vil først takke for debatten så langt. Det har dessverre vært en forutsigbar debatt, der vekten har vært lagt på å angripe Fremskrittspartiet for å unngå å snakke om sakens realiteter. Men heldigvis er det fortsatt tid til å tegne seg, og jeg ber fortsatt om svar fra de partiene som sto bak pensjonsforliket, på hva de mente med setningen som har vært nevnt flere

ganger – at man skal foreta en vurdering av om det foreligger særlige forhold som det eventuelt bør tas hensyn til. Hvis det at landets pensjonister skal få redusert sin inntekt, ikke er et særlig forhold, lurer jeg på hva et særlig forhold eventuelt kan være.

Så må jeg si at det er ikke måte på hvilken bør landets pensjonister skal ha på sine skuldre, når det i debatten fra denne talerstol blir snakket om at av hensyn til bærekraften i systemet må vi kutte i pensjonene, av hensyn til solidariteten mellom generasjoner skal vi kutte i pensjonene. Jeg synes det er respektløst overfor mennesker som har jobbet og betalt skatt gjennom et langt liv, at det skal være et argument for å kutte i pensjonene til landets pensjonister.

Man snakker om at Norge ikke har råd – det er både jeg og Fremskrittspartiet uenig i. Jeg registrerer at de samme partiene neste uke muligens vedtar å ta imot 8 000 syrere. Da er det ikke snakk om hva det koster – det er helt uvesentlig, for det har man råd til – mens landets pensjonister skal få redusert sin pensjon. Jeg har lite sans for det.

Det har vært sagt og skrevet mye i media på forhånd om at Fremskrittspartiet her i dag kommer til å støtte regjeringens forslag, men kommer med et tillegg til det regjeringen har foreslått.

Det kan hende det er litt parlamentarisk utradisjonelt, men jeg har lyst til å komme med en anmodning til presidentskapet. Det er at man muligens bør tilby representantene elementær opplæring i maktfordelingsprinsippet. For det at en regjering kommer med et forslag til Stortinget, det at en regjering følger flertallsvedtak i Stortinget, og det at en regjering følger de lover som til enhver tid gjelder, synes jeg er bra, og det tar jeg som en selvfølge, men Stortinget står selvfølgelig fritt til å foreta de vurderinger man måtte ønske av de forskjellige forslag. Her i dag har vi to konkrete forslag vi skal votere over – om pensjonistene skal få redusert kjøpekraft eller ikke.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil bemerke at det kan høres ut som det er behov for et slikt kurs.

Bård Hoksrud (FrP) [20:30:51]: Det har vært en interessant debatt. Dette er tydeligvis noe helt annet enn å diskutere asfalt og jernbanesviller, som er det jeg vanligvis har diskutert.

Jeg registrerer at Arbeiderpartiet mener at det er et spill, og at det er en uverdig debatt fordi man mener noe om pensjon og om hvordan dette er. Ja, jeg representerer et parti som er opptatt av hvordan vi sørger for at pensjonistene i dette landet skal ha det. Jeg forstår pensjonister som jeg møter, og som lurer på hvorfor det er sånn at man skal bli fratatt 0,75 pst. hvert år ved underregulering av pensjonen. De fleste forstår ikke det, og de synes heller ikke at de får noen logisk forklaring. Mange sier i hvert fall – nå må jeg passe på – at de opplever dette som et ran. Det er i hvert fall de tilbakemeldingene vi får fra pensjonister, for de skjønner ikke hvorfor de skal miste mer enn det andre grupper gjør.

Jeg hørte på representanten Rotevatns interessante innlegg og er veldig enig i mange av bekymringene hans for noe av det vi nå ser innenfor arbeidslivet – at det er tøffere på arbeidsmarkedet enn det har vært på lenge. Men jeg synes det er viktig å ha med seg at de som har vært pensjonister noen år, faktisk har vært med og bidratt ganske godt, også når det har gått oppover og man har hatt gode tider. Så har man altså blitt trukket 0,75 pst. av pensjonen. Er det noen som har bidratt, er det vel akkurat denne gruppen, etter pensjonsforliket i 2011.

Jeg synes det er bra at vi har en regjering som ser at dette kanskje får noen helt spesielle konsekvenser, nemlig at man risikerer en negativ utvikling. Ja, så har man en statsråd som sier at dette faktisk er noe som han ønsker å se på, sammen med regjeringen, og nå heldigvis sammen med alle de andre partiene, som har sagt at det er greit at man nå skal se på dette. Senere kan man komme tilbake og se på konsekvensene, og så er det mulig å rette opp i det. Det er jo det som er hele hensikten med det forslaget som Fremskrittspartiet fremmer. Vi ønsker ikke at man skal risikere å komme dårligere ut i år enn i fjor.

Karin Andersen (SV) [20:33:52]: At denne situasjonen kunne oppstå, var kjent. Det visste statsråden og regjeringen før de forhandlet. De hadde det helt klart for seg før de satte seg til forhandlingsbordet, og de kunne ha gått til de parlamentariske lederne i Stortinget og spurt: Denne virkningen kommer, vi vil ikke ha den, skal vi lage en rask lovbehandling og ordne det slik at ingen pensjonister taper pensjon i år? Det gjorde ikke regjeringen. Da handler det vel enten om at man er klønete, eller om at man ikke har fått lov av Høyre. Eller kanskje er det sånn at Fremskrittspartiet i regjering ikke hadde disse pengene allikevel når de skulle prioritere mellom sine formål?

I hvert fall er jeg overbevist om at det er ingen av de parlamentariske lederne som på det tidspunktet ville ha sagt nei, mens håndteringen i dag har gjort at både Høyre og Arbeiderpartiet og alle de andre «fadderne» for pensjonsforliket nå forsvarer prinsippet. Jeg må si jeg er veldig skuffet.

Til uføres alderspensjon: Den ble besluttet da vi behandlet uføretrygden her. Det var halv levealdersjustering som ble vedtatt, for hvis man er ufør, er det ikke sånn som statsråden sier, at man har valgt å trekke seg tilbake – da er man ufør. Man kan ikke jobbe lenger, slik som vi som er friske, kan, og nulle ut virkningen av levealdersjusteringen. Derfor fikk vi dette gjennom, med ganske stor kamp, må jeg si. Vi fikk regnet ut at fullt gjennomført ville de uføre alderspensjonistene fått 6 mrd. kr med vårt opplegg, som var vedtatt av Stortinget – og som denne regjeringen, med sine støttepartier, har bestemt at de uføre alderspensjonistene ikke skal få.

Dette er mennesker som ikke kan gå ut i arbeidslivet når de fyller 67 år, hvis de har vært uføre før det. Dette er ikke mennesker som har hatt noe valg, som det høres ut som statsråden tror. Det er ganske forstemmende, for dette er den statsråden som har ansvaret for uføretrygden, og som har ansvaret for dem som er så uheldige å komme i en slik situasjon. Da burde Stortinget stått ved det vi hadde lovet

før, nemlig at hvis man er så uheldig at man er ufør, skal man ikke utsettes for denne mekanismen, som er lagt der for at friske folk skal jobbe lenger.

Men det var det første man bestemte seg for, og jeg var for så vidt ikke så overrasket, for dette hadde de også snakket om før valget. Men jeg må si at jeg har vært forferdelig overrasket, særlig over at Kristelig Folkeparti har gått med på dette kuttet, og over at støttepartiene synes at det er god politikk at uførespensjonister ikke skal slippe med halv levealdersjustering.

Lise Christoffersen (A) [20:37:19]: Jeg har noen få kommentarer: Jeg vet ikke om andre opplever det sånn som meg, men jeg opplever nå at denne debatten begynner å dra seg et hakk ut i det jeg synes er lite verdig.

Noen skulle ha seg frabedt at det ble sagt og hevdet at man snakket usant. Det er sikkert riktig, men halve sannheter kan også bidra til å fortegne en virkelighet.

Representanten Karin Andersen snakker om halv levealdersjustering for uføre – den består fortsatt. Høyre-Fremskrittsparti-regjeringa foreslo å kutte den. Det var noe av det aller første de gikk til angrep på. Jeg husker til og med at jeg spurte statsråden her i salen om hva galt de uføre hadde gjort for å ha fortjent det. Prisverdig nok var Venstre og Kristelig Folkeparti med på å stoppe det, så den eksisterer fortsatt. Karin Andersen kan juble litt for den. Det henger selvfølgelig ved et vedtak fra tidligere at det skal evalueres på et seinere tidspunkt, men halv levealdersjustering gjelder fortsatt.

Representanten Bård Hoksrud var igjen ute på galeien med «pensjonistran». Det var yndlingsuttrykket til statsråden tidligere, han har sluttet å bruke det etter at han ble statsråd. Jeg synes fortsatt det er et dårlig uttrykk, det er ikke sånn at vi kutter i pensjonene med 0,75 pst. Vi har vedtatt at pensjonistene skal få sin del av produktivitetsutviklinga i samfunnet, men ikke like mye som lønsmottakerne. Vi har valgt 0,75 pst. – en teknisk sak – i stedet for å regne på gjennomsnitt av pris og lønn. I det lange løp, og også siden 2011, har pensjonistene faktisk tjent på det.

Når en velger å bruke bilder som «ran», håper jeg også presidenten tillater at jeg fortsetter å bruke det samme bildet. Det betyr i realiteten, med Sundvolden-erklæringa, at Fremskrittspartiet har slått seg sammen med ranerne, og at Fremskrittspartiets del av ransutbyttet var en plass i regjering. Jeg ville hatt mye mer respekt for Fremskrittspartiet i denne saken hvis man hadde sagt at dette pensjonsoppgjøret og det forslaget regjeringa har presentert, blir for vanskelig for oss, det kan ikke Fremskrittspartiet gå med på og velger derfor å trekke seg ut av regjering. Det hadde det stått respekt av, men ikke det å snakke ut av begge munnviker, snakke med to tunger.

Det er mye visdom i gamle ordspråk, det er et som heter at «tomme tønner ramler mest». Men vi skal gi regjeringa en sjanse, og vi skal ta stilling til det regjeringa kommer med. Det kan hende at vi på det tidspunktet regjeringa presenterer et opplegg for oss, finner ut at hvis vi har 300 mill. kr til overs, kanskje heller ønsker å bruke dem på de uførepensjonistene som etter uføre-reformen har tapt mye mer enn 47 kr per uke, og som

foreløpig ikke har fått støtte verken fra FrP 1 eller fra FrP 2.

Presidenten: Presidenten vil bemerke at uttrykket «ran» om lovlig fattede stortingsvedtak er langt utenfor parlamentarisk skikk og bruk. Det gjelder flere som har brukt dette.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:40:50]: Det er i hvert fall parlamentarisk å si at en slutter seg til den holdning og de verdier som representanten Christoffersen nå la til grunn.

Jeg har lyst til å si noe rundt det begrepet at pensjonsoppgjøret skal se hen til «særlige forhold». Det er en klok formulering. Det som ikke minst er krevende når det gjelder særlige forhold, er utviklinga i arbeidslivet: trygghet for inntekt, trygghet for solide arbeidsvilkår. Det kommer til å bli meget krevende å sikre at det ikke går enda lenger i retning av Forskjells-Norge, at en dermed kan bruke pensjonsoppgjørene til å medvirke til jambyrdighet mellom grupper – og ikke minst det som representanten Christoffersen, og også representanten Karin Andersen fra SV, har påpekt når det gjelder uførepensjonistene. Det er utrolig sentralt, og det blir spennende å se hvordan regjeringa vil følge det opp.

Representanten Wiborg karakteriserte denne underreguleringa som respektløst, underforstått at de som har innbetalt trygdeavgift, nærmest har rett på at den trygdeavgiften skal komme den enkelte til gode når en er pensjonist. Det er en helt annerledes forståelse enn det som er vårt system. Vi har et system hvor en i løpet av et langt liv betaler skatt og avgifter basert på, til en viss grad, skatt etter evne. Trygdeavgiften er en del av det, og trygdeavgiften blir i mange henseender sett på som en skatt. Det er ikke gitt at den skatten som er innbetalt, eller enkelte deler av den, skal komme tilbake i full størrelse til den som har innbetalt. Den skatten som kommer inn fra de ulike pensjoner, er én ting, det er noe annet enn at det skal ut av statskassen i samme monn.

Underreguleringa på 0,75 pst. er ikke noe ran, det er en fordelingspolitikk. Det er en stortingsbestemt fordelingspolitikk av pensjonistenes situasjon. Det har bestandig vært sånn at det er Stortinget som bestemmer dette. Det er et folkevalgt standpunkt at ulike partier har ulike standpunkt til hvordan man vil fordele statens verdier. Det er greit, men å karakterisere det som ran er ganske grovt.

Helt til slutt: Maktfordelingsprinsippet til Wiborg, forholdet mellom regjering og storting, er de fleste av oss godt kjent med. Det som er klart, er at Stortinget står fritt til å mene det en vil om det som kommer fra regjeringa. Det spesielle i denne saken er at Fremskrittspartiet i regjering har én mening, og at Fremskrittspartiet i salen i realiteten har en annen mening. Det er det som gjør at vi kommer i problemer, og at Fremskrittspartiet kommer i problemer i dag.

Arve Kambe (H) [20:44:05]: Det som gjorde at jeg tok ordet én gang til, var innlegget fra representanten Hoksrud. Velkommen tilbake fra Samferdselsdepartemen-

tet! Der hadde vi mange saker vi kjempet sammen om, og det har vi selvfølgelig også her i stortingssalen.

Det som jeg reagerte på i representanten Hoksrudds innlegg, i motsetning til representanten Wiborgs innlegg, er at det som Fremskrittspartiet foreslår i salen her i dag, er et reelt nulloppgjør for pensjonistene. Det er av andre partier i dag blitt karakterisert som dobbeltkommunikasjon. Det har nok hendt før i politikken at ulike partier forsøker seg på dobbeltkommunikasjon. Det er noe som Høyre prøver å unngå. Det som er enda verre, er hvis man i tillegg prøver seg på trippelkommunikasjon. Det opplever jeg at representanten Hoksrud gjorde da han begynte innlegget sitt med å angripe 0,75 pst.-regelen. Det er jo ikke noe som Fremskrittspartiet i dag har foreslått. Jeg har heller ikke hørt noen andre fra Fremskrittspartiet i dag som foreslår å gjøre det. Dessuten: Før representanten Hoksrud ble statssekretær, var han medlem av Fremskrittspartiets stortingsgruppe, som godkjente Sundvolden-erklæringen, som var basis for den regjeringen han var statssekretær i. Der står det på side 10:

«For å sikre økonomisk bærekraft i velferdssamfunnet skal pensjonsforliket ligge fast.»

Videre: «Regjeringen vil:

Trygge fremtidens pensjoner gjennom en ansvarlig økonomisk politikk.»

Og:

«Fortsette gjennomføringen av pensjonsreformen i både privat og offentlig sektor.»

Høyre støtter regjeringens forslag i denne saken. Vi er uenig i at Fremskrittspartiet fremmer et annet forslag i tillegg til å stemme for regjeringens forslag, fordi vi mener at man kunne håndtert den mekanismen som allerede er i dag, i 2016-trygdeoppgjøret.

Dersom Høyres stortingsgruppe ønsker å endre regjeringens politikk, tar vi det opp med regjeringen – helst i forkant – og så står vi på den politikken. Husk på – det er en anmodning også til representanten Hoksrud – at Fremskrittspartiets stortingsgruppe har akseptert pensjonsforliket på 0,75 pst. Det vil bli meget krevende dersom denne saken hele tiden skal komme opp igjen, hvis man argumenterer med vitende og vilje. Men jeg er enig med representanten Hoksrud: Det er vel enklere å snakke om sviller, baner, veier og tunneller. Nå er representanten tilbake på jobb nesten første dag i en ny komité, så jeg håper vi unngår den type kommunikasjon framover.

Statsråd Robert Eriksson [20:47:16]: Det som fikk meg til å ta ordet, var representanten Lundteigen, for han stilte meg et spørsmål i replikkordvekslingen som jeg følte at jeg ikke fikk svart ordentlig på. Da prøver jeg heller å svare ordentlig på det herfra.

Bare for å unngå en misforståelse: Jeg sa at man kan ta f.eks. trygdeoppgjøret 2010 / lønnsoppgjøret 2010, hvis man da hadde et etterslep – nå vet ikke jeg om det var et etterslep i 2010, så ikke bruk det imot meg, det var ment som et eksempel. Men for å tydeliggjøre hva jeg mener, kan jeg si det på følgende måte: Det har vært et prinsipp i trygdeoppgjørene tidligere, det er det i dag og vil også være det i fremtiden, at hvis faktisk lønnsutvikling f.eks.

er høyere enn den beregnede, vil pensjonistene få mer i påfølgende år. Det jevnes altså ut, på samme måte som i årets trygdeoppgjør, der den beregnede lønnsutviklingen var 0,2 høyere enn den faktiske, som da trekktes inn igjen ved dette trygdeoppgjøret. Det er den mekanismen som man har hatt i alle trygdeoppgjørene. Det er den mekanismen jeg mener man bør se på gjennom en ny utglattingsmekanisme, der man går igjennom reguleringsprinsippene for også å se på om man kan ha en bestemmelse som forhindrer at landets pensjonister, år etter år med moderate lønnsoppgjør, får en negativ kjøpekraftsutvikling – altså får kjøpt mindre melk og brød neste år enn i år for de samme pengene. Det er snakk om å se på om man kan utvide og utvikle det prinsippet på en bedre måte.

Jeg håper det var et tydeligere svar til Lundteigen, men jeg føler iallfall selv at det var et bedre svar enn det som ble gitt under replikkordvekslingen.

Så har jeg lyst til å si til representanten Karin Andersen, som jeg også sa i replikkordvekslingen: Levealdersjustering for uføretrygdete ble innført under den forrige regjeringen. Jeg tror faktisk det var statsråd Bjørnstrøm som la det frem. Det er godt mulig at SV ved de interne forhandlingene i forrige regjering fikk gjennom halv levealdersjustering og ikke full levealdersjustering. Så mente denne regjeringen følgende – som prinsipp: Hvis to personer har en lønn på 350 000 kr, og den ene står til han/hun er 67 år, mens den andre blir uføretrygdet når vedkommende er 62 år, f.eks., hvorfor skal den som står i jobb til han/hun er 67 år, ha lavere alderspensjon enn den som er uføretrygdet? Jeg mener det er et godt prinsipp at man skal ha lik alderspensjon – begge disse skal ha lik alderspensjon. Det var det prinsippet vi foreslo i det første statsbudsjettet, som ikke ble vedtatt i Stortinget, og vi forholder oss til de vedtak som Stortinget har fattet.

Karin Andersen (SV) [20:50:31]: Jeg er blitt gjort oppmerksom på at jeg har gjort både Venstre og Kristelig Folkeparti urett. Det ber jeg om unnskyldning for – det var ikke meningen.

Jeg må nesten si takk for at dere stoppet dette, for dette var et alvorlig angrep på alderspensjonister som ikke har hatt sjanse til å nulle ut levealdersjusteringen ved å jobbe lenger. Prinsippet i den nye pensjonsreformen var jo nettopp at folk skulle jobbe lenger. Men hvis man er uføretrygdet, kan man ikke det. Jeg registrerer at statsråden fortsetter å late som om situasjonen er den samme for den som kan jobbe til man er 67 år, og den som ikke kan det fordi man er blitt ufør. Da får alle pensjonister merke seg at slik er det. Det er ganske mange alderspensjonister som har kommet fra uføretrygden. Grunnen til at det ble enighet om dette i forrige regjering, var at man så den urimeligheten. Da er veldig jeg glad for at Venstre og Kristelig Folkeparti også har støttet opp om det nå.

Det virker som om Fremskrittspartiet har litt av hvert å rydde opp i i egne rekker. Jeg merket meg innlegget fra representanten Kambe, som riktignok påpeker at denne regjeringen har lagt pensjonsforliket til grunn, nettopp som den forrige regjeringen hadde gjort det. Men det hadde ikke vært noe i veien for at statsråden og regjeringen hadde

kommet til Stortinget i vår da man oppdaget denne effekten av levealdersjusteringen, og bedt om at Stortinget raskt endret loven og sørget for at i hvert fall ingen tapte. Jeg er ganske sikker på at da hadde stemningen blant de andre stortingspartiene vært ganske annerledes, fordi man hadde sett at dette var urimelig. Da hadde det heller ikke fått noen slagsider. Hvis dette har fått uheldige følger for andre pensjoner, regner jeg med at statsråden i så fall rydder opp i det og legger fram forslag som sikrer at systemet blir slik at man ikke taper pensjon på disse reguleringene. Det er mulig å lage et golv eller et prinsipp som sier det. Jeg registrerer at det ble ikke gjort, men at man la en strategi for dobbeltkommunikasjon – og nå også trippelkommunikasjon – og at man fortsetter med den i stortingssalen. Det tror ikke jeg er noen klok strategi, for plutselig har man rotet seg inn i en rekke av argumenter og påstander som man ikke klarer å stå inne for.

Jeg vil oppfordre statsråden nok en gang til å komme til Stortinget raskt hvis problemer oppstår, og ikke vente.

Bård Hoksrud (FrP) [20:53:46]: Jeg pleier stort sett å være ganske tydelig i det jeg sier, men det kan godt hende at enten så var det noen som misforsto meg, eller så sa jeg noe feil.

Jeg prøvde å påpeke hva pensjonister mente. Det gjaldt både det jeg sa – som jeg ikke skulle få lov å si – og dette med 0,75 pst.-underregulering. Det var pensjonister som hadde liten forståelse for dette, og det var det jeg prøvde å påpeke.

Så sa jeg at jeg var veldig fornøyd med at regjeringen nå har blitt enig med de parlamentariske lederne om at man skal se på dette, i den spesielle situasjonen som nå er – at man altså for første gang siden 2011 er i en situasjon hvor det kan se ut til at det kan bli et negativt oppgjør for alderspensjonistene. Jeg oppfatter det slik at statsråden har tatt dette initiativet på en veldig god måte. Det er jeg veldig godt fornøyd med.

Jeg er veldig klar over at regjeringen og Fremskrittspartiet i regjering har akseptert det som ligger i pensjonsforliket, og at det skal følges opp.

Jeg er også veldig glad for at statsråden, når man ser at ting kan bli urimelige, ser på mulige grep man kan ta – i hvert fall løfter problemstillingen. Man vil så komme tilbake til Stortinget på egnet måte, og så vil man se på hva man kommer til å gjøre videre.

Jeg håper jeg da har klart å oppklare det som oppsto. Det var ikke hensikten å prøve med noen som helst trippelkommunikasjon eller noe annet. Jeg prøvde å fortelle om noe av den bekymringen som man får fra pensjonister – det var det budskapet jeg ønsket å få fram her.

Jeg synes debatten her er veldig bra. Alle er enige om at pensjonistene er viktige. Heldigvis er alle også enige om at man skal følge opp det som statsråden har ønsket å følge opp. Så får vi se hva resultatet blir.

Men jeg er veldig fornøyd med det forslaget som Fremskrittspartiet har lagt fram. Det ligger også – etter det jeg har klart å få med meg – i avtalen fra 2011 at når det oppstår den type spesielle situasjoner, skal man kunne se på det en gang til.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:56:31]: Det var statsrådens svar som gjorde at jeg måtte ta ordet til et innlegg, for jeg ble ikke spesielt klokere.

Jeg forstår det sånn – punkt 1 – at justeringa for avvik mellom ventet og faktisk lønnsutvikling de siste to år skal stå fast framover.

Punkt 2: Underreguleringa på 0,75 pst. skal stå fast framover.

Punkt 3: Det som er det nye prinsippet, er eventuelt at en skal glatte. Det betyr på godt norsk at tallene skal utjammes, eller en lager et gjennomsnitt av tall for inntektsvekst over eksempelvis de fem siste år istedenfor – som nå – over et kalenderår. Er det rett forstått?

Presidenten: Neste taler er representanten Erlend Wiborg, som er ordfører for saken, deretter statsråd Robert Eriksson.

Presidenten håper at glatte prinsipper også gjelder de siste innleggene.

Erlend Wiborg (FrP) [20:57:27]: Det var representanten Karin Andersens innlegg som fikk meg til å tegne meg igjen. Jeg er helt enig med representanten Andersen i at regjeringen har mye å rydde opp i.

Jeg er helt enig med representanten, men jeg synes det er litt spesielt at vi får kritikk for at ikke vi er raske nok når det gjelder å endre de vedtak som representanten Karin Andersen og SV gjorde i 2011. Som jeg leste opp tidligere i dag, skyldes de utfordringene landets pensjonister nå står overfor, vedtaket som representanten Karin Andersen var med og fattet, der man hadde en underregulering på 0,75 pst. Så er jeg veldig glad for – som jeg sa i sted – at SV nå har snudd. Det er bra. Da håper vi også at SV kan bruke tiden sin på å være konstruktiv med hensyn til hvordan vi kan få en permanent endring av dette systemet.

I et tidligere innlegg i dag utfordret jeg de øvrige partiene, og spesielt Arbeiderpartiet, på klausulen om at man ved «særlige forhold» kan fravike måten man skal regulere dette på. Arbeiderpartiet har ikke svart hva som skal til, hva de anser som «særlige forhold». Det at landets pensjonister ligger an til å få en redusert kjøpekraft på 0,15 pst., er tydeligvis ikke et «særlig forhold» for Arbeiderpartiet. Så jeg ber Arbeiderpartiet klargjøre: Hvor stort skal et tap være før Arbeiderpartiet mener at det er et «særlig forhold»?

Statsråd Robert Eriksson [20:59:28]: For det første, til representanten Lundteigen: Det er helt riktig at dagens prinsipp om utjevning fra det ene året til det andre når det gjelder differansen mellom faktisk og beregnet lønnsvekst, ligger fast.

Ja, det er riktig, denne regjeringen står bak pensjonsreformen. En underregulering på 0,75 pst. som hovedregel ligger fast.

Så til det tredje, om hvordan man skal finne en even-

tuell glattingsmekanisme, hvordan man skal forhindre at landets pensjonister år etter år får negativ kjøpekraftsutvikling, altså får kjøpt mindre melk og brød neste år enn hva de får kjøpt for det samme beløpet i år. Dette er noe vi skal se nøye på – sammen med de partiene som sitter på Stortinget – utrede og komme tilbake til i god tid før neste års trygdeoppgjør. Det er det vi har lagt til grunn, det er det som står i proposisjonen, og det er det vi forholder oss til.

Så til representanten Andersen, som spør om hvorfor vi ikke kom tidligere, da dette var kjent helt tilbake til 2008. Hvorfor gikk SV allerede i 2009 imot en garantibestemmelse, når denne problemstillingen var kjent? Og så skal vi få kritikk for at vi har gjort det som Karin Andersen etterlyser!

Det første jeg gjorde, var å samle de parlamentariske lederne og vise hvordan vi skulle angripe disse problemstillingene. Vi diskuterte med alle partiene i Stortinget. Vi har en felles forståelse for at det er viktig å utrede og å se på de konsekvensene det kan ha for tjenstepensjonene – at man tar dette grundig inn over seg, og at man skal legge det frem i god tid før trygdeoppgjøret i 2016. Det er denne felles forståelsen som et flertall i denne sal – før vi startet trygdeforhandlingene – ga signaler om. At SV mener at alle de andre har villet støtte oss i noe helt annet enn det man ga signaler om – nei, SV var de eneste som ga andre signaler. Meg bekjent har ikke SV alene flertall i denne sal.

Vi har forholdt oss til en ryddig og grei måte å gjøre dette på. Jeg er veldig opptatt av at vi skal gjøre det ryddig og greit. Jeg tror landets pensjonister er glade for at man for første gang i historien har en regjering som vil gå igjennom disse reguleringsprinsippene, se både alderspensjon og tjenstepensjon i sammenheng og finne gode mekanismer for fremtiden.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Karin Andersen (SV) [21:02:34]: Til det siste: Situasjonen hadde vært annerledes hvis regjeringen hadde kommet og bedt om at man gjorde disse endringene nå, at man slo fast et prinsipp om at ingen skulle tape. Det gjorde ikke regjeringen. Det er det vi har kritisert. Jeg vet at de kom med et annet forslag. De sier: Vi gjør det sånn nå, for sånn er reglene, og så venter vi og ser til neste år om vi får gjort noe da. Det er det vi har kritisert. Man kunne ha gjort det nå. Det er helt riktig, som statsråden sier, at da var det bare SV som tok til orde for det. Da gjorde ikke Fremskrittspartiet det. Det er noe de har funnet på i ettertid.

Så til Wiborg: Pensjonsforliket stemte SV, som Fremskrittspartiet, mot. Jo, det gjorde vi, og vi hadde et eget opplegg, og det kan vi dokumentere. Da vi inngikk regjeringserklæring i regjering, aksepterte vi det forliket som var vedtatt i Stortinget mot Fremskrittspartiets og SVs stemmer, som grunnlag for vår regjering, akkurat det samme som Fremskrittspartiet nå har gjort. Så den kritikken som blir framført, kan like gjerne framføres mot Fremskrittspartiet.

Presidenten: Representanten Arve Kambe har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Arve Kambe (H) [21:03:50]: Først vil jeg kvittere ut representanten Hoksruks klargjøring av at det ikke var hans intensjon å komme i skade for å så tvil om at Fremskrittspartiet i dag støtter 0,75 pst.-avkortingen, som han selv har stemt for i Sundvolden-erklæringen. Det setter jeg pris på. Dermed er den saken ute av verden, og jeg regner ikke med at det blir skapt inntrykk av at noe annet har skjedd.

Så til Karin Andersen, som allerede flere ganger fra talerstolen i dag har måttet beklage sin unøyaktighet. Nå har hun angrepet regjeringen for ikke å ha sett denne avkortingen komme, tidsnok. Vel, i statsbudsjettet var prognosen 3,3 pst. lønnsvekst. I revidert statsbudsjett, etter lønnsoppgjøret, som var ferdig i mai, bare for noen uker siden, ble det klart at lønnsoppgjøret var på 2,7 pst. Med det lønnsoppgjøret man trodde skulle komme, hadde det ikke vært en reell nedgang for pensjonistene. Det hadde vært en oppgang på 0,35 pst. Derfor kom man ikke til Stortinget ... (presidenten klubber).

Presidenten: Taletiden er ute.

Representanten Lise Christoffersen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lise Christoffersen (A) [21:05:10]: Det var et direkte spørsmål: Hva anser Arbeiderpartiet som et særlig forhold? Svaret på det er at det kan variere fra gang til gang, akkurat som Fremskrittspartiets egen statsråd sier – han sier jo i proposisjonen om de nye vurderingene som skal gjøres, at det ikke skal gis noen garanti mot minsket kjøpekraft i enkelte år. Så det kan variere fra år til år.

Når Wiborg sier at regjeringa får kritikk fordi en ikke er rask nok til å endre, vil jeg svare Wiborg tilbake: Det står ikke i den tidligere odelstingsproposisjonen at en først må bli enig om et opplegg for minus, og at en så må komme til Stortinget med en lovendring. Det står at regjeringa med partene kan foreta den vurderinga når en vurderer hvilket pensjonistopplegg en skal fremme for Stortinget. Så det kunne vært gjort før saken ble fremmet for Stortinget, det er hele poenget med den bemerkningen i odelstingsproposisjonen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [21:06:16]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i folketrygdloven (midlertidig gjenlevendetillegg til ny alderspensjon) (Innst. 319 L (2014–2015), jf. Prop. 95 L (2014–2015))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 16 [21:06:39]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i folketrygdloven mv. (stønader til enslig mor eller far og tilleggsstønader til tiltaksdeltakere) (Innst. 353 L (2014–2015), jf. Prop. 115 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter partienes hovedtalere og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Stefan Heggelund (H) [21:07:30] (ordfører for saken): La meg først si at dette er en komité med godt arbeidsmiljø. Vi jobber med et område der diskusjonene ofte blir polariserte. Likevel samarbeider vi godt og med gode tone til siste slutt om innstillingen.

Det må sies at innstillingen av ulike grunner ikke ser helt ut som den burde ha gjort i forbindelse med mindretallsforslag. Dette har sekretariatet og komitésekretæren tatt på strak arm. Vi har fått service og behjelpelighet i store mengder. Det er vi takknemlige for.

Så til saken. Noen mennesker regner suksessen til en velferdsordning etter hvor mye den koster, etter hvor mange som er på den, eller hvor høyt tilfall den har. Det gjør ikke vi. Suksessen til en velferdsordning avhenger av hvor mange mennesker den bidrar til å hjelpe tilbake i arbeid, til selvforsørgelse.

Her ligger den grunnleggende forskjellen i synet på velferd mellom høyresiden og venstresiden. Det er grunnen til at venstresiden kaller høyresiden for usosial. Det er ikke en beskrivelse av reelle intensjoner eller engasjement, selv om det kan virke som om de tror det. Det kommer av at høyresiden i én ordning vil kombinere ulike virkemidler, slik at stønaden samlet sett blir en god ordning.

Overgangsstønaden har hjulpet mange, men for enkelte har den også blitt en utfordring. Fram til 1998 var overgangsstønaden på ti år. De fleste partiene på Stortinget var da enige om at det var for lenge, og den ble redusert fra ti til tre år. Høyre og Arbeiderpartiet sto sammen om den endringen.

Rikstrygdeverket evaluerte endringen i 2004 og kom bl.a. fram til:

«For gruppen med marginal tilknytning til arbeidslivet innebar det å miste overgangsstønaden at andelen sysselsatte ble fordoblet.»

Det var debatt om dette. Ville dette gjøre ordningen bedre, eller risikerte man at fattigdommen ville øke? Det gjorde ordningen bedre. Senere har man justert overgangsstønaden på flere måter. Man har endret vilkårene, gjort dem tydeligere – og noen vil si strengere. Resultatet var at flere kom raskere i jobb.

I dag er det flertall for alle regjeringens forslag, med unntak av ett. Jeg mener samlet sett at vi gjør ordningen bedre. I litt ulike konstellasjoner på forskjellige forslag gjør vi justeringer i tråd med det man har gjort tidligere.

Ingenting bekjemper fattigdom som det å ha en jobb å gå til. Det burde være grunnlaget for enhver som ønsker å ha en vellykket sosialpolitikk, og det er grunnlaget for endringene som er foreslått.

Vi sikrer at den utdanningen som tas, skal være relevant for å kunne få seg en jobb. Her har Nav en viktig veiledningsoppgave, men det er riktig at dette er et krav, for å hindre at man er på stønad lenger enn nødvendig.

Vi tydeliggjør Navs veiledningsansvar, nettopp fordi vi vet hvor viktig tett oppfølging er.

Som videreføring av hovedregelen, nemlig den at man skal oppholde seg i Norge, reduserer vi muligheten til å motta penger i utlandet til seks uker. Denne er i dag på seks måneder, langt lenger enn det som er mulig for de aller fleste andre å reise ut av landet i forbindelse med ferier. Det understreker viktigheten av at det er i Norge man må være hvis man skal ha god oppfølging, og det styrker kontrollmulighetene til Nav.

Det bringer meg til neste punkt: Mulighetene for kontroll styrkes. Mellom januar og april er det anmeldt juks på stønad til enslig mor eller far på 14 mill. kr. Det er viktig at reglene er enkle å forstå, enkle å følge og enkle å forvalte. Det gjør vi noe med.

Det er ingen hemmelighet at jeg skulle ønske at vi også gjorde noe med aldersgrensen. Sett i sammenheng med de veldig positive virkningene justeringer i vilkår og varighet har hatt tidligere, nemlig at det har hjulpet folk raskere i arbeid, mener jeg forslaget er godt og viktig. Dessverre var det ikke flertall for det i dag.

Til sist vil jeg si noe om språk. Vi skriver og snakker om innlåsingseffekt, hensiktsmessighet, vilkår, sanksjoner og tilfall. Det er viktig å være faglig og presis når man omtaler disse spørsmålene. Samtidig skal vi aldri miste av syne at dette dreier seg om mennesker. Det handler om å gi hjelp, og det handler om å gi muligheter til å stå på egne ben. Regelverksspråk kan være fremmedgjørende og – i mangel av et bedre ord – kaldt. Der må vi være bevisste – antageligvis mer enn vi er.

For øvrig tar jeg opp forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget er, i likhet med andre forslag vi vedtar i dag, med på å gjøre ordningen mer treffsikker, og at man bruker ressursene på det viktigste, nemlig å hjelpe folk i arbeid.

Presidenten: Representanten Stefan Heggelund har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Anette Trettebergstuen (A) [21:12:49]: Jeg er enig med representanten Heggelund i at kvaliteten på en velferdsordning ikke måles i hvor mye den koster, eller hvor mange som er på den, men hvordan den virker.

Det er også nettopp poenget. Under den rød-grønne regjeringen gjorde vi flere grep som bedret og styrket overgangsstønaden, som gjorde den til en treffsikker kvalifi-

seringsstønad. Vi bruker trygden til å skape endring. Det viktigste for å komme seg ut av fattigdom er å komme i arbeid, samtidig som de enslige forsørgerne i en vanskelig situasjon får noe ekstra å leve av. Det er altså problemet med forslaget om å kutte i aldersgrensen. Kan representanten Heggelund fortelle meg hvorfor det er billigere å være enslig forsørger eller enklere å være barn av enslig forsørger når man når skolealder?

Stefan Heggelund (H) [21:13:33]: Det overrasker meg litt at representanten Trettebergstuen og Arbeiderpartiet nå delvis forlater den store enigheten som har vært om overgangsstønad. Det Arbeiderpartiet har vært med på å gjøre tidligere, har vært tiltak som skal hjelpe folk raskere i arbeid. Arbeiderpartiet har vært bevisst på at denne stønaden har risiko for innlåsing, og alle vet at det er mye bedre for en familie å ha en sikker arbeidsinntekt enn å være på stønad. Derfor tydeliggjør vi Navs veiledningsansvar, derfor gjør vi noe med vilkårene, men derfor ville vi også senke aldersgrensen, nettopp fordi det ville vært et bidrag til å hjelpe folk raskere i arbeid.

Anette Trettebergstuen (A) [21:14:31]: Jeg forstår ikke hvordan det å ekskludere folk fra muligheten til å kunne få overgangsstønad er et virkemiddel for å få folk raskere i arbeid. Som sagt: Overgangsstønad er, etter åtte rød-grønne år, en treffsikker kvalifiseringsstønad som hindrer fattigdom, og som skaper varig endring. Det regjeringen nå gjør, er bare et forsøk på nok en gang å kutte i ordningen, slik som man gjorde da de rød-grønne styrte, slik som man gjorde under budsjettbehandlingen i fjor høst, og slik som man nå også gjør. Det eneste man med en innskrenking av aldersgrensen kommer til å oppnå, er at flere ikke kan få overgangsstønad, og man sparer 200 mill. kr.

Forklar meg – nok en gang – hvordan det å kutte i aldersgrensen får folk raskere ut i arbeid.

Stefan Heggelund (H) [21:15:15]: Trettebergstuen er nødt til å se dette i sammenheng med de andre forslagene – tydeliggjøring av Navs veiledningsansvar, og vi endrer vilkåret på utdanning – alle disse tingene som skal sikre at folk kommer raskere i arbeid eller øker sin stillingsbrøk. Så vet vi at det er bedre å ha en sikker arbeidsinntekt i bunnen enn å gå på stønad. Derfor øker vi insentivene for at dette skal gå raskere. Hver gang man har gjort noe med insentivene i denne ordningen, har det vært slik at folk har kommet raskere i arbeid. Glemte Trettebergstuen det jeg nettopp sto og sa, om Rikstrygdeverkets evaluering fra 2004, glemte hun det – det som ble sagt, og som står i en felles merknad, det som der står skrevet om hva som skjedde med dem som mistet overgangsstønad, da vi sammen reduserte varigheten fra ti til tre år? Trettebergstuen vet at disse tiltakene virker, men hun finner det opportunt ikke å være for dem, det er faktum.

Kirsti Bergstø (SV) [21:16:24]: Grunnen til at venstresiden kaller høyresiden for usosial, er de gjentatte angrepene på velferdsordninger som vi ser fra høyresiden. Et angrep på overgangsstønad som regjeringen kom med,

var nettopp å endre barnets alder som inngangsport til ordningen. Det er en dramatisk innskjerpelse.

Mitt spørsmål er: Hvorfor mener representanten Heggelund at det er viktigere at en aleneforsørger for en seksåring kvalifiserer seg til en trygg jobb enn en aleneforsørger for en åtteåring?

Stefan Heggelund (H) [21:17:05]: Jeg vil at man så raskt som mulig skal komme i arbeid, og så raskt som mulig få økt sin stillingsbrøk. Hvorfor det? Jo, fordi inntekten i de aller fleste tilfeller er bedre med 100 pst. jobb enn å oppfylle et aktivitetskrav og så gå på stønad. Det er bra mot barnefattigdom. Men det overrasker meg ikke at Sosialistisk Venstreparti er imot forslaget. Sosialistisk Venstreparti er imot omtrent enhver endring som foreslås i velferdsordninger for å gjøre dem bedre. Og det er jo ikke første gangen Sosialistisk Venstreparti har tatt feil av denne stønaden. De var blant de partiene som var imot endringen man gjorde på 1990-tallet, med en kraftig reduksjon i varighet, en reduksjon på syv år. Den var de imot, det var usosialt. Så viste det seg å være veldig sosialt. Så SV burde ikke være en guide i hvordan man utformer velferdsordninger.

Presidenten: Da er replikkordskiftet over.

Anette Trettebergstuen (A) [21:18:18]: Barnefattigdom er en skamlett på vårt rike velferdssamfunn. Ikke noe parti i denne salen har gjort nok for å bekjempe den. La det være sagt. Men det er en vesensforskjell på dagens regjering og den rød-grønne, som styrte i åtte år, når det kommer til fordelingspolitikken, til viljen og til evnen til å bekjempe fattigdom.

Barnefattigdom bekjempes ikke ved å legge fram handlingsplaner med fine ord for så i skattepolitikken å bedrive usosial fordeling ved å pøse ut skattekutt til dem av oss som har mest, samtidig som man – slik vi ser her i dag – stadig fremmer angrep på de treffsikre ordningene vi har, og som vi vet er med på å sørge for at de familiene der de fattige barna bor, får det litt bedre.

Overgangsstønad er en slik ordning. Som støtte til enslige forsørgerne i en ofte svært vanskelig situasjon er stønaden fattigdomsreducerende. Og nettopp fordi den stiller krav om at mottaker skal delta i jobbkvalifiserende aktivitet mens man mottar trygden, sørger den for at man bruker trygden til å oppnå varig endring, selvforsørgelse, i den andre enden. Det er som kjent den viktigste veien ut av fattigdom. Slik sett er overgangsstønad en treffsikker kvalifiseringsstønad som oppnår flere mål samtidig, og er således et av de viktigste våpnene mot fattigdom.

La det være sagt: Hoveddelen av de endringene som vedtas her i dag, er endringer som vi i Arbeiderpartiet støtter. Det er endringer som bidrar til å minske sjansene for misbruk. Det er avgjørende for velferdsstatens og trygdeordningenes legitimitet at misbruk forhindres og slås ned på, og at ordningene innrettes slik at det blir vanskeligere å misbruke dem. Mange av dagens forslag bidrar til det, og det er Arbeiderpartiet selv sagt for.

Vi skiller imidlertid lag med regjeringen på et par punk-

ter. Det ene er forslaget om at stønaden skal bortfalle fra dag én når man inngår et samboerskap. Det er ingen som mener at man skal få støtte som enslig forsørger mens man er samboer. Således kan det virke litt snodig at dagens lovverk gir en mulighet til å beholde stønaden inntil et år mens man er i et samboerskap. Det kan også sikkert virke litt snodig at Arbeiderpartiet foreslår at man skal miste stønaden etter seks måneders samboerskap. Men livet er som kjent ikke like enkelt eller like sort/hvitt som et skjema og et papir og en lovparagraf. Alle som har vært i en slik situasjon, vet veldig godt at man slutter ikke å være eneforsørger for sitt barn fra den dagen en ny kjæreste flytter inn. Noen blir det aldri. For noen går det kort tid, for andre går det lang tid. Det er derfor behov for en viss fleksibilitet, slik at folk skal tørre å begi seg inn i nye forhold, slik at man i disse nye forholdene reelt sett sannsynligvis er to forsørgere før stønaden bortfaller. Seks måneder synes vi er en grei fleksibilitet som vektet disse hensynene.

Det andre vi stemmer imot, er forslaget om å kutte i stønaden. Det er forslaget om å innskrenke aldersgrensen fra åtte til seks år. Det er ikke slik, som representanten Heggelund sa, at det er nok en vri som kommer til å få folk raskere ut i jobb. Nei, det eneste man oppnår ved å kutte i aldersgrensen fra åtte til seks år, er at man ekskluderer folk fra å kunne motta overgangsstønad. Alternativet til å motta overgangsstønad og slik sett ha rett til kvalifiseringstiltak og en økt mulighet til å komme seg ut i selvforsørgende arbeid i den andre enden, er å bli gående på f.eks. sosialstønad. Den reelle motivasjonen til regjeringen bak det å kutte i aldersgrensen er et ønske om å kutte i overgangsordningen. Det er ikke et nytt ønske. Vi har sett det før. Vi så det senest i budsjettbehandlingen i fjor, og vi så det år etter år mens de rød-grønne styrte. Jeg er veldig glad for at et stortingsflertall i dag nok en gang sier nei til regjeringens forsøk og angrep på en treffsikker, fattigdomsreduserende og kvalifiserende stønad.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp de forslagene som er omdelt i salen?

Anette Trettebergstuen (A) [21:22:46]: Jeg tar opp Arbeiderpartiets forslag.

I tillegg vil jeg gi en stemmeforklaring. Det har kommet et nytt forslag over bordet her i kveld, forslag nr. 5, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Det stemmer Arbeiderpartiet imot.

Presidenten: Representanten Anette Trettebergstuen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Bente Stein Mathisen (H) [21:23:10]: Samboerskap er blitt en vanlig samlivsform. Det er en naturlig konsekvens at regelverket for samboerskap og ekteskap harmoniseres, noe også Arbeiderpartiet er enig i. Derfor stusser jeg litt, og jeg mener det må være en slags logisk brist hos Arbeiderpartiet, når de mener at det ved inngåelse av samboerskap skal være en overgangsperiode på seks måneder før mottaker fratras retten til overgangsstønad. Når reglene

for samboerskap og ekteskap blir harmonisert og likestilt, bør det ikke være ulike regler ved inngåelse av samboerskap og inngåelse av ekteskap. For mener Arbeiderpartiet at seks måneders overgangsordning også skal gjelde ved inngåelse av ekteskap? Det er faktisk noen som velger å gifte seg før de flytter sammen, selv om den ene har barn fra før.

Anette Trettebergstuen (A) [21:23:55]: Jeg tror ikke at et regelverk for en trygdeordning noen gang kommer til å kunne ta innover seg alle de spesielle tilfellene der det kanskje rammer skjevt. Men det er nå fortsatt engang sånn at de fleste ekteskap begynner med et samboerskap. Det er ikke slik at alle ekteskap varer, men det er slett ikke slik at alle samboerskap varer heller. Vi lytter til dem som på høringen ytret seg sterkt imot forslaget om at stønaden skal bortfalle fra dag én, fordi det kommer til å føre til at mange kvier seg for å inngå nye forhold, og mange kommer til å miste stønaden i kortvarige samboerskap der man reelt sett fortsatt er eneforsørger. Og det er Arbeiderpartiet imot.

Stefan Heggelund (H) [21:24:50]: Trettebergstuen og Arbeiderpartiet nevnte barnefattigdom. Hvilket vågestykke – for barnefattigdommen økte under den rød-grønne regjeringen. Det var flere fattige barn under den rød-grønne regjeringen. Da er det ganske modig å stå her og nærmest framstille det som at det er denne regjeringen – som har levert en nasjonal strategi mot barnefattigdom – som ikke ønsker å ta tak i denne utfordringen.

Det er et svar som ikke kommer fra Arbeiderpartiet. Det er at når man ser at hver gang man gjør justeringer i vilkår og varighet i overgangsstønaden, bidrar det til at folk kommer raskere i arbeid, eller at folk raskere øker sin stillingsbrøk. Hvorfor er da Trettebergstuen imot et sånt forslag i dag?

Anette Trettebergstuen (A) [21:25:51]: Vi har gjort justeringer i vilkår og varighet tidligere. Vi innførte aktivitetskrav. Det viser seg å fungere godt. Vi har også justert ned de årene man kan motta overgangsstønad. Før var det ti år, nå er det tre år. Det har også vist seg å fungere. Men poenget er at det å kutte i aldersgrensen for barna, ikke vil ha den typen effekt. Det eneste man oppnår med det grepet, er at det ekskluderer folk fra å kunne motta overgangsstønad, fra å kunne få ekstra økonomisk hjelp samtidig som man får muligheten til å kvalifisere seg til å bli selvforsørgende. Alternativet til det er f.eks. å gå på sosialhjelp. Det er ikke fattigdomsreduserende og er ikke en del av arbeidslinja.

Arve Kambe (H) [21:26:42]: Jeg stiller meg litt undrende til innholdet i argumentasjonen til Arbeiderpartiet når det gjelder det å ha seks måneders pause i et samboerskap før man skal være villig til å betale for barnet. Det kan godt hende at det i mange nye forhold kan ta enda lenger tid før vedkommende betaler barnehage, SFO, klær og utstyr. Men det som allikevel er et faktum, er at det i hvert fall er noen andre som er med på å dele husleien, strømmen, Internett, avisabonnement og mat, som gjør at den samlede økonomien for den familien blir dra-

matisk bedre, både fordi man har to inntekter, og fordi det er to som deler inntektene fra dag én. Derfor mener Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen at det er et poeng at den dagen man har samboer, endrer økonomien seg i den familien, uavhengig av om den nye som kommer inn, bruker pengene sine direkte på barnet.

Anette Trettebergstuen (A) [21:27:42]: Jeg mener at den replikken representanten Kambe nå nettopp kom med, beviser at høyresiden har et veldig snevert syn på hva en familie og hva et samboerskap faktisk innebærer, og hvordan folk lever livene sine. Det er ikke sånn for alle, og langt fra slik for alle de familiene og de personene som mottar overgangsstønad, at man fra dag én spleiser på Internett, er to til å kjøpe mat og har to inntekter. Slik er ikke livet. Det finnes mange skjebner der ute, og det er mange grunner til at man f.eks. kan ta inn en kjæreste som f.eks. mister husværet på et korttids samboerskap uten at det betyr at den personen kan bidra økonomisk. Disse tilfellene, det reelle livet, er det Arbeiderpartiet ser og ønsker å ta hensyn til. Derfor mener vi at en seks måneders overgangsordning vil innebære den type fleksibilitet som vi ønsker, slik at det ikke rammer skjevt disse menneskene.

Ole M. Thommessen hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Erlend Wiborg (FrP) [21:28:52]: Jeg vil begynne med å takke saksordføreren for et godt innlegg her i dag, og ikke minst også et godt arbeid med å løse komiteen gjennom en stor og tung sak som er viktig.

Saken vi i dag behandler, har sitt utspring i Sundvolden-erklæringen, hvor det står klart at regjeringen vil legge om overgangsstønaden og innføre klarere krav til aktivitet. Det har vært en klar målsetting for denne regjeringen – det å bedre de ordninger, stønader og virkemidler vi har, for å få flere mennesker ut i arbeid, for å kunne hjelpe flere mennesker til å kunne være selvforsørgende.

Det er fristende å si at overgangsstønaden er noe av en anakronisme, altså en ordning som ble laget i en tid der samfunnet var organisert annerledes, og som nå ikke i særlig stor grad har samme relevans. Overgangsstønaden skal sikre inntekt til livsopphold for dem som er enslige eller alene om omsorgen for barn etter et samlivsbrudd. Men da ordningen ble etablert, ble den etablert i en tid der ekteskapsbrudd f.eks. ikke var like akseptert som i dag, og også i en tid der det gjerne var vanlig at mødre ofte var hjemmeværende, og omsorgsretten stort sett ble gitt til mor.

Den gamle samfunnsmodellen førte til at mange enslige mødre hadde vært utenfor arbeidslivet noen år mens barna var små, og at de fikk problemer med å få seg jobb igjen når de trengte det. Men tidene forandrer seg. Nå er det langt vanligere at begge foreldrene jobber. Det er langt vanligere at begge foreldrene får delt omsorg for barna etter samlivsbrudd. Nå er det etablert skolefritidsordninger. Det er etablert et bredt utvalg av barnehageplasser til

dem som ønsker det. Skolestartsalderen har blitt redusert. Det er også gode ordninger for foreldre med dårlig økonomi med tanke på reduserte priser på barnehageplass, noe også denne regjeringen har bidratt til – å redusere prisene på barnehageplass for dem med svakest økonomi.

Men når tidene endrer seg, samfunnet endrer seg, er det samtidig viktig at vi går gjennom de ordninger og ytelser vi har, og ser om de ytelsene er riktig virkemiddel for å hjelpe dem vi ønsker. Da må jeg si at jeg er skuffet over enkelte partier her i dag som velger et politisk spill og bare skal forsvare det bestående i stedet for å være med og finne ut hvordan vi kan tilpasse overgangsstønaden til å være mest mulig treffsikker.

Vi har også sett i mange år at ordningen med overgangsstønad strekkes veldig langt av enkelte mottakere. Ett eksempel som ble trukket frem av tidligere stortingsrepresentant Vigdis Giltun i et spørsmål til daværende arbeidsminister Anniken Huitfeldt i 2012, handlet om en enslig forsørger som endret studieretning rett før hun var ferdig med sin bachelor, fordi hun da kunne motta overgangsstønad lenger. Det tror jeg alle er enige om er et uheldig utslag. Men når vi ser den typen utslag, er det viktig å ta de grepene vi kan for å tette igjen eventuelle smutthull i ordningen.

Vi vet også at vi har hatt mange eksempler på at en rekke mottakere har fått nye barn med dem de har – visstnok – flyttet fra. Disse smutthullene ønsker vi nå å tette igjen.

Jeg er glad for at Stortinget i dag vedtar tilpasninger i en ordning som har hatt de beste intensjoner, men som ikke lenger er relevant for samfunnet og den tiden vi lever i, og som i for stor grad har lagt til rette for misbruk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anette Trettebergstuen (A) [21:33:40]: Representanten Wiborg snakket hjertelig og lenge om tiltakene man får flertall for i denne salen. De fleste av disse støtter Arbeiderpartiet – det er riktige tiltak. Han snakket ikke så mye om tiltaket – det store forsøket på kutt i ordningen – der man i et jafs skal spare nesten 200 mill. kr årlig ved at færre aleneforsørgere får mulighet til å få økonomisk støtte mens de kvalifiserer seg til arbeid – når alternativet kanskje er sosialhjelp. Det er et forslag som stortingsflertallet heldigvis ikke støtter.

Jeg vil tro at det ikke gjør nevneverdig inntrykk på Fremskrittspartiet, men hva synes representanten Wiborg om at Aleneforeldreforeningen, FO, NTL – alle som var på høringen – advarer mot det forslaget, nettopp fordi det vil føre til at flere aleneforsørgere går på andre, passive stønader og det samtidig vil øke, ikke redusere, barnefattigdommen. Gjør dette inntrykk?

Erlend Wiborg (FrP) [21:34:39]: Hvis representanten hadde fulgt med under mitt innlegg, ville hun forstått at jeg var klar på at ordningen må justeres i forhold til den tiden man lever i når forutsetninger og samfunnsforhold endres. Da overgangsordningen i sin tid ble vedtatt og innført, så samfunnet helt annerledes ut enn i dag. Det er flere struk-

turelle grep. Det ene jeg var inne på, var bl.a. at skolestart har endret seg fra syv år til seks år. Da synes vi det er naturlig, når skolestart endrer seg, å fremme forslag om at overgangsstønaden som hovedregel skal kunne gå til barna er seks år, da de kan begynne på skole, skolefritidsordning osv.

Anette Trettebergstuen (A) [21:35:20]: Selv om «tidene forandrer seg», blir det ikke billigere eller enklere å være aleneforsørger eller barn av aleneforsørger når man begynner på skolen. Jeg ønsker at representanten Wiborg skal fortelle meg hvorfor det er naturlig å kutte, fra åtte år til seks år, fordi barnet begynner på skolen når det er seks år. Man har barnehageplass i dag, det kan ikke handle om barnetilsyn. Hva er det som gjør at akkurat seks år gjør det så innmari mye enklere å være aleneforsørger og så innmari mye enklere å være barn av aleneforsørger? Vi mener tvert imot at seks år, skolestart, er en sårbar fase for mange, og det er behov for å kunne ha denne stønaden som en ekstra trygghet og støtte også på det tidspunktet.

Erlend Wiborg (FrP) [21:36:07]: Man må se hvilke ordninger man benytter for å hjelpe mennesker med utfordringene de har. Det er mange småbarnsforeldre som har det tøft økonomisk. Det er ikke bare dem som relativt nylig har opplevd et samlivsbrudd som har det tøft økonomisk. Det er heldigvis regjeringen i gang med å gjøre mye med, men jeg skal ikke dra opp den store skatte- og avgiftsdebatten her i dag.

Vi har en regjering som kommer med konkrete og målrettede tiltak for dem som sliter økonomisk. Jeg var inne på at regjeringen velger å redusere barnehageprisene for foreldre med svak økonomi. Arbeiderpartiet er uenig i det.

Vi gjør det enklere for flere å kunne komme seg raske inn i arbeidslivet. Vi må følge opp hvilke ordninger man ønsker å benytte for å hjelpe mennesker i ulike livsfaser.

Kirsti Bergstø (SV) [21:37:11]: Tidene forandrer seg, sa representanten Wiborg. Det er mennesker som forandrer samfunnet, tiden gjør ikke nødvendigvis noe som helst. De som har endret samfunnet de siste årene, har hatt likestilling og velferd som mål og har prøvd å skape et arbeidsliv som man kan stå i med begge beina. Vi som prøvde å endre samfunnet i den retningen, gjorde også overgangsstønaden enda mer treffsikker, i takt med tiden. Det er en ting jeg ikke forstår, og som jeg hittil heller ikke er blitt kloke av i replikkunden, og det er hva det er som gjør ordningen mer treffsikker ved at man tar bort muligheten for å motta overgangsstønad hvis man blir aleneforsørger for en åtteåring?

Erlend Wiborg (FrP) [21:38:10]: Jeg er veldig glad for spørsmålet. Når man snakker om likestilling – og likestilling er et viktig tema – mener jeg den absolutt viktigste faktoren for å sørge for likestilling er å hjelpe mennesker til å kunne være økonomisk selvstendig og slippe å være avhengig av å få penger – om det er fra en mann eller andre. Det er det viktigste.

Det er akkurat dette regjeringen gjør også i denne

saken. Man legger bedre til rette for at mennesker skal kunne komme seg i utdanning og i arbeid – og dermed kan forsørge seg selv. Sosialistisk Venstreparti lever godt med at mennesker skal leve mange år på passive ytelser. Sosialistisk Venstreparti ønsket i utgangspunktet en overgangsstønad på ti år der det knapt skulle være krav til aktivitet. Det er jeg glad for at stortingsflertallet ikke følger.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [21:39:21]: Jeg skal prøve å ikke dra ut debatten for langt, men jeg vil takke for den gode debatten som har vært, og det viktige fokuset som har vært på ordninga, som faktisk fungerer. Tilfellet er jo, som flere har vært inne på, at den har vært justert – den har vært forbedret underveis, og den er med på å hjelpe de menneskene som lever i fattigdom, i hvert fall mange av dem, og som har unger som lever i fattigdom, tilbake igjen i arbeid og aktivitet for på den måten å komme varig ut av fattigdom. Å lykkes med det er det viktige målet vi som politikere må ha. Arbeid er nøkkelen til å komme ut av fattigdom.

Kristelig Folkeparti opplever at proposisjonen har mange gode forenklinger og forbedringer. Det er noe liberalisering, og det er en del viktige innstramminger på noe. Kristelig Folkeparti støtter innstillinga til komiteen, dvs. at vi støtter justeringene som regjeringa foreslår, med ett viktig unntak, vi støtter ikke det å endre aldersgrensen fra åtte til seks år. Vi viser her til innspill i høringa, og det slutter vi opp om.

Jeg registrerer også at i merknaden skriver Arbeiderpartiet om partnere/ektefeller/samboere som er i fengsel, at de bør være berettiget til overgangsstønad, og ber regjeringa se på det. Det synes jeg er et interessant forslag, og jeg håper at regjeringa kan vurdere om det er en mulighet, da det er partnere som er i en krevende situasjon, og som også kan nyte godt av overgangsstønaden fordi den kan hjelpe dem i aktivitet, f.eks. gjøre det mulig å komme inn i arbeid igjen hvis de ikke har det.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [21:41:28]: Overgangsstønaden er en viktig ordning fordi den gjør det mulig for enslige foreldre å gi barn stabilitet og trygghet, samtidig som den har krav til seg på den måten at stønadmottakeren gis mulighet til å kvalifisere seg for arbeid. Det er nettopp denne kombinasjonen som er en flott kombinasjon og en viktig ordning å videreføre.

Det er med denne ordninga som med mange andre ordninger, at det har vært endringer. Nå er, som flere har vært inne på, stønadsperioden redusert til tre år, samtidig som kravet til aktivitet er innskjerpet. Jeg vil understreke at det er veldig viktig at vi her har målrettede ordninger som også skaper nødvendig tillit ute blant andre, som er i en heldigere situasjon, slik at vi kan få vekk den mistenksomheten som mange enslige mødre og fedre dessverre opplever. Derfor er det viktig systematisk å ha for øye å lage et regelverk som er enkelt å forstå og forholde seg til for den det gjelder, og en forvaltning som også har et enkelt regelverk, slik at en kan få en lettere håndheving og en mindre

byråkratisk ordning, og – som sagt – en ordning som legger til rette for at folk kan komme i arbeid og dermed bli sjølhjulpne. For, som det står i forslaget, er jo hele poenget at det skal være en midlertidig hjelp til sjølhjelp, og overgangsordninga består av fire ytelser – en overgangsstønad som gis til livsopphold, mens det også er stønad til barnetilsyn, utdanningsstønad og tilskudd til flytting, som er stønader til dekning av utgifter.

Når det gjelder den endringa som går på å begrense adgangen til utbetaling av stønad ved opphold i utlandet, støtter Senterpartiet det. Der blir nå adgangen til å oppholde seg ute seks uker i løpet av ett år. Som flere har vært inne på, er det å være i Norge nødvendig for å få en god oppfølging. Det er også nødvendig for å få en tillit til overgangsordninga, slik at en, som nevnt, får en allmenn respekt for ordninga for dem som trenger det. Det er en endring som etter Senterpartiets vurdering er en klok endring.

For så å gå rett på forslagene: Senterpartiet støtter forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet, som går på at retten til overgangsstønad skal bortfalle etter samboerskap av seks måneders varighet, og at stønad kun kan mottas under ett samboerskap én gang i løpet av stønadsperioden. Det er viktig, som det er blitt sagt fra Arbeiderpartiets side, at det er en viss fleksibilitet her. Jeg synes også det er viktig at en skal ha trygghet for å gå inn i et nytt forhold, og at det er bra at en går inn i et nytt forhold, for dermed vil muligheten for ungene til et godt livsopphold bli bedre. Det er da vesentlig at vi har den seksmånedersregelen før en kutter stønaden. Det er også etter min vurdering lettere å praktisere en slik seksmånedersregel.

Ellers står Senterpartiet på at aldersgrensene på henholdsvis åtte og i spesielle unntakstilfeller ti år skal beholdes. Når vi står på åtteårsregelen i stedet for å redusere til seks år, er det fordi overgangen fra barnehage til skole er en sårbar overgang. Det er viktig at vi da har en overgangsstønad, slik at det i hvert fall ikke også skal kunne komme inn økonomiske forhold som gjør den overgangen vanskelig. Totalt sett står Senterpartiet på de aldersgrensene ved overgangsstønad som er i dag.

Når det gjelder forslag nr. 5, som har kommet fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil Senterpartiet stemme imot det. Det vil ikke være en ansvarlig behandling å stemme for det forslaget, siden det verken er drøftet i proposisjonen eller i komiteen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bengt Morten Wenstøb (H) [21:46:16]: Alder og modenhet er ingen eksakt størrelse. Senterpartiet har i merknader påpekt at overgangen fra barnehage til skole er en sårbar fase i et barns liv. Jeg er ikke uenig i det, at det kan være tilfelle for enkelte barn, men når Senterpartiet velger å opprettholde åtteårsgrensen for mottak av stønad, er det barnets beste, eller vektlegger Senterpartiet de voksnes perspektiv?

Og er det ikke slik, også etter Senterpartiets mening, at det er et mål å komme i arbeid eller utdanning raskest mulig, slik at man kan forebygge barnefattigdom?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [21:46:53]: Jo, det å komme i arbeid raskest mulig, er poenget. De som kommer i arbeid, de kommer dermed i en ny situasjon – en har en bedre mulighet til det da.

Det som er kjernen når det gjelder at vi ønsker å beholde åtteårsregelen, er barnets beste. Det er barnets beste som er det sentrale her. Det er sjølsagt ingen eksakt størrelse om det skal være seks år eller åtte år, det blir et skjønn, det blir en vurdering, og vi vurderer det slik at det her er viktig å ha en nennsomhet, det er viktig å ha en aktpågivenhet overfor familier som er i en slik situasjon. Og om vi går litt lenger enn det kanskje enkelte mener er riktig, tror jeg det er en klok tilnærming. Det er bedre å investere litt – for å si det på den måten – i framtida enn å gå for raskt fram. Så det er en klok avveining som flertallet heldigvis – også med Venstre og Kristelig Folkepartis hjelp – gjør i dag.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Sveinung Rotevatn (V) [21:48:12]: Overgangsstønden er ei viktig ordning for mange einslege menn og – særleg – kvinner, og det er ei ordning som vi skal hegne om. Samtidig må vi her, som med alle andre trygdeordningar, heile tida ha eit blikk på at den skal vere ubyråkratisk, den skal få folk i arbeid, det skal løne seg å jobbe, og ein skal unngå svindel.

I så måte meiner eg at regjeringa har føreslått mykje fornuftig i proposisjonen til Stortinget, og dei får også brei støtte i Stortinget i dag. Frå Venstre si side støttar vi mange av forslaga som ligg føre, men vi støttar ikkje alle. Det er nokre forslag vi meiner det er grunn til å justere i dagens ordning, og der vi meiner regjeringa går for langt. Det eine er i spørsmålet om utanlandsopphald, der ein føreslår å kutte den perioden ned til seks veker. Der har vi valt å støtte oss på vurderinga til Nav, som meiner at tre månader er ei passeleg luke, ei passeleg moglegheit, som også er det ein har for samanliknbare ytingar. Eitt av forslaga vi har levert i dag, gjeld dette.

Når det gjeld utdanningskravet, meiner vi at det ein føreslår, er i strammaste laget og ikkje tek inn over seg dei ulike livssituasjonane som mange kan vere i, og den moglegheita mange ønskjer og bør ha til å ta vidareutdanning, til å forbetre sine arbeidsmoglegheiter. Om det har vi også eit eige forslag.

Så er det eit forslag vi stemmer imot, og det er spørsmålet om alder – å endre frå åtte år til seks år. Vi grunngeiv i innstillinga kvifor Venstre har teke det standpunktet som vi har gjort, og det er – i likskap med det fleire andre har vurdert det til – at her er vi i ein sårbar fase i eit barns liv. Det er ein vanskeleg overgang for mange å gå frå barnehage til skule, og vi trur ikkje at det å påføre aleinemødrer og -fedrar auka økonomiske bekymringar i ein slik fase er ein klok veg å gå. Dette er også eit forslag som har fått ganske brei kritikk i høyringsrunden, både her på Stortinget og i forkant av det.

Når det gjeld dei omdelte forslaga frå Arbeidarpartiet, går det fram i innstillinga at vi kjem til å stemme imot desse.

Så er det eit nytt forslag, frå Høgre, Framstegspartiet og

Kristeleg Folkeparti. Det kjem vi også til å stemme imot. Grunngevinga for det er at overgangsstønaden er meint å hjelpe einslege foreldre i ein krevjande situasjon, og kven det er som er far eller mor til dine barn, endrar ikkje på din situasjon som einsleg forelder, så vi har utfordringar med å sjå kva føremålet med det forslaget skal vere. Det fekk også ganske tøff kritikk då det var ute på høyring tidlegare i år.

Så eg vil ta opp Venstre sine forslag i innstillinga og takke for trass alt ei god komitébehandling. Det har vore tøffe fristar, og det har vore vanskeleg å få alt til å hengje saman, men med eit godt arbeid frå både saksordføraren, frå sekretariatet og frå alle medlemmane i komiteen, så trur eg vi skal klare å kome i mål på ein måte som representerer det som er Stortingets vilje i dei ulike spørsmåla, og det er trass alt derfor vi er her.

Presidenten: Da har representanten Sveinung Rotevatn tatt opp de forslagene han refererte til.

Kirsti Bergstø (SV) [21:52:11]: Jeg vil starte med å takke Venstre og Kristelig Folkeparti for å bidra til et flertall som hindrer den mest alvorlige innstramningen i overgangsstønaden, nemlig å redusere inngangen på barnets alder fra åtte år til seks år. Jeg synes det er veldig alvorlig at regjeringen foreslo et slikt angrep, men jeg synes det er gledelig at regjeringspartiene ble satt på plass av støttepartiene. Og hvorfor det? Jo, det er fordi aleneforsørgere har økt risiko for fattigdom. Det er tøft å forsørge unger på én inntekt. Hvis man i tillegg har løs tilknytning til arbeidslivet, ja så blir situasjonen veldig krevende. Det er derfor overgangsstønaden er så bra, og det er derfor den er så viktig, fordi den skal gi nettopp økonomisk støtte til aleneforsørgere i perioder der man trenger jobb eller utdanner seg.

Vi er stolt av den overgangsstønaden som vi i vår regjeringsperiode var med på å forme, og det er fordi vi vet at den virker, og at den er treffsikker. Mer enn ni av ti mottakere er kvinner, og når ordningen strammes inn, blir hverdagen tøffere for mange alenemødre, og vi risikerer at flere unger blir i fattigdom.

Alle forhold i livet lar seg ikke planlegge. Samlivsbrudd og sykdom er eksempler på det – det er uavhengig av din egen eller ungens alder. Hvis man blir alene og har en jobb som f.eks. krever mye kveldsarbeid, ja så kan situasjonen være at livet ikke går i hop. Derfor mener SV at aleneforsørgere skal ha rett til å få støtte til utdanning også i tilfeller der man trenger omskolering for å få jobb med en arbeidstid som passer med barnehagens åpningstid. Folk bør ha mulighet til å kvalifisere seg til en trygg jobb, som lar seg kombinere med nettopp livssituasjonen som aleneforsørger.

Jeg vil også takke saksordføreren, ikke nødvendigvis for å være så politisk bevegelig, men for å være veldig behjelpelig med den korte tidsfristen vi har hatt. Saksordføreren har tidligere beskyldt SV for å være imot alt. Det er ikke riktig. Vi støtter veldig mange av de endringene som faktisk ligger her – endringene i arbeidsmarkedsloven, forenklingene i folketrygdloven, at det er sivilstand som skal

avgjøre inngangen til stønaden, at man skal ha tydeligere bestemmelser for Navs ansvar og ikke minst at man skal innføre både sanksjonsregler og felles forskrift for arbeidsrettet tiltak og også bestemmelser knyttet til barnetilsyn.

Det vi ikke støtter, og det vi stemmer imot, er de reglene som ikke tar hensyn til virkelige liv. Derfor går vi imot å begrense adgangen til utbetaling ved utenlandsopphold. Vi mener det er tilstrekkelig med aktivitetsplikten og det som ligger der. Vi er imot at man skal miste overgangsstønaden fra første dag med nytt samboerskap og ønsker primært å beholde dagens regelverk. Sekundært vil vi stemme for Arbeiderpartiets forslag. Og vi er selvfølgelig imot å endre aldersgrensen fra åtte år til seks år og å oppheve unntaksregelen for barns alder ved samlivsbrudd.

Så vil jeg til slutt nevne at vi kommer til å stemme imot det nye omdelte forslaget, forslag nr. 5. Venstre hadde en god begrunnelse for det. Jeg må innrømme at det er verken samboerskap eller ekteskap som lager barn.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Stefan Heggelund (H) [21:56:43]: Jeg vil si hjertelig takk for gode ord om sakordførerskapet, og jeg vil benytte anledningen til igjen å understreke den gode tonen og det gode samarbeidet vi faktisk har i komiteen til tross for til tider dype politiske uenigheter.

Jeg har et spørsmål til representanten Bergstø og SV. Vi er alle enige om at formålet med overgangsstønaden er å hjelpe folk til selvforsørgelse så raskt som mulig. Hvorfor skal det da være særegne krav til utdanningsvilkåret på overgangsstønad, andre krav der, enn det er på arbeidsavklaringspenger, enn det er hos dem som får utdanning som tiltak? Der er det jo strengere vilkår nettopp fordi man skal hjelpe folk raskt tilbake i arbeid. Hvorfor skal ikke det også gjelde dem på overgangsstønad?

Kirsti Bergstø (SV) [21:57:43]: Jeg tenker at de stødene ikke er sammenlignbare, og det er fordi det er andre målgrupper som går på arbeidsavklaringspenger. Der er helse et eksempel som man på en annen måte er nødt til å ta utgangspunkt i. Det er lite hensiktsmessig at en som har vært sykmeldt og mottatt arbeidsavklaringspenger på grunn av en skulderskade, skal bli langtransportsjåfør, f.eks. Derfor må man tenke hensiktsmessighet på et annet vis. Jeg frykter at en sånn formulering som nå foreslås, vil gjøre systemet mer rigid og vil hindre at aleneforsørgere f.eks. vil ha mulighet til å ta en nødvendig omskolering for å kunne få et arbeid som lar seg kombinere med livssituasjonen som aleneforsørger.

Stefan Heggelund (H) [21:58:46]: Jeg takker for svaret. Formålet med disse ulike ordningene er jo at folk skal hjelpes tilbake i arbeid så raskt som mulig, og da er det viktig at Nav er gode til å veilede, men også at man sikrer at den utdanningen man eventuelt har, er relevant for å kunne få seg jobb så raskt som mulig.

Et annet spørsmål er hvorfor man er imot det vi gjør når det gjelder utenlandsopphold. Tenk deg at du er en enslig forsørger og jobber 100 pst., da har du ikke mulighet

til å reise utenlands i seks måneder. Balanserer ikke forslaget fra regjeringen om kontrollmuligheter og det faktum at man burde være i Norge for å bli fulgt godt opp av Nav, nettopp hensynet til den muligheten de aller fleste andre har til å reise utenlands i forbindelse med ferier på en ganske god måte?

Kirsti Bergstø (SV) [21:59:47]: Først må jeg si at vi er enig i at overgangsstønaden skal bringe folk raskt inn i arbeid, men da må det også være muligheter for trygg jobb som man kan stå i. Da tenker vi at veiledningsplikten til Nav er tilstrekkelig og god med tanke på å kunne hjelpe den som skal kvalifisere seg til å få en jobb som man kan kombinere med livssituasjonen og med arbeidsmarkedets behov. Det er mange som har en jobb og er utdannet som én ting og jobber innenfor brede sektorer. Jeg ønsker ikke å begrense folks utdanningsvalg på et sånt vis.

Så mener jeg at det er tydelige inngangskrav for stønaden og at det er aktivitetsplikt med sanksjonsmuligheter, det at man må stille opp hvis man blir kalt inn til møte, man må være i aktivitet. I de få tilfellene der man kan leve opp til aktivitetsplikten og være i utdanning f.eks. i tilknytning til foreldrepenger, så bør det gå an.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Statsråd Robert Eriksson [22:01:12]: Jeg synes saksordføreren på en glimrende måte redegjorde for sakens innhold, men jeg har likevel lyst å komme med noen få betraktninger rundt det.

Hele hovedformålet med den saken som er lagt frem, og som behandles her i dag, har to klare innretninger: For det første er det for å stimulere stønadmottakerne til på en raskere og mer effektiv måte å komme i arbeid.

Det andre er å forenkle regelverket og gjøre bestemmelsene mer forståelige og lettere tilgjengelige for dem som skal bruke dem.

Det mener jeg er to gode hensyn som man bør ivareta i lovgivning. Jeg er glad for at det er bred støtte til de aller fleste av de forslagene som er lagt frem her i dag, for hele målet jo være at folk som er i en situasjon utenfor arbeidsmarkedet, som har et forsørgeransvar, og som er alene om det forsørgeransvaret, på en raskest mulig måte kan få oppleve noe av den største friheten vi mennesker kan oppnå, nemlig friheten ved å være selvforsørget med egen arbeidsinntekt.

Jeg ønsker å legge til rette for en politikk som gjør det enklere og bedre å komme inn i arbeidslivet og oppleve den friheten. Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen mener det er et av de viktigste grepene man kan ta for å forhindre at familier blir lavinntektsfamilier, og at unger vokser opp med lav inntekt og i fattigdom.

Derfor synes jeg også det er bra at man nå reduserer muligheten for å ta med seg overgangsstønaden til utlandet i seks måneder, og at man reduserer det til seks uker. Hvorfor er det bra? Jo, det er bra av to grunner. Det er bra fordi det gjør det enklere for Nav å drive tettere oppfølging med yrkesrettet aktivitet for den enkelte, f.eks. en som bor i Verdal, som er enslig forsørger til ett barn, og som skal til-

bake til arbeidslivet. Det er lettere for Nav i Verdal å følge opp vedkommende hvis vedkommende er i Verdal og ikke i Paris. Da er det lettere å drive yrkesrettet opplæring og oppfølging på en god måte. Samtidig gir det klarere vilkår for å sjekke og kontrollere at vilkårene for ytelsen er oppfylt. Det synes jeg er bra, når vi for en tid tilbake så at en av de ordningene som ble mest misbrukt, var overgangsstønaden. Jeg ønsker ikke ordninger som inviterer til misbruk, men jeg ønsker ordninger som er gode og godt innrettet for dem som virkelig trenger hjelp til å komme seg tilbake til arbeidslivet, og som trenger de ordningene. Den oppryddingen gjør denne regjeringen nå.

For å være tydelig på det som gjelder aldersgrense: Det vi snakker om, er kun overgangsstønaden. Barnetilsyn vil fortsatt være uberørt av dette. Det vil fortsatt være sånn at man kan få det til det fjerde klassetrinn for ungen. Så la oss ikke misforstå dette, men la oss være klare på hva vi faktisk diskuterer.

Jeg mener det beste virkemiddelet for å unngå fattigdom er å hjelpe folk tilbake til arbeidslivet. Jeg mener det beste virkemiddelet man kan bruke da, er det som denne regjeringen har lagt frem her. Jeg skulle også ønsket at man hadde fått vedtatt å endre aldersgrensen fra åtte år til seks år, nettopp fordi jeg ønsker at folk skal komme raskest mulig inn i arbeidslivet, og at de skal få oppleve gleden og friheten ved å være selvforsørget med egen arbeidsinntekt så raskt som overhodet mulig.

Vi må også huske at over 50 pst. av dem som mottar overgangsstønad, har en fot innenfor arbeidslivet og kombinerer det med å være i arbeidslivet. Da må vi legge til rette for at de kan komme raskere inn i arbeidslivet og få økt stillingen sin, sånn at de kan være selvforsørget.

Vi må også gjøre ordningene enklere og mer effektive. Disse hensynene blir ivaretatt på en god måte, og derfor er jeg veldig glad for at det er et bredt flertall som står bak de aller fleste av forslagene til endringer som behandles her i dag.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Hege Jensen (FrP) [22:06:32]: En endring i folketrygdloven under kapittel 15 vil føre til et forenklet regelverk når det gjelder både livsoppholdsytelsen – altså overgangsstønad – og stønad til barnetilsyn. Regelverket vil bli tydeligere og lettere å forstå. Slik det er i dag, er reglene i kapittel 15 vanskelige å forstå for vanlige folk, og de kan være vanskelige å praktisere.

Formålet er å forenkle regelverket slik at det blir en omstrukturering, og å styrke motivasjonen til å komme seg ut i arbeid. Sett i sammenheng handler dette om å sikre den enslige forsørgeren og barn inntekt i en begrenset periode. Det er en forberedelse til å ta eget ansvar og forsørge seg selv og barn ved egen inntekt. Å komme seg ut i arbeid er den mest effektive måten å bekjempe fattigdom på selv.

Hvis man ser på Rikstrygdeverkets utredningsavdelings rapport fra 2004 om overgangsstønad, kan man merke seg at den prosentvise andelen av de sysselsatte økte i perioden fra 2000 til 2001. Det var økning i inntekt, in-

dikasjon på flere fulltidsansatte og høyere inntekt grunnet fullført utdanning. For mennesker som hadde liten tilknytning til arbeidslivet, innebar det å miste overgangsstønden at andelen sysselsatte ble fordoblet.

Fremskrittspartiet er svært opptatt av at den enkelte skal ha mulighet til å forsørge seg selv, og at hjelpetiltak, som f.eks. overgangsstønad, i en periode legger til rette for at en kan bli selvhjulpent. Selvfølgelig betinger dette et krav om å være i yrkesrettet aktivitet. Stønadmottakeren må, for å oppfylle kravene, enten være i arbeid, være under utdanning, melde seg som arbeidssøker eller etablere egen næringsvirksomhet.

La meg understreke: Fremskrittspartiet er opptatt av likebehandling etter regelverket og mener at en naturlig konsekvens vil være å likebehandle samboerskap og ekte-skap. Man er ikke fortsatt enslig når man inngår samboerskap. Dermed mener Fremskrittspartiet at stønad skal bortfalle ved inngåelse av samboerskap.

I komiteen var det enighet om at det er et viktig demokratisk prinsipp at regelverket skal være enkelt å forstå og forholde seg til. Forenkling vil gjøre det lettere for den enkelte og mindre byråkratisk.

Stefan Heggelund (H) [22:09:24]: Dette er ikke til debatten. Jeg vil bare si at ved en inkurie kommer vi til å gjøre noe i voteringen som ingen i komiteen har gitt uttrykk for, nemlig at vi fjerner aldersgrensen for overgangsstønad. Jeg har konferert med de andre partiene i komiteen om dette og vil varsle om at det vil komme en anmerkning til annengangsbehandlingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 15 og 16.

Sak nr. 17 [22:10:02]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i lov om lønnsplikt under permittering (arbeidsgivarperioden) (Innst. 351 L (2014–2015), jf. Prop. 116 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Arve Kambe (H) [22:10:59] (komiteens leder og ordfører for saken): Regjeringen følger utviklingen på arbeidsmarkedet. Den har gjort det lenge og har hatt jevnlig kontakt med partene i arbeidslivet.

Norsk næringsliv møter hele tiden betydelige utfordringer som krever omstilling. Regjeringens mål er å legge

til rette for at næringslivet kan utvikle seg. Fornyning og nyskaping er nøkkelen til økonomisk vekst.

Bakteppet for den økte ledigheten Norge og Europa har vært gjennom i det siste – særlig gjelder det Norge – er en sterkt redusert oljepris, selv om den har steget siden bunnen ble nådd i januar. Den er fortsatt betydelig lavere enn for ett år siden, og den er fortsatt altfor lav til å igangsette planlagte investeringer og framskynde vedlikehold.

Det er ventet en betydelig nedgang i oljeinvesteringene i 2015, og selv om 2016 også vil få en nedgang, forventer man en utflating i løpet av 2016 før det kanskje blir en vekst igjen i 2017.

Krona har styrket seg i takt med oppgangen i oljeprisen, men den er fortsatt svakere enn i årene etter finanskrisen. Dette – sammen med en noe høyere vekst internasjonalt – vil kunne bidra til økt eksport av varer og tjenester framover, men vil ikke være nok til å motvirke de konjunktorene vi har nå.

I mai økte arbeidsledigheten i Norge med 200 personer. Det var betydelig mindre enn man trodde. Bruttoledigheten, som er summen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak, økte med 100 personer. Ved utgangen av mai var 75 000 registrert ledige hos Nav. Det er en økning på 2 500 fra ett år siden. Arbeidsledigheten er dermed på 2,7 pst., som er uendret fra mai i fjor. Summen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak er nå 88 600, som er 1 000 flere enn i mai i fjor.

Ved utgangen av mai var den store endringen at 5 400 personer med bakgrunn fra ingeniør- og IKT-fag var helt ledige. Det er en økning på 61 pst. sammenlignet med mai i fjor. Størsteparten av denne økningen har kommet blant ingeniører og sivilingeniører, hvor ledigheten har økt med 143 pst. det siste året. Det er selvfølgelig innen petroleumsfag at økningen har vært størst.

Utenom ingeniører og IKT-fag er det meglere og konsulenter og personer med bakgrunn fra industriarbeid som står for den største økningen i ledigheten. Dette er også yrkesgrupper som er påvirket av den urolige situasjonen i oljebransjen.

Ledigheten har økt mest i Rogaland, Hordaland og i Vest-Agder. I disse tre fylkene har ledigheten økt med henholdsvis 49, 19 og 16 pst. Til sammen utgjør dette 4 100 personer, som stort sett er i oljerelatert arbeid.

Denne saken angår permitteringsregelverket. 4 750 var permitterte i Norge ved utgangen av april – 2 945 av dem på fulltid og 1 805 delvis permitterte. 80 pst. av de permitterte i Norge er menn.

Partene i arbeidslivet har tatt ansvar, og jeg vil berømme dem for hvor raskt, konfliktfritt og moderat lønnsoppgjøret i 2015 ble gjort. Umiddelbart etter at det var klart, kom partene i arbeidslivet med en oppfordring til regjeringen om å justere permitteringsregelverket. Jeg er glad for at regjeringen i dag får enstemmig tilslutning fra Stortinget for forslaget om å halvere perioden en bedrift må betale lønn til en ansatt i starten av en permitteringsperiode fra 20 til 10 dager med virkning fra 1. juli, og at perioden en ansatt kan motta dagpenger, øker fra 26 til 30 uker.

Jeg mener regjeringen har funnet et godt balansepunkt for å støtte opp under omstillingsbehovet for norsk

næringsliv og arbeidsliv, samtidig som man kan korrigere midlertidig markedssvikt gjennom en styrket permitteringsordning. Etter arbeidsgiverperioden overtar staten arbeidsgivers lønnskostnader, men dagpengene er bare 62,4 pst., så det er også en kostnad for den enkelte arbeidstaker.

Endrede permitteringsregler sammen med flere tiltaksplasser i revidert budsjett vil bidra positivt. Statsbudsjettet og revidert budsjett har også merknader om at Nav er nødt til særlig å prioritere fylkene Rogaland, Hordaland og Vest-Agder. Samtidig vet vi at en hel rekke andre ting også bidrar til dette, men dette er et svar på selve permitteringsregelverket.

Avslutningsvis vil jeg takke komiteen for et godt samarbeid.

Anette Trettebergstuen (A) [22:16:15]: Mange har over lang tid advart mot tøffere økonomiske tider og stigende ledighet. Den situasjonen vi ser i dag, er ikke noe som plutselig har oppstått, det er en lenge varslet utvikling. Til tross for at regjeringens representanter en rekke ganger både i denne sal og utenfor har sagt at de følger arbeidsmarkedet nøye, og at de er opptatt av å holde ledigheten lav, har de ført en politikk som i stor grad motvirker dette målet. Konsekvensene av regjeringens politikk ser vi i dagens arbeidsmarked. Arbeidsmarkedspolitikken i det vedtatte budsjettet for 2015, med stramme permitteringsregler og et lavt antall tiltaksplasser, har bidratt negativt til den vanskelige situasjonen vi ser på arbeidsmarkedet. Mange ledige kunne fortsatt ha vært i jobb dersom regjeringen på dette området ikke hadde gjennomført sin ideologiske tro på at markedet skal styre. Jeg er veldig glad for at regjeringen endelig snur, men mener at siden man ikke snudde i tide, men ventet for lenge, så må regjeringen også ta et ansvar for de mange som til nå har mistet arbeidet sitt som følge av regjeringens politikk.

Motstanden mot å endre permitteringsreglene, som regjeringen har mottatt berettiget kritikk for fra så å si hele arbeidslivet, viser nok en gang en regjering som ikke forstår hverdagen i store deler av næringslivet. Både arbeidsgivere og arbeidstakere – næringsliv over hele landet – har i denne saken pushet på og framhevet at det å bevare kompetansen i bedriftene i nedgangstider er avgjørende for å vinne markedsandeler i oppgangstider. Det bekymrer meg at regjeringen fram til nå ikke har sett denne saken på samme måte, men tviholdt på en endringsmotstand som jeg ikke kan forstå var annet enn ideologisk betinget. Fornuftig var det i alle fall ikke. Derfor er det slik at endringene i permitteringsregelverket som vi endelig behandler her i dag, støttes av et enstemmig storting.

De rød-grønne partiene har bedt om denne endringen lenge, og vi protesterte mot den da den kom, fordi vi langt tidligere enn dagens regjering så faretegnene i arbeidsmarkedet. Samtidig ber vi i dag om at regjeringen legger til rette for økt bruk av rullerende permitteringer. Det er kjent at unge mennesker som følge av mindre arbeidserfaring oftere opplever utfordringer i arbeidslivet i nedgangstider. De kan oppleve at manglende ansiennitet medfører at de er blant dem som sies opp først. Av samme grunn er det

de unge som oftere også må ta mer av byrdene med å bli permittert. Vi har derfor i denne saken bedt om at regjeringen åpner for et mer rullerende permitteringsregelverk gjennom at det legges til rette for at permittering kan fordeles på flere ansatte innenfor den totale rammen på 10 dagers lønnsplikt og 30 ukers permitteringstid. Det mener vi vil gjøre det enklere å innføre solidariske ordninger som hindrer at de med lavest ansiennitet automatisk er de som må gå først. Et mer fleksibelt permitteringsregelverk kan også bidra til å sikre virksomhetenes kompetanse.

Jeg merker meg at et flertall i denne salen i innstillingen kritiserer vårt forslag til løsning for økt adgang til rullerende permittering. Jeg skal ikke gå inn på de tekniske vurderingene og diskusjonene om dette nå. Det som nemlig er politisk sett mest interessant, er at regjeringspartiene og Venstre kritiserer vårt forslag nettopp fordi det visstnok skal være teknisk vanskelig å iverksette, men uten at de selv kommer med egne forslag som kan gi nettopp økt adgang til rullerende permittering. Det mener jeg tydeliggjør at dagens regjering er opptatt av diskusjonen for diskusjonens skyld, uten at de reelt og politisk sett er interessert i å finne løsninger som er tilpasset næringslivets behov.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslag?

Anette Trettebergstuen (A) [22:20:19]: Det skal representanten gjøre.

Presidenten: Da har representanten Anette Trettebergstuen tatt opp de forslag som Arbeiderpartiet står bak.

Hege Jensen (FrP) [22:21:00]: Saken i dag viser mest av alt én ting, nemlig at regjeringspartiene leverer det vi har lovet. Vi har lovet å følge situasjonen i arbeidsmarkedet og gjør de nødvendige grep når det trengs.

For oss i Fremskrittspartiet og Høyre er det viktigste at vi ruster det norske samfunnet godt for framtiden. Det gjøres ved å sikre en robust og god økonomi og ved at samfunnet får utnyttet sine ressurser på en best mulig måte. Arbeidskraft og menneskelig kompetanse er kanskje våre viktigste ressurser. Derfor er det veldig viktig at vi sørger for at arbeidsmarkedet fungerer godt, og at vi ikke lar det bli ubalanse over tid.

Det er derfor vi i Fremskrittspartiet i vårt program lover å justere permitteringsordningene i takt med arbeidsmarkedet. Det er derfor regjeringspartiene følger nøye med og faktisk gjennomfører de nødvendige justeringer i permitteringsordningene, slik vi gjorde i budsjettet, og slik vi gjør i dag.

Samtidig må jeg si at jeg er forundret over den etterpåklokskapen som opposisjonen nå viser. Ja, det er lett å si i dag at det nå trengs endringer i permitteringsreglene, men det er ikke det samme som å si at det hadde vært riktig å gjøre det i juni 2014. Poenget må jo være hele tiden å følge utviklingen nøye og justere når det er nødvendig, ikke å innføre rettelser før det trengs. Gjør man det siste, risikerer man å vri produktiv arbeidskraft til feil steder.

Til slutt vil jeg si litt om hvorfor dette er viktig for hele landet. Det er mye snakk om hvordan permitteringsregle-

ne er viktige for den maritime næringsklyngen, og – jeg skal være helt åpen på det – det er jo ikke en næring som står veldig sterkt i mitt hjemfylke. Allikevel er det viktig å huske på at ikke alle virksomheter som opplever vanskeligere tider nå, ligger langs kysten. Også innenlandsnæringer merker at det er trangere tider, og at det kan være vanskeligere å selge varene sine. Derfor er også vi i Hedmark glad for at permitteringsreglene nå blir justert.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [22:23:43]: Senterpartiet støtter forslagene om å redusere arbeidsgiverperioden fra 20 til 10 dager fra 1. juli 2015, og også endringen som innebærer at retten til å motta dagpenger under permittering øker fra 26 til 30 uker. Det er i samsvar med Senterpartiets alternative budsjett for 2015. Vi mente at det var rett å gjøre dette fra 1. januar, og det viser seg vel nå at det var et klokt standpunkt. Det er dog bedre å få det nå enn å måtte vente enda lenger, så derfor er det helt naturlig for oss å støtte det.

Vi er også med på en felles merknad og et felles forslag med Arbeiderpartiet og SV om å rullere permitteringsreglene, på den måten at f.eks. tre arbeidstakere kan rullere på én permittering, men at arbeidsgiver bare blir belastet med én lønnspliktperiode. Det fordrer at arbeidstakerne er enig i det – det er første bud, dvs. at det er en solidaritet og et fellesskap, at en fordeler byrdene. Det en da får igjen, er at det blir ikke bare en bedre situasjon for dem som blir permittert som flokk, for å si det sånn, men det gir også bedriften mulighet til å beholde fagfolk som en kanskje har brukt store ressurser på å lære opp i bedriften – og det er fornuftig og klokt. Det er veldig god begrunnelse for forslaget fra mindretallet, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV.

Ellers vil jeg bare si at med den situasjonen som vi nå er inne i, hvor det blir et mye mer krevende arbeidsmarked, når en kombinerer det med at det er fri arbeidsinnvandring fra EØS-området, kommer en i stadig større utfordringer, ikke minst gjelder det de som er svake grupper i arbeidsmarkedet, de som ikke har 100 pst. arbeidsevne, men delvis arbeidsevne. Det skal bli veldig krevende nå å følge opp mulighetene for å sikre dem arbeid, og regjeringa har gått ut veldig og sagt at her skal det bli bedre forhold enn de som var under den rød-grønne regjeringa. Det skal bli interessant å se hvilke tiltak en setter inn for å realisere det.

For som sagt, fra Senterpartiets synspunkt er det nødvendig å gå fra fri arbeidsinnvandring til regulert arbeidsinnvandring. Det er utrolig viktig at vi har en lav arbeidsledighet, og at vi har en høy sysselsettingsgrad. Det er hele grunnsteinen for finansieringen av våre universelle velferdsordninger, og det må det bli større oppmerksomhet om, ikke minst den høye sysselsettingsgraden som vi har hatt, men som nå faller som følge av endringene i arbeidslivet.

Kirsti Bergstø (SV) [22:26:52]: Da regjeringen kom på plass i 2013, startet den nærmest med å svekke reglene som gjør at ansatte kunne permitteres i stedet for å miste jobben i usikre tider – de reglene som har sørget for at mange bedrifter nettopp har kunnet beholde verdifull kompetanse i stedet for å måtte kvitte seg med den. De end-

ringene gjorde at mange mistet jobben når bedriftene møtte motgang.

Derfor er det svært gledelig at regjeringen nå har snudd i sitt syn. Men det er sent, det er unødig sent, og jeg vil minne om et sitat fra statsministeren etter et møte om statsbudsjettet i regjeringens kontaktutvalg i fjor. Da var LO-leder Gerd Kristiansen ute med et tydelig budskap om at regjeringen burde endre permitteringsreglene sånn at man unngår oppsigelser i bedriftene. NHO var ute med støtte til budskapet. Men statsminister Solberg sto på sitt. «De som blir oppsagt får arbeid andre steder», sa statsministeren til LO Aktuelt og viste til løpende vurdering av arbeidslivet, og at hun ikke kunne registrere at arbeidsledigheten gikk opp. «Faren er at bedriftene blir sittende med permitterte, som med fordel kan brukes andre steder», mente statsministeren da.

Hva ble resultatet? Jo, at bedrifter taper konkurransekraft og produktivitet fordi man må si opp kompetente folk.

Så det er ingen skam å snu, men man kommer fortere fram til målet om man snur i tide. Derfor håper jeg også at det er stemning hos flere for å støtte forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV om rullerende permittering. Det handler om en byrdefordeling, som både Senterpartiet og Arbeiderpartiet har vært inne på, om at det er tungt å være permittert, og det handler også om ungdoms spesielle og sårbare situasjon i arbeidslivet. Vi ser at det er økning i ungdomsledighet, og at for mange i dag står med blikket framover, men uten noe å feste det på.

Derfor vil jeg gjenta budskapet om at det er godt at regjeringen har snudd i sitt syn, og så håper jeg at det er mulig å få bevegelse også i synet på rullerende permittering.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Robert Eriksson [22:29:56]: La meg først få lov til å uttrykke stor forståelse for alle de menneskene som føler morgendagen usikker: Har jeg et arbeid å gå til? Hvordan skal jeg forsørge min familie? Klarer jeg utgiftene neste måned? Det er spørsmål mange stiller seg.

Den respekten og den forståelsen skal vi som politikere ha for folk. Den klumpen i magen som mange har, skal vi ta på alvor. Derfor er jeg også enormt stolt over og glad for å tilhøre Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen, som tenker omstilling, som tenker: Hvordan skal vi sikre arbeidsplasser og bygge nye arbeidsplasser for fremtiden? Hvordan skal vi sikre at man går over i en omstilling som er bærekraftig, og ikke står igjen i en situasjon der den klumpen i magen skal komme igjen gang på gang? Der har denne regjeringen satt i gang et betydelig arbeid.

Jeg må jo si at jeg finner det litt underlig når representanten Trettebergstuen, fra Arbeiderpartiet, sier at det er den ideologiske Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen som kan for den situasjonen på arbeidsmarkedet. På hvilken måte mener Trettebergstuen at denne regjeringens politikk er årsak til den globale situasjonen vi ser, årsaken til at olje-

prisen har gått ned? Den sammenhengen klarer ikke jeg å se.

Det denne regjeringen også er opptatt av, er omstilling. Vi har hatt møter, bl.a. nå denne uken, med næringslivet, der jeg selv var til stede sammen med statsminister, næringsminister, olje- og energiminister og finansminister. Hva sier næringene, i bredt lag, tilbake til regjeringen? De er glade for den politikken og finanspolitikken som føres. Den er riktig posisjonert. Den er med og bidrar til lav kronekurs, som er med på å sikre bedre trygghet for eksportnæringene. Det er bra. Det er med på å sørge for at vi får gjort nødvendig omstilling for å trygge arbeidsplasser.

Det kom to hovedkrav underveis fra partene i arbeidslivet. Det ene var å reversere permitteringsreglene. Det andre var flere tiltaksplasser. Denne regjeringen kom med 1 500 flere tiltaksplasser under revidert nasjonalbudsjett. Denne regjeringen reverserte permitteringsreglene, nettopp fordi vi hadde en god dialog med partene i arbeidslivet, noe som viser at trepartssamarbeidet fungerer på en god måte, og man tilpasser virkemidlene til den faktiske situasjonen.

Så registrerer jeg også at Arbeiderpartiet kommer med et annet forslag, et forslag Arbeiderpartiet aldri har kommet med før, et forslag som man heller ikke vurderte da man satt i regjering, selv under finanskrisen. Muligens var det fordi det var for administrativt krevende å gjennomføre, og fordi man her i stor grad kan velte kostnadene over på andre, noe som gjør at man ikke nødvendigvis har en provenynøytral ordning. IKT-messige tilpasninger i Nav for å få til det er heller ikke hensyntatt. Jeg bare registrerer det faktum.

Så registrerer jeg også det faktum at fra 1. januar 2014 har det vært lik arbeidsgiverperiode for helt og delvis permitterte. Det har i større grad lagt til rette for at man kan få til gode rullerende permitteringer og fordele det på flere personer, noe som ikke var tilfellet under det gamle regelverket, der det var lengre arbeidsgiverperiode ved permittering på under 40 pst. Så det legges opp til fleksibilitet. Det legges opp til det som partene har bedt om, gjennom et godt trepartssamarbeid. Man tar situasjonen på arbeidsmarkedet på alvor, og man legger til rette for gode virkemidler for å ruste Norge for fremtiden, for å gjøre den klumpen i magen til folk minst mulig og sørge for at man har gode arbeidsplasser å gå til, ikke bare i dag og i morgen, men også i fremtiden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anette Trettebergstuen (A) [22:34:59]: Jeg ga på ingen måte regjeringen skylden for fallet i oljepris eller den globale situasjonen – overhodet ikke – det jeg gir regjeringen ansvaret for, er at de har møtt advarslene om denne situasjonen og situasjonen med passivitet, med en dårlig arbeidsmarkedspolitikk, med en passiv næringspolitikk, med tiltak for sent.

Når det snakkes om at det er ført en god dialog med partene, er det fristende å si at da har i hvert fall regjeringen vært treg i oppfattelsen, for partene i arbeidslivet og næringslivet land og strand rundt har pushet på for end-

ring i permitteringsregelverket helt siden vi gjorde vedtaket som endret det. Det kommer for lite, og det kommer for sent. Konsekvensene har vært for store. Arbeidsfolk fyller nå opp ledighetsstatistikken. Bedriftene mister verdifull og – for noen – helt uerstattelig kompetanse.

Er statsråden enig med partene i arbeidslivet om at de som nå står i ledighetskøen, fortsatt kunne vært i arbeid dersom regjeringen hadde fulgt oppfordringene fra et samlet arbeidsliv om å beholde permitteringsreglene på samme nivå som under Stoltenberg-regjeringen i 2013?

Statsråd Robert Eriksson [22:36:05]: Jeg registrerer den faktiske situasjonen, at arbeidsledigheten begynte å øke våren 2013. Den gikk moderat opp hver eneste måned, også i slutten av den rød-grønne regjeringsperioden. Det er et hypotetisk spørsmål representanten tar for seg. Mener representanten virkelig at man er i fullt arbeid når man er permittert? Nei, man er ledig. Man er tilsluttet en bedrift, men mottar ledighetspenger, permitteringspenger – man er ledig. Det betyr at man ikke er i arbeid. Man har ikke vært registrert i statistikken på samme måte, men man er ikke i arbeidslivet.

Vi har i dag 2,7 pst. helt ledige. Det er helt i henhold til det som prognosene har vist. Vi ser utfordringer på markedet. Men jeg tror heller ikke man skal tegne et svart bilde – gjøre hverdagen svarere enn nødvendig. Vi ser også lys i tunnelen. Sverdrup-prosjektet, f.eks., er et av de store som vil bli satt i gang i 2016, noe som gjør at ordrebøkene fylles.

Norsk industri vil ha arbeidsplasser fremover.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 17.

Sak nr. 18 [22:37:17]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om pensjonar frå statskassa (Innst. 365 S (2014–2015), jf. Prop. 129 S (2014–2015))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 19 og 20 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 19 [22:37:41]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer i helsepersonelloven mv. (endring av aldersgrensen for bortfall av helsepersonells autorisasjon mv. fra 75 til 80 år) (Innst. 316 L (2014–2015), jf. Prop. 74 L (2014–2015))

Sak nr. 20 [22:38:01]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om endringer

i helsepersonelloven mv. (vilkår for autorisasjon) (Innst. 318 L (2014–2015), jf. Prop. 99 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Morten Wold (FrP) [22:39:02]: (ordfører for sakene): La meg aller først få takke helse- og omsorgskomiteen for et godt samarbeid og en god behandling av disse sakene.

Stortingets flertall vil i dag sørge for at forholdene blir lagt til rette for at flere eldre helsepersonellarbeidere kan delta i arbeids- og samfunnsliv lenger. Det er jeg på vegne av Fremskrittspartiet svært glad for.

Nylig har denne regjeringen lagt frem en folkehelsemelding for Stortinget. I meldingen fremkommer det tydelig at Høyre og Fremskrittspartiet i regjering har et klart mål om å legge til rette for sunn og aktiv aldring. Det berører flere deler av samfunnet vårt. Blant annet betyr dette å legge til rette for at eldre skal ha mulighet til å arbeide lenger.

Levealderen har økt gjennom de siste hundre årene, folk har fått bedre økonomi, bedre levekår, bedre muligheter til utdanning og tilgang til helsetjenester. Det er derfor flere som har mulighet til å fortsette å bidra i samfunnet, også etter oppnådd pensjonsalder – og flere ønsker rett og slett å stå lenger i arbeid.

Når vi snakker om eldre, snakker vi ofte om eldre pleietrengende med omsorgsbehov og behov for helsetjenester. De friske eldre – de som fortsatt har helsen i behold og vilje, lyst og mulighet til å delta i arbeids- og samfunnsliv – har vi lett for å glemme. Det mener jeg vi må få en forandring på.

Et bærekraftig Norge får vi når vi tar alle krefter i bruk. Det er også et faktum at det i de kommende årene vil være et økende behov for helsepersonell. Det er derfor viktig å ta i bruk den verdifulle arbeidskraften som en betydelig andel av helsepersonell over 75 år utgjør.

Jeg synes også det er en stor fordel at flere pasienter vil ha mulighet til å beholde legen sin lenger, legen som har kjent sykehistorien til pasienten gjennom tiår, som kjenner familieforhold og sosiale forhold – og som ikke minst nyter sine pasienters fulle tillit. Mange pasienter vil være fornøyd med å få beholde en trofast, dyktig og faglig fullt oppdatert lege lenger, selv om han eller hun er både grå i håret og født omkring 1940.

Jeg merker meg også at denne aldersgrensen er særnorsk. Den skiller seg ut i europeisk sammenheng. Jeg ser ingen grunn til at Norge, med et stort fremtidig behov for helsepersonell, skal holde seg med slike spesielle begrensninger. Denne aldersgrensen bygger heller ikke på noen dokumentasjon av at eldre leger og annet helsepersonell ut-

gjør en større risiko for pasientene sine enn det deres yngre kolleger gjør.

Fremskrittspartiet har lenge vært forkjempere for å fjerne aldersbegrensningen for lisens til leger. Vi fremmet i 2010 et representantforslag om dette. Dette støttes av Legeforeningen, som mener:

«Aldersgrense er mindre egnet som virkemiddel for å beskytte pasienter mot dårlig fungerende eldre leger. (...) enten funksjonssvikten skyldes alderssvekkelse, sykdom eller manglende faglighet i yrkesutøvelsen.»

Jeg er glad for at vi i dag også tydeliggjør vilkårene for autorisasjon. Autorisasjonsordningen er viktig for å sørge for at vi har autorisert personell i helsetjenestene våre. I dag tar flere utdanning i utlandet, og flere flytter til Norge for å jobbe. Da er det avgjørende at Statens autorisasjonskontor for helsepersonell, SAK, også utfører et arbeid som i størst mulig grad sikrer at vi får tatt i bruk tilgjengelig kvalifisert arbeidskraft på en ressurseffektiv måte, fordi behovet for helsepersonell vil være økende i fremtiden

I dag tar vi et betydelig steg i riktig retning for å gi dyktig helsepersonell muligheten til å stå lenger i arbeid. Det er jeg svært glad for.

Karianne O. Tung (A) [22:43:13]: Helse- og omsorgstjenesten vår må ha befolkningens tillit. Det krever kvalitet, pasientsikkerhet og forsvarlighet i alle ledd. Dette gjelder også i spørsmålet om heving av aldersgrensen og i spørsmålet om vi i det hele tatt skal ha en aldersgrense for bortfall av autorisasjon.

Først til spørsmålet om aldersgrense generelt:

Mange land har ingen aldersgrenser for helsepersonell, men resertifiseringsordninger som innebærer vurdering av egnethet. Norge har ikke slike resertifiseringsordninger. Departementet peker på at en generell resertifiseringsordning totalt sett vil innebære et stort antall resertifiseringer og derfor være svært krevende og kostbar. Jeg registrerer at samtlige partier i dagens saker vil beholde prinsippet om aldersgrense, selv om en bestemt aldersgrense alltid er krevende, da det alltid er store individuelle forskjeller.

Arbeiderpartiet mener en aldersgrense for bortfall av helsepersonells autorisasjon satt på riktig nivå, kombinert med en mulighet for å søke lisens – som akkurat ivaretar individuelle forskjeller når man når høy alder – er en ordning som er nødvendig for å oppnå et saklig formål. Samtidig er det en ordning som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor dem som omfattes av den.

Det er 15 instanser som går imot forslaget om å heve aldersgrensen til 80 år. Flere av disse instansene mener dagens ordning fungerer godt, og Norsk Sykepleierforbund sier bl.a. følgende:

«I en interesseavveining mellom pasienters krav på kompetent og forsvarlig bistand sett opp mot helsepersonells byrde ved å måtte søke lisens, mener vi pasientens interesse må gå foran.»

Det er like viktig for pasientens tillit til det norske helsevesenet å sette aldersgrensen for bortfall av autorisasjon til 75 år som det er for tryggheten for bilister på norske veier å kreve at bilførere over 75 år må ha legeerklæring og søke om å beholde førerkortet.

Det framstår derfor som svært merkelig og som en tydelig forskjellsbehandling når regjeringspartiene, Venstre og SV vil ha én regel for å praktisere som lege og en annen for å praktisere som bilfører. Den samme personen vil altså kunne operere en livstruende skadd pasient på en operasjonsstue, men samtidig nektes å kjøre bil.

Selv støttet Legeforeningen i 2010 en aldersgrense på 75 år og en praktisk førerprøve for førerkort da aldersgrensen for førerkort ble hevet fra 70 år.

For Arbeiderpartiet er det svært viktig å understreke at dagens aldersgrense på 75 år ikke er absolutt og ikke innebærer noe yrkesforbud. Tvert om er det svært gledelig at stadig flere søker om lisens etter fylte 75 år. Eldre helsepersonell utgjør en betydelig ressurs med omfattende og solid helsefaglig bakgrunn og erfaring som bør utnyttes. For eldre arbeidstakere bør terskelen for å delta i arbeidslivet være lav. Derfor ber vi regjeringen se på ordninger for å forenkle prosessen for å søke om forlengelse av helsepersonells autorisasjon etter fylte 75 år.

Til tross for store individuelle forskjeller og at den generelle helsen i befolkningen blir bedre, finner ikke Arbeiderpartiet god nok dokumentasjon og sterke nok argumenter for å heve aldersgrensen for bortfall av helsepersonells autorisasjon opp til 80 år. Den generelle aldersgrensen i arbeidslivet er nå 72 år, og helsepersonells særaldersgrense på 75 år er allerede høy.

Arbeiderpartiet støtter derfor ikke forslaget fra regjeringen og vil for ordens skyld gjøre oppmerksom på at når det gjelder Prop. 74 L, vil Arbeiderpartiet stemme mot I med unntak av § 74 første ledd. Vi ber derfor om at det vosteres særskilt over dette punktet. For øvrig stemmer vi for II, III og IV.

Når det gjelder Prop. 99 L, vil Arbeiderpartiet stemme for I med unntak av det som gjelder ny § 48 a andre ledd, hvor vi støtter mindretallsforslaget fra komiteen.

Arbeiderpartiet stemmer også i denne saken for II, III og IV.

Presidenten: Representanten Karianne O. Tung har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [22:48:07]: Det er i grunnen nok å knytte to korte budskap til de sakene vi nå behandler. Kanskje er det også greit på slutten av en lang dag.

For det første støtter et flertall bestående av regjeringspartiene, Venstre og SV i dag opp om regjeringens forslag om å heve aldersgrensen for bortfall av helsepersonells autorisasjon fra 75 år til 80 år. Det er gode grunner for det. Vi legger til rette for at flere eldre skal kunne fortsette flere år i arbeid. Aldersgrensen har framstått som et signal til helsepersonell som nærmer seg 75 år, om at deres arbeidsinnsats ikke lenger er ønsket. Det er feil signal. Vi trenger dyktige, erfarne fagfolk i helsetjenesten. Leger, sykepleiere og tannleger som har lang fartstid, er viktige mentorer og læremestre i sine fag. De gjør en viktig innsats i så måte, og det er ingen grunn til å tro at de ikke fint klarer å kombinere sin lange erfaring med det å oppdatere seg på ny kunnskap.

For det andre støtter en enstemmig komité regjeringens forslag til endringer i vilkår for autorisasjon av helsepersonell. Endringene foreslås for å klargjøre vilkårene for autorisasjon, og hele komiteen mener endringene vil kunne bety forbedringer på området. Vi trenger tydelige og gode vilkår for at helsepersonell skal få autorisasjon til å utøve sin profesjon. Det handler om pasientsikkerhet og er viktig for tilliten til helse- og omsorgstjenesten. Men det er også viktig at vilkårene for autorisasjon klargjøres og forbedres for dem som søker. Det er viktig at søkere som har tatt utdanning i utlandet, ikke vurderes strengere enn søkere som har tatt utdanningen sin i Norge. Det er verken helsevesenet eller det enkelte helsepersonell tjent med, særlig når vi vet at vi trenger mange, kompetente helsearbeidere i årene framover i Norge. Videre er det viktig av at vi sikrer at studenter som ønsker å ta utdannelsen sin i utlandet, får god nok informasjon om hvilke krav som stilles for få autorisasjon i Norge. Derfor er vi svært fornøyd med at regjeringen på en god måte presiserer og klargjør vilkårene.

Marie Ljones Brekke (KrF) [22:50:27]: Autorisasjonsordningen skal bidra til at autorisert helsepersonell har nødvendige kvalifikasjoner til å inneha en bestemt yrkesrolle. Formålet er å bidra til sikkerhet for pasientene, få god kvalitet i helse- og omsorgstjenestene og ikke minst tillit til at alle som jobber innen helsefaget, har autorisasjon som gis kun ved at en har den kunnskapen som trengs, til enhver tid.

Når det gjelder aldersgrense for autorisasjon, er Kristelig Folkeparti opptatt av å tilrettelegge for aktive seniorer. Det er viktig å sørge for gode ordninger for overgangen mellom full yrkesaktivitet og pensjonisttilværelsen. Vi må legge til rette for at så mange som mulig kan stå lenge i arbeid, samtidig som det er viktig med gode ordninger for arbeidstakere som på grunn av slitasje må trappe ned eller slutte tidligere enn den generelle pensjonsalderen.

I dag bortfaller autorisasjon, lisens og eventuell spesialistgodkjenning når helsepersonell fyller 75 år. Ordningen ble innført for å bidra til å ivareta de overordnede hensynene til kvalitet i helse- og omsorgstjenesten, sikkerhet for pasientene og tillit til helsepersonellet.

Helsepersonell kan i dag fortsette sitt virke etter fylte 75 år hvis søknaden blir innvilget. Dagens aldersgrense er ikke absolutt. Helsepersonell over 75 år som har oppfylt vilkårene i søknaden, får forlenget sin autorisasjon. Disse er og vil være en viktig ressurs i den norske helsetjenesten, som det allerede er blitt påpekt.

Kristelig Folkeparti kan ikke se at dagens ordning er til hinder for at helsepersonell kan fortsette å drive organisert pasientrettet virksomhet, og har svært vanskelig for å se at dagens ordning oppfattes som et yrkesforbud, slik enkelte hevder.

Jeg synes også at vi skal være lydhøre for høringsinnspillene fra bl.a. Pensjonistforbundet, Den norske tannlegeforening, Norsk Sykepleierforbund, Norges farmaceutiske forening, KS og Statens helsetilsyn. Samtlige ønsker å videreføre dagens ordning. Tannlegeforeningen påpeker at det er rimelig at helsepersonell kan dokumentere sikkerhet til pasientbehandlingen etter fylte 75 år. Også Sta-

tens helsetilsyn vil beholde dagens ordning ut fra hensynet til pasientens sikkerhet. KS mener at dagens dokumentasjonskrav er rimelig ut fra den myndighet og det ansvar som følger av offentlig godkjenning i form av lisens.

Vi mener at dagens ordning både tilrettelegger for at seniorer kan være aktive i arbeidslivet og ivaretar hensynet til pasientsikkerheten. Ordningen gir også trygghet til helsepersonell for at de er egnet til å utføre sine viktige oppgaver. Kristelig Folkeparti ønsker derfor å videreføre den gjeldende autorisasjonsordningen.

Når det gjelder saken som handler om å ivareta norske studenter som har tatt utdannelsen sin i utlandet, og andre som har utdanning fra utlandet, ser en det som positivt at en tar i bruk den ressursen og gjør det enkelt og greit med hensyn til hva som kreves for å få autorisasjon – at det blir enda tydeligere.

Kjersti Toppe (Sp) [22:54:26]: Eldre helsepersonell utgjør ein stor ressurs i helsevesenet med sin kompetanse og si erfaring. Det er uomtvisteleg.

Senterpartiet er glad for at det er mogleg for helsepersonell å jobba lenger enn ordinær aldersgrense. Vi meiner at dagens ordning, der ein har ei aldersgrense som ligg over aldersgrensa elles i arbeidslivet, og der ein i tillegg kan søkja om vidare autorisasjon, er ei god og fin ordning. Men vi meiner, i motsetning til regjeringa, at dagens ordning med aldersgrense på 75 år bør vidareførast. Det er mange grunnar til det.

Mange høyringsinstansar er positive til å heva aldersgrensa, men det er òg viktige høyringsinstansar som er motstandarar av å endra på dagens lovverk, bl.a. Statens helsetilsyn, Tannlegeforeningen, Sykepleierforbundet, Norsk Radiografforbund, Norges Farmaceutiske Forening og Pensjonistforbundet. Spesielt merkar eg meg at Statens helsetilsyn vil behalda dagens ordning og argumenterer primært ut frå pasientsikkerheit.

Eg vil òg visa til at det erfaringsmessig er få som søker om å få forlengd autorisasjon, og at dei aller, aller fleste som søker, får søknaden sin innvilga. Den generelle aldersgrensa i arbeidslivet er på 72 år, som fleire har sagt, slik at ei særaldersgrense på 75 år ikkje er så mykje å klaga over.

Mange land har heller ikkje aldersgrense for helsepersonell, men i staden ulike resertifiseringsordningar, som vi ikkje har i Noreg. Ein kan jo vera på Stortinget i mange år utan å mista autorisasjonen! At vi no i Noreg ikkje har resertifiseringsordningar, meiner eg er endå ein grunn til å behalda aldersgrensa. Eg kan heller ikkje forstå at det skal vera ei stor byrde for helsepersonell å senda søknad om forlenging av lisens etter 75 år to år om gongen fram til 80 år og årleg etter det. Å kalla det for aldersdiskriminering meiner eg er ei overdriving.

Så er det eit paradoks at vanlege folk vert pålagde å dokumentera med legeerklæring at dei er skikka til å køyra bil når dei er over 75 år, samtidig som legar skal kunna jobba til dei er 80 år utan å ha sånn dokumentasjon. Kirurgen skal altså kunna operera, men må dokumentera for myndighetene at han er skikka til å køyra bilen sin heim.

Det er altså Høgre, Framstegspartiet, SV og Venstre

som i dag støttar dette forslaget. Eg vart noko forundra over argumentasjonen som Venstre gav til kjenne i Dagens Medisin 3. juni i år, der representanten Kjenseth uttalte:

«Det er kanskje ikke disse legene som skal stå med skalpellen og være operative i kirurgien, men de kan ha roller som koordinatore eller få oppgaver der de har direkte pasientkontakt.»

Men ein autorisasjon er jo ein autorisasjon. Ein gir ikkje litt autorisasjon eller ein koordinatorautorisasjon. Så eg forstår ikkje den argumentasjonen.

Senterpartiet vil svært gjerne ha eldre kirurgar og anna helsepersonell i det norske helsevesenet, men vi meiner at det er ei klok og fornuftig ordning at er ein over 75 år, må ein dokumentera at ein er skikka, på same måten som ein må dokumentera at ein skal kunna køyra bil.

Senterpartiet støttar ikkje proposisjonen sitt forslag om å heva aldersgrensa for bortfall av helsepersonells autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning frå 75 år til 80 år. Elles stemmer vi likelydande med Arbeidarpartiet både i denne saka og i saka om Prop. 99 L om endringar i helsepersonellova.

Presidenten: Da har Senterpartiet redegjort for sin stemmegivning.

Ketil Kjenseth (V) [22:58:48]: Jeg har med meg et manus, men jeg lyttet til representanten Kjersti Toppes innlegg og merket meg at hun sa at det tydeligvis er noen som står og klager over at de ikke får bidra, og at det er et problem som vi i dag løser.

Det er slett ikke det som er saken, at noen klager over at de ikke får bidra. Saken er at vi står foran en utfordring med mange flere eldre. Særlig fra 2025 får vi en stor vekst i antall eldre over 80 år. I tillegg er vi så heldige i Norge at levealderen har økt betraktelig de siste hundre årene. Vi har fått en langt bedre økonomi, muligheten til å ta utdanning i Norge er svært god, og på den måten er vi så heldig stilt at vi har mange hender og gode hoder over 75 år som har lyst og evne til å bidra.

Antallet har ikke vært all verdens stort når det gjelder søknader om å få bidra utover 75 år. Det dreier seg om et par hundre. Utfordringa gjelder ikke bare dem som passerer 75 år, den gjelder også norske kommuner og andre arbeidsgivere som skal tilrettelegge for at personer over 75 år skal kunne bidra. Og vi snakker ikke bare om leger. Dette handler i like stor grad om sykepleiere, som skal kunne bidra i demensomsorg, innenfor aktivitetstilbud o.l. Mange kommuner synes det er riktig at de faktisk har et ansettelsesforhold og ikke bidrar bare som frilansere og privatpraktiserende.

Det er den oppgaven vi skal legge til rette for. Akkurat nå – de neste fem til seks årene – har vi et tidsvindu i norsk offentlig sektor der vi ikke har et enormt press, på verken økonomi eller ansatte, som gjør at vi kan strekke oss både som arbeidsgivere og som arbeidstakere. Heldigvis har vi også en stor gruppe som har vært privatpraktiserende over lang tid, som også kan tilpasse seg og være i et mer arbeidstakerlignende forhold.

Jeg ser fram til at vi skal inkludere og integrere eldre ar-

beidstakere i norsk helsesektor i større grad framover. Jeg tror at mange eldre også ønsker å forholde seg til eldre både leger og sykepleiere.

Det er en enstemmig stortingsgruppe i Venstre som bidrar til det flertallet her i dag, og vi er samlet om at det her ligger en ressurs som vi er nødt til å ta i bruk. Vi ser fram til mulighetene som dette gir både norske kommuner og andre helseinstitusjoner, og ikke minst dem som er litt oppe i åra.

Statsråd Bent Høie [23:02:04]: Dagens aldersgrense på 75 år for bortfall av autorisasjon med mulighet for å søke lisens etter dette oppleves som en betydelig terskel blant enkelte grupper eldre som ønsker å fortsette i yrket. Aldersgrensen framstår som et signal om at videre arbeidsinnsats ikke er ønsket, og fører til at eldre helsepersonell avslutter pasientrettet virksomhet som de egentlig hadde hatt lyst og mulighet til å videreføre.

Det er betydelige individuelle variasjoner i aldringsforløpet. Svekkelse av kognitive og fysiske funksjoner kan oppstå på forskjellige tidspunkt i løpet av et yrkesaktivt liv, men risikoen for svekkelse øker jo eldre man blir. Vi blir flere eldre, men vi har bedre helse, og vi lever lenger. Etter min vurdering tilsier den demografiske utviklingen at det ikke er det samme særlige behovet for dagens aldersgrense som da den ble innført i 1980. Levealderen har økt jevnt siden aldersgrensen på 75 år ble innført med legeloven, og eldre holder seg lenger funksjonsfriske. Samtidig bidrar den teknologiske utvikling til at det også er enklere å holde seg faglig oppdatert og følge opp pasienten.

For helsepersonell under 75 år er det flere virkemidler som bidrar til å ivareta grunnleggende hensyn til kvalitet, pasientsikkerhet, tillit og forsvarlighet i helse- og omsorgstjenesten. Slike virkemidler er helsepersonellens egne forsvarlighetsvurderinger, tilsynsmyndighetens mulighet til å føre kontroll med helsepersonellens yrkesutøvelse og mulighet til å begrense eller kalle tilbake autorisasjon eller lisens. Etter min vurdering er disse virkemidlene også tilstrekkelige til å ivareta grunnleggende hensyn også med en aldersgrense på 80 år.

Jeg har merket meg at mindretallet mener at det er like viktig for pasientenes tillit at autorisasjonsgrensen er på 75 år som det er for bilisters sikkerhet at aldersgrensen for helseattest for fortsatt å kjøre bil er på 75 år. Jeg kan ikke se behovet for identiske aldersgrenser. Det faktum at aldersgrensen for helseattest for bilførere ble hevet fra 70 til 75 år i januar 2013, er nettopp et eksempel på at øvre aldersgrense også heves på andre områder i samfunnet, der dette anses som forsvarlig.

Det store flertallet av helsepersonell avslutter pasientrettet virksomhet før de fyller 75 år. Likevel bidrar samfunnsutviklingen, bedre helse i befolkningen og lengre levealder til at en større andel av personellet ønsker å fortsette i yrket. Det er gledelig. Eldre helsepersonell har omfattende og solid helsefaglig kompetanse og erfaringer som kan brukes bedre når de har mulighet og ønsker det. Denne gruppen utgjør i dag en betydelig ressurs og vil i framtiden utgjøre en enda viktigere ressurs for helsetjenesten.

Hevingen av aldersgrensen, som komiteen nå foreslår, bidrar også til å oppfylle regjeringens mål om å legge til rette for å styrke eldre arbeidstakeres deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Forslaget sender et viktig signal om hvilken rolle eldre bør ha i samfunnet, og senker terskelen for eldre helsepersonell som ønsker å videreføre sin pasientrettede virksomhet. Jeg er derfor veldig glad for at flertallet i komiteen er enig i at bortfallet av aldersgrensen for autorisasjon bør heves til 80 år.

I Prop. 99 L er flertallet også enig i de endringene som der foreslås knyttet til autorisasjon for helsepersonell. De foreslåtte endringene er i all hovedsak en videreføring av gjeldende autorisasjonsbestemmelser. Endringene vil presisere og klargjøre bestemmelser og bidra til større forutsigbarhet for dem som søker autorisasjon. Bestemmelsene vil også bli enklere å anvende, og jeg er derfor glad for at en samlet komité slutter seg til de endringene som regjeringen har fremmet forslag om.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karianne O. Tung (A) [23:06:31]: Det begynner å bli sent på kveld, så jeg skal være ganske kort. Jeg har bare et enkelt spørsmål: Er statsråden for eller imot at det skal være en aldersgrense for bortfall av helsepersonells autorisasjon?

Statsråd Bent Høie [23:06:46]: Min prinsipielle tilnærming til den type spørsmål er at jeg i utgangspunktet er svært skeptisk til at det i det hele tatt finnes øvre aldersgrenser for deltakelse i arbeidslivet. Skulle man gjort noe med det, måtte man også hatt andre systemer på plass på andre områder. Mitt prinsipielle syn er at jeg skulle ønske vi hadde unngått det, men jeg mener at den endringen som vi gjør nå, bidrar til at vi i realiteten opprettholder mer eller mindre den samme aldersgrensen som den gangen den ble innført, med en justering som følge av utviklingen i eldres helse og levealder.

Karianne O. Tung (A) [23:07:25]: Jeg takker for svaret og registrerer at ministeren er prinsipielt imot en aldersgrense, men allikevel fremmer en sak for Stortinget om en ny aldersgrense. Siden han fremmer en sak om en endret aldersgrense, spør jeg om statsråden kan forklare hvorfor han da ønsker én aldersgrense for bortfall av helsepersonells autorisasjon og en annen aldersgrense for norske bilførere. Hva er forskjellen på en lege og en sjåfør, og er den forskjellen så stor at det kan forklare den forskjellsbehandlingen som nå gjøres?

Statsråd Bent Høie [23:07:58]: Ja, det er heldigvis stor forskjell mellom en lege og en sjåfør, selv om en lege også kan være sjåfør, og en sjåfør kan være lege. En av de viktigste forskjellene er at vi i helsetjenesten heldigvis har en rekke andre virkemidler også for å fange det opp hvis helsepersonell ikke kan utføre sitt yrke. For den type svekkelser som noen eldre opplever, kan også en 50-åring og en 40-åring oppleve, og det ville vært ganske skremmende hvis vi hadde hatt en helsetjeneste der aldersgrensen var

det eneste virkemiddelet vi hadde for å sikre oss at pasienten ikke møtte helsepersonell som ikke kunne utføre yrket sitt. For bilførere er dette en helt annen situasjon, så jeg mener at det ikke er grunnlag for sammenligning. Men det som jeg ser, er at Stortinget nylig har hevet aldersgrensen for helseattest for sertifikat fra 70 til 75 år, så Stortinget har også på det området sett at det er en utvikling i samfunnet som også lovverket bør følge med på.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 19 og 20.
Det ringes til votering.

Etter at det var ringt til votering, uttalte
presidenten: Da er vi klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt åtte forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Marianne Aasen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Marianne Aasen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 4–7, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 8, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 8, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en sak hvor høyskoler med rett til å tildele doktorgrad kan søke overgang til universitetsbenevnelse.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 96 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.20.08)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 4, 6 og 7, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber om at vedtak om avvikling av profesjonsfag ved de enkelte campus i UH-sektoren skal fremlegges for Stortinget for endelig behandling.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vente med strukturelle endringer i universitets- og høyskolesektoren til Stortinget har behandlet stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning og nytt finansieringssystem for sektoren.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om at fylkeskommunen skal opp-

nevne eksterne styremedlemmer i universitetenes og høyskolenes styrer.»

Votering:

Forslagene fra Senterpartiet ble med 92 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.20.30)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen jevnlig, og minst én gang i hver stortingsperiode, legge fram for Stortinget en grundig analyse av basiskomponenten i finansieringssystemet i UH-sektoren, basert på avklarte kostnadsbærere og strategiske føringer.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 92 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.20.52)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av kategorisystemet i UH-sektoren, herunder akkreditering og arbeidsdeling, samt finansieringen av dette.»

Senterpartiet har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 61 mot 38 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.21.15)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med konkrete forslag om hvordan styrke UH-sektorens rolle i den regionale utviklingen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et eget forskningsprogram for profesjonsfagene.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.22.05)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 18 (2014–2015) – om konsentrasjon for kvalitet – strukturreform i universitets- og høyskolesektoren – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 2, fra Henrik Asheim på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre
 - forslag nr. 3, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa syte for at lærarar med godkjend utdanning og som i dag innfrir krava til undervisning, vert sikra gode moglegheiter for å tileigne seg dei nye kompetansekrava.»

Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 42 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.23.44)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa opne for at lærarar som fylte krava for å verte tilsette i undervisningsstilling før 1. januar 2014, får vurdert realkompetansen sin i faget, og eventuelt få moglegheit til å gå opp til eksamen utan å delta i vidareutdanning.»

Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 51 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.24.16)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa ikkje utelukke at lærarar som fylte krava for å verte tilsette i undervisningsstilling før 1. januar 2014, får moglegheit til å gå opp til eksamen i kompetansegivande vektallsstudier, utan å måtte delta i undervisninga.»

Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har varslet subsidær støtte til forslaget. Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne støtter også forslaget. Slik jeg nå oppfatter det, gjelder det også Sosialistisk Venstreparti. Det vil si at alle stemmer for forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringar i opplæringslova og privatskolelova
(krav om relevant kompetanse i undervisningsfag
m.m.)

I

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa blir det gjort følgjande endringar:

§ 2-3 første ledd første punktum skal lyde:

Grunnskoleopplæringa skal omfatte *kristendom*, religion, livssyn og etikk, norsk, matematikk, framandspråk, kroppssøving, kunnskap om heimen, samfunnet og naturen, og estetisk, praktisk og sosial opplærning.

§ 2-4 skal lyde:

§ 2-4 Undervisninga i faget *kristendom*, religion, livssyn og etikk

Kristendom, religion, livssyn og etikk er eit ordinært skolefag som normalt skal samle alle elevar. Undervisninga i faget skal ikkje vere forkynnande.

Undervisninga i *kristendom*, religion, livssyn og etikk skal gi kjennskap til kristendommen, andre verdsreligionar og livssyn, kjennskap til kva kristendommen har å seie som kulturarv og til etiske og filosofiske emne.

Undervisninga i *kristendom*, religion, livssyn og etikk skal bidra til forståing, respekt og evne til dialog mellom menneske med ulik oppfatning av trudoms- og livssynsspørsmål.

Undervisninga i *kristendom*, religion, livssyn og etikk skal presentere ulike verdsreligionar og livssyn på ein objektiv, kritisk og pluralistisk måte. Dei same pedagogiske prinsippa skal leggjast til grunn for undervisninga i dei ulike emna.

§ 2-12 tredje ledd skal lyde:

For private grunnskolar gjeld også §§ 2-2, 2-5 første, andre, tredje og sjette ledd, 2-9, 2-10, 2-11, 8-2, 9-1, 9-2, 9-3, 9-4, 9-5, 9-6, kapittel 9a, §§ 10-1, 10-2, 10-6, 10-6a,

10-9, 11-1, 11-2, 11-3, 11-4, 11-7, 11-10, 13-3b, 13-7a, 13-10, 14-1, 14-4, 15-3 og 15-4.

§ 10-2 tredje ledd andre punktum og femte ledd blir oppheva.

§ 13-2 andre ledd skal lyde:

Ansaret omfattar barn og unge i institusjonar i fylkeskommunen som *barne-, ungdoms- og familieetaten* har ansvaret for etter barnevernlova § 5-1, og barn og unge i private og kommunale institusjonar som er godkjende etter barnevernlova § 5-8. Dersom opplæringa skjer i institusjonen, skal institusjonen sørge for nødvendige lokale til formålet.

Ny § 15-6 skal lyde:

§ 15-6 *Rett til å ta avgjerder på vegner av barnet når barnevernstenesta har overteke omsorga*

Dersom barnevernstenesta har overteke omsorga etter barnevernlova §§ 4-8 eller 4-12, har barnevernstenesta rett til å ta avgjerder på vegner av barnet. Tilsvarande gjeld vedtak om flytteforbod etter barnevernlova § 4-8 og vedtak om plassering etter barnevernlova § 4-6 andre ledd.

Det er likevel foreldra til barnet som har rett til å velje privat skole, jf. § 2-1, samtykke til fritak frå heile opplæringsplikta, jf. § 2-1, velje målform, jf. § 2-5, krevje fritak frå delar av undervisninga med omsyn til religion eller livssyn, jf. § 2-3a og krevje opplæring i finsk og i og på samisk, jf. §§ 2-7 og 6-2.

II

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot skal ny § 7-7 lyde:

§ 7-7 *Rett til å ta avgjerder på vegner av barnet når barnevernstenesta har overteke omsorga*

Dersom barnevernstenesta har overteke omsorga etter barnevernlova §§ 4-8 eller 4-12, har barnevernstenesta rett til å ta avgjerder på vegner av barnet. Tilsvarande gjeld vedtak om flytteforbod etter barnevernlova § 4-8 og vedtak om plassering etter barnevernlova § 4-6 andre ledd.

Det er likevel foreldra til barnet som har rett til å krevje fritak frå delar av undervisninga med omsyn til religion eller livssyn, jf. § 3-12, og til å velje privat skole, jf. opplæringslova § 2-1.

III

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

Presidenten: Det vil først bli votert over komiteens innstilling til I, § 10-2

Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I, § 10-2 ble bifalt med 86 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.25.33)

Presidenten: Det voteses så over komiteens innstilling til I, §§ 2-3 første ledd første punktum, 2-4 og 2-12 tredje ledd.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I, §§ 2-3 første ledd første punktum, 2-4 og 2-12 tredje ledd ble bifalt med 55 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.26.06)

Presidenten: Det voteses så over komiteens innstilling til resten av I og II og III.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av I og II og III ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteses over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet

Det voteses over forslagene nr. 2 og 3, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en utredning av det totale behovet for toppidrettsgymnas, før en åpner for godkjenning av nye toppidrettsgymnas.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en særskilt sertifiseringsordning for etablering av nye toppidrettsgymnas. Toppidrettsgymnas kan kun godkjennes dersom de oppfyller forhåndsdefinerte kvalitetskrav og er i tråd med anbefalinger fra idrettsfaglig myndighet.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 58 mot 41 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 23.27.11)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Ved en utvidelse av godkjenningsgrunnlaget til å gjelde videregående opplæring i yrkesfaglige utdanningsprogram eller særskilt profil, skal godkjenning av skoler ikke gis dersom den aktuelle vertskommunen eller vertsfylket går imot en slik godkjenning.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 42 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 23.27.59)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slike
v e d t a k :

A

I o v

om endringer i privatskolelova mv.
(nytt navn på loven, nye godkjenningsgrunnlag
m.m.)

I

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skoler med rett til statstilskot gjøres følgende endringer:

Tittelen på loven skal lyde:

**Lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skoler
(friskolelova)**

§ 1-1 første ledd skal lyde:

Formålet med denne lova er å medverke til at det kan opprettast og drivast *frittstående* skoler, slik at foreldre og elever kan velje andre skoler enn dei offentlege, jf. menneskerettsloven § 2 nr. 2.

§ 1-2 første ledd skal lyde:

Lova gjeld godkjenning med rett til statstilskot for *frittstående* grunnskoler og *frittstående* videregående skoler, og vilkår for å få slikt tilskot.

§ 2-1 skal lyde:

§ 2-1 Godkjenning av skoler

Departementet kan godkjenne *frittstående* skoler og driftsendringer ved godkjende *frittstående* skoler. Departementet kan godkjenne at ein grunnskole flyttar verksemda si til ein annan kommune eller at ein videregående skole flyttar verksemda si til ein annan fylkeskommune.

Ein skole skal ikkje få godkjenning dersom etableringa vil medføre negative konsekvensar for det offentlege skoletilbodet, eller andre særlege grunnar tilseier at skolen ikkje bør godkjennast. Vertskommunen eller vertsfylket skal *få høve til å gi fråsegn* før departementet gjer vedtak i saka, og *dei* kan klage på departementet sitt vedtak. Godkjende skoler har rett til statstilskot etter § 6-1 og til å drive verksemd etter lova.

Skolane skal drive verksemda si på følgjande grunnlag:

- a) *livssyn*
- b) *anerkjend pedagogisk retning*
- c) *internasjonalt*
- d) *særskilt tilrettelagd videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett*
- e) *norsk grunnskoleopplæring i utlandet*
- f) *særskilt tilrettelagd opplæring for funksjonshemma*
- g) *videregående opplæring i små og verneverdige handverksfag*
- h) *videregående opplæring i yrkesfaglege utdanningsprogram*
- i) *særskilt profil*

Med særskild tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett etter andre ledd bokstav d, er det i denne samanhengen meint årstimetaket for utdanningsprogram studiespesialisering med tillegg av 140 årstimar toppidrett på videregående trinn 1. Toppidrett på første årstrinn i videregående opplæring kan vere programfaget toppidrett eller toppidrett etter eigen læreplan som er godkjend av departementet. Skolane må tilby toppidrett som eit programfag på videregående trinn 2 og 3.

Opplæringa skal vere på norsk eller samisk. Dette kravet gjeld likevel ikkje internasjonale skoler. Viktige dokument om verksemda etter lova skal i alle høve vere tilgjengelege på norsk eller samisk.

Godkjenninga fell bort dersom ein skole ikkje startar opp verksemda si etter lova i løpet av tre skoleår etter at godkjenning vart gitt. Det same gjeld om drifta etter lova blir nedlagd.

Krava i andre ledd om eit særskilt grunnlag gjeld likevel ikkje allereie godkjende skoler som var i drift innan utgangen av 2007. Departementet kan berre godkjenne nødvendige driftsendringar ved skoler som ikkje oppfyller krava i andre ledd.

Departementet kan i forskrift fastsetje fristar i samband med søknader om godkjenning av *frittstående* skoler.

§ 2-2 første og annet ledd skal lyde:

Skolen kan ikkje drive *eller eige* anna verksemd enn skole i samsvar med denne lova. *Departementet kan gi forskrift eller fastsetje enkeltvedtak som tillet at skolane kan drive eller eige tilleggsverksemd* som er nært knytt til skoleverksemda, og som utgjer ein mindre del av den totale verksemda. *Departementet kan gi forskrift eller fastsetje enkeltvedtak om bruk av inntekter frå skoleverksemd og tillate tilleggsverksemd.*

Skolen må vere registrert i Einingsregisteret, jf. enhetsregisterloven, eller i tilsvarande register, *før det blir søkt om godkjenning. Skolen må seinast til same tid dokumen-*

tere at han har ein innskotskapital på minimum kroner 100 000.

§ 3-1 første ledd skal lyde:

Skolane skal ha heile landet som inntaksområde. Dei skal stå opne for alle som fyller vilkåra for inntak i offentlege skolar, jf. opplæringslova §§ 2-1 tredje ledd og 3-1 første ledd. Dette gjeld òg skolar i utlandet og internasjonale skolar i Noreg. Skolane kan reservere eit avgrensa tal på elevplassar til søkjarar som kjem etter hovudinntaket.

§ 3-1 femte ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om inntak av ungdom og vaksne søkjarar med rett til vidaregåande opplæring, inntak av vaksne søkjarar utan rett til vidaregåande opplæring og om inntak av utanlandske søkjarar.

§ 3-5 femte ledd skal lyde:

Frittstående skolar kan organisere særskilt opplæringsstilbod for nykomne elevar i eigne grupper eller klassar når det ligg føre vedtak frå kommunen eller fylkeskommunen om slik organisering, og om at den private skolen kan gi slikt opplæringstilbod. Frittstående skolar som vil gi enkeltelevar slikt opplæringstilbod, må gi kommunen eller fylkeskommunen den informasjon som er nødvendig for å opplyse saka før denne gjer vedtak etter opplæringslova §§ 2-8 femte ledd eller 3-12 femte ledd.

§ 4-2 tredje og nye fjerde og femte ledd skal lyde:

For undervisningspersonalet ved skolar som er godkjende med alternative læreplanar, kan departementet også godkjenne alternative kompetansekrav til dei krava som følgjer av opplæringslova §§ 10-1 og 10-2 med tilhøyrande forskrift.

Departementet kan gi forskrift om krav til kompetanse i tillegg til krava i første og andre ledd.

Departementet kan gi forskrift om at det ikkje skal stillast krav om relevant kompetanse i enkelte fag.

§ 6-3 annet ledd og nytt tredje ledd skal lyde:

Departementet kan gi nærare forskrift om forbod mot utbytte eller anna overføring som nemnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om korleis skolane skal dokumentere at første ledd er oppfylt og skolane si plikt til å godtgjere at innkjøp og leige er gjort på grunnlag av vilkåra i marknaden.

§ 6-4 skal lyde:

§ 6-4 Statstilskot til kompletterande undervisning

Til statsborgarar i Noreg eller ein annan EØS-stat som er elevar ved grunnskole i utlandet, og som ikkje er elevar ved skole som er godkjend etter lova her, kan det givast tilskot til kompletterande undervisning. Departementet kan gi nærare forskrift.

§ 7-2 første ledd skal lyde:

Departementet fører tilsyn med skolar godkjende etter denne lova og skal i den samanheng ha tilgjenge til skoleanlegg og dokumentasjon. Dersom departementet i sam-

band med gjennomføring av tilsyn har behov for dokumentasjon frå eigaren av skolen eller nærstående av eigaren, skal departementet også ha tilgjenge til slik dokumentasjon. Departementet sin rett til dokumentasjon gjeld utan hinder av teieplikt.

§ 7-2 a nytt fjerde ledd skal lyde:

Ved bruken av reglane i første og andre ledd skal det leggjast vekt på dei verdiane som følgjer av § 1-1 andre ledd.

Ny § 7-2 b skal lyde:

§ 7-2 b Karantene

Dersom det ved ein skole blir oppdaga særleg alvorlege forhold i strid med denne lova, i strid med forskrifter gitt med heimel i lova, eller i strid med føresetnadene for godkjenninga, og brota klart svekker tilliten til at skolen eller den ansvarlege personen er eigna til å drive skole i samsvar med regelverket, kan departementet pålegge karantene retta mot skolen eller personen.

Karantene kan berre påleggjast personar som har opptredd forsettleg eller aktilaust. Karantene kan berre påleggjast personar i sentrale stillingar ved skolen. Med sentrale stillingar er meint medlem og varamedlem i styret, eigar, rektor, skoleleiar, dagleg leiar og andre leiande posisjonar ved skolen.

At ein skole er pålagt karantene inneber at den juridiske eininga som skolen er registrert som, ikkje kan søkje ny godkjenning eller driftsendringar i karanteneperioden. Personar som er pålagt karantene, kan i karanteneperioden ikkje tiltre sentrale stillingar ved godkjende skolar eller skolar som søker godkjenning.

Karantene gjeld som hovudregel i to år frå vedtaket blir treft. Dersom det ligg føre særlege forhold, kan det bli pålagt karantene for kortare eller lengre tidsrom, men ikkje lengre enn fire år.

§ 8-1 nytt tredje ledd skal lyde:

For skolar som tilbyr særskilt tilrettelagd vidaregåande opplæring i kombinasjon med toppidrett, jf. § 2-1 andre ledd bokstav d, og som var godkjende og i drift då lova tok til å gjelde, gjeld § 2-1 tredje ledd frå 1. august 2020.

II

I lov av 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa skal § 1-2 annet ledd lyde:

Lova gjeld også for grunnskoleopplæring i private grunnskolar som ikkje får statstilskott etter friskolelova, og for privat heimeopplæring i grunnskolen.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Det voteres først over komiteens innstilling til A, I, § 2-1 andre ledd bokstav h) og i) og § 2-2 første ledd andre og tredje punktum.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til A, I, § 2-1 andre ledd bokstav h) og i) og § 2-2 første ledd andre og tredje punktum ble bifalt med 58 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.28.42)

Presidenten: Det votes over resten av A.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av A ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Det votes så over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«I

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot gjøres følgende endringer:

Tittelen på loven skal lyde:

«Lov om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova)».

I følgende bestemmelser skal uttrykket «frittstående skolar» endres til «private skolar»:

§ 1-1

§ 1-2

§ 2-1

§ 3-5

II

I lov av 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa skal § 1-2 annet ledd lyde:

Lova gjeld også for grunnskoleopplæring i private grunnskolar som ikkje får statstilskott etter *privatskolelova*, og for privat heimeopplæring i grunnskolen.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 57 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.29.33)

Videre var innstilt:

B

I

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan en kan sikre rekrutteringen til de små og verneverdige håndverksfagene og finansiering av disse utdanningene.

II

Stortinget ber regjeringen utrede krav om at hoveddelen av det pedagogiske personalet må være ansatt i skolen, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

III

Stortinget ber regjeringen utrede et lovfestet krav om en ikke-kommersiell formålsbestemmelse i friskolenes vedtekter og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 3, fra Anders Tyvand på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«For å bli tatt inn til opptaksintervju må kandidaten til lærerutdanningen ha 35 skolepoeng, karakteren 3 i norsk og karakteren 3 i fellesfaget matematikk fra vidaregåande opplæring.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.30.22)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at minstekravet for opptak til lærerutdanningen er karakteren 3 i norsk og matematikk fra vidaregåande skole.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at søkere til lærerutdanningen som ikke har karakteren 4 eller høyere i norsk og matematikk fra videregående skole, må bestå et obligatorisk forkurs for å kvalifisere for opptak til lærerutdanningen.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 66 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.30.58)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at utdanningsinstitusjoner som ønsker det, får muligheten til å gjennomføre opptaksintervjuer for kandidater til lærerutdanningen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:98 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Giske, Christian Tynning Bjørnø, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud og Sigmund Steinnes om å heve opptakskravene for lærerutdanningene – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan mot antisemittisme.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:81 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Hans Fredrik Grøvan, Geir S. Toskedal og Anders Tyvand om å iverksette en handlingsplan mot antisemittisme – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i deltakerloven (tildeling av spesiell tillatelse og adgang til å delta i fiske)

I

I lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst gjøres følgende endringer:

Ny § 17 skal lyde:

§ 17 *Tildeling av spesiell tillatelse til erstatning for tilsvarende spesiell tillatelse*

Departementet kan i følgende tilfeller tildele spesiell tillatelse til fartøyeier for et bestemt fartøy til erstatning for tilsvarende spesiell tillatelse som oppgis:

- Fartøyeier skifter ut sitt gamle fartøy med et brukt fartøy eller nybygg.*
- Fartøyeier kjøper eller overtar på annen måte fartøyet for fortsatt drift.*
- Fartøyeier eller eier av et annet fartøy oppgir tilsvarende spesiell tillatelse.*

Departementet kan gi tilsagn til fartøyeier om tildeling av ny spesiell tillatelse etter første ledd bokstav a for et ubestemt erstatningsfartøy dersom fartøyet er forlist i løpet av de siste seks månedene, eller fartøyet planlegges solgt uten at eieren har anskaffet nytt fartøy.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tildeling av spesiell tillatelse etter første ledd og tilsagn etter annet ledd, herunder om begrensninger i adgangen til å tildele tillatelse etter første ledd og gi tilsagn etter annet ledd, og om varighet av tilsagn etter annet ledd. Kongen kan i enkeltfiskerier åpne for tildeling av spesiell tillatelse i flere tilfeller enn det som følger av første ledd.

§ 21 tredje ledd skal lyde:

I forskrift etter første ledd som stiller krav om tidlige deltakelse i det aktuelle fisket, kan det gis tilsvarende bestemmelser som i § 17 første og annet ledd.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 89 mot 4 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.32.29)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne også her vil stemme imot. – Det bekrefte-

Voteringstavlene viste at det var avgitt 84 stemmer for og 4 stemmer mot lovens overskrift og loven i sin helhet.

(Voteringsutskrift kl. 23.33.12)

Kap.	Post	Formål	Kroner
950		Forvaltning av statlig eierskap	
	49 (Ny)	Kjøp av eiendom, bevilges med	295 000 000
	50 (Ny)	Tapsavsetning, lån til SNSK, bevilges med	205 000 000
	90 (Ny)	Lån til SNSK, bevilges med	205 000 000

II

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2015 kan utgiftsføre kjøp av aksjer uten bevilgning på kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer i Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS slik at statens eierandel i selskapet økes til 100 pst.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 96 mot 3 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.34.54)

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i åndsverkloven (gjennomføring av EUs hitteverkdirektiv og innføring av generell avtalelisens mv.)

I

I lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. gjøres følgende endringer:

Presidenten: Representantene Hagebakken og Wenstøb har ikke fått avgitt stemme for, er det så? Og det gjelder flere? Da tar vi det en gang til.

Det votes altså over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 94 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.34.21)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2015 gjøres følgende endringer:

§ 8 første ledd andre punktum skal lyde:

Et kunstverk og et fotografisk verk er offentliggjort også når opphavsmannen har overdratt eksemplarer av verket og dette er gjort tilgjengelig for allmennheten i medhold av §§ 19, 20, 23, 23a og 24.

§ 13b første ledd første og andre punktum skal lyde:

Til bruk i egen undervisningsvirksomhet kan det fremstilles eksemplarer av utgitt verk, når betingelsene for avtalelisens etter § 36 første ledd er oppfylt eller eksemplarfremstillingen skjer etter tillatelse gitt av nemnd etter bestemmelsene i § 38 fjerde ledd. Det kan også gjøres opp-
tak av kringkastingssending når betingelsene for avtalelisens etter § 36 første ledd er oppfylt.

§ 16a skal lyde:

Arkiv, bibliotek og museer som angitt i § 16 første ledd kan fremstille eksemplarer av utgitte verk i samlingene og gjøre slike verk tilgjengelig for allmennheten når betingelsene for avtalelisens etter § 36 første ledd er oppfylt. Tilsvarende gjelder for offentliggjort kunstverk og offentliggjort fotografisk verk.

Ny overskrift og nye §§ 16b til 16e skal lyde:

Bruk av hitteverk i kulturarvinstitusjoner mv.

§ 16b Kulturarvinstitusjoner som er omfattet av reglene om hitteverk

Følgende institusjoner med allmennnyttig formål er om-

fattet av reglene om bruk av hitteverk etter §§ 16c til 16e:

- a) offentlig tilgjengelige bibliotek, utdanningsinstitusjoner og museer,
- b) arkiv-, film- og lydarvinstitusjoner, og
- c) allmennkringkastingsforetak.

§ 16c Definisjon av hitteverk

Litterære verk, lydopptak og filmverk skal regnes som hitteverk dersom det ikke er mulig å finne rettighetshaver etter at en institusjon etter § 16b har utført og dokumentert et omfattende søk etter § 16e.

Der verk eller lydopptak som nevnt i første ledd har flere rettighetshavere og bare noen av dem er funnet etter at det er utført et omfattende søk, skal verket eller lydopptaket regnes som hitteverk for den del av rettighetene som tilhører de ukjente rettighetshavere. Slike verk eller lydopptak kan bare brukes som hitteverk etter § 16d dersom de kjente rettighetshavere har gitt samtykke etter § 6.

Dersom en rettighetshaver melder seg for en institusjon som nevnt i § 16b, skal verket eller lydopptaket ikke lenger anses som hitteverk. Er verket eller lydopptaket tatt i bruk som hitteverk etter § 16d, må bruken opphøre. En rettighetshaver til et verk eller lydopptak som er brukt som hitteverk, har krav på rimelig kompensasjon av den som har brukt verket eller lydopptaket.

Verk eller lydopptak som i henhold til lovgivningen i et land i EØS-området anses som hitteverk, skal også anses som hitteverk i Norge.

§ 16d Bruk av hitteverk

Institusjon etter § 16b kan for sine allmennnyttige formål:

- a) fremstille eksemplarer av hitteverk i samlingene for å digitalisere, indeksere, katalogisere, bevare, restaurere eller gjøre tilgjengelig for allmennheten etter bokstav b,
- b) gjøre hitteverk i samlingene tilgjengelig for allmennheten på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket.

Bruk av hitteverk etter første ledd kan skje der følgende vilkår er oppfylt:

- a) Hitteverket har tilknytning til et land i EØS-området ved at verket enten ble utgitt eller ble utsendt i radio eller i fjernsyn for første gang i et land i EØS-området, eller med rettighetshavers samtykke ble gjort tilgjengelig for allmennheten i et land i EØS-området av en institusjon etter § 16b, og det ikke er grunn til å tro at rettighetshaveren ville ha motsatt seg bruken,
- b) institusjonen er etablert i et EØS-land,
- c) inntekter fra bruk av hitteverk skal kun dekke utgifter til eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring for allmennheten av hitteverk etter denne paragraf, og
- d) kjente rettighetshavere navngis.

For allmennkringkastingsforetak gjelder reglene kun for bruk av hitteverk i form av lydopptak og filmverk i egne samlinger som foretaket har produsert eller fått produsert av andre før 1. januar 2003.

Institusjon etter § 16b kan på samme vilkår som i første og andre ledd bruke verk som inngår i et hitteverk etter § 16c med slik tilknytning til et EØS-land som følger av andre ledd bokstav a.

§ 16e Omfattende søk etter rettighetshavere mv.

Før et litterært verk, lydopptak eller filmverk kan få status som hitteverk etter § 16c, skal det utføres og dokumenteres et omfattende søk i god tro etter rettighetshavere til verket eller lydopptaket. Dokumentasjon av søket skal videreformidles til Nasjonalbiblioteket.

Det omfattende søket foretas i de kilder som er relevante for den aktuelle verkstypen.

Søket skal foretas i det land innenfor EØS-området der verket eller lydopptaket første gang ble utgitt eller utsendt. Dersom verket eller lydopptaket ikke har blitt utgitt eller utsendt, men har blitt gjort tilgjengelig for allmennheten med rettighetshavers samtykke av en institusjon etter § 16b, skal det søkes i det EØS-landet der institusjonen er etablert.

For filmverk der produsenten har sitt sete eller bosted i et EØS-land, skal søket foretas i dette landet.

Dersom det finnes tegn på at relevant informasjon om rettighetshaver er tilgjengelig i andre land enn det som fremgår av første til fjerde ledd, skal informasjonskilder derfra også undersøkes.

Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføring og dokumentasjon av omfattende søk og bruk av hitteverk, herunder om søkekilder for verk og videreformidling av dokumentasjon til Nasjonalbiblioteket.

§ 34 første ledd skal lyde:

Verk som lovlig inngår i kringkastingssending, kan ved samtidig og uendret videresending gjøres tilgjengelig for allmennheten når den som videresender oppfyller betingelsene for avtalelisens etter § 36 første ledd.

§ 35 andre ledd oppheves.

§ 36 andre ledd skal lyde:

Avtalelisens kan også anvendes i tilfeller som ikke omfattes av paragrafene som er nevnt i første ledd, når en bruker på et nærmere avgrenset område har inngått avtale med organisasjon som nevnt i § 38a om bruk av offentliggjorte verk (generell avtalelisens). Dette gjelder likevel ikke for verk der opphavsmannen overfor noen av partene i avtalen har nedlagt forbud mot bruk av verket, eller det ellers er særlig grunn til å anta at han motsetter seg bruk av verket.

§ 38 skal lyde:

Kommer avtale etter §§ 13b, 14, 16a, 17b, 30, 32 og 34 ikke i stand, kan hver av partene kreve megling etter regler som Kongen gir. Er partene enige om det, kan tilatelse til og vilkår for eksemplarframstillingen fastsettes etter reglene gitt med hjemmel i § 35. Fastsettelsen får samme virkning som avtale etter § 36 første ledd.

Er partene i avtaler etter §§ 13b, 14, 16a, 17b, 30, 32 og 34 enige om det, kan tvist om tolkingen av avtalen på bindende måte avgjøres etter reglene gitt med hjemmel i § 35.

Kommer avtale med kringkastingsforetak om adgang til å gjøre opptak av foretakets sendinger for slik bruk som omfattes av §§ 13b, 14 eller 17b, ikke i stand, gjelder bestemmelsen i første ledd første og andre punktum tilsvarende. Ved tvist om tolking av slik avtale får bestemmelsen i andre ledd tilsvarende anvendelse.

Kommer avtale etter § 13b ikke i stand etter at megling etter første ledd er gjennomført, kan hver av partene kreve at tillatelse til og vilkår for eksemplarframstilling etter § 13b på bindende måte avgjøres av nemnd etter reglene gitt med hjemmel i § 35. Nemndsavgjørelsen får samme virkning som avtale etter § 36 første ledd. Kongen kan gi nærmere regler om nemndas virksomhet og behandling av slike saker, herunder om saksbehandling og domstolsprøving.

§ 38a første ledd første punktum skal lyde:

Avtale som skal ha virkning som nevnt i § 36, må inngås av organisasjon som på området representerer en vesentlig del av opphavsmennene til verk som brukes i Norge, og som er godkjent av departementet.

§ 45a fjerde ledd oppheves.

§ 45a femte ledd blir fjerde ledd, og skal lyde:

Bestemmelsene i §§ 7, 8, 11a til 13a, 15, 16, 18, 21 første ledd, 22, 25, 27, 28, 31, 33, 35 og 38 første til tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 53 oppheves.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
2. Endringene i loven her gjelder ikke for handlinger som er utført eller rettigheter som er ervervet før endringene har trådt i kraft.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget gir samtykke til godkjenning av beslutning i EØS-komiteen nr. 29/2015 av 25. februar 2015 om innlemming i EØS-avtalen av direktiv 2012/28/EU om en viss tillatt bruk av hitteverk.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringar i lov om stadnamn (om høvet grunneigarar har til å fastsetje skrivemåte av bruksnamn m.m.)

I

I lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn blir det gjort følgjande endringar:

Tittelen på lova skal lyde:

Lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn (*stadnamnlova*)

§ 1 første ledd skal lyde:

Formålet med denne lova er å ta vare på stadnamn som språklege kulturminne, gi dei ei skriftform som er praktisk, og *som ikkje skyggjer for meiningsinnhaldet i namnet*, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna.

§ 2 skal lyde:

§ 2 *Definisjonar*

I denne lova tyder:

- a) *stadnamn*: namn på terrengformasjonar som fjell og vatn, kulturformasjonar som gardsområde, gardsbruk, vegar og bruer, administrative område som kommunar og sokn, institusjonar og adresser
- b) *gardsnamn*: namnet på heile det gardsområdet som eitt eller fleire gardsnummer er knytte til
- c) *bruksnamn*: namn på gardsbruk eller annan eigedom med eitt eller fleire bruksnummer eller festenummer under eit gardsnummer
- d) *nedervd stadnamn*: stadnamn som munnleg eller skriftleg er overlevert frå tidlegare generasjonar
- e) *nedervd lokal uttale*: uttale som er overlevert frå tidlegare generasjonar, som har vore vanleg på staden, og som framleis er i levande bruk
- f) *rettskrivingsprinsipp*: allmenne reglar for korleis lydar og lydkombinasjonar skal givast att i skrift

§ 3 skal lyde:

§ 3 *Namnevern*

Eit stadnamn kan berre takast i bruk på ein stad der det tradisjonelt ikkje høyrer heime dersom det ikkje er i bruk som verna etternamn, ikkje er eit særlege namn og heller ikkje må vernast av andre grunnar.

Eit nedervd stadnamn kan berre bytast ut med eit anna namn som har tradisjon som namn på det same namneobjektet. Unntak kan gjerast dersom særlege grunnar talar for det.

§ 4 skal lyde:

§ 4 *Reglar om skrivemåten*

Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen. Skrivemåten skal følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp for norsk og samisk. For kvenske stadnamn skal skrivemåten følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp for kvensk. Skogfinske stadnamn på Austlandet *følgjer norske rettskrivingsprinsipp.*

Når det same namnet er brukt om ulike namneobjekt på den same staden, skal den skrivemåten som er brukt for det namneobjektet namnet opphavleg vart brukt om, som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten for dei andre namneobjekta. Dette gjeld ikkje i dei tilfella der det opphavlege namnet på namneobjektet er eit bruksnamn med ein skrivemåte som er fastsett av grunneigaren. To eller fleire skriftformer av same namn på det same namneobjektet kan fastsetjast som sidestilte dersom eitt eller fleire av desse vilkåra er oppfylte:

- det finst fleire uttalevarianter av namnet fordi lokaliteten har stor geografisk utbreiing, eller ligg i eit dialektalt eller administrativt grenseområde
- to eller fleire skriftformer av namnet er vel innarbeidde
- det er sterk lokal interesse for to eller fleire av formene

§ 5 skal lyde:

§ 5 *Fastsetjing av skrivemåten*

Saker om skrivemåten av stadnamn kan takast opp av

- eit offentleg organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd
- eigaren eller festaren i saker som gjeld namn på eige gardsbruk eller eigedom
- ein lokal organisasjon med særleg tilknytning til eit stadnamn
- stadnamnkonsulentane når det gjeld stadnamn i deira område

Kommunen *vedtek* skrivemåten av offisiell adresse og av namn på tettstader, grender, kommunale gater, vegar, torg, bydelar, bustadfelt, anlegg o.l. Fylkeskommunen *vedtek* skrivemåten av namn på fylkeskommunale anlegg o.l.

Statens kartverk *vedtek* skrivemåten av *gardsnamn, bruksnamn, seternamn, naturnamn, namn på statlege anlegg o.l.* dersom ikkje anna er fastsett i lov eller forskrift. Det kan gjerast samlevedtak for skriftforma av eit namneledd innanfor det same administrative området.

Er det tvil om kven som etter desse reglane skal fastsetje skrivemåten av eit stadnamn, kan spørsmålet leggjast fram for departementet til avgjerd.

§ 6 første ledd skal lyde:

Når ei namnesak er teken opp med vedtaksorganet, skal saka gjerast kjend for dei som har rett til å uttale seg. *Eigaren* eller *festaren* har rett til å uttale seg i saker som gjeld *skrivemåten* av bruksnamn. *Eigaren* eller *festaren* har òg rett til å uttale seg i saker som gjeld gardsnamn når skrivemåten av gardsnamnet skal vere retningsgivande for skrivemåten av *bruksnamnet*. *Kommunane* har rett til å uttale seg når vedtaket skal gjerast av andre organ enn kommunen sjølv. Fylkeskommunane har rett til å uttale seg i saker som gjeld område som femner om meir enn ein kommune. Lokale organisasjonar har rett til å uttale seg i saker som gjeld stadnamn organisasjonen har ei særleg tilknytning til. Før *det blir gjort* vedtak om *skrivemåten*, skal namnekonsulentane gi tilråding. *Grunneigaren kan be om å få tilråding frå namnekonsulentane i saker som gjeld namn på eige gardsbruk eller eigedom.*

§ 6 andre ledd skal lyde:

I saker om skrivemåten av nedervde bruksnamn har eigaren rett til å fastsetje skrivemåten dersom han kan dokumentere at den ønskje skrivemåten har vore i offentleg bruk som bruksnamn. Skrivemåten av bruksnamnet kan i desse tilfella vedtakast utan høyring etter første ledd. Vedtak om skrivemåten av gardsnamn skal i alle andre tilfelle vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamn som er identisk med gardsnamnet.

§ 8 skal lyde:

§ 8 *Særskilde reglar om gardsnamn og bruksnamn*

Skrivemåten av gardsnamn og bruksnamn som språkleg og geografisk fell saman med nedervde stadnamn, eller med andre stadnamn som etter reglane i denne lova eller i andre lover og forskrifter skal brukast av det offentlege, skal fastsetjast etter reglane i §§ 4 til 6.

Vedtak om skrivemåten av gardsnamn skal som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamn som er identisk med gardsnamnet eller der gardsnamnet går inn som ein del av bruksnamnet.

Eigaren eller festaren kan, med dei avgrensingane som følgjer av § 3, sjølv velje namn og fastsetje skrivemåten av namnet på eit nyoppretta bruk eller eit bruk som ikkje har eit nedervd namn.

§ 10 første ledd nytt andre punktum skal lyde:

Tilsvarande gjeld for vedtak om namnsetjing etter anna lov, dersom vedtaket er i strid med § 3 i lova her.

§ 10 første ledd nåværende andre til sjuende punktum blir tredje til åttende punktum.

§ 10 andre ledd andre punktum skal lyde:

I klagesaker av prinsipiell karakter kan klagenemnda gi *Språkrådet*, Sametinget og departementet høve til å uttale seg.

II

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.

Presidenten: Det votes først over komiteens innstilling til I, § 6 første og andre ledd.

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til I, § 6 første og andre ledd ble bifalt med 55 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.36.31)

Presidenten: Det votes så over komiteens innstilling til resten av I samt II.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av I samt II ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 11

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn
(lov om Haagkonvensjonen 1996)

Kapittel 1. Allmenne bestemmelser

§ 1 Gjennomføring i norsk rett

Konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid om foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn gjelder som norsk lov.

§ 2 Sentralmyndighet mv.

Sentralmyndigheten skal motta og formidle henvendelser etter konvensjonen, samarbeide med sentralmyndighetene i de øvrige konvensjonsstatene for å oppfylle konven-

sjonens formål og utføre de oppgavene som konvensjonen ellers pålegger den.

Kongen utpeker det organet som skal være sentralmyndighet etter konvensjonen. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om sentralmyndighetens virksomhet og om adgangen til å ta rimelig betaling for den bistanden og de tjenestene som leveres etter konvensjonen.

§ 3 Overføring av personopplysninger og taushetsplikt

I tilfeller der konvensjonen pålegger norske myndigheter å gi opplysninger, eller der konvensjonen legger til rette for at opplysninger kan gis etter anmodning, kan slike opplysninger gis etter personopplysningsloven § 29, jf. § 30 første ledd bokstav b og g.

I tilfeller der norske myndigheter etter konvensjonen har plikt til å gi opplysninger, kan dette skje uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Tilsvarende gjelder der konvensjonen legger til rette for at opplysninger kan gis etter anmodning.

§ 4 Behandling av anmodninger om utveksling av opplysninger og gjennomføring av tiltak

Anmodninger fra en kompetent myndighet i en annen konvensjonsstat om utlevering av opplysninger eller gjennomføring av tiltak, jf. konvensjonen artiklene 32 og 34, skal sendes til sentralmyndigheten. Anmodninger fra en kompetent myndighet i en annen konvensjonsstat om bistand til gjennomføring av beskyttelsestiltak, jf. konvensjonen artikkel 35 nr. 1, og anmodninger fra en forelder om samvær, jf. konvensjonen artikkel 35 nr. 2, skal sendes til sentralmyndigheten eller en annen kompetent norsk myndighet.

Kommunene skal bistå sentralmyndigheten med å samle inn opplysninger i forbindelse med anmodninger etter konvensjonen artiklene 32, 34 og 35.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av forpliktelsene etter konvensjonen artiklene 32, 34 og 35.

Kapittel 2. Jurisdiksjon

§ 5 Overføring av jurisdiksjon

Anmodninger fra kompetente myndigheter i øvrige konvensjonsstater om overføring av jurisdiksjon, jf. konvensjonen artiklene 8 og 9, skal rettes til sentralmyndigheten i Norge. Sentralmyndigheten skal videreformidle anmodningene til kompetent norsk myndighet.

Den myndigheten i Norge som er, eller vil være, kompetent til å behandle en sak etter norsk rett, kan rette en anmodning til en annen konvensjonsstat om overføring av jurisdiksjon i saken, jf. konvensjonen artiklene 8 og 9.

Overføring av jurisdiksjon kan skje på alle stadier av saken og følger de prosessreglene som gjelder for sakstypen. Overføring gjøres ved kjennelse som kan ankes etter reglene i tvisteloven. Når fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker overfører saken, kan tingretten overprøve vedtaket etter barnevernloven. Når et forvaltningsorgan overfører saken, skal beslutningen anses for å være et enkeltvedtak som kan påklages.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av reglene i denne paragrafen, herunder om hvilke organer som kan treffe beslutninger om overføring.

§ 6 *Henveltelser om plassering av et barn i Norge*

Dersom en kompetent myndighet i en annen konvensjonsstat anmoder om å plassere et barn i Norge etter konvensjonen artikkel 33, skal anmodningen sendes til sentralmyndigheten.

§ 7 *Jurisdiksjon til å treffe midlertidige avgjørelser*

Når norske myndigheter har jurisdiksjon til å treffe beslutninger etter konvensjonen artikkel 11 (hastesaker) eller artikkel 12 (midlertidige avgjørelser), skal beslutningene treffes av den myndigheten som etter intern rett har kompetanse til å treffe beslutninger i tilsvarende saker. Det skal fremgå av beslutningen når beskyttelsestiltaket opphører.

Myndigheten skal så langt det passer anvende de prosessreglene som etter intern rett gjelder for tilsvarende saker.

§ 8 *Jurisdiksjon til å utstede attester*

Fylkesmannen kan utstede attest etter konvensjonen artikkel 40 til den eller dem som har foreldremyndighet for barnet, og til den eller dem som er verge for barnet, så lenge barnet har vanlig bosted i Norge. Attesten skal redegjøre for rekkevidden av foreldremyndigheten eller vergemålet, herunder i hvilken utstrekning personen kan representere barnet.

Kapittel 3. Anerkjennelse og fullbyrdelse

§ 9 *Anerkjennelse og fullbyrdelse av avgjørelser*

En begjæring om anerkjennelse eller fullbyrdelse i Norge av avgjørelser etter konvensjonen artiklene 24 og 26 rettes til tingretten for Oslo.

Retten avgjør ved beslutning om avgjørelsen skal anerkjennes eller fullbyrdes. Tvisteloven gjelder så langt den passer.

§ 10 *Krav til begjæringen*

En begjæring om anerkjennelse eller fullbyrdelse av en avgjørelse truffet i en annen konvensjonsstat skal være skriftlig. Den avgjørelsen som ønskes anerkjent eller fullbyrdet, skal vedlegges begjæringen i original eller i bekreftet kopi. Om avgjørelsen er truffet overfor en part som har uteblitt, skal det også vedlegges et dokument som viser at stevningen eller tilsvarende dokument er meddelt parten.

Gjelder saken fullbyrdelse, skal det i begjæringen også vedlegges dokumentasjon for at avgjørelsen kan fullbyrdes i den staten der avgjørelsen er truffet.

Dersom dokumentene er skrevet på et annet språk enn norsk, skal en norsk oversettelse av dokumentene vedlegges dersom retten krever det.

§ 11 *Fullbyrdelse i Norge*

Dersom retten kommer til at en avgjørelse truffet i en annen konvensjonsstat kan fullbyrdes i Norge, skal den

fullbyrdes etter de reglene som gjelder for tilsvarende avgjørelser i Norge.

Kapittel 4. Avsluttende bestemmelser

§ 12 *Forholdet til Svalbard og Jan Mayen*

Loven gjelder også for Svalbard og Jan Mayen.

§ 13 *Ikraftsetting*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

§ 14 *Endringer i andre lover*

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre gjøres følgende endringer:

§ 39 skal lyde:

§ 39 *Melding om foreldreansvar mv.*

Avtale eller *norsk* avgjerd om foreldreansvaret skal meldast til folkeregistermyndigheita. Avtale om foreldreansvar som ikkje er meldt til folkeregistermyndigheita, er ikkje gyldig. Dersom farskap eller medmorskap er fastsett, og foreldra er folkeregistrerte på same adresse *her i landet* eller erklærer i melding til folkeregistermyndigheita at dei bur saman *her*, skal folkeregistermyndigheita registrera at foreldra har foreldreansvaret saman.

Ei avtale etter første stykket må vere inngått i samsvar med norsk rett mellom foreldra og gjelde felles barn.

§ 40 skal lyde:

§ 40 *Flytting for barnet ut av landet og opphald utanfor landet*

Har den eine av foreldra foreldreansvaret åleine, kan den andre ikkje setje seg imot at barnet flyttar ut av *landet*.

Dersom foreldra har foreldreansvaret saman, må begge samtykkje til at barnet skal flytte *ut av landet eller ta opphald utanfor landet utover stuttare utanlandsferder; jf. § 41. Det same gjeld der eit avtalt opphald blir forlenga eller endra, til dømes der barnet blir etterlate.*

Barn som er fylt 12 år, må samtykkje til ei avgjerd etter første og andre stykket dersom barnet flyttar eller tek opphald utan ein forelder med foreldreansvar.

Er foreldra usamde om kven som skal ha foreldreansvar, *flytting med barnet ut av landet*, eller kven barnet skal bu fast saman med, må barnet ikkje flytte ut av landet før saka er avgjort.

§ 41 skal lyde:

§ 41 *Utanlandsferd for barnet*

Den som har sams *foreldreansvar*, kan ta med eller sende barnet på stuttare utanlandsferder. Har foreldra sams foreldreansvar, kan retten i orskurd setje forbod mot utanlandsferd *for* barnet, dersom det er uvisst om barnet vil kome attende. Forbodet kan gjelde ei enkelt reise eller ålment, og kan også setjast i ei sak om foreldreansvaret, kven barnet skal bu *fast* saman med, eller samværsrett. Retten kan ta forebels avgjerd for tida fram til saka er endeleg avgjort.

I sak der det vert nedlagt reiseforbod, skal barnet først ut av passet til den som vil forlate landet, eller barnet sitt pass skal trekkjast attende, eller barnet kan setjast bort til andre på forsvarleg måte til saka er avgjort.

Dersom det er fare for at barnet ikkje vil kome attende, kan politiet leggje ned førebels utreiseforbod fram til saka kan handsamast av retten. Andre stykket gjeld tilsvarande. *Eit førebels utreiseforbod kan ikkje påklagast.*

Den av foreldra som ikkje har foreldreansvaret, kan ikkje reise ut av landet med barnet utan samtykkje frå den som har foreldreansvaret. Retten kan likevel etter krav frå den som vil reise, gje samtykkje til utanlandsferd med barnet når det er openbert at barnet vil kome attende. Første stykket tredje og fjerde punktum gjeld tilsvarande for samtykkjet.

Barn som er fylt 12 år, må samtykkje i ei avgjerd om å dra på utanlandsferd utan ein forelder med foreldreansvar.

§ 42 første ledd tredje punktum oppheves.

Ny § 42 a skal lyde:

42 a *Varsel ved flytting*

Dersom ein av foreldra vil flytte i Noreg eller ut av landet, og det er avtale eller avgjerd om samvær, skal den som vil flytte, varsle den andre seinast seks veker før flyttinga.

Overskriften til kapittel 7 skal lyde:

Kapittel 7. Sakshandsaminga i saker om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med og samvær

§ 48 første ledd skal lyde:

Avgjerder om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med og samvær, og handsaminga av slike saker, skal først og fremst rette seg etter det som er best for barnet.

§ 56 første ledd skal lyde:

Er foreldra usamde om kven som skal ha foreldreansvar, kven barnet skal bu fast saman med, eller samvær, kan kvar av dei reise sak for retten. *Sak om flytting med barnet ut av landet kan reisast av forelder med foreldreansvar eller av forelder som samstundes reiser sak om foreldreansvar.* Andre enn foreldra kan reise sak når vilkåra etter §§ 45 eller 63 er oppfylde.

§ 60 første ledd skal lyde:

Retten kan etter krav frå ein part ta førebels avgjerd om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med, og samvær. *Sak om førebels avgjerd om flytting med barnet ut av landet kan reisast av forelder med foreldreansvar og av forelder som samstundes reiser sak om foreldreansvar.* Slik avgjerd kan gjelde for ei viss tid eller til saka er endeleg avgjort. Retten kan

også ta førebels avgjerd før saka er reist, dersom særlege grunnar talar for det. Etter krav frå ein part skal retten i alle høve ta førebels avgjerd dersom det er ein risiko for at barnet blir utsett for vald eller på anna vis handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare.

§ 81 skal lyde:

§ 81 *Når farskap eller medmorskap kan fastsetjast i Noreg*

Farskap og medmorskap kan fastsetjast i Noreg etter § 4, § 7 og kapitla 3 og 4

- a) dersom mora hadde vanleg bustad i Noreg då barnet vart født,
- b) dersom barnet seinare har fått vanleg bustad i Noreg, eller
- c) dersom den oppgjevne faren eller medmora har vanleg bustad i Noreg.

Endringssak etter § 6 kan reisast for norske domstolar, om nokon av dei som kan reise søksmål, har vanleg bustad i Noreg, eller farskapen er fastsett etter norske reglar.

§ 81 a skal lyde:

81 a *Når sak om morskap kan handsamast i Noreg*

Ei sak om morskap kan handsamast etter kapittel 4A og § 5 tredje stykket

- a) dersom barnet har vanleg bustad i Noreg,
- b) dersom mora hadde vanleg bustad i Noreg då barnet vart født, eller
- c) dersom mora seinare har fått vanleg bustad i Noreg.

§ 82 skal lyde:

§ 82 *Når sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med, eller samvær kan handsamast i Noreg*

Sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med eller samvær kan reisast for norsk domstol dersom barnet har vanleg bustad i Noreg. Det same gjeld i sak som fylkesmannen skal handsame etter § 55.

Sak om førebels avgjerd kan handsamast av norsk domstol i alle tilfelle der barnet har opphald i Noreg.

Første og andre stykket gjeld ikkje dersom anna følger av overeinskomst med annan stat.

§ 83 skal lyde:

§ 83 *Når sak om fostringstilskot kan handsamast i Noreg*

Spørsmålet om fostringstilskot kan handsamast av tilskotsfuten eller norsk domstol

- a) når det vert reist i sak om farskap, medmorskap, foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet eller samvær for avgjerdsført norsk organ
- b) dersom ein av partane eller barnet har vanleg bustad i Noreg.

§ 84 skal lyde:

Saker som høyrer under norsk avgjerdsmyndighet etter §§ 81

til 83, skal avgjerast etter norsk rett, med mindre anna følgjer av overeinskomst med annan stat.

Ny § 84 a skal lyde:

§ 84 a Lovvalet for foreldreansvar etter lova mv.

Reglane i §§ 34 og 35 gjeld for barn som har vanleg bustad i Noreg. Det same gjeld § 39 om avtalar.

Foreldreansvar eller tilsvarende myndighetsforhold etter lova i ein stat der barnet tidlegare hadde vanleg bustad, skal leggjast til grunn i Noreg når dette følgjer av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn artikkel 16 nr. 3. Dette gjeld likevel ikkje dersom det ligg føre ei utanlandsk avgjerd som skal godkjennast etter § 84 b.

Når eit barn får vanleg bustad i Noreg, og tidlegare hadde vanleg bustad i ein annan stat, kan ein forelder som ikkje har foreldreansvar etter andre stykket, berre tildele foreldreansvar for barnet i kraft av barnelova dersom foreldereren har vanleg bustad i Noreg.

Ny § 84 b skal lyde:

§ 84 b Godkjenning av utanlandsk avgjerd om foreldreansvar mv.

Avgjerd om foreldreansvar eller tilsvarende myndighetsforhold, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med eller samvær skal berre leggjast til grunn i Noreg direkte i kraft av lova når dette følgjer av overeinskomst med annan stat.

2. I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 1-2 skal lyde:

§ 1-2 Lovens stedlige virkeområde

Lovens bestemmelser om tjenester og tiltak gjelder når barn har vanlig bosted og oppholder seg i riket. Lovens bestemmelser om tjenester og tiltak gjelder også for barn som er flyktninger eller er internt fordrevne, eller når barnets vanlige bosted ikke lar seg fastsette.

For barn som har vanlig bosted i riket, men som oppholder seg i en annen stat, gjelder §§ 4-12 og 4-24. For barn som oppholder seg i riket, men som har vanlig bosted i en annen stat, gjelder §§ 4-4, 4-6, 4-7, 4-9, 4-10, 4-11, 4-25, 4-26 og 4-29.

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard.

Ny § 4-4 a skal lyde:

§ 4-4 a Frivillig plassering i fosterhjem eller institusjon over landegrensene

Barneverntjenesten kan beslutte at et barn skal plasseres i et konkret fosterhjem eller i en institusjon i en stat som har sluttet seg til konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn, dersom:

- a) Vilkårene for plassering som hjelpetiltak etter § 4-4 er oppfylt.
 - b) Plasseringen er forsvarlig og til barnets beste. Det skal legges særlig vekt på barnets tilknytning til staten som barnet ønskes plassert i.
 - c) Barnets rettigheter er ivaretatt i samsvar med § 4-1 og § 6-3. Barnets mening skal tillegges stor vekt og skal fremkomme av sakens dokumenter.
 - d) Forelder med foreldreansvar og barn over 12 år har samtykket til plasseringen.
 - e) Staten som barnet ønskes plassert i, har en forsvarlig tilsynsordning.
 - f) Gjennomføringen av tilsyn, oppfølging av barnet og utgiftsfordeling i forbindelse med plasseringen er avtalt med myndighetene i den staten som barnet ønskes plassert i.
 - g) Vilkår for plassering etter artikkel 33 i konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn er oppfylt.
- Barneverntjenesten kan samtykke i plassering av et barn i et konkret fosterhjem eller en institusjon i Norge etter et utenlandsk vedtak truffet av en stat som har tiltrådt konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn. Samtykke kan bare gis dersom vilkårene i første ledd er oppfylt. Barneverntjenesten skal søke Utlendingsdirektoratet om oppholdstillatelse for barnet når dette er nødvendig. Barneverntjenesten kan ikke samtykke i plasseringen for barnet har fått oppholdstillatelse.

3. I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven) gjøres følgende endringer:

§ 25 a annet ledd oppheves.

§ 30 d nytt femte ledd skal lyde:

For spørsmål som bringes inn i saken etter første ledd bokstav a og c, gjelder § 30 b om norske domstolers kompetanse og § 30 c om verneting tilsvarende. For spørsmål som bringes inn i saken etter første ledd bokstav b, gjelder § 30 c om verneting tilsvarende. For spørsmål som bringes inn i saken etter første ledd bokstav b, gjelder barnelova § 82 om norske domstolers kompetanse tilsvarende, med mindre noe annet følger av overenskomst med annen stat. Med mindre noe annet følger av overenskomst med annen stat, har norske domstoler også kompetanse til å behandle spørsmål etter første ledd bokstav b dersom:

- a. en av barnets foreldre har vanlig bosted her i landet,
- b. en av dem har foreldreansvar for barnet og
- c. det er til barnets beste at spørsmål etter barnelova behandles.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 12

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn, med forbehold og erklæringer i samsvar med vedlegg 1 i Prop. 102 LS (2014–2015)

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten har Morten Stordalen satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om opplysningsplikten og taushetsplikten i tilstrekkelig grad åpner for nødvendig informasjonsinnhenting i saker etter § 4-4, eller om det bør gjøres endringer i lovverket, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i barnevernloven (utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak)

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 4-4 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Fylkesnemnda kan, når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg eller av andre grunner, beslutte at opphold i barnehage eller andre egnede dagtilbud, opphold i besøkshjem eller avlastningstiltak, leksehjelp, fritidsaktiviteter, bruk av støttekontakt eller andre lignende kompenserende tiltak skal settes i verk ved pålegg til foreldrene. Når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg, kan fylkesnemnda gi pålegg om tilsyn, meldeplikt og urinprøver. På samme vilkår kan fylkesnemnda gi pålegg om omsorgsendrende tiltak. De omsorgsendrende tiltak som anvendes, skal være faglig og etisk forsvarlige og bygge på et allment akseptert kunnskapsgrunnlag.

Hjelpetiltak etter tredje ledd kan opprettholdes inntil ett år fra vedtakstidspunktet. For pålegg om opphold i barnehage eller annet egnet dagtilbud gjelder ingen tidsbegrensning.

§ 4-4 tredje ledd tredje til femte punktum blir nytt femte ledd.

§ 4-4 fjerde ledd blir nytt sjette ledd.

§ 7-5 tredje ledd skal lyde:

Når saken gjelder krav om endring i forhold til et tidligere vedtak eller dom, eller saken gjelder pålegg om hjelpetiltak etter § 4-4 tredje og fjerde ledd, kan nemndsleder avgjøre saken alene dersom dette er ubetenkelig hensett til sakens tema, vanskelighetsgrad, behovet for fagkyndighet og hensynet til en forsvarlig behandling.

§ 7-14 annet ledd skal lyde:

Det kan treffes vedtak uten forhandlingsmøte:

- når sakens parter samtykker og hensynet til en betryggende saksbehandling ikke er til hinder for det, eller
- når saken gjelder krav om endring i forhold til et tidligere vedtak eller dom, eller saken gjelder pålegg om hjelpetiltak etter § 4-4 tredje og fjerde ledd, og nemndsleder finner dette ubetenkelig hensett til sakens tema, vanskelighetsgrad, behovet for fagkyndighet og hensynet til en forsvarlig behandling.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Det voteres først over komiteens innstilling til § 4-4 tredje ledd første punktum.

Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til § 4-4 tredje ledd første punktum ble bifalt med 88 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.39.13)

Presidenten: Det voteres så over komiteens innstilling til resten av I samt II.

Votering:

Komiteens innstilling til resten av I samt II ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 14

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Erlend Wiborg på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Kirsti Bergstø på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett sørge for at al-

derspensjonister ikke taper kjøpekraft i årets trygdeoppgjør.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 96 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.40.11)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig komme med en sak som sørger for at alderspensjonistene ikke får redusert sin kjøpekraft i 2015.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de støtter forslaget subsidiært.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 79 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.41.05)

Komiteen hadde innstilt:

I

Arbeids- og sosialdepartementet får fullmakt til å regulere pensjonar frå statskassa på same måten som for statspensjonistar.

II

I statsbudsjettet for 2015 vert det gjort følgjande endringar:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
611	1	Pensjonar frå statskassa Driftsutgifter, <i>overslagsløyving</i> , vert auka med frå kr 17 800 000 til kr 17 900 000	100 000
612	1	Tilskott til Statens pensjonskasse Driftsutgifter, <i>overslagsløyving</i> , vert auka med frå kr 9 405 000 000 til kr 9 605 000 000	200 000 000
	70	For andre medlemmer av Statens pensjonskasse, <i>overslagsløyving</i> , vert auka med frå kr 105 000 000 til kr 107 000 000	2 000 000
615	1	Yrkesskadeforsikring Driftsutgifter, <i>overslagsløyving</i> , vert auka med frå kr 90 000 000 til kr 91 000 000	1 000 000
616	1	Gruppelivsforsikring Driftsutgifter, <i>overslagsløyving</i> , vert auka med frå kr 180 000 000 til kr 182 000 000	2 000 000
660	70	Krigspensjon Tilskott, militære, <i>overslagsløyving</i> , vert auka med frå kr 109 000 000 til kr 110 000 000	1 000 000
	71	Tilskott, sivile, <i>overslagsløyving</i> , vert auka med frå kr 270 000 000 til kr 272 000 000	2 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
664	70	Pensjonstrygda for sjømenn Tilskott, vert auka med frå kr 72 000 000 til kr 73 000 000	1 000 000
666	70	Avtalefesta pensjon (AFP) Tilskott, overslagsløyving, vert auka med frå kr 1 500 000 000 til kr 1 507 000 000	7 000 000
667	70	Supplerande stønad til personar over 67 år Tilskott, overslagsløyving, vert auka med frå kr 410 000 000 til kr 414 000 000	4 000 000
2620	70	Stønad til einsleg mor eller far Overgangsstonad, overslagsløyving, vert auka med frå kr 2 480 000 000 til kr 2 512 000 000	32 000 000
2651	70	Ytingar under arbeidsavklaring Arbeidsavklaringspengar, overslagsløyving, vert auka med frå kr 33 560 000 000 til kr 33 990 000 000	430 000 000
2655	70	Uførheit Uføretrygd, overslagsløyving, vert auka med frå kr 75 300 000 000 til kr 76 265 000 000	965 000 000
	76	Yrkesskadetrygd gml. lovgivning, overslagsløyving, vert auka med frå kr 59 000 000 til kr 60 000 000	1 000 000
2670	70	Alderdøm Grunnpensjon, overslagsløyving, vert auka med frå kr 63 200 000 000 til kr 63 702 000 000	502 000 000
	71	Tilleggpensjon, overslagsløyving, vert auka med frå kr 120 710 000 000 til kr 121 669 000 000	959 000 000
	73	Særtilllegg, pensjonstillegg mv., overslagsløyving, vert auka med frå kr 5 600 000 000 til kr 5 676 000 000	76 000 000
2680	70	Etterlatne Grunnpensjon, overslagsløyving, vert auka med frå kr 1 170 000 000 til kr 1 185 000 000	15 000 000
	71	Tilleggpensjon, overslagsløyving, vert auka med frå kr 913 000 000 til kr 925 000 000	12 000 000
	72	Særtilllegg, overslagsløyving, vert auka med frå kr 91 000 000 til kr 92 000 000	1 000 000

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 3 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 23.41.29)

Votering i sak nr. 15

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om endringer i folketrygdloven
(midlertidig gjenlevendetillegg til ny alderspensjon)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

I innledningen til kapittel 20 gjøres følgende endringer:
Attende strekpunkt skal lyde:

– *gjenlevendetillegg til årskullene 1954–1957 ved uttak av alderspensjon til og med 2019 står i § 20-19 a*

Nåværende strekpunkt atten til tjue blir strekpunkt nitten til tjueen.

Ny § 20-19 a skal lyde:

§ 20-19 a *Gjenlevendetillegg til årskullene 1954–1957 ved uttak av alderspensjon til og med 2019*

Personer som er født i 1954–1957 og som fyller vilkårene etter § 19-16 om alderspensjon til gjenlevende ektefelle, har rett til et gjenlevendetillegg etter paragrafen her når pensjonen tas ut innen utgangen av 2019.

Gjenlevendetillegget beregnes med utgangspunkt i et beløp som utgjør differansen mellom

- a) alderspensjon etter kapittel 19 medregnet rettigheter som gjenlevende ektefelle etter § 19-16 og*
- b) alderspensjon etter kapittel 19 uten rettigheter som gjenlevende ektefelle etter § 19-16.*

For personer født i 1954–1957 utgjør gjenlevendetillegget henholdsvis $\frac{1}{10}$, $\frac{2}{10}$, $\frac{3}{10}$ og $\frac{4}{10}$ av beløpet beregnet etter andre ledd.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 16

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Sveinung Rotevatn på vegne av Venstre
- forslagene nr. 3 og 4, fra Anette Trettebergstuen på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 5, fra Stefan Heggelund på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i folketrygdloven mv. (stønader til enslig mor eller far og tilleggsstønader til tiltaksdeltakere)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

Innholdsfortegnelsen til kapittel 15 skal lyde:

Bestemmelser om

- formål står i § 15-1
- generelle vilkår står i §§ 15-2 til 15-4
- overgangsstønad står i §§ 15-5 til 15-9

- stønad til barnetilsyn til enslig mor eller far som er i arbeid mv. står i § 15-10
- tilleggsstønader og stønad til skolepenger står i § 15-11
- sanksjonsregler står i § 15-12
- forholdet til andre ytelser står i § 15-13

§ 15-3 andre ledd bokstav a) skal lyde:

- a) medlemmet oppholder seg i utlandet i mindre enn seks uker i løpet av en tolv måneders periode, eller

§ 15-4 skal lyde:

§ 15-4 Enslig mor eller far

Stønader etter dette kapitlet kan ytes til et medlem som er enslig mor eller far og har aleneomsorg for barn.

Som mor eller far regnes også den som på grunn av dødsfall har fått foreldreansvaret etter barnelova § 38.

Med enslig mor eller far menes et medlem som er ugift, separert eller skilt. Medlem som lever sammen med en person han eller hun har barn med eller er skilt eller separert fra, eller lever i et ekteskapslignende forhold i en felles husholdning uten felles barn, regnes ikke som enslig mor eller far. Dersom medlemmet er gift, regnes vedkommende som enslig mor eller far når samlivet er opphørt og ekteskapet er krevd oppløst ved søknad om separasjon og skilsmisse hos fylkesmannen eller ved at sak er reist for domstolene.

En mor eller far har aleneomsorgen for et barn når vedkommende varig har klart mer av den daglige omsorgen enn den andre av foreldrene. Ingen av foreldrene anses å ha aleneomsorgen for barnet ved boforhold som nevnt i § 1-5 fjerde ledd eller andre nære boforhold. Departementet kan gi forskrifter om hva som anses som andre nære boforhold.

Medlemmet har selv bevisbyrden for at han eller hun er enslig mor eller far med aleneomsorg for barn.

§ 15-5 skal lyde:

§ 15-5 Overgangsstønad

Overgangsstønad ytes til et medlem som på grunn av omsorg for barn er midlertidig ute av stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid, eller først etter en tid med omstilling eller utdanning kan få et arbeid.

Stønad kan som hovedregel bare innvilges for perioder fram til ordinær skolestart det året barnet fyller seks år. For et medlem som er forhindret fra å arbeide på grunn av omsorg for barn som krever særlig tilsyn, kan det innvilges overgangsstønad inntil barnet fyller 18 år. Det kan gjøres unntak fra aldersgrensen i første punktum i forbindelse med forlengelser etter § 15-8 annet ledd tredje punktum, fjerde ledd og femte ledd.

Et medlem som uten rimelig grunn har sagt opp et arbeidsforhold de siste seks månedene før søknadstidspunktet, får ikke overgangsstønad.

§ 15-6 skal lyde:

§ 15-6 Plikt til yrkesrettet aktivitet

Når det yngste barnet har fylt ett år, er det et vilkår for rett til overgangsstønad at medlemmet enten

- a) er i arbeid som utgjør minst halvparten av full tid,

- b) har meldt seg til arbeids- og velferdsetaten som reell arbeidssøker,
- c) gjennomfører utdanning eller opplæring som utgjør minst halvparten av full tid som arbeids- og velferdsetaten vurderer er nødvendig og hensiktsmessig for at medlemmet skal kunne få eller beholde et arbeid, eller
- d) etablerer egen virksomhet, se § 4-6 tredje ledd.

Arbeids- og velferdsetaten skal etter behov innkalle til samtaler for å vurdere oppfølging av medlemmet og om det skal settes i verk tiltak med sikte på overgang til arbeid.

Et medlem som er reell arbeidssøker, jf. første ledd bokstav b), må melde seg hver fjortende dag til arbeids- og velferdsetaten. Arbeids- og velferdsetaten bestemmer hvordan melding skal skje.

Aktivitetsplikten gjelder ikke hvis medlemmet er forhindret fra å arbeide på grunn av omsorg for barn som krever særlig tilsyn som nevnt i § 15-8 tredje ledd.

Om medlemmet ikke er i yrkesrettet aktivitet etter første ledd, ytes likevel overgangsstonad hvis barnet ikke har en tilfredsstillende tilsynsordning og dette ikke kan tilskrives medlemmet selv. Det samme gjelder dersom den enslige moren eller faren eller barnet har en sykdom som hindrer yrkesrettet aktivitet. Sykdommen må dokumenteres med legeerklæring.

Departementet kan gi forskrifter om hvilken utdanning som kan godkjennes og kravet om å være reell arbeidssøker.

§ 15-8 skal lyde:

§ 15-8 Stønadsperiode

Overgangsstonad kan ytes i tre år til sammen. Et medlem som tidligere har mottatt overgangsstonad en hel stønadsperiode, kan innvilges nye stønadsperioder inntil barnet har rett til barnehageplass etter barnehageloven § 12 a. I forbindelse med fødsel kan det i tillegg ytes stønad i inntil to måneder før fødselen.

Stønadstiden kan utvides med opptil to år når den enslige moren eller faren er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning, jf. § 15-6 første ledd bokstav c). Dersom den enslige moren eller faren har aleneomsorg for flere enn to barn eller fikk aleneomsorg for barn før fylte 18 år, kan stønadstiden utvides med opptil tre år. Stønadstiden kan ytterligere forlenges til og med den måneden et påbegynt utdanningsår avsluttes. Det gis vanligvis ikke stønad etter at yrkeskompetanse er oppnådd.

Stønadstiden kan utvides inntil barnet fyller 18 år dersom medlemmet er forhindret fra å arbeide fordi barnet krever særlig tilsyn på grunn av funksjonshemming, sykdom eller store sosiale problemer. Barnets fysiske eller psykiske tilstand må dokumenteres av lege. Det må også framlegges dokumentasjon på at medlemmet er forhindret fra å arbeide som en følge av barnets tilstand.

I direkte tilknytning til en løpende stønadsperiode kan stønadstiden forlenges med inntil to år dersom medlemmet eller barnet har en forbigående sykdom som hindrer medlemmet i å arbeide. Sykdommen må dokumenteres med legeerklæring.

I direkte tilknytning til en løpende stønadsperiode kan stønadstiden i særlige tilfelle forlenges i inntil seks måne-

der i påvente av skolestart, barnetilsyn, et konkret arbeids tilbud eller etter at medlemmet har meldt seg som reell arbeidssøker ved arbeids- og velferdsetaten.

Departementet kan gi forskrifter om beregning av stønadsperiodens lengde, herunder om oppdeling og avkorting av stønadsperioden.

§ 15-9 overskriften skal lyde:

Avkorting mot inntekt

§ 15-11 blir ny § 15-10 og skal lyde:

§ 15-10 Stønad til barnetilsyn til enslig mor eller far som er i arbeid mv.

Stønad til barnetilsyn ytes til et medlem som må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre på grunn av arbeid eller at de etablerer egen virksomhet, jf. § 4-6 tredje ledd. Stønaden er uavhengig av retten til og perioden for overgangsstonad.

Stønad kan ytes til barnet har fullført fjerde skoleår. For barn som har fullført fjerde skoleår, kan det gis stønad til tilsyn når barnet må ha vesentlig mer tilsyn enn det som er vanlig for jevnaldrende, eller når medlemmet på grunn av sitt arbeid må være borte fra hjemmet i lengre perioder eller på andre tidspunkter enn det en vanlig arbeidsdag medfører. Stønad til barnetilsyn kan også gis i inntil ett år når medlemmet har en forbigående sykdom som hindrer vedkommende i å være i arbeid.

Stønaden er 64 prosent av dokumenterte utgifter til barnetilsyn opptil de beløp som Stortinget fastsetter. Det gis ikke stønad når den pensjonsgivende inntekten er større enn seks ganger grunnbeløpet.

Departementet kan gi forskrifter om stønad til barnetilsyn.

§ 15-11 skal lyde:

§ 15-11 Tilleggsstonader og stønad til skolepenger mv.

Et medlem som gjennomfører utdanning eller opplæring etter § 15-6 første ledd bokstav c), kan gis tilleggsstonader som helt eller delvis dekker

- a) utgifter til daglige reiser i forbindelse med utredning eller gjennomføring av utdanningen,
- b) utgifter til hjemreiser i forbindelse med utdanningen,
- c) nødvendige utgifter til flytting fra hjemstedet i forbindelse med utdanningen eller i forbindelse med arbeid etter at utdanningen er gjennomført,
- d) nødvendige utgifter til tilsyn for barn og andre familiemedlemmer i forbindelse med utredningen eller gjennomføring av utdanningen,
- e) nødvendige ekstrautgifter til bolig i forbindelse med utredning, eller gjennomføring av utdanningen,
- f) stønad til dekning av dokumenterte utgifter til læremidler.

Stønad til flytting etter første ledd bokstav c) kan også gis til et medlem som må flytte fra hjemstedet for å starte i arbeid på et annet sted. Flyttestønad gis bare når medlemmet har flyttet i et tidsrom der han eller hun har rett til overgangsstonad eller innen seks måneder etter at overgangsstonaden falt bort.

Stønad til tilsyn for barn og andre familiemedlemmer

etter første ledd bokstav d) kan også gis til et medlem som står tilmeldt arbeids- og velferdsetaten som reell arbeids-søker etter § 15-6 første ledd bokstav b).

Det kan gis stønad til dekning av skolepenger mv. med utgangspunkt i satsene for skolepenger fra Statens lånekasse for utdanning. Utdanning ved private utdanningsinstitusjoner gir bare rett til stønad i særlige tilfeller.

Tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. gis bare for tidsrom den enslige moren eller faren har rett til overgangsstønad.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om tilleggsstønadene, og om skolepenger og utdanning ved private utdanningsinstitusjoner.

§ 15-12 skal lyde:

§ 15-12 Sanksjonsregler

Stønad etter dette kapittelet faller bort en måned dersom medlemmet uten rimelig grunn sier opp sin stilling, nekter å ta imot tilbudt arbeid, unnlater å gjenoppta sitt arbeidsforhold etter endt foreldrepermisjon, nekter å delta i arbeidsmarkedstiltak eller unnlater å møte ved innkalling til arbeids- og velferdsetaten. Bortfallsperioden vil trekkes fra den innvilgede stønadsperioden.

Dersom medlemmet har gitt uriktige opplysninger om forhold som har betydning for retten til stønader etter dette kapittelet, og han eller hun var klar over eller burde vært klar over dette, kan medlemmet utestenges fra rett til stønad i inntil tre måneder første gang og inntil seks måneder ved gjentakelser i løpet av de siste tre årene. Det samme gjelder dersom medlemmet har unnlatt å gi opplysninger av betydning for retten til stønad.

Departementet kan gi forskrifter om utestengningstidens lengde.

Nåværende § 15-14 blir ny § 15-13

I innholdsfortegnelsen til kapittel 16 skal fjerde strekpunkt lyde:

- tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. står i § 16-9

§ 16-9 skal lyde:

§ 16-9 Tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv.

Til en tidligere familiepleier kan det ytes tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. etter § 15-11 for at vedkommende kan komme i arbeid.

§ 16-10 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Det kan da også gis stønad til barnetilsyn etter § 15-10 og tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. etter § 15-11.

I innholdsfortegnelsen til kapittel 17 skal femte strekpunkt lyde:

- stønad til barnetilsyn, tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. står i § 17-9

§ 17-9 skal lyde:

§ 17-9 Stønad til barnetilsyn, tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv.

Til en gjenlevende ektefelle kan det ytes

- a) stønad til barnetilsyn etter § 15-10,
- b) tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. etter § 15-11.

Stønad til barnetilsyn etter § 15-10 eller § 15-11 første ledd bokstav d) gis for barn som ble forsørget av ektefelle- ne i fellesskap, og for fellesbarn som er født senere. Det er et vilkår at den gjenlevende forsørger barna.

For fosterbarn (se barnevernloven § 4-22) kan det ytes stønad til barnetilsyn etter § 15-10 eller § 15-11 første ledd bokstav d) når den gjenlevende har forsørget barnet de siste to årene eller oppfostringen tok til før dødsfallet.

§ 22-10 første ledd bokstav d) oppheves

§ 22-10 tredje ledd bokstav d) skal lyde:

- d) stønad til barnetilsyn (§§ 15-10 og 17-9)

§ 22-10 fjerde ledd bokstav c) skal lyde:

- c) tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. (§§ 15-11, 16-9 og 17-9)

II

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 5-43 første ledd bokstav d nr. 7 og 8 skal lyde:

7. stønad til barnetilsyn etter §§ 15-10, 17-9 og 17-10
8. tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. etter §§ 15-11, 16-9, 17-9 og 17-10

III

I lov 10. desember 2004 nr. 76 om arbeidsmarkedstjenester (arbeidsmarkedsloven) gjøres følgende endringer:

§ 12 tredje ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrifter om forsøk med arbeidsmarkedstiltak.

§ 13 skal lyde:

§ 13. Ytelser til gjennomføring av arbeidsmarkedstiltak mv.

Deltakere i arbeidsmarkedstiltak kan få tiltakspenger dersom de ikke mottar lønn fra tiltaksarrangør eller har rett til å få dekket utgifter til livsopphold på annen måte. Departementet gir forskrifter om vilkår for og størrelsen på tiltakspengene, herunder om i hvilke tiltak deltakerne kan få tiltakspenger. Departementet kan gi forskrifter som fraviker første punktum.

Tiltaksdeltakere som mottar tiltakspenger, kan få tilleggsstønad til dekning av utgifter de har på grunn av tiltaksdeltakelsen, dersom de ikke har rett til å få dekket utgiftene etter annen lov, avtale eller praksis. Det kan også gis tilleggsstønad til en tiltaksdeltaker som ikke får utbetalt tiltakspenger på grunn av at han eller hun er innsatt i fengsel, og til en tiltaksdeltaker som deltar i et tiltak som gir rett til tiltakspenger som en del av et kvalifiseringsprogram, jf. kapittel 4 i lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Tiltaksdeltakere

som deltar i et tiltak som gir rett til tiltakspenger, men mottar dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdloven kapittel 4, kan få stønad til dekning av reiseutgifter. Departementet kan gi forskrifter om vilkårene for og størrelsen på tilleggsstønadene.

Departementet kan gi forskrifter om ytelser til tiltaksarrangører, arbeidsgivere, arbeidstakere og personer under utdanning, herunder om vilkår for og størrelsen på ytelsene og om arbeidsgivers lønnsplikt overfor deltakere i tiltak, og om at arbeidssøkere kan få stønad som fremmer geografisk mobilitet og fleksibilitet på arbeidsmarkedet.

§ 15 skal lyde:

§ 15. *Hvor krav om stønad skal settes fram*

Krav om stønad i forbindelse med arbeidsmarkedstiltak etter kapittel 5 i denne loven, settes fram for det *lokale Nav-kontoret*, med mindre Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer noe annet.

Departementet kan gi forskrifter om når krav må være satt fram.

IV

Loven trer i kraft 1. januar 2016. Departementet kan gi forskrifter om overgangsordninger.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling til I, § 15-3 andre ledd bokstav a) og forslag nr. 1, fra Venstre, som lyder:

«15-3 andre ledd bokstav a) skal lyde:

a) *medlemmet oppholder seg i utlandet i mindre enn tre måneder i løpet av en tolv måneders periode, eller»*

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de støtter forslaget fra Venstre.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I, § 15-3 andre ledd bokstav a) og forslaget fra Venstre ble innstillingen bifalt med 89 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.43.10)

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling til I, § 15-6 første ledd bokstav c) og forslag nr. 2, fra Venstre, som lyder:

«15-6 første avsnitt bokstav c) skal lyde:

c) *gjennomfører utdanning eller opplæring som utgjør minst halvparten av full tid som arbeids- og velferds-etaten vurderer er nødvendig og hensiktsmessig for at medlemmet skal kunne få eller beholde et arbeid eller styrke sine arbeidsmuligheter, eller»*

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de støtter forslaget fra Venstre.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til

I, § 15-6 første ledd bokstav c) og forslaget fra Venstre ble innstillingen bifalt med 91 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.43.48)

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling til I, § 15-4 tredje ledd og forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet, som lyder:

«I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 15-4 tredje ledd skal lyde:

Med enslig mor eller far menes et medlem som er ugift, separert eller skilt. Medlem som lever sammen med en person han eller hun har barn med eller er skilt eller separert fra, eller lever i ekteskapslignende forhold i en felles husholdning uten felles barn i mer enn 6 måneder, og maksimalt en gang i løpet av den innvilgede stønadsperioden, regnes ikke som enslig mor eller far. Dersom medlemmet er gift, regnes vedkommende som enslig mor eller far når samlivet er opphørt og ekteskapet er krevd oppløst ved søknad om separasjon og skilsmisse hos fylkesmannen eller ved at sak er reist for domstolene.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte forslaget fra Arbeiderpartiet.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I, § 15-4 tredje ledd og forslaget fra Arbeiderpartiet ble innstillingen bifalt med 58 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.44.41)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 15-4 tredje ledd nytt fjerde og femte punktum skal lyde:

Får et medlem et nytt barn med samme partner mens vedkommende mottar stønad til enslig mor eller far for et felles barn, anses ingen av foreldrene for å være enslig mor eller far. Det samme gjelder dersom mor eller far tidligere har mottatt stønader etter dette kapittelet for felles barn.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble bifalt med 52 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.45.05)

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til I, § 15-5 første ledd.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til I § 15-5 andre ledd første punktum.

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 51 stemmer for og 48 stemmer mot komiteens innstilling.

(Voteringsutskrift kl. 23.45.51)

Presidenten: Det er feil. Vi må ta denne voteringen om igjen. Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot. Det vil si at Høyre og Fremskrittspartiet skal stemme for.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 53 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.46.48)

Presidenten: Siden første punktum nå er forkastet, vil presidenten anta at tredje punktum nå faller bort, da dette henviser til første punktum. – Da er det presisert. Det vedtaket som nå er gjort, er altså helt i tråd med det komiteen har vært med på.

Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 15-5 andre ledd, andre og tredje punktum skal lyde:

Etter skilsmisse, separasjon eller samlivsbrudd mellom ugifte foreldre gis det overgangsstønning i opptil to år inntil det yngste barnet fyller ti år. I det første året må kravene til yrkesrettet aktivitet etter § 15-6 være oppfylt, mens det andre året må benyttes til nødvendig og hensiktsmessig utdanning, jf. § 15-6 første ledd bokstav c.

Nåværende § 15-5 andre ledd, andre og tredje punktum blir nytt fjerde og femte punktum.»

Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 57 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.47.38)

Presidenten: Det votes så over komiteens innstilling til I, § 15-5 resten av andre ledd samt tredje ledd.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til resten av I samt romertallene II–IV.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 17

Presidenten: Under debatten har Anette Trettebergstuen satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen tilpasse regelverket for rullerende permittering slik at bedriften kun har lønnsplikt for det antall stillinger som til enhver tid faktisk er permittert.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 56 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.48.46)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v

om endringer i lov om lønnsplikt under permittering (arbeidsgivarperioden)

I

I lov 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering skal § 3 (1) første leddet tredje punktum lyde:

Arbeidsgiverperiodens lengde er ti arbeidsdager.

II

Loven tek til å gjelde 1. juli 2015.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 18

Komiteen hadde innstilt:

Opplysninger om søkeren				Pensjon			
Nr.	Namn	Alder ved avskjeden (for etterlatne, noverande alder)	Tenestestad	Vedteke	Pr. mnd.	Gitt frå	Merknad
<i>Utanriksdepartementet</i>							
1	Sangwar Ngamcharoen	83	Bangkok	12.12.2014	1774	1.07.2014	Tilleggstid
2	Anne-Birgitte Stolz	67	Bogota	12.12.2014	SPK	1.11.2014	
3	Shafi Ur Rehanm	61	Islamabad	19.12.2014	904	1.10.2015	
4	Milena Anelli Salmaso	84	Geneve	10.3.2015	3721	1.08.2014	
5	Charles Ssenyange	61	Kampala	10.3.2015	2535	1.12.2016	
6	Wafeya Rizkallah	65	Kairo	21.4.2015	6197	1.09.2014	
7	Anwar Inayat	39	Islamabad	19.5.2015	231	1.04.2014	
8	Enam Abdel Monem	65	Kairo	19.5.2015	1136	1.12.2014	

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 19

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om endringer i helsepersonelloven mv.
(endring av aldersgrensen for bortfall av
helsepersonells autorisasjon mv. fra 75 til 80 år)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:

§ 48 andre ledd bokstav c skal lyde:

c) er under 80 år og

§ 54 skal lyde:

§ 54 *Bortfall av autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning*

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning bortfaller når vedkommende fyller 80 år. Yrkestittelen kan likevel benyttes.

Personer over 80 år kan likevel gis lisens og spesialistgodkjenning på visse vilkår, jf. § 49 fjerde ledd og § 51.

§ 74 første ledd skal lyde:

Bare den som har autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning har rett til å benytte slik yrkesbetegnelse som kjennetegner vedkommende gruppe helsepersonell. *Dette gjelder også for den som hadde autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning frem til bortfall på grunn av alder, jf. § 54 første ledd.*

§ 76 nytt tredje ledd skal lyde:

Personer mellom 75 og 80 år som hadde autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning som bortfalt da de fylte 75 år, kan gi melding til Helsedirektoratet eller den det bemyndiger om gjennerverv frem til de fyller 80 år. Helsedirektoratet eller den det bemyndiger skal uten godtgjørelse gi slik autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning. Bestemmelsene i § 53 andre, tredje og fjerde ledd og § 68 andre ledd første punktum gjelder tilsvarende.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til I, § 74 første ledd.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over resten av I.

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 54 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.50.12)

Videre var innstilt:

II

I lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger gjøres følgende endringer:

§ 4 første ledd andre punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler om behandling av *helseopplysninger* for disse områdene.

§ 24 første ledd nytt andre punktum skal lyde:

Innsynsretten gjelder også der helseopplysningene behandles for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål, og behandlingen ikke får noen direkte betydning for den registrerte.

III

I lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv skal § 9 bokstav d lyde:

- d. rettast på ein slik måte at tidlegare urette eller ufullstendige opplysningar vert sletta, dersom desse har hatt noko å seia for saksførebuinga, vedtak eller anna som etter føremålet med denne lova bør kunna dokumenterast. Føresegner om sletting gjevne i medhald av § 27 tredje og femte ledd og § 28 fjerde ledd i personopplysningslova og §§ 8 til 11 og § 25 andre ledd i helseregisterlova, gjeld likevel uinnskrenka.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 20

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag, forslag nr. 1, fra Karianne O. Tung på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i helsepersonelloven mv.
(vilkår for autorisasjon)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd nr. 1 skal lyde:

1. personell med autorisasjon etter § 48 a eller lisens etter § 49,

§ 48 andre, tredje og femte ledd oppheves.

Nåværende fjerde ledd blir andre ledd.

Ny § 48 a skal lyde:

§ 48 a *Vilkår for autorisasjon etter § 48*

Rett til autorisasjon etter søknad har den som

- a) *har bestått eksamen i vedkommende fag ved norsk universitet, høyskole eller videregående opplæring,*
- b) *har bestått utenlandsk eksamen som er anerkjent etter avtale om gjensidig godkjenning etter § 52,*
- c) *har gjennomført utdanning og bestått utenlandsk eksamen som anerkjennes som jevn god med tilsvarende norsk utdanning og eksamen, eller*
- d) *har godgjort å ha den nødvendige kyndighet ved bestått eksamen i helsefaglig utdanning, og tilleggsutdanning eller yrkeserfaring.*

Søkeren må i tillegg

- a) *være under 80 år,*
 - b) *ikke være uegnet for yrket, og*
 - c) *ha gjennomført praktisk tjeneste eller oppfylle tilleggskrav dersom dette er fastsatt i forskrift etter tredje ledd.*
- Departementet kan i forskrift fastsette krav om praktisk tjeneste og tilleggskrav for autorisasjon for den enkelte helsepersonellgruppe og gjennomføring av slike krav. Departementet kan også bestemme at kravene skal gjelde for dem som allerede har autorisasjon eller offentlig godkjenning når forskriften trer i kraft.*

§ 49 første ledd første punktum skal lyde:

Helsepersonell som ikke har rett til autorisasjon etter § 48 a, kan gis lisens etter søknad.

§ 53 første ledd tredje punktum skal lyde:

Departementet kan i forskrift pålegge den enkelte utdanningsinstitusjon og andre med utdanningsansvar å gi autorisasjon for utdanninger der det ikke kreves praktisk tjeneste, jf. § 48 a andre ledd bokstav c og 48 a tredje ledd.

§ 57 tredje ledd skal lyde:

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan kalles tilbake også dersom vilkår fastsatt i forskrift etter §§ 48 a, 49 eller 51 ikke er oppfylt.

II

I lov 2. juni 2000 nr. 39 om apotek skal § 3-2 første ledd bokstav a lyde:

Søker har norsk eksamen cand.pharm., master i farmasi eller utenlandsk utdanning som anerkjennes som jevn god med norsk eksamen, jf. *helsepersonelloven § 48 a første ledd bokstav c*.

III

I lov 27. juni 2003 nr. 64 om alternativ behandling av sykdom mv. skal § 8 første ledd lyde:

Bare den som har autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning etter helsepersonelloven §§ 48 a til 51, har rett til å benytte slik yrkesbetegnelse som kjennetegner vedkommende gruppe helsepersonell.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

Presidenten: Det votes over alternativt mellom komiteens innstilling til I, ny § 48 a andre ledd og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, som lyder:

«I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. skal ny § 48 a annet ledd lyde:

Søkeren må i tillegg

- a) være under 75 år,
- b) ikke være uegnet for yrket, og
- c) ha gjennomført praktisk tjeneste eller oppfylle til-

leggskrav dersom dette er fastsatt i forskrift etter tredje ledd.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I, ny § 48 a andre ledd og forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble innstillingen bifalt med 53 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.51.24)

Presidenten: Det votes over resten av I samt II–IV.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

S a k n r. 2 1 [23:52:00]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Alt før midnatt må vel anses som en bonus.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Det er det ikke.

Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 23.53.